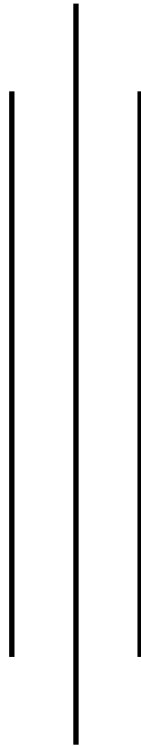

बेलबारी नगरपालिका

नगर पार्श्वचित्र

२०७५

बेलबारी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बेलबारी, मोरङ, १ नं. प्रदेश, नेपाल
(Municipal Profile, 2018)

बेलबारी नगरपालिका

नगरको पार्श्वचित्र भनेको नगरको एउटा महत्वपूर्ण अङ्ग हो । नगरको पार्श्वचित्रले नगरको यथार्थता बोकेको हुन्छ । पार्श्वचित्र बनाउनुको मुख्य उद्देश्य भनेकै नगरपालिकाको यथार्थ विवरणलाई तथ्याङ्कमा प्रस्तुत गर्नु हो । कमिटेड अर्थात कम्युनिटी मेमबर्स इन्स्टेस्टेड नेपालले बेलबारी नगरपालिकासँग २०७४ पौष महिनामा नगर पार्श्वचित्र निर्माण कार्यका लागि सम्झौता गरि पार्श्वचित्र निर्माण कार्य सुरु गरेको थियो ।

बेलबारी नगरपालिकाको ३१ वटै वडाहरूबाट ६२ जना गणकहरू मार्फत घरधुरी सर्वेक्षणमा यस नगरपालिका भित्र रहेका शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य संस्था, खोलानाला, सडक सञ्जाल, पुलपुलेसा लगायतको विवरण खुलेको छ । घरधुरी सर्वेक्षणबाटै यस नगरपालिकाको कूल जनसंख्या, पुरुषको संख्या, महिलाको संख्या, नगरपालिकाको घरधुरी संख्या, नगरपालिका भित्र अक्सर बसोबास गर्नेको संख्या तथा अनुपस्थित जनसंख्या, नगरपालिकाको नगरबासीहरूको रोजगारीको अवस्था आदिको विवरण छर्लङ्ग देखिएको छ । यस पार्श्वचित्रमा सिँगो बेलबारी नगरपालिकाको वास्तविकतालाई हुबहु चित्रण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

बेलबारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र तयार भए सँगै यस नगरपालिकाको परिवार संख्या १७,२२४ रहेको र कूल जनसंख्या ८० हजार २ सय ८ रहेको छ, जसमा यसै नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने जनसंख्या ६९ हजार ४ सय ९८ रहेको र अनुपस्थित जनसंख्या १० हजार ७ सय १० रहेको तथ्याङ्क उपलब्ध भएको छ । बेलबारी नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने पुरुषको संख्या ३१ हजार ७ सय ८९ र महिलाको संख्या ३७ हजार ७ सय ९ रहेको तथ्याङ्क समेत उपलब्ध भएको छ । यस नगरपालिकाको प्रोफाइललाई निहाल्दा अनुपस्थित जनसंख्या १० हजार ७ सय १० रहेको जसमा पुरुषको संख्या ८ हजार ६ सय ८६ र महिलाको संख्या २ हजार २४ रहेको समेत तथ्याङ्कमा उल्लेख छ । पार्श्वचित्रमा बेलबारी नगरपालिकाको परिचय, जनसाङ्खिक विवरण, भू-उपयोग, आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति, कृषि तथा पशु, भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार, सामाजिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण, पर्यटन आदिको विवरणलाई समेटिएको छ ।

पार्श्वचित्रमा बेलबारी नगरको भविष्य निर्माणका लागि तथ्याङ्कमा आधार प्रस्तुत गरिएको छ । यसले बेलबारी नगरपालिकाको चित्र चित्रित गरिएको छ । छोटो अवधिमा नै नगरपालिकाको नगर पार्श्वचित्र निर्माण गरी नगरपालिकाको विकासका लागि कमिटेड नेपालले गरेको योगदान प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस नगर पार्श्वचित्रका सम्बन्धमा पाठकहरूबाट प्राप्त सल्लाह र सुझावका आधारमा आगामी नगर पार्श्वचित्र अझ परिष्कृत र नियमित गर्दै लैजाने तर्फ म प्रतिबद्ध रहनेछु ।

धन्यवाद !

८ माघ २०७५

जानेन्द्र सुवेदी
नगर प्रमुख
बेलबारी नगरपालिका
जानेन्द्र सुवेदी
प्रमुख

बेलबारी नगरपालिका

बेलबारी मोरङ
१ नं. प्रदश नुपल
बेलबारी नगरपालिका
सुम्केभनी
प्रदश, नुपल

हामी समृद्धिको यात्रामा यात्रारत इतिहासमै पहिलो पटक स्थानीय सरकारकै अभ्यासमा अभ्यस्त छौं। जहाँ कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिकाहरू संबिधान प्रदत्त अङ्गहरू हुन्। राज्य संरचनाको पूर्णतः नवीन अध्यायमा हामी यसरी प्रवेश गरिरहँदा हिजोको स्थानीय निकाय र आजको स्थानीय तह भन्दा सुन्दा उस्तै लागे पनि हाम्रा अध्ययन, अनुभव, भोगाई र अधिकारका हिसाबले यी दुईका बीच ठूलो भिन्नता रहेको कुरा पुष्टि गरि सकेको छ। यति मात्र होइन हाम्रा निरन्तरका अभ्यासहरूले प्रवाह भइरहेका सेवा सुविधाहरू जनताका आम हित र सरोकारसँग सम्बन्धित भएकै कारण पनि स्थानीय सरकारलाई सिंहदरवारको अधिकारको रूपमा परिभाषित गरिएको छ।

हामी चुनौती नै चुनौतीले निर्मित यात्रामा हिंडिरहँदा यो बाटो लामो र उत्तिकै कठिन भए पनि गन्तव्य अत्यन्तै सुन्दर छ। हामीसँग ठूलाठूला सपनाहरू छन्। ती सपनाहरू पुरा गर्न साधन र श्रोतहरू सीमित भएता पनि अथाह जोश, जाँगर र साहसहरू छन्। यी साहसले भरिएका तमाम मनहरूको साभा धलो हो बेलबारी। सबै बेलबारी नगरवासीहरूको सपना भनेको सामाजिक न्यायमा आधारित समतामूलक समूह बेलबारी नै हो।

महान् विचारक वाइल्डले भनेका छन्, कर्तव्यको दुनियाँमा मात्र अधिकारको अस्तित्व छ। वास्तवमा अधिकार कर्तव्यको पालनाबाट मात्र संस्थागत हुन सक्छन्। कर्तव्य अधिकारको उच्चतम सदुपयोगमा निहित छ। सुखी, खुशी र समृद्ध सामाजिक जीवनका निमित्त अधिकार र कर्तव्य दुवैका उस्तै भूमिका हुन्। हामी अधिकार प्राप्त खेलकमीहरू हौं। जसलाई यो मैदानमा पराजयको अधिकार छैन। इतिहासमै पहिलो पटक स्थानीय तहको नेतृत्व गर्न नेतृत्वकर्ताहरू यो सुन्दर अवसरबाट गन्तव्यबाट असफल हुनु, पराजित हुनु भनेको आम नगरवासीहरू असफल र पराजित हुनु हो। त्यस कारण हामी सिङ्गो नगरलाई विजयी बनाउने अभियानमा अहोरात्र क्रियाशिल छौं। हाम्रो नगरलाई उज्यालो नगर बनाउने, सुन्दर, नमुना नगर बनाउने यस अभियानमा हामीलाई सम्पूर्ण नगरवासीको साथ, सहयोग र समर्थन प्राप्त भइरहेको छ।

हाम्रा विगतहरू जे जस्ता भए पनि हामीसँग गर्व गर्न योग्य सुन्दर समृद्ध इतिहास छ, समृद्ध भूगोल छ, सुन्दर प्रकृति छ। यी सौन्दर्यहरूसँग आम नगरवासीमा निहित ज्ञान, सीप, क्षमताको समुचीत उपयोग गरी बाँकी विषय क्षेत्रहरूलाई समृद्ध बनाउने बाटोतर्फ हामी उन्मुख छौं। तसर्थ यही समृद्धिका यात्राका निमित्त सर्वोत्तम र सर्वपक्षीय महत्त्व बोकेको रणनीतिक योजनाको आवश्यक महत्त्व भए बमोजिम तथ्यपरक आधार स्तम्भका रूपमा नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) तयार पार्न जमर्का गरेका छौं।

स्थानियतह राज्यको मेरुदण्ड हो। यस तहले राज्यको निर्देशित, सिद्धान्त, नीति र दायित्वको कार्यन्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार साधन श्रोत परिचालन गर्न निर्देशित प्रावधान छ। भोलि हाम्रो नगर कस्तो बनाउने भन्ने कुराको किटान यहाँको भूगोल, जातजाती, भाषा, धर्म, संस्कार, संस्कृति, विविध रीतिरिवाज, हाम्रा भौगोलिक र साभा मूल्य मान्यताहरू, शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद, पर्यटन, कृषि लगायत तमाम क्षेत्रहरूको अवस्था र स्थितिले निर्धारण गर्ने छन्। त्यस कारण पनि यहाँको सिङ्गो वस्तुस्थिति सहितको दास्तावेजको आवश्यकता महत्त्व भई नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) को अवधारणा तय भएको छ।

बेलबारी नगरपालिकाको आगामी विकास र समृद्धिका निमित्त पहिलो आधारका रूपमा रहेको नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) नगरका विविध विषय क्षेत्रहरूको विवरण सङ्कलन एवम् अध्यावधिक गर्नुपर्ने भएको कारण महत्त्वपूर्ण आधिकारिक पार्श्वचित्र ल्याएका छौं। पार्श्वचित्रका साथ बेलबारी नगरपालिकाको सिङ्गो विवरण, सम्पूर्ण वस्तुस्थिति सफा ऐना जतिकै झल्कने उक्त नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) निर्माणका निमित्त नगरपालिकाले अत्याधुनिक प्रविधि र मानव श्रोत साधनको परिचालनबाट सम्पन्न भएको हो। भोलिका दिनमा यिनै आधिकारिक तथ्याङ्क र विवरणका आधारमा बेलबारी नगरपालिकाको आगामी विकासको खाका तथा समृद्धि र समुन्ततिको अङ्ग सूचक एवम् परिसूचक निर्माण गर्न यो नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) महत्त्वपूर्ण आधार बन्ने छ भन्ने कुरामा विश्वस्त छु।

बेलबारी नगरपालिकाले तयार गरेको यस नगर प्रोफाइल (पार्श्वचित्र) निर्माणका निमित्त पार्श्वचित्र वास्तविक सत्य तथ्यमा आधारित यथार्थपरक होस् भन्ने उद्देश्यले सघाउ पुर्याउनु हुने विषय विशेषज्ञ ज्यूहरू, राजनितिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनीधि ज्यूहरू, कर्मचारी तथा जनप्रतिनीधि साधिहरू, संकलन कर्ता (गणकहरू), पार्श्वचित्र निर्माणको जिम्मा लिने संस्था कमिटेड नेपाल लगायत सम्पूर्ण सहयोगी महानुभावहरू प्रति हार्दिक आभार तथा धन्यवाद ज्ञापन गर्दै बेलबारी नगरलाई सुन्दर नगर बनाउने अभियानमा भोलिका दिनमा पनि यहाँहरूको उचित सल्लाह सुझाव पाइरहने छौं भन्ने कुरामा विश्वस्त छु।

धन्यवाद !

८ माघ २०७५

ढाका कुमारी पराजुली
उप-प्रमुख
बेलबारी नगरपालिका

ढाकाकुमारी पराजुली
उप-प्रमुख

बेलबारी नगरपालिका
नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

सुभकामना !

बेलबारी नगरपालिका र कमिटेड नेपालको सहकार्यमा कमिटेड नेपाल द्वारा बेलबारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र तयार गर्ने क्रममा नगरपालिकाबाट गणकहरु छनौट गरी तथ्याङ्क वास्तविक वस्तुपरक तथा यथार्थ हुनसकोस भन्ने अभिप्रायबाट विश्लेषण गरि यो पार्श्वचित्र कमिटेड नेपालद्वारा प्रकाशन गरिएको छ ।

प्रस्तुत पार्श्वचित्रमा नगरका शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य, सहकारी, कृषि, उद्योग, व्यापार जस्ता विविध पक्षको तथ्याङ्कीय आधारलाई विश्लेषण गरी प्रकाशनबाट नगरको योजना निर्माण, विश्लेषण र तत् तत् विषयमा अध्ययन र खोज कार्य गर्ने सबै अध्येताहरुलाई उपयोगी हुने कुरामा म विश्वस्त छु । प्रकाशन आफैमा पूर्ण नहुन सक्छ । सबै पाठक, योजना विद र अध्ययन कर्ताबाट सूभावको अपेक्षा गर्दछु ।

अन्त्यमा पार्श्वचित्र तयार गर्ने कार्यमा संस्थागत रुपमा कमिटेड नेपाल र सहयोगी सबै प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

८ माघ २०७५

गणेश प्रसाद दाहाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
बेलबारी नगरपालिका
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूची

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय

- १.१ नगरपालिकाको परिचय
 - १.१.१ नामकरण
 - १.१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमी
- १.२ नदी तथा खोलाको विवरण
- १.३ पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण
- १.४ मुख्य बस्ती सम्बन्धी विवरण
- १.५ सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारासम्बन्धी विवरण
- १.६ खेल मैदानसम्बन्धी विवरण
- १.७ प्राकृतिक श्रोत
- १.८ पर्यटन
 - १.८.१ पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण
 - १.८.२ होमस्टे सम्बन्धी विवरण
 - १.८.३ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण

खण्ड २ : जनसाङ्ख्यिक विवरण

- २.१ वडागत परिवार संख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसंख्याको विवरण
- २.२ उमेर र लिङ्गानुसार वडागत जनसंख्याको विवरण
- २.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण
- २.४ जातजातीको आधारमा वडागत जनसंख्याको विवरण
- २.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण
- २.६ धर्म अनुसार जनसंख्याको वडागत विवरण
- २.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण
- २.८ घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण
- २.९ परिवार बसोबास गर्ने घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण
- २.१० परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण
- २.११ परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा संख्याको आधारमा परिवारको विवरण
- २.१२ सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण
- २.१३ अनुपस्थित जनसंख्या भएका परिवार संख्याको विवरण
 - २.१३.१ उमेर र लिङ्गका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
 - २.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
 - २.१३.३ लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उर्त्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
 - २.१३.४ अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
 - २.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
 - २.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
- २.१४ व्यक्तिगत घटना दर्ता
- २.१५ पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण
- २.१६ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण
- २.१७ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको संख्याको आधारमा परिवारको वितरण
- २.१८ उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु संख्याको वितरण

खण्ड ३ : भू-उपयोग

- ३.१ नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण
- ३.२ परिवार बसोबास गरिरहेको घर रहेको जग्गाको लालपूर्जा सम्बन्धी विवरण
- ३.३ परिवार बसोबास गरिरहेको घरको घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण
- ३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति

- ४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिति
 - ४.१.१ स्थानीय करहरूको विवरण
 - ४.१.२ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण
 - ४.१.३ घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी
 - ४.१.४ व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण
 - ४.१.५ व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति
 - ४.१.६ जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु संकलन केन्द्र
 - ४.१.७ प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्रि तथा निकाशी
 - ४.१.८ स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण
 - ४.१.९ नगरपालिकाको आय विवरण
 - ४.१.११ घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण
- ४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था
 - ४.२.१ वडागतरूपमा रोजगारीको अवस्था
 - ४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण
 - ४.२.३ वार्षिक औषत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य बिरामी खर्च, न्यानो कपडा र भुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.१० परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.११ ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण
 - ४.२.१२ ऋण लिएको श्रोतको आधारमा परिवारको विवरण
- ४.३ उद्योग, बैंक तथा सहकारी
 - ४.३.१ सहकारी संस्थाको विवरण
 - ४.३.२ उद्योग सम्बन्धी विवरण
 - ४.३.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण
- ४.४ व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण
 - ४.४.१ बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार संख्याको विवरण
- ४.५ व्यापार तथा उद्योग व्यवसाय
 - ४.५.१ संचालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण
 - ४.५.२ संचालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण
 - ४.५.३ संचालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण
 - ४.५.४ दर्ताको आधारमा उद्योगहरूको वर्गीकरण

- ४.५.५ उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू संचालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार
- ४.५.६ सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारहरूको विवरण
- ४.५.७ उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलपामा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण
- ४.५.८ व्यवसायीक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति
- ४.५.९ पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

खण्ड ५ : कृषि तथा पशु

- ५.१ कृषि
 - ५.१.२ पशु धन तथा सोबाट उत्पादन हुने उत्पादनको अवस्थासम्बन्धी विवरण
 - ५.१.१ वार्षिक कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण
 - ५.१.३ आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण
 - ५.१.४ कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण
 - ५.१.५ कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण
 - ५.१.६ कृषि बजार सम्बन्धी विवरण
 - ५.१.७ कृषि उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण
 - ५.१.८ कृषि तथा पशु सेवाकेन्द्रहरूको विवरण
 - ५.१.९ कृषि बालीमा लाग्ने रोग
 - ५.१.१० कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण
 - ५.१.११ कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण
 - ५.१.१२ कृषि उत्पादनमा आवद्ध परिवारको विवरण
 - ५.१.१३ कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण
 - ५.१.१४ कृषिजन्य बाली बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण
- ५.२ पशु
 - ५.२.१ पशु हाट बजार सम्बन्धी विवरण
 - ५.२.२ कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपंक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण
 - ५.२.३ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण
 - ५.२.४ पशुपंक्षी बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

- ६.१ सडक, सवारी तथा यातायात
 - ६.१.१ विद्यमान सडक सञ्जाल
 - ६.१.२ सडक मार्गको विवरण
 - ६.१.३ सडक सञ्जालले छुने क्षेत्रको आधारमा परिवारहरूको विवरण
 - ६.१.४ परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइको आधारमा वडागत विवरण
 - ६.१.५ पुल तथा पुलेसा
 - ६.१.६ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरूको विवरण
 - ६.१.७ सडक दुर्घटनाका सम्बन्धी विवरण
- ६.२ टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय
- ६.३ वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

- ६.४ नगरपालिकाका हालका भवनहरू
- ६.५ सरकारी भवनहरूको विवरण
- ६.६ सामुदायिक भवनहरूको विवरण
- ६.७ सञ्चार
 - ६.७.१ एफ.एम रेडियो सम्बन्धी विवरण
 - ६.७.२ दुरसञ्चार सम्बन्धी विवरण
 - ६.७.३ हूलाक सेवा
 - ६.७.४ पत्रपत्रिका
- ६.८ विद्युत तथा सौर्य उर्जा
 - ६.८.१ नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य उर्जा आयोजनाहरूको स्थिति
 - ६.८.२ ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत
 - ६.८.३ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण
 - ६.८.४ बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण
 - ६.८.५ घरपरिवारले खाना पकाउने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण
- ६.९ परिवारमा उपलब्ध साधन तथा सुविधाको आधारमा परिवारको विवरण

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा

- ७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि)
 - ७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण
 - ७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण
 - ७.१.३ विश्वविद्यालय तथा क्याम्पसहरू
 - ७.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण
 - ७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण
 - ७.१.६ विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण
 - ७.१.७ तहगत शिक्षक विवरण
 - ७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता
 - ७.१.९ शैक्षिक सत्रमा भर्ना भएका छात्र छात्राको विवरण
 - ७.१.१० विद्यालयको भौतिक विवरण
 - ७.१.११ विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशाला सम्बन्धी विवरण
 - ७.१.१२ विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
 - ७.१.१३ विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
 - ७.१.१४ विद्यालय संरचनागत विवरण
 - ७.१.१५ सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था
 - ७.१.१६ लिङ्गानुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको साक्षरता स्थितिको विवरण
 - ७.१.१७ उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको साक्षरता स्थिति
 - ७.१.१८ ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर
 - ७.१.१९ ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर
 - ७.१.२० ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसंख्या हाल स्कूल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार विवरण
 - ७.१.२१ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज नगएका जनसंख्या मध्ये कहिल्यै स्कूल/कलेज नगएका जनसंख्याको विवरण

- ७.१.२२ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको विवरण
- ७.१.२३ लिङ्गको आधारमा ५ वर्ष देखि ३५ वर्ष उमेर सम्मको जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका/नगएका जनसंख्याको विवरण
- ७.१.२४ उमेर समूहको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- ७.१.२५ विद्यालय/कलेजको प्रकार अनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर सम्ममा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- ७.१.२६ विद्यालय तथा कलेजमा बुझाउने मासिक शुल्कको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर सम्मको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- ७.१.२७ परिवारमा रहेका विद्यार्थी संख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण
- ७.१.२८ ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका जनसंख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण
- ७.१.२९ विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसंख्याको वडागत विवरण
- ७.२ स्वास्थ्य
- ७.२.१ नगरपालिकामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरू
- ७.२.२ खोपको विवरण
- ७.२.३ २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण
- ७.२.४ खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण
- ७.२.५ पोषण सम्बन्धी विवरण
- ७.२.६ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण
- ७.२.७ स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकाङ्कहरू
- ७.२.८ परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण
- ७.२.९ १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण
- ७.२.१० वडागतरूपमा १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण
- ७.२.११ शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण
- ७.२.१२ १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेर सम्बन्धी विवरण
- ७.२.१३ दीर्घ रोगको प्रकार अनुसार दीर्घ रोगीहरूको जनसंख्या विवरण
- ७.२.१४ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप
- ७.३ महिला तथा बालबालिका
- ७.३.१ बालबालिका सम्बन्धी विवरण
- ७.३.२ बालकलब
- ७.३.३ बाल सञ्जालको अवस्था
- ७.३.४ परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण
- ७.३.५ बालश्रमको अवस्था
- ७.३.६ महिला सम्बन्धी विवरण
- ७.३.७ महिला हिंसा सम्बन्धी विवरण
- ७.३.८ आमा समूहको विवरण
- ७.३.९ महिला सहकारी संस्था
- ७.४ खानेपानी तथा सरसफाई
- ७.४.१ नगरपालिका भित्र सञ्चालित खानेपानीका सार्वजनिक आयोजना एवम् निजी उद्योगसम्बन्धी विवरण

- ७.४.२ नगरपालिकाभिन्न सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुल सम्बन्धी विवरण
- ७.४.३ खानेपानी आयोजनाबाट उपलब्ध हुने पानीको गुणस्तर सम्बन्धी विवरण
- ७.४.४ खानेपानीको संभावित श्रोतहरू
- ७.४.५ खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण
- ७.४.६ परिवारले प्रयोग गरेको पानीको श्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण
- ७.४.७ खानेपानीको मुख्य श्रोत भएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा परिवारको विवरण
- ७.४.८ शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण
- ७.४.९ सार्वजनिक शौचालय सम्बन्धी विवरण
- ७.५ सामाजिक सुरक्षा भत्ता
- ७.६ अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण
- ७.७ अपाङ्गताको विवरण
- ७.८ व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण
- ७.९ फोहोरमैला तथा सरसफाई
 - ७.९.१ फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
 - ७.९.२ स्वास्थ्य संस्थाको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
 - ७.९.३ घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण
 - ७.९.४ ढल निकासको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

- ८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पती
- ८.२ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण
- ८.३ सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण
- ८.४ कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण
- ८.५ धार्मिक वनसम्बन्धी विवरण
- ८.६ सरकारद्वारा व्यवस्थित वन
- ८.७ वैज्ञानिक वन
- ८.८ निजी वन
- ८.९ साभेदारी वन
- ८.१० वन पैदावारको माग र आपूर्ति
- ८.११ जडिबुटी सम्बन्धी विवरण
- ८.१२ वन संरक्षणका लागि चाल्नु पर्ने कदम
- ८.१३ हावापानी तथा वातावरण सम्बन्धी विवरण
 - ८.१३.१ मौसम सम्बन्धी विवरण
 - ८.१३.२ मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका कारण पीडित परिवारको विवरण
- ८.१४ विपत् व्यवस्थापन
 - ८.१४.१ समुदायको जोखिम तथा क्षमताको विश्लेषण तालिका
 - ८.१४.२ विपत्को कारण सामाजिक क्षेत्रमा भएको क्षतिको विवरण
 - ८.१४.३ संस्थागत विश्लेषण
 - ८.१४.४ प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

खण्ड ९ : मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास विवरण

- ९.१ प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औषत प्रतिव्यक्ति आय

- ९.२ परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण
- ९.३ विपन्नता सूचकाङ्क
 - ९.३.१ सम्पन्नता सूचकाङ्गको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण
 - ९.३.२ सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण
- ९.४ नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू
- ९.५ आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण
- ९.६ टोल विकास संस्थाको विवरण
- ९.७ कृषक, उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण
- ९.८ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण
- ९.९ जनचेतनामुलक तालिम प्राप्त गरेका जनशक्तिको विवरण
- ९.१० विपद व्यवस्थापन
 - ९.१०.१ विपद्को ऐतिहासिक विवरण
 - ९.१०.२ प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण
 - ९.१०.३ संस्थागत विश्लेषण
 - ९.१०.४ प्राकृतिक विपद् वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

खण्ड १० : विविध

- १०.१ नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा
- १०.२ नगरपालिकासँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरू
- १०.३ नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण
- १०.४ नगरपालिकाले सञ्चालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा योजनाहरूको विवरण
- १०.५ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम, टेलिफोन विवरण
- १०.६ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण
- १०.७ शवदाह स्थलको विवरण
- १०.८ नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण
- १०.९ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण
- १०.१० कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण
- १०.११ जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण

तालिका सूची

- तालिका नं. १: नदी तथा खोलाको विवरण
तालिका नं. २: नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यान सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ३: बस्ती मुख्य बस्ती सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ४: सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौताराहरूको विवरण
तालिका नं. ५: खेलमैदान सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ६: धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण
तालिका नं. ७: होमस्टे सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ८: जात्रा तथा मेला सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ९: वडागत परिवार संख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. १०: अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. ११: लिङ्ग र उमेर समूहको आधारमा जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. १२: परिवारमा रहेको सदस्य संख्याको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. १३: वडा अनुसार जातजाततिको विवरण
तालिका नं. १४: नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. १५: धर्मअनुसार जनसंख्याको वडागत विवरण
तालिका नं. १६: घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. १७: घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. १८: परिवारले प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. १९: परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. २०: परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा संख्याको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. २१: सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. २२: अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण
तालिका नं. २३: जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २४: अनुपस्थित हुँदा उर्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २५: लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उर्तीण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २६: अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २७: अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २८: अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. २९: पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदरताको आधारमा जनसंख्याको विवरण
तालिका नं. ३०: घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने परिवारको वितरण
तालिका नं. ३१: विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको संख्याको आधारमा परिवारको वितरण
तालिका नं. ३२: उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु संख्याको वितरण
तालिका नं. ३३: भू-क्षेत्रको वर्गीकरण
तालिका नं. ३४: परिवार बसोबास गरिरहेको घर रहेको जग्गाको लालपूर्जा सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. ३५: घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण
तालिका नं. ३६: कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण
तालिका नं. ३७: भू-उपयोगको विस्तृत विवरण
तालिका नं. ३८: स्थानीय तथा प्रदेश तहले संकलन गर्ने करका लागि करदाताहरूको विवरण
तालिका नं. ३९: वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

- तालिका नं. ४०: भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा उद्योग व्यवसायीहरूको संख्या र औसत भाडा रकम
- तालिका नं. ४१: भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा उद्योग व्यवसायीहरूको संख्या र औसत भाडा रकम
- तालिका नं. ४२: व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ४३: पुँजी लगानीको आधारमा वार्षिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण
- तालिका नं. ४४: पुँजी लगानीको आधारमा वार्षिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण
- तालिका नं. ४५: व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति
- तालिका नं. ४६: जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु संकलन केन्द्र
- तालिका नं. ४७: प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्रि तथा निकाशी
- तालिका नं. ४८: स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण
- तालिका नं. ४९: नगरपालिकाको अनुमानित र यथार्थ आय विवरण
- तालिका नं. ५०: नगरपालिकाको अनुमानित र यथार्थ खर्च विवरण
- तालिका नं. ५१: घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ५२: नगरपालिकामा रोजगारीको अवस्था
- तालिका नं. ५३: वार्षिक आमदानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५४: वार्षिक औषत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५५: आमदानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५६: परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५७: आफ्नै वार्षिक आमदानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५८: नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ५९: परिवारका सदस्य सामान्य विरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमता अनुसार परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६०: जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६१: आवश्यकताअनुसार लामखुट्टेको भुलको व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६२: ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६३: परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६४: ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६५: ऋण लिएको श्रोतको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ६६: सहकारी संस्थाको नामावली
- तालिका नं. ६७: साना तथा घरेलु उद्योगहरूको विवरण
- तालिका नं. ६८: बैंक सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ६९: व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण
- तालिका नं. ७०: बैंकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार संख्याको विवरण
- तालिका नं. ७१: उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्गअनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण
- तालिका नं. ७२: संचालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण
- तालिका नं. ७३: संचालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण
- तालिका नं. ७४: दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण
- तालिका नं. ७५: उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भइरहेका घरको स्वामित्व

- तालिका नं. ७६: सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिक रूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण
- तालिका नं. ७७: उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण
- तालिका नं. ७८: पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण
- तालिका नं. ७९: पशु धन तथा सोबाट उत्पादन हुने उत्पादनको अवस्थासम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ८०: आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण
- तालिका नं. ८१: कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको समूह दर्ता विवरण
- तालिका नं. ८२: कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायिक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण
- तालिका नं. ८३: बजारको नाम र प्रकृति
- तालिका नं. ८४: कृषि उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण
- तालिका नं. ८५: कृषि तथा पशु सेवाकेन्द्रहरूको विवरण
- तालिका नं. ८६: बालीमा लाग्ने रोग विवरण
- तालिका नं. ८७: कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण
- तालिका नं. ८८: कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ८९: कृषि प्रयोजनमा भोगचलन भएको जमिनमा सिँचाई सुविधा सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ९०: कृषि उत्पादनमा आवद्धपरिवारको विवरण
- तालिका नं. ९१: कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ९२: कृषिजन्य बाली बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ९३: पशु हाट बजार सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ९४: कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपंक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ९५: पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ९६: पशुपंक्षी बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ९७: सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था
- तालिका नं. ९८: सडक मार्गको विवरण
- तालिका नं. ९९: परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको प्रकारको आधारमा वडागत परिवारहरूको विवरण
- तालिका नं. १००: सडकको चौडाइको आधारमा वडागत परिवारको विवरण
- तालिका नं. १०१: पुल तथा पुलेसाको विवरण
- तालिका नं. १०२: रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू
- तालिका नं. १०३: सडक दुर्घटनाका सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १०४: टाढाको बस्ती देखि वडा केन्द्र सम्म पुग्न लाग्ने समय सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १०५: वडा केन्द्र देखि नगरपालिका केन्द्र सम्म पुग्न लाग्ने समय सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १०६: नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण
- तालिका नं. १०७: सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण
- तालिका नं. १०८: सामुदायिक भवनहरूको विवरण
- तालिका नं. १०९: एफ.एम. रेडियो विवरण
- तालिका नं. ११०: मोबाइल तथा टेलिफोन सञ्चालन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १११: हुलाकको विवरण
- तालिका नं. ११२: पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. ११३: नगरपालिकामा उर्जा उपयोगको अवस्था
- तालिका नं. ११४: ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत
- तालिका नं. ११५: दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

- तालिका नं. ११६: विजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण
- तालिका नं. ११७: खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवारको विवरण
- तालिका नं. ११८: परिवारमा उपलब्ध साधन तथा सुविधाको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. ११९: नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण
- तालिका नं. १२०: बाल विकास केन्द्र सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १२१: नगरपालिकामा रहेका क्याम्पस तथा विश्वविद्यालयहरूको विवरण
- तालिका नं. १२२: २०७४ सालमा विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण
- तालिका नं. १२३: विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण
- तालिका नं. १२४: विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण
- तालिका नं. १२५: तहगत शिक्षक विवरण
- तालिका नं. १२६: शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता
- तालिका नं. १२७: शैक्षिक सत्र २०७४ भर्ना भएका छात्र छात्राको विवरण
- तालिका नं. १२८: विद्यालयको भौतिक विवरण सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १२९: विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १३०: विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १३१: विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १३२: विद्यालय संरचनागत विवरण
- तालिका नं. १३३: सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था
- तालिका नं. १३४: लिङ्गानुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको साक्षरता स्थितिको विवरण
- तालिका नं. १३५: उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको साक्षरता स्थिति
- तालिका नं. १३६: ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर
- तालिका नं. १३७: ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर
- तालिका नं. १३८: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसंख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार विवरण
- तालिका नं. १३९: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका वा नगएका जनसंख्याको उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण
- तालिका नं. १४०: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्या मध्येस्कुल/कलेज नगएका जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४१: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्या मध्ये स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्याको वडागत विवरण
- तालिका नं. १४२: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४३: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कुल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको वडागत विवरण
- तालिका नं. १४४: लिङ्गको आधारमा ५ वर्ष देखि ३५ वर्ष उमेर सम्मको जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४५: उमेर समूहको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४६: विद्यालय/कलेजको प्रकार अनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर सम्ममा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४७: विद्यालय तथा कलेजमा बुझाउने मासिक शुल्कको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेरसम्मको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १४८: परिवारमा रहेका विद्यार्थी संख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण

- तालिका नं. १४९: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका जनसंख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणहरूको आधारमा जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १५०: वडागत रूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १५१: खोप सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १५२: २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण
- तालिका नं. १५३: खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण
- तालिका नं. १५४: विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था
- तालिका नं. १५५: सुरक्षित मातृत्वको विवरण
- तालिका नं. १५६: स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकाङ्कहरू
- तालिका नं. १५७: परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १५८: १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण
- तालिका नं. १५९: वडागत रूपमा १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण
- तालिका नं. १६०: शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण
- तालिका नं. १६१: १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरूको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेर सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १६२: दीर्घरोग रोगको प्रकार अनुसार जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १६३: बालक्लबको विवरण
- तालिका नं. १६४: बाल सञ्जालको अवस्था
- तालिका नं. १६५: परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण
- तालिका नं. १६६: महिला हिंसा सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १६७: आमा समूहको विवरण
- तालिका नं. १६८: महिला सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १६९: नगरपालिकामा रहेको खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १७०: खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति र महसुल सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १७१: खानेपानी आयोजनाबाट उपलब्ध हुने पानीको गुणस्तर सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १७२: खानेपानीका संभावित श्रोतहरू
- तालिका नं. १७३: खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १७४: परिवारले प्रयोग गरेको पानीको श्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १७५: खानेपानीको मुख्य श्रोत भएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा परिवारको वितरण
- तालिका नं. १७६: शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १७७: सार्वजनिक शौचालयको विवरण
- तालिका नं. १७८: विगत १२ महिनामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जनसंख्याको विवरण
- तालिका नं. १७९: अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण
- तालिका नं. १८०: अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण
- तालिका नं. १८१: व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण
- तालिका नं. १८२: फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १८३: स्वास्थ्य संस्थाको फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १८४: घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १८५: ढल निकास भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १८६: सामुदायिक वन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १८७: धार्मिक वनसम्बन्धी विवरण

- तालिका नं. १८८: वैज्ञानिक वन सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १८९: आ.व २०४५/०४६ देखि २०७४/०७५ सम्ममा दर्ता भएका निजी वनहरू
- तालिका नं. १९०: साभेदारी वन
- तालिका नं. १९१: मौसमको विवरण
- तालिका नं. १९२: मुख्य वातावरणिय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १९३: समुदायको जोखिम तथा क्षमताको विश्लेषण तालिका
- तालिका नं. १९४: विपतको कारण सामाजिक क्षेत्रमा भएको क्षतिको विवरण
- तालिका नं. १९५: संस्थागत विश्लेषण
- तालिका नं. १९६: प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. १९७: वडाअनुसार प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औषत प्रतिव्यक्ति आय
- तालिका नं. १९८: परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. १९९: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण
- तालिका नं. २००: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गअनुसार परिवारको विवरण
- तालिका नं. २०१: नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू
- तालिका नं. २०२: आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण
- तालिका नं. २०३: वडागत टोल विकास संस्थाहरू
- तालिका नं. २०४: कृषक, उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण
- तालिका नं. २०५: गैर-सरकारी संस्थाहरूको विवरण
- तालिका नं. २०६: जनचेतनामुलक तालिमा प्राप्त गरेका जनशक्तिको विवरण
- तालिका नं. २०७: प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण
- तालिका नं. २०८: संस्थागत विश्लेषण
- तालिका नं. २०९: प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण
- तालिका नं. २१०: नगरपालिका सँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण
- तालिका नं. २११: नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण
- तालिका नं. २१२: नगरपालिका सँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण
- तालिका नं. २१३: नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन
- तालिका नं. २१४: व्यवसायिक खेलाडी सम्बन्धी विवरण
- तालिका नं. २१५: शवदाह स्थलको विवरण
- तालिका नं. २१६: नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण
- तालिका नं. २१७: नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण
- तालिका नं. २१८: कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण
- तालिका नं. २१९: जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरूको विवरण

Belbari Municipality

ward No.	household	Male Population	Female Population
1	1294	5076	3833
2	1600	2921	1844
3	1199	5289	3034
4	1665	2711	1504
5	1005	2732	1694
6	512	1141	765
7	1194	2221	1580
8	1679	3193	1813
9	2059	3825	2099
10	1178	2589	1617
11	1885	3449	2233

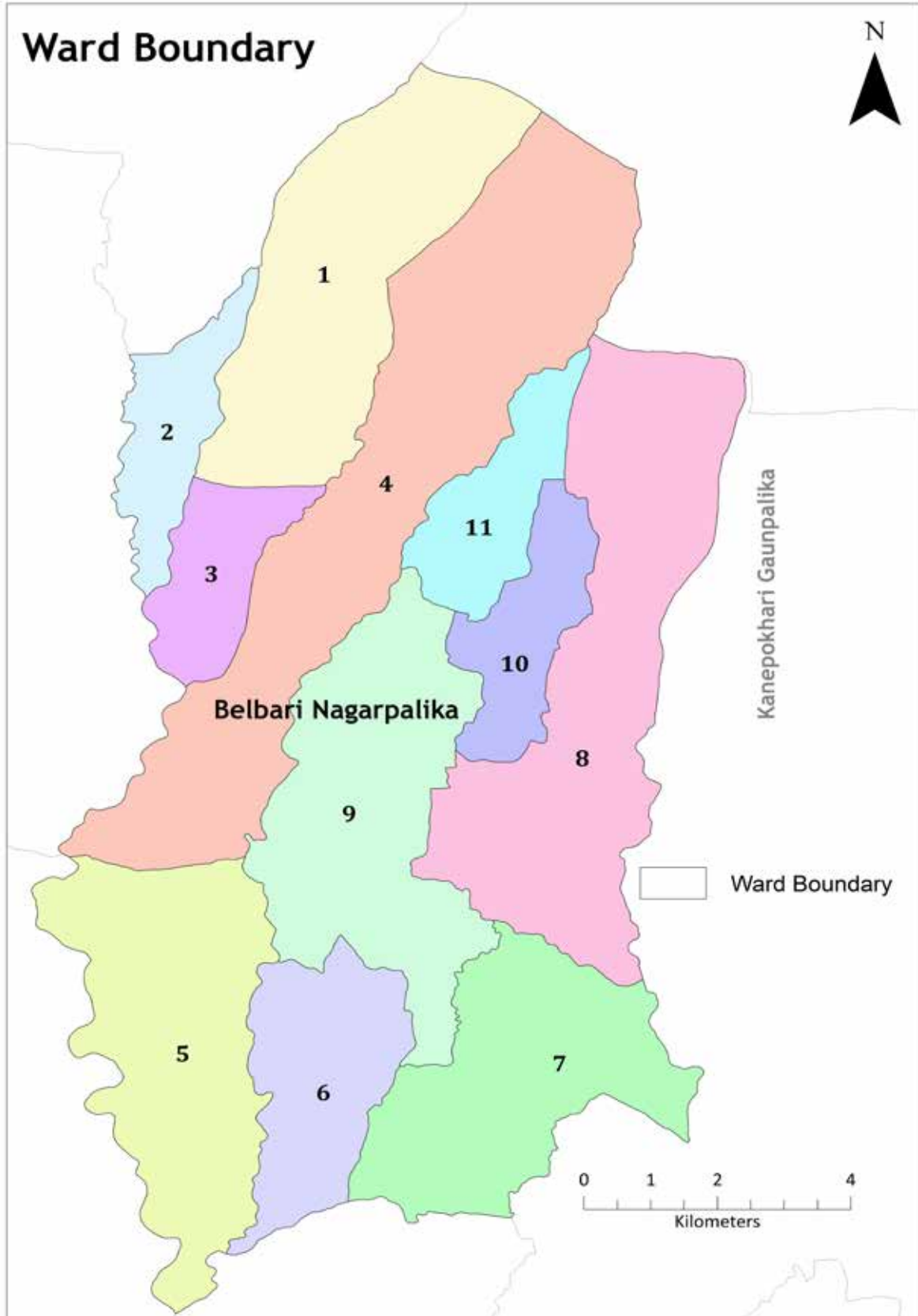
Horizontal Datum

Spheroid: Everest 1830
 Projection: Modified UTM
 Central Meridian: Longitude 81° East
 Latitude 0° North
 False Easting: 500,000 meters
 Scale Factor: 0.9999

खण्ड १ : नगरपालिकाको परिचय

१.१ नगरपालिकाको परिचय

स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १

१.१.१ नामकरण

मोरङका साविकका बेलवारी र कसेनी दुईवटा गाविस मिलाएर बेलवारी नगरपालिका बनाइएको थियो तर हाल वि.सं. २०७३ सालमा पुनः यसमा बाहुनी र डाँगिहाट पनि समावेश गरियो र नाम बेलवारी नै राखियो । यस नगरपालिकाको नाम बेलवारी गाउँको नामका आधारमा राखिएको हो । बेलवारी नगरपालिकाको नामकरण बेल पाइने जंगलबाट गरिएको हो । प्राचिन समयमा यस क्षेत्रमा बेलको जंगल रहेकाले यस्तो जंगल भएको क्षेत्रलाई बेलवारी भनिएको हो । हाल भने यस भेगमा बेलको जंगल मासिएर गएको छ । बेलवारी पूर्वपश्चिम राजमार्गमा पर्ने नगरपालिका हो । यस अघि बेलवारी नगरपालिका निर्माण गर्ने क्रममा यसमा कसेनी नगरपालिका पनि समावेश गरिएको थियो । यसरी विभिन्न भागहरूलाई समावेश गरी यस नगरपालिकाको स्थापना गरिएको भए पनि यसको नाम भने साविकको बेलवारीका नामका आधारमा नै राखिएको छ ।

मोरङको बेलवारी नगरपालिका जिल्लाको मध्य भागमा अवस्थित छ । यो नगरपालिकाको सम्पूर्ण भूभाग समथर परेको नेपालको पूर्वी तराई क्षेत्रमा रहेको छ । साविकका मोरङको डाँगिहाट र बाहुनी लगायतका गाउँविकास समितिलाई मिलाएर यो नगरपालिका स्थापना गरिएको हो । यस भेगमा प्राचिन समय देखि मानिसहरूको बसोबास भएको देखिन्छ । यो क्षेत्र यसपूर्व चारकोषे भाडीका रूपमा रहँदा पनि यस भेगका खोला किनारहरूमा स्थानीय आदिवासीहरूको बसोबास थियो । यस नगरपालिका भित्रका विभिन्न भागमा अहिले पनि त्यस्तो पुरानो मानव बसोबासको केन्द्रका अवशेषहरू पाउन सकिन्छ । पूर्वपश्चिम राजमार्गमा नै तथा मोरङको मध्य भागमा यो नगरपालिका अवस्थित छ ।

१.१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि हेर्दा यो स्थान प्राचीन प्राग्ज्योतिष राज्यभित्र पर्दथ्यो । पछि गएर यसबाट मत्स्यदेश अलग हुदा बेलवारी भेग मत्स्यदेशमा पर्न पुग्यो । यदाकदा मिथिला, पुण्ड्र र किराँतहरूको अधिनमा पर्ने तथा यस भेगका स्थानीय शासकले शासन गर्ने क्रममा पछि यो क्षेत्र मुरेहांगको मोरङभित्र पयो । यसैगरी विजयपुर राज्यको स्थापना भएपछि भने बेलवारी क्षेत्र विजयपुरकै अधीनमा रह्यो । यसरी ऐतिहासिक कालमा बेलवारी मोरङको एक महत्वपूर्ण क्षेत्र थियो ।

ऐतिहासिक कालमा बेलवारी क्षेत्रलाई घना जंगलले ढाकेको देखिन्छ । यहाँका नदी किनारी भागमा केही जातजातिका मानिसहरूका ससाना वस्तिहरू थिए । घना जंगलका कारण मानिसले खोला या नदीको किनारी भागमा तथा पहाडको फेदीमा बस्नुपर्ने हुन्थ्यो । बेलवारी भेगमा बेलाबेलामा पाइने पुराना बसोबासका अवशेषहरूले यसै कुराको संकेत गरेका छन् । बेलवारीको आसपासमा यस्ता पुराना थुप्रै प्रकारका अवशेषहरू पाइएका छन् । तिनीहरू कतिपय नासिएका छन् भने कतिपय हालसम्म पनि उजागर हुन सकेका छैनन् ।

मोरङको बेलवारी लगायतको विजयपुरमा विजयनारायण पछि पाल्पाली सेनराजा लोहांगसेनले कब्जा गरेपछि भने यो भेग पाल्पाली सेनाहरूको अधीनमा पर्न पुग्यो । तत्काल पाल्पाली सेन राज्य विभाजन हुँदा नारायणी नदीदेखि पूर्वको मकवानपुर लोहांगसेनले भागमा पाएको हुनाले यो भेग पनि मकवानपुरभित्र पयो । त्यस पश्चात भने हरिहरसेनका नाति विधाता इन्द्रसेनले मकवानपुरबाट विजयपुरलाई अलग राज्य बनाएको हुँदा बेलवारी लगायतको स्थान विजयपुरको अभिन्न अंग बन्न पुग्यो । सेनकालभन्दा अघिनै बेलवारीको कसेनीमा धनपाल नामका एकजना रजौटाले शासन गर्दथे । तिनको राजधानी र दरबारका अवशेषहरू अहिले

पनि कसेनीमा रहेको छ । यसलाई स्थानीयहरूले संरक्षण गरेर राखेका छन्, जसलाई धनपालगढीका नामले चिनिन्छ । कालान्तरमा धनपालगढीको पतन भयो र धनपालको राज्य विजयपुरमा गाभियो । यता विजयपुर पनि स्थानीय रजौटाबाट सेनहरूको अधीनमा परेको देखिन्छ । यसै क्रममा वि.सं. १८३१ सालमा विजयपुर बृहत्तर नेपालमा गाभिएपछि भने बेलवारी पनि बृहत्तर नेपाल भित्र पर्न पुग्यो । त्यसपछि बेलवारी भेग मोरङको एउटा भागका रूपमा रहन पुग्यो ।

बेलवारी नगरपालिका क्षेत्र ऐतिहासिक कालमा निकै महत्वपूर्ण थियो । अघि यस भेगमा बेलको ठूलो जंगल रहेको हुनाले यसलाई बेलवारी भनिएको हो । यसै नगरपालिका भित्र पर्ने बेतनी सिमसार क्षेत्रमा भने बेतको झाडी थियो । तर पछि गएर भोडा खुलेपछि यस भेगमा मानिसहरू आएर बसोबास गर्न लागे । यहाँको बेलको वन फाँडानी गरियो भने बेतको झाडी पनि विनास गरियो । यसबाट बेलवारी र बेतना नाममा मात्र सीमित रहन पुग्यो ।

बेलवारी नगरपालिका भेगका पुराना वासिन्दा स्थानीय धिमालहरू हुन् । उनीहरू अघि खोलाको किनारी भागमा तथा जंगलको मुखमा बसोबास गर्ने गर्दथे । कालान्तरमा यहाँ भोडा खुलेकाले जंगल फाँडानी गरी बसाइ सराइ गरी एका अन्य मानिसहरूले बेलवारीको बस्ति बसाएका हुन् । त्यस बाहेक तराईका अन्य आदिवासी र पहाडे मूलका मानिसहरू पनि यस नगरपालिका भेगमा आएर बसोबास गर्न थाले । हाल आएर यस नगरपालिकाको बीचबाट पूर्वपश्चिम लोकमार्ग गएको हुनाले पनि यस नगरपालिकाको बस्ती विस्तार केही चाँडो भएको हो । तसर्थ यस नगरपालिकामा बस्तिको विस्तार निकै धेरै भएको छ ।

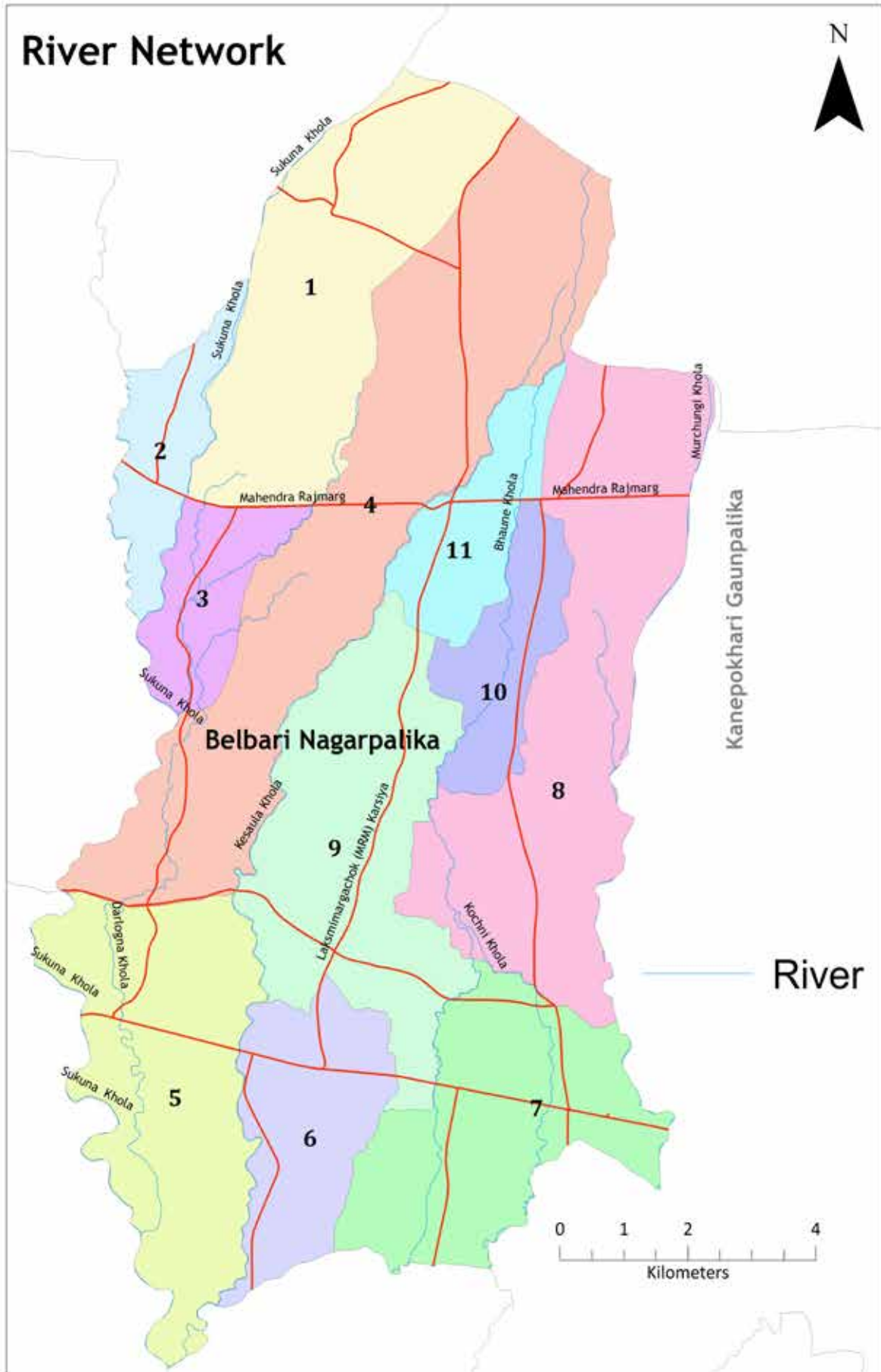
१.२ नदी तथा खोलाको विवरण

नगरपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरूमा फैलिएर रहेका नदी, खोलानाला तथा पोखरीहरूले विभिन्न किसिमका जलचरहरू र पंक्षीहरूलाई सुरक्षित बासस्थानको रूपमा आश्रय दिइरहेको पाइन्छ । साथै यस्ता जलाधार क्षेत्रबाट पशुहरूले पानी पिउने र किसानहरूले समेत सिंचाईको लागि पानीको प्रयोग गर्दछन् । नदी किनारहरू विगतमा सभ्यता विकासका केन्द्रहरू समेत हुन् । मानव बस्तीको क्रमिक विकास साथै अनुत्पादक पशुहरूको चरीचराउ र उपयोगले प्राकृतिक जलक्षेत्रहरू सुक्ने साथसाथै नदी नाला तथा खोला छेउछाउ अव्यवस्थित बसोबास र त्यहाँबाट निस्किएका फोहोर र ढलले नदी तथा खोलाको स्वरूप विग्रिदै गएको छ । त्यसकारण यी प्राकृतिक ताल तलाउ तथा खोलानालालाई संरक्षण गरी पर्यटकीय आकर्षकको रूपमा विकासित गर्दै लैजानुपर्दछ ।

बेलवारी नगरपालिका भएर बग्ने खोलाहरूमा चिसाड, लोहन्द्रा, बेतना, केशल्या आदि प्रमुख खोलाहरू हुन जसको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १: नदी तथा खोलाको विवरण

वडा नं.	नदी तथा खोलाको नाम	नदीले छोएका बस्तीहरू
१	लोहन्द्रा, सिसौली र अमना खोला	बरडांगी, नक्सलवारी, बेलवारी बजार, सिसौली टोल, नयाँ नगरपालिका टोल, गाईघाट, बरडांगी, भेडा, बेलवारी
२	लोहन्द्रा र किस्ती खोला	रमिते टोल, गौतम टोल, बजार टोल, प्रमिस टोल, सिंहदेवि टोल, त्रिवेणी टोल, खोरिया

स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

वडा नं.	नदी तथा खोलाको नाम	नदीले छोएका बस्तीहरू
३	लोहन्द्रा, सिसौली र बेतना खोला	भगवति टोल, खोरिया टोल, करमडांडा, सिजुवारी, गरिमा टोल, मैनावारी, दोगडे, सिम्पाने, मिरमिरे
४	केशल्या, बेतना, लोहन्द्रा, दर्लोकना खोला	जमुनावारी, बुधबारे, लामपाने, इमानसिड चौक, सयपत्री टोल, पृथ्वी टोल, सखुवाटोली, धिमाल टोल,
५	लोहन्द्रा, मरीया, दर्लोकना, भरना खोला, केशल्या खोला	कसेनी बजार, मगरडांगी, रामपुर, मुडेघाप, माथिल्लो कसेनी, सोमबारे
६	केशल्या, धैती, कयर र सुकुना खोला	सोमबारे टोल, यलम्बर टोल, धैती टोल, धैती, कालिथान टोल, धैती टोल
७	चिसाड खोला, कयर खोला, कोचेनी खोला १, कोचेनी खोला २, धैती खोला	कालिथान, नहर, दोलतपुर, पुरानो बाहुनी, माभू बाहुनी, डाँगी टोल, भाटि बाहुनी, हलदीवारी, दोलतपुर, कदम चौक, माटि कुवा, स्कुल डाँडा, केरा टोल, काफले टोल, बुध नगर, नहर बस्ती
८	चिसाड, कयर, गएल पैनी, लेखौती खोला, सुकुना पैनी, बाघेभोडा पैनी	सुकुना चौक, बगर टोल, राधा नगर, शान्ति टोल, सृजना टोल बाँसबाडी, गडिगाउँ, रैभार, स्कुल डाँडा, दोगडे, सृजना टोल, बयरतीभार टोल, सइताल टोल, दोगडे, ६४ बिगे, सिमखडा टोल, छरछरे टोल, राधानगर, शान्ति टोल
९	धैती, केशल्या र दुधा खोला	नलवारी, सुबक टोल, कालि मा.वि, बैराखुनि, पंचवटी चौक हुँदै नहर सम्म, माभी गाउँ, श्री जङ्गा मार्ग हुँदै हुलाकी मार्ग जरुवा टोली सम्म, नलवारी, पोखरिया, हुलाकी मार्ग भोडा हुँदै दुधा टोल सम्म
१०	भलभली सिचाई बाँध, हाडीदह, कुइरी सिचाई बाँध १, कुइरी सिचाई बाँध २, बलुवाहि सिचाई बाँध, चिसाड खोला, माटिगाउँ बाँध, गोवे बाँध	भलभली, नारागण, अनाम चौक, बलुवाहि माहाराजथान टोल, हाडीदह टोल, जुरा टोल, कण्डली बारी, बाँसवारी टोल, बलुवाहि, महाराजथान टोल बलुवाहि, भाउन्ने, माटि गाउँ, विहिवारे माटिगाउँ
११	केशल्या खोला, दुधा खोला, धैती, कुइरी खोला	मिलन टोल, त्रिवेणि शान्ति टोल, लक्ष्मीमार्ग, जनजागरण टोल, भाडवारी टोल, आदर्श टोल, जुराहा टोल, भाडवारी टोल, ज्ञानोदय टोल

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

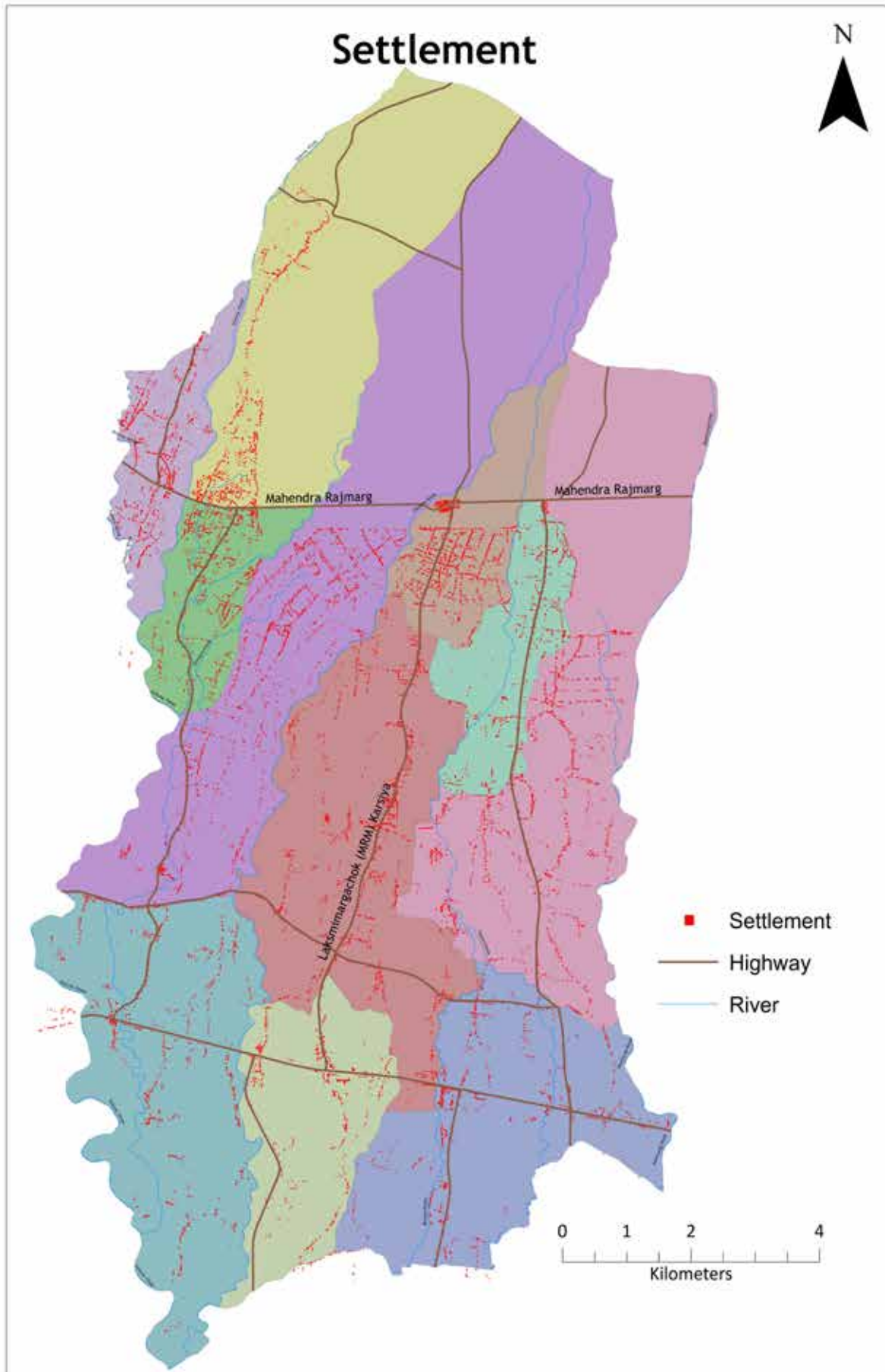
१.३ पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

क्रमश विकास भई रहेका बजार क्षेत्र तथा नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा रहेको पार्क तथा उद्यानहरू सार्वजनिक सम्पत्तिहरू हुन् । विशेषत नगरपालिका क्षेत्रको पर्यावरणीय प्रणालीलाई सुदृढ बनाउन खुल्ला क्षेत्रहरूलाई जोगाइ राख्न यस्ता क्षेत्रहरूको संरक्षण गर्न जरुरी हुन्छ । यी क्षेत्रहरूले नगरपालिकाको सुन्दरता कायम राखी स्वच्छ वातावरण निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउँछन् ।

तालिका नं. २: नगरपालिकामा रहेका पार्क तथा उद्यान सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पार्क तथा वाल उद्यानको विवरण	वडा नं.	स्थान	क्षेत्रफल	सञ्चालक	कैफियत
१	बेतना सिमसार	१, ३ र ४	बेलवारी	१७४.९१ हे.	समुदाय	
२	सिशौली	१	बेलवारी	९५ हे.	समुदाय	
३	रमिते डांडा	२	लालभित्ती	१० हे.	समुदाय	
४	धनपाल गढी	५	कसेनी	३६ विगाहा	समुदाय	
५	सृजना पार्क	१०	भाउन्ने	८ विगाहा	समुदाय	

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

नक्सा स्रोत:भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस बिन्दु (GPS Point) सङ्कलन, २०७५

६ । बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५

१.४ मुख्य बस्ती सम्बन्धी विवरण

बेलवारी नगरपालिकामा क्रमशः बस्तीहरूको विकास बढ्दो रहेको छ। पूर्व पश्चिम राजमार्गको कारण यसको दुवै तर्फ बस्ती श्रृङ्खलाको व्यापक विकास भई रहेको छ। नगरपालिकाको केन्द्रतिर बाटो, बजार तथा स-साना घरेलु उद्योग देखिए तापनि समग्रमा नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा सेवा तथा सुविधा पुगिसकेको छैन। नगरपालिकामा विकासका धेरै आयामहरूमा अभ्यास गर्न बाँकी देखिन्छ। बेलवारी नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा सडक सञ्जालको क्रमशः विकास भई रहेको छ। सहज स्वास्थ्य सुविधा, संचार जस्ता सुविधाहरूको पहुँच पुगेको देखिँदैन। कृषि एवं वनजन्य औद्योगिक कच्चा पदार्थको उपलब्धता भएको हुँदा साना घरेलु उद्योगधन्दाको साथै पशुपालन उद्योग विकास र विस्तारको सम्भावना रहेको छ। अन्य क्षेत्रहरूमा व्यवस्थित बस्ती विकासको संरचना नदेखिएकोले ती स्थानमा व्यवस्थित नगरपालिका योजना बनाएर बाटो, खानेपानी र अन्य सामाजिक र भौतिक पूर्वाधारको समयमै विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकाबासीहरूलाई घरदैलोमा सेवा प्रवाह गर्ने ध्येयका साथ वडा समिति कार्यालयहरू, सम्बन्धित वडा मै स्थापना गरी सेवा प्रवाह भई रहेका छन्। यसका अतिरिक्त बेलवारी नगरपालिकाले नगरको विकासका लागि योजना तयार गर्ने दौरानमा वडा भेला, लगायत वडा कार्यालय, सरकारी निकायहरू, राजनैतिक पार्टीहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, सामुदायिक संस्थाहरू, टोल विकास संस्थाहरू, बुद्धिजीवीहरू, समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरू, व्यवसायिक संस्थाहरू, संचारकर्मीहरू तथा योजना तर्जुमा टोली (Planning) आदिलाई समावेश गरी बढी भन्दा बढी छलफल गरी प्रत्येक टोलका मुख्य तथा सहायक सडकहरूमा सोलार बत्ति जडान, टोल टोलमा सार्वजनिक खानेपानी र खानेपानीको परियोजना तथा पूर्वाधार आदि विकास निर्माणका योजनाहरू तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेको मुख्य बसोबास क्षेत्र अर्थात् बस्ती विकास भई रहेका क्षेत्रहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ३: बस्ती मुख्य बस्ती सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	मुख्य बस्ती/गाउँ/टोलको नाम
१	नक्सलवारी, गाईघाट, बरडांगी, भेडा, बेलवारी बजार, जन एकता टोल, गुम्बा टोल, नमुना टोल, शिशौली टोल, बिहानी चोक, गैरी गाउँ, डाँडा टोल, पिपल गाच्छी, थापा चोक, गाइघाट
२	लालभिती बजार, कबिर टोल, गौतम टोल, रमिते टोल, सिंहदेवी टोल, तीनघरे टोल, शान्ति टोल, खोरीया टोल, मुस्लीम टोल, शुक्रबारे, शुक्रपथ, शान्ती टोल, मुशहर टोल, सद्भाव चोक, पिपल चोक, भुपु शैतिक चोक, प्रमिश चोक, साहारा टोल, राधा कृष्ण टोल, , बाघदेवी चोक, थापा चोक, नमुना टोल, साना किसान टोल
३	सहकारी टोल, करमडाँडा, पुण्य चोक, कृषिमार्ग टोल, सिजुवारी, मैनावारी, मिरमिरे, दोगडे, खोरिया, सिमपाने, नगरपालिका टोल, मालपोत टोल, बिजुली अफिस टोल, खानेपानी टोल, गोदावारी स्कुल टोल, गरिमा टोल, भगवति टोल, भूमे डाँडा, वन अफिस टोल, सम्भना टोल
४	बेतना टोल, यलम्बर टोल, बुधबारे, इमानसिंह टोल, लाम्पाने, जोगीचौरी, धरहरा, धिमाल टोल, सखुवा टोली, गडगाउँ, त्रिवेणी टोल, प्रगती टोल, शान्ती टोल, हिमाली टोल, सयपत्री टोल, अमान समाज, जमुनावारी टोल, सरस्वती मिल टोल, स्मृति चोक, डाँडा टोल, महेन्द्र चोक, मिलन चौक, चाँदनी चोक, वर पिपल चोक, काकुम, सप्तरङ्गी चोक, जमुनावारी
५	गा.वि.स टोल, माथिल्लो कसेनी, बगर टोल, विरान टोल, मुढेधाप, तेलकूडी, खप्टा टोली, साठठी विघा, पाँचकोले, सनिहाट बस्ती, तल्लो कसेनी, रामपुर, मोहनडांगी, तिनघरे, भकारी भोडा, लिम्बु टोल, धोकाधार, मटियारी, लिम्बु टोल, चेङ्गावारी टोल, नहर बस्ती, पाँच कोली, जरुवा टोली, तेरह विघे, बिहिवारे, पुलाहा
६	सोमबारे, जितपुर, बनोल, रवाटोल, बोराबांध, सिमाबांध, मालजङ्गल, तामकुले टोल, दुधा टोल, जरुवा टोल, हस्नापुर, रौवा टोल

७	बहुनी बजार, दौलतपुर, हरदीवारी, माझ बाहुनी, भाटी बाहुनी, काफ्ले टोल, सुबिदार टोल, खड्का टोल, वरगाच्छी, माझी टोल, साइली इनार, लक्ष्मीपुर, कदम चोक, वन डाँडा, अैलेनी टोल, पुरानो बाहुनी, स्कुल डाँडा, स्कुल डाँडा केरा टोल, गिरि टोल, माटि कुवा
८	बलुवाही, वांस्वारी, गडीगाउँ, रैभार, त्रिवेणी टोल, राधानगर, शान्ती टोल, वरियाती भार, शैतान टोल, आदर्श टोल, स्कुल डाँडा, महाराज थान, मुशहर टोल, दोगडे, पुरानो गाउँ, कुबिर टोल, चाँदनी चोक, गउँथली चोक, विरेन्द्र चोक, सुकुना टोल, हरियाली टोल, धाप गाउँ टोल, अमर चोक
९	डाँगिहाट बजार, नलवारी टोल, चौधरी टोल, पोखरीया, चन्द्रपुर, माझी गाउँ, सिर्तिमान टोल, दुधा टोल श्रीपुर, भोडा, भक्का चोक, बनौल, चन्द्रपुर, सभापुर, सुन्दरपुर, डाँगा, भाइवारी, नमुना टोल, बेलेगाउँ, कदम टोल, आदर्श टोल, तिन खुटिया बनौल, दुर्गा चोक, राजवंशी टोल, बैरा खुनी, अइलेनी टोल, बिष्ट टोल, भोडा, शान्ति टोल, ड्याङ्गा ड्याङ्गी, कृष्ण चोक, सुबक टोल, काकुम, डाँगिहाट, मङ्गलबारे
१०	भाउन्ने बजार, पुष्पान्जली बस्ती, हरीयाली बस्ती, विरेन्द्र चोक, अनाम चोक, बलुवाई बस्ती, डाँडा कुण्डली टोल, जुराहा बस्ती, न्युरोड बस्ती, बिहिवारे, माटि गाउँ, थापा चोक, नलवारी, चाँदनी चोक, नारायण चोक, धमला टोल, शान्ति चोक, नर्शरी टोल, तमाड टोल, त्रिवेणी चोक, श्रृजना टोल, यलम्बर चोक, अमर चोक, महाराजथान टोल, तमु टोल
११	लक्ष्मीमार्ग चोक, सुम्नीमा चोक बस्ती, भाँडवारी चोक बस्ती, जुराहा टोल, संगम टोल, जनपथ टोल, प्रगती टोल, मिलन टोल, शान्ती टोल, आदर्श टोल, निनाम्बो चाक, महा लक्ष्म टोल, तामाड टोल, जनक टोल, जनपथ टोल, शनिबारे, पृथ्व टोल, ज्ञानोदय टोल, धार्मिक टोल, मुनाल चाक, गौरी शंकर टोल, विदुर टोल, गैरी टोल, त्रिवेणी टोल, मिलन चोक, देउराली टोल

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

१.५ सार्वजनिक पाटी पौवा र चौतारासम्बन्धी विवरण

बेलवारी नगरपालिकामा रहेका विभिन्न सार्वजनिक पाटी पौवा तथा चौताराहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । विगतमा सडक यातायातको विस्तार र विकास नहुँदा यी पाटी तथा चौताराहरू बटुवाहरूको आरुगर्ने तथा थकान मेटाउन महत्वपूर्ण स्थलहरूको रूपमा विकसित भएको र हाल यस्ता स्थानहरू सार्वजनिक बहस तथा स्थानीयवासीहरू जम्मा भइ अन्तरक्रिया गर्ने सार्वजनिक स्थलको रूपमा रहेका छन् । पार्क र उद्यान जस्तै यी सार्वजनिक क्षेत्रहरूको समेत संरक्षण गर्न जरुरी छ ।

तालिका नं. ४: सार्वजनिक पाटीपौवा तथा चौताराहरूको विवरण

क्र. सं.	पाटीपौवा, चौतारा, मन्दिर, चर्च, गुम्बा र मस्जिद	परिमाणु	बडा नं.	कैफियत	क्र. सं.	पाटीपौवा, चौतारा, मन्दिर, चर्च, गुम्बा र मस्जिद	परिमाणु	बडा नं.	कैफियत
१	पाटीपौवा, चौतारा	३	१		१२	मस्जिद	१	३	
२	मन्दिर	४	१		१३	गुम्बा	०	३	
३	गुम्बा	२	१		१४	चर्च	२	३	
४	चर्च	१	१		१५	पाटीपौवा, चौतारा	४	४	
५	पाटीपौवा, चौतारा	१	२		१६	मन्दिर	१०	४	
६	मन्दिर	५	२		१७	मस्जिद	०	४	
७	मस्जिद	१	२		१८	गुम्बा	०	४	
८	गुम्बा	०	२		१९	चर्च	१	४	
९	चर्च	१	२		२०	पाटीपौवा, चौतारा	६	५	
१०	पाटीपौवा, चौतारा	२	३		२१	मन्दिर	५	५	
११	मन्दिर	३	३		२२	मस्जिद	०	५	

क्र. सं.	पाटीपौवा, चौतारा, मन्दिर, चर्च, गुम्बा र मस्जिद	परिमाण	बडा नं.	कैफियत	क्र. सं.	पाटीपौवा, चौतारा, मन्दिर, चर्च, गुम्बा र मस्जिद	परिमाण	बडा नं.	कैफियत
२३	गुम्बा	०	५		३९	चर्च	१	८	
२४	चर्च	१	५		४०	पाटीपौवा, चौतारा	२	९	
२५	पाटीपौवा, चौतारा	१०	६		४१	मन्दिर	१२	९	
२६	मन्दिर	१२	६		४२	मस्जिद	०	९	
२७	मस्जिद	०	६		४३	गुम्बा	०	९	
२८	गुम्बा	०	६		४४	चर्च	२	९	
२९	चर्च	०	६		४५	पाटीपौवा, चौतारा	५	१०	
३०	पाटीपौवा, चौतारा	६	७		४६	मन्दिर	१२	१०	
३१	मन्दिर	८	७		४७	मस्जिद	०	१०	
३२	मस्जिद	१	७		४८	गुम्बा	१	१०	
३३	गुम्बा	०	७		४९	चर्च	१	१०	
३४	चर्च	३	७		५०	पाटीपौवा, चौतारा	०	११	
३५	पाटीपौवा, चौतारा	४	८		५१	मन्दिर	५	११	
३६	मन्दिर	७	८		५२	मस्जिद	०	११	
३७	मस्जिद	०	८		५३	गुम्बा	२	११	
३८	गुम्बा	२	८		५४	चर्च	३	११	

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

१.६ खेल मैदानसम्बन्धी विवरण

राज्यको सामाजिक न्याय र समावेशीकरणको नीति अन्तर्गत स्वास्थ्य, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्न खेलकुद तथा खेलाडीमा योजनाबद्ध लगानी गर्ने नीति रहेको छ। खेलकुद क्षेत्रमा स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गरी नगरपालिकाको चौतर्फी विकासलाई बल पुऱ्याउन सकिन्छ भन्ने मान्यताअनुसार यस नगरपालिका खेलकुदको विकास लागि प्रयासरत रहेको छ। यसको लागि नगरपालिका क्षेत्रभित्र विभिन्न खुला स्थानहरू टन जसलाई सदुपयोग गर्नपर्ने देखिन्छ। ती स्थानहरूमा खेलकुदको लागि पूर्वाधारहरू निर्माण गर्न पर्ने देखिन्छ।

खेलकुदलाई राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्ने एवं अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा राष्ट्रको पहिचान अभिवृद्धि गर्ने माध्यमको रूपमा विकास गर्ने देशको नीतिअनुसार विभिन्न तहमा विभिन्न प्रतिस्पर्धाहरूको आयोजना गरी खेलकुदको विकासमा योगदान पुऱ्याइरहेका छन्। यसका अतिरिक्त नेपाल सरकारद्वारा विगतमा गठन हुने जिल्ला खेलकुद विकास समितिबाट पनि कतिपय राष्ट्रिय दिवसहरूमा कतिपय खेलहरूको आयोजना गर्ने गरिएको छ। समग्रमा भन्नुपर्दा बालबालिका एवं युवा जनशक्तिको शारिरीक विकासको लागि नभई नहुने खेलकुदको क्षेत्रमा अत्यन्त न्यून लगानी हुने गरेको देखिन्छ। विगतमा निर्मित खेलकुदसम्बन्धी पूर्वाधारहरूको मर्मत गर्न पनि निकै ठुलो लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ। हालका दिनहरूमा आएर निजी क्षेत्रहरूबाट पनि क्रिकेट, व्याडमिन्टन जस्ता केही खेलहरूमा लगानी गर्ने र प्रोत्साहित गर्ने क्रम सुरु भएको छ। यस क्रमलाई केन्द्रीय र स्थानीय सरकारले सहकार्य र साभेदारी गरी विकसित गर्दै लैजानुपर्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका खेल मैदान सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ५: खेलमैदान सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खेल मैदानको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	वडा नं.	उपयोगको अवस्था
१.	नक्सल फुटबल खेल मैदान	१.५ हे.	१	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
२.	बरडांगी फुटबल खेल मैदान	२ हे.		
३.	रत्न बान्तवा फुटबल खेल मैदान	१ हे.		
४.	सहिद स्मृति फुटबल खेल मैदान	२ हे.		
५.	नक्सल सिरान खेल मैदान	२.५ हे		
६.	बाघदेवी फुटबल खेल मैदान	२ हे.	२	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
७.	प्रस्तावित बेलवारी रङ्गशाला	२ हे.	३	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
८.	मिरमिरे फुटबल खेल मैदान	१.५ हे		
९.	बेतना फुटबल खेल मैदान	३ हे.	४	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
१०.	लोहन्द्रा फुटबल खेल मैदान	-	५	बाहिले बगाएको
११.	फुटबल खेल मैदान	२ हे.	५	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
१२.	स्कुल डाँडा खेल मैदान	१ हे.	६	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
१३.	राम जानकी स्कुल खेल मैदान	५ कट्ठा	७	स्कुलले उपयोग गरेको
१४.	किसान आ.वि खेल मैदान	६ कट्ठा	७	स्कुलले उपयोग गरेको
१५.	देवकोटा आ.वि खेल मैदान	४ कट्ठा	७	स्कुलले उपयोग गरेका
१६.	फुटबल खेल मैदान	१ हे.	८	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
१७.	कालि मा.वि. खेल मैदान	२ बिगाहा १० कट्ठा	९	स्कुलले उपयोग गरेको
१८.	भाउन्ने रङ्गशाला	५ हे.	१०	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
१९.	फुटबल खेल मैदान	२ हे.	११	स्थानीय वडा बासी युवाहरूले
२०.	फुटबल खेल मैदान	२ हे.		
२१.	केशलिया खेल मैदान	२ हे.		

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७४

नगरपालिकाको खेलकुद तथा मनोरञ्जनलाई विकास गरी बालबालिका तथा युवापुस्तालाई खेलकुदमा आकर्षण गर्नका लागि विभिन्न योजनाहरू तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा स्थानीय युवा क्लवको स्तरोन्नतिको लागि विभिन्न खेलकुद सामाग्रीको व्यवस्था गर्नुपर्ने, सामुदायिक रूपमा समन्वय गरी चिल्ड्रेनपार्कको व्यवस्था हुनपर्ने, खेलकुद प्याराफिट सहित खेलमैदान, वडा स्तरिय खेल मैदानमा आवश्यक चारैतिर पक्की नाली सहित माटो भरान, वडाका सबै क्लवहरूलाई खेलकुद सामाग्री उपलब्ध गराउने आदि जस्ता कार्यहरू खेलकुद विकासको लागि गर्नुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा रहेका बालबालिका तथा युवाहरूमा रहेको खेलकुदप्रतिको रुचि मध्यनजर गर्दै नगरपालिकामा रहेका संभावना पहिचान गरेको खण्डमा राष्ट्रिय खेलकुदमा टेवा पुग्ने देखिन्छ।

यस नगरपालिकामा व्यवस्थित रूपमा कुनै पनि रंगशालाको स्थापना भएको पाइँदैन। तर नगरपालिकामा रहेका माथि उल्लेखित खुल्ला सार्वजनिक स्थानहरूको सहि सदुपयोग गर्न सके खेलकुद विकासमा ठूलो योगदान पुग्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा खेलिने प्रमुख खेल भलिबल र फुटबल रहेको छ।

१.७ प्राकृतिक श्रोत (खानी/खनिज आदि)

नगरको वडा नं ८ अवस्थित भाउन्नेमा पेट्रोल खानी रहेको भएतापनि आवश्यकश्रोत तथा साधनको कमिले त्यसको उत्खनन् भएको छैन । नगरमा रहेको सम्भावना पहिल्याएर विभिन्न प्राकृतिक श्रोतको प्रशोधन गरी उद्योगको रूपमा विकास गरि अर्थतन्त्र बलियो बनाउन सक्ने सम्भावना देखिन्छ । यस नगरपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा पाइने खानी सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

खानी तथा खनिज स्रोत सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	खानी/खनिज श्रोत	स्थान	अवस्था
८	पेट्रोल खानी	राधानगर	उत्खनन नगरिएको

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जि.स.स, २०७४

१.८ पर्यटन

१.८.१. पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको विवरण

एउटा विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले श्रृजना गरेको हावापानी, जनजीवन, वन वनस्पति र वन्यजन्तु तथा साँस्कृतिक विविधताको कारण नेपाल विश्वमा नै एउटा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य स्थलकोरूपमा परिचित छ । पर्यटन हाम्रो लागि प्रकृतिले प्रदान गरेको सम्पत्ती हो । अत्यन्त रमणीय विश्वकै उच्च हिमश्रृंखलाहरू, अनवरत बग्ने कञ्चन हिम नदीहरू, भर्ना, तालतलैया, प्राकृतिक गुफा, विविधतायुक्त वन जंगल यहाँको प्राकृतिक निधिहरू हुन । यहाँको संस्कृति, जातजाति तथा रहनसहन समेत पर्यटनका आकर्षक पक्षहरू हुन् । यी सम्पूर्ण पर्यटकीय सम्पतिको पूर्ण सदुपयोग गरेमा देशको आर्थिक सम्वृद्धिमा उल्लेखनीय योगदान पुग्न गइ देशको अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन सकिने निश्चित छ । तसर्थ पर्यटन नीति, २०६५ ले मुलभूतरूपमा पर्यटन मार्फत स्वरोजगार श्रृजना, गरिबी निवारण, मूर्त तथा अमूर्त प्रकृतिक सम्पदाको खोज अनुसन्धान, हवाई तथा स्थलमार्गको थप विकास तथा विस्तार गर्ने र पर्यटन पूर्वाधारलाई दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप अगाडि बढाउने उद्देश्य लिएको छ ।

बेलवारी नगरपालिकामा रहेका सुन्दर नदीहरू, तालपोखरीहरू र धार्मिक स्थलहरूको रमणीयतामा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको आकर्षण हुने गर्दछ । बेलवारी नगरपालिकामा रहेको साँस्कृतिक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यता पर्यटकको प्रमुख आकर्षण हो । यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण निम्नानुसार रहेका छन् । यस नगरपालिका भित्र रहेको वेतना सिमसार क्षेत्र वार्षिक १ लाख भन्दा बढी पर्यटक भित्रिने सिमसार क्षेत्र हो । यसले यहाँको पर्यावरण र पारिस्थितिक प्रणालीलाई संरक्षण गर्न मद्दत पुऱ्याएको छ ।

तालिका नं. ६: धार्मिक/ऐतिहासिक/पुरातात्विक स्थलहरूको विवरण

क्र.सं.	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	ठेगाना	सडकको अवस्था	स्वामित्व	विशेषता
१.	वेतना सिमसार क्षेत्र	वे.न.पा.१	पुगेको	सामुदायिक	सिमसार, जरुवा पानी तथा कक्षुवा र चराहरू
२.	तमु बौद्धिष्ट गुम्बा	वे.न.पा. १	पुगेको	सामुदायिक	ल्लोसार पर्व मनाउने
३.	दुर्गा मन्दिर	वे.न.पा. १	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४.	पञ्चेश्वर शिव मन्दिर	वे.न.पा. १	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५.	रेसिड ज्याड छ्युप छ्योडलिङ्ग वौद्ध गुम्बा	वे.न.पा. १	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६.	शिशौली ताल	वे.न.पा. १	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७.	ज्योतिरलिङ्गेश्वर महादेव मन्दिर	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक

क्र.सं.	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	ठेगाना	सडकको अवस्था	स्वामित्व	विशेषता
८.	शिद्धेश्वर महादेव मन्दिर	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
९.	रमिते डाँडा	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	पार्क तथा पर्यटकीय स्थल
१०.	वासुकी ताल	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	पार्क तथा पर्यटकीय स्थल
११.	कविर मन्दिर	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१२.	बाबा बेनीराम मन्दिर	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१३.	सिंहदेवी भगवती मन्दिर	वे.न.पा. २	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१४.	किरांत यायोख्खा साकेला थान	वे.न.पा. ३	पुगेको	सामुदायिक	जातिय सांस्कृतिक र धार्मिक पर्यटन ।
१५.	राधा कृष्ण मन्दिर	वे.न.पा. ३	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१६.	शिव मन्दिर	वे.न.पा. ३	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१७.	श्री कल्पेश्वर शिव मन्दिर	वे.न.पा. ३	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१८.	धिमाल महाराजथान	वे.न.पा. ३	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
१९.	भुवनेश्वरी मन्दिर	वे.न.पा. ४	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२०.	शिव मन्दिर	वे.न.पा. ४	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२१.	दुर्गा मन्दिर	वे.न.पा. ४	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२२.	कसेनी शिव मन्दिर	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२३.	कटुवाल बन्धु मन्दिर	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२४.	धन्यालगढी	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक स्थान
२५.	लक्ष्मी नारायण मन्दिर	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२६.	श्री लोहित गंगा मन्दिर	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२७.	श्री महादेव मन्दिर	वे.न.पा. ५	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२८.	राधा कृष्ण मन्दिर डाँगी टोल	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
२९.	राम जानकी हनुमान मन्दिर राम जानकी टोल	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३०.	यासोकानी माता मन्दिर, जितपुर टोल	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३१.	शिव मन्दिर, कालिथान	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३२.	दुर्गा मन्दिर, कालिथान	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३३.	दुर्गा मन्दिर, सोमबारे	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३४.	शिव मन्दिर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३५.	कृष्ण मन्दिर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३६.	यलम्बर शालिक, यलम्बर टोल	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३७.	शिव मन्दिर, जितपुर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३८.	रामजानकी मन्दिर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
३९.	श्री दुर्गा मन्दिर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४०.	श्री काली मन्दिर	वे.न.पा. ६	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४१.	काली मन्दिर, चिसाइ	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४२.	सानो काली मन्दिर, दौलतपुर	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक

क्र.सं.	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	ठेगाना	सडकको अवस्था	स्वामित्व	विशेषता
४३.	नव दुर्गा पाञ्चायन, कदम चौक	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४४.	राम जानकी मन्दिर, बाहुनी बजार	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४५.	दुर्गा मन्दिर, पुरानो बाहुनी	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४६.	दिनाभद्री मन्दिर, माझ बाहुनी	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४७.	दुर्गा मन्दिर माझ बाहुनी	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४८.	राधा कृष्ण मन्दिर गुरासेली टोल	वे.न.पा. ७	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
४९.	केदारेश्वर शिवालय मन्दिर	वे.न.पा. ८	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५०.	लिङ्गेश्वर बाबा मन्दिर	वे.न.पा. ८	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५१.	अनन्त भगवान मन्दिर	वे.न.पा. ८	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५२.	राधा कृष्ण मन्दिर	वे.न.पा. ८	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५३.	त्रयामवकेश्वर मन्दिर	वे.न.पा. ८	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५४.	महाराज थान पोखरीया	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५५.	महाराज थान सभापुर	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५६.	महाराज थान दुधा टोल	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५७.	होलिया थान बनौल	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५८.	महाराज थान बैराखुनी	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
५९.	काली मन्दिर डाँगिहाट	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६०.	दुर्गा मन्दिर डाँगिहाट	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६१.	कृष्ण मन्दिर, कृष्ण चौक	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६२.	कविर कुटि, बैराखुनि	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६३.	मोहन गिरि ग्रामथान मन्दिर	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६४.	होलिया थान काकुम	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६५.	महाराज थान माझी गाउँ	वे.न.पा. ९	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६६.	शिव मन्दिर	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६७.	बौद्ध गुम्बा	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६८.	बिष्णु पञ्चमी मन्दिर (थापा चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
६९.	किराँत बुढासुब्बा मन्दिर	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७०.	महाकाल शिवालय मन्दिर	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७१.	दुर्गा मन्दिर	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७२.	शिद्धेश्वर शिवालय मन्दिर (पुष्पाञ्जली चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७३.	जाल्यादेवि मन्दिर (नारायण चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७४.	रामजानकी मन्दिर (बिहिवारे चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७५.	महाराजथान (माटी गाउँ)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७६.	महाराजथान मन्दिर (बलुवाहि)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७७.	शक्ति सनातन मन्दिर (चाँदनी चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७८.	महाराजथान मन्दिर (भाउन्ने चौक)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
७९.	महाराजथान मन्दिर (नलबारी)	वे.न.पा. १०	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक

क्र.सं.	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	ठेगाना	सडकको अवस्था	स्वामित्व	विशेषता
८०.	लक्ष्मी मन्दिर	बे.न.पा. ११	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
८१.	विश्वकर्मा मन्दिर	बे.न.पा. ११	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक
८२.	श्री त्रिभुवनेश्वर शिव मन्दिर	बे.न.पा. ११	पुगेको	सामुदायिक	धार्मिक

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

नगरपालिकामा अवस्थित बेतना सिमसार क्षेत्र, किरांत यायोक्खा साकेला थान, तमु/तामाङ्ग बौद्ध गुम्बा, धनपालगढी, आदि जस्ता धार्मिक तथा पर्यटक भित्रने ऐतिहासिक धार्मिक र पर्यटकीय स्थलहरूको थप प्रचार प्रसार तथा पर्यटक मैत्री वातावरणको प्रवर्द्धन गर्न सके बेलवारीको आर्थिक विकास र रोजगारी श्रृजनामा महत्वपूर्ण योगदान हुन सक्ने देखिन्छ, साथै अन्य संभावित स्थलहरूलाई थप विकास गरी पर्यटक संख्या वृद्धि गर्नसके आर्थिक उपार्जन र प्रचार प्रसारमा वृद्धि हुने सम्भावना देखिन्छ ।

१.८.२ होमस्टे सम्बन्धी विवरण

पर्यटनले आन्तरिक आर्थिक कारोबारलाई वृद्धि गरी अर्थतन्त्रलाई चलायमान राख्दछ । यसबाट रोजगारीको श्रृजना हुने, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अन्तरकृया बढ्ने तथा सम्पदाहरूको जगेर्ना गर्न प्रोत्साहन मिल्दछ । यस बेलवारी नगरपालिकामा पर्यटनको संभावना राम्रो रहेको भएतापनि यसलाई थप विकसित गर्न थप कार्यक्रम तथा योजना निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ७: होमस्टे सम्बन्धी विवरण

होमस्टेको नाम	ठेगाना	स्थान	क्षमता		होटेलको प्रकार	होटेलको स्तर
			कोठा संख्या	बेड संख्या		
बेलवारी गेष्ट हाउस	बेलवारी १	नयाँबेलवारी	३	५	होमस्टे, रेष्टुरेन्ट	ननस्टार
सोना होटल एण्ड लज	बेलवारी १	शीसौली चौक	६	८	होमस्टे, रेष्टुरेन्ट	ननस्टार
जक्सन होटल	बेलवारी ३	नयाँ बेलवारी	३	६	होमस्टे, रेष्टुरेन्ट	ननस्टार

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१.८.३ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा तथा मेलाहरूको विवरण

यस बेलवारी नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने तराई तथा बसाइ सरी आएका पहाडी मूलका मानिसहरू रहेका छन् भने बौद्ध, इस्लाम र क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरू पनि छन् । सबै जातजाती र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरू छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, होली, चैते दशैं, साउने र माघे संक्रान्ति, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपूर्णमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णिमा, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, कर्कट संक्रान्ति, बुद्धजयन्ती, विभिन्न ल्होसार पर्वहरू, ईद, वकरईद, इदुलफितर, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, असारे १५ आदि चाडपर्वहरू रहेका छन् । यस नगरपालिकामा मनाईने जात्रा मेला सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ८: जात्रा तथा मेला सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	चाडपर्व	जात्रा	मेलाहरूको नाम	मनाउने महिना	मनाउने जातजाती
१	-	-	धनपालगढी मेला (वडा नं ५)	वैशाख १० गते	तराईका विभिन्न जाति
२			रामपुर मेला (वडा नं ५)	वैशाख १२ गते	तराईका जनजाति
३			महाराजथान मेला (वडा नं ९)	वैशाख र जेष्ठमा	तराईका आदिवासी, जनजाति विशेष गरी
४			चिसाड मेला, केरा टोल मेला, भाँटी बाहुनी मेला, माझ बाहुनी मेला, सुबदार टोलमा लाग्ने मेला, महाराज थान मेला (वडा नं ७)	वैशाख महिनाका विभिन्न गतेहरूमा मनाइने	
५			महाराजथान मेला (वडा नं ८)	जेष्ठ महिनामा	
६			रणपाल थान नं ८	वैशाखमा	
७			किरात याक्थुड चुडलुड ८	वैशाख	
८			सिरुवा मेला	वैशाख १ गते	
९					
१०	-	-	ढंगढंगे मेला(वडा नं ३)	जेष्ठ ५ र ६ गते	तराई आदिवासी, जनजाति र अन्य
११	लक्ष्मीपूजा, माघी दशहरा, फगुवा, शिवरात्री, भुलन र अन्य पर्वहरू	-	-	विभिन्न महिना र विभिन्न तिथिहरू	तराईका प्राय सबै जातजाति
१२	दशैं, तिहार, माघेसंक्रान्ति, साउने संक्रान्ति, तीज, शिवरात्री, चैतेदशैं आदि	-	-	विभिन्न महिना	क्षेत्री, ब्राह्मण, दमाई, कामी, नेवार र अन्य जातजाति
१३	इद र वक्रिद	-	-	-	मुसलमानहरू
१४	उँधौली, उँभौली	-	-	वैशाखे र मंसिरे पूर्णिमा	किराती धर्मावलम्बीहरू
१५	ल्होसार, मनिरिम्दु	-	-	-	तामाङ, गुरुङ र सेर्पाहरू
१६	-	-	ग्रामथान मेलाहरू	वैशाखका विभिन्न गतेहरू	तराईका विभिन्न जाति
१७			महाराजथान मेला (वाड नं १०)	जेठ र असार	धिमाल
१८			राम जानकी मेला (६)		
१९			दुर्गा मेला (६)		

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५ स्थानीय भौतिक पूर्वाधार विवरण

खण्ड २ : जनसाङ्खिक विवरण

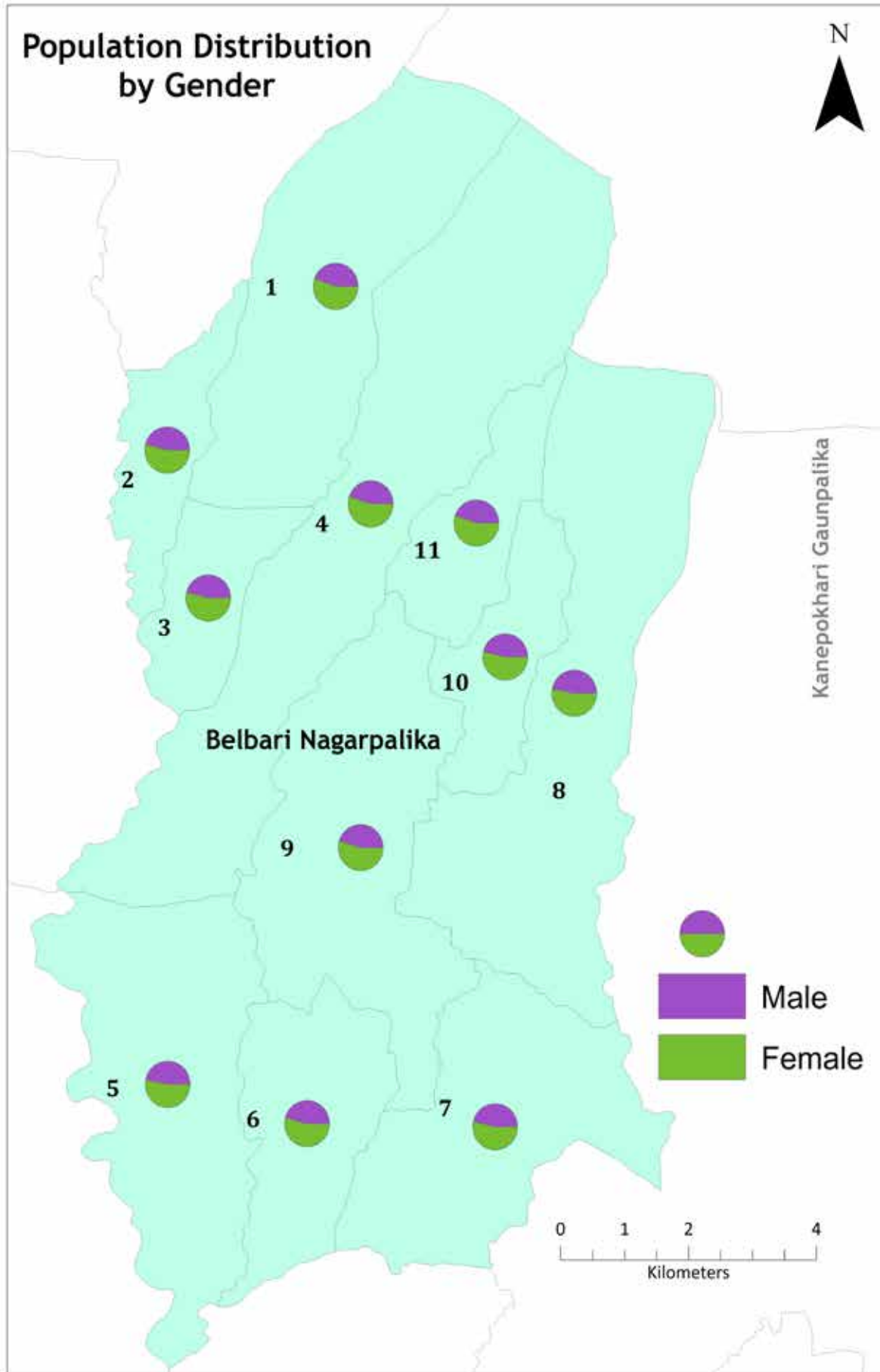
२.१ वडागत परिवार संख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसंख्याको विवरण

२०७५ सालमा बेलवारी नगरपालिकामा सम्पन्न गरिएको परिवारिक तथ्याङ्क संकलनबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार एघार वडा बीच कुल १३२.७८ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको यस नगरपालिकाको १७,२२४ परिवारमा कुल ६९,४९८ जनसंख्या रहेको छ। तथ्याङ्कलाई हेर्दा लैङ्गिक अनुपात प्रति १०० जना महिलाहरूमा पुरुषको जनसंख्या भने कम अर्थात् ८४.३० प्रतिशत देखिन्छ। अर्कोतर्फ प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा ५२३ जनाको दरमा जनघनत्व रहेको देखिन्छ। अर्थात् नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफलले कुल जनसंख्यालाई भाग गर्दा प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा ५२३ जनसंख्या पर्न आउँछ। क्षेत्रफलका हिसाबले वडा नं. ४ सबै भन्दा ठुलो वडा भएता पनि वडा नं. ९ मा सबैभन्दा बढी जनसंख्या र परिवार रहेको देखिन्छ। यसैगरी क्षेत्रफलको हिसाबले सबै भन्दा सानो वडाको रूपमा वडा नं. ३ भएता पनि वडा नं. ६ मा सबै भन्दा कम जनसंख्या र परिवार रहेको छ। जनघनत्वको हिसाबले वडा नं. ११ सबैभन्दा बढी जनघनत्व भएको वडा हुनुका पछाडि अन्य वडाहरूको तुलनामा वडा नं. ११ मा रहेका विभिन्न मानवीय सुविधाहरू जस्तै :- शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार, आवास, सुरक्षा, व्यापार आदिको सघनता हो। तसर्थ योजना निर्माणमा जनघनत्व र त्यसलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने तत्वहरूको अध्ययन गर्नु अर्थात् जनसंख्या वितरणलाई क्षेत्रगत हिसाबले सन्तुलनमा राख्न मानवीय सुविधाहरूमा केन्द्रित हुनुपर्दछ। अर्कोतर्फ पुरुषको तुलनामा महिलाको जनसंख्या बढी हुनु समेत जनसाङ्खिक विश्लेषणको महत्वपूर्ण पाटो हो। सामान्यतया छोरा वा छोरी जन्मनु विशुद्ध प्राकृतिक र जैविक प्रक्रिया भएतापनि नेपाली सामाजिक संरचना र परम्परालाई हेर्दा पितृसत्तात्मक स्वरूपको समाजमा छोराको चाहना पुरा गर्ने मनोविज्ञानका कारण छोरीहरूको संख्या अप्रत्यक्ष ढङ्गले बढेको देखिन्छ। अर्को तर्फ छोरीहरूको संख्या बढ्दा छोरीहरूको अर्थात् महिलाहरूको विशिष्ट आवश्यकताहरू जस्तै : प्रजनन स्वास्थ्य, महिला शिक्षा, महिला अधिकार जस्ता विषयहरूलाई सम्बोधन गर्ने योजनाहरू राज्यद्वारा निर्माण हुनु आवश्यक देखिन्छ। साथै कालान्तरमा लैङ्गिक अनुपातमा रहेको अन्तर बृद्धि हुँदै जाँदा त्यसले सामाजिक स्वरूपमा नै लैङ्गिक रूपमा परिवर्तित गरिदिन्छ। यसतर्फ समग्र समाजको ध्यान जानु आवश्यक छ। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ९: वडागत परिवार संख्या तथा लिङ्गको आधारमा जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	घरधुरी संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	लैंगिक अनुपात	औषत परिवार आकार	क्षेत्रफल	जनघनत्व
१	१,७९३	३,०७६	३,८३३	६,९०९	८०.२५	३.८५	१५.५४	४४५
२	१,६००	२,९२१	३,४४४	६,३६५	८४.८१	३.९८	४.५	१४१४
३	१,४२३	२,६३३	३,०८४	५,७१७	८५.३८	४.०२	४.४९	१२७३
४	१,८३७	३,२०९	३,९३९	७,१४८	८१.४७	३.८९	२५.९९	२७५
५	१,४०८	२,७३२	३,०९४	५,८२६	८८.३०	४.१४	१५.१६	३८४
६	९६७	१,७४१	२,०५३	३,७९४	८४.८०	३.९२	७.८८	४८१
७	१,१९४	२,२२१	२,५८०	४,८०१	८६.०९	४.०२	१२.७९	३७५
८	१,६७९	३,३९३	३,८३३	७,२२६	८८.५२	४.३०	२०.८	३४७
९	२,०६०	३,८२५	४,५९९	८,४२४	८३.१७	४.०९	१५.५६	५४१
१०	१,३७८	२,५८९	३,०१७	५,६०६	८५.८१	४.०७	५	११२१
११	१,८८५	३,४४९	४,२३३	७,६८२	८१.४८	४.०८	५.०७	१५१५
जम्मा	१७,२२४	३१,७८९	३७,७०९	६९,४९८	८४.३०	४.०३	१३२.७८	५२३

स्रोत: घरपरिवार तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

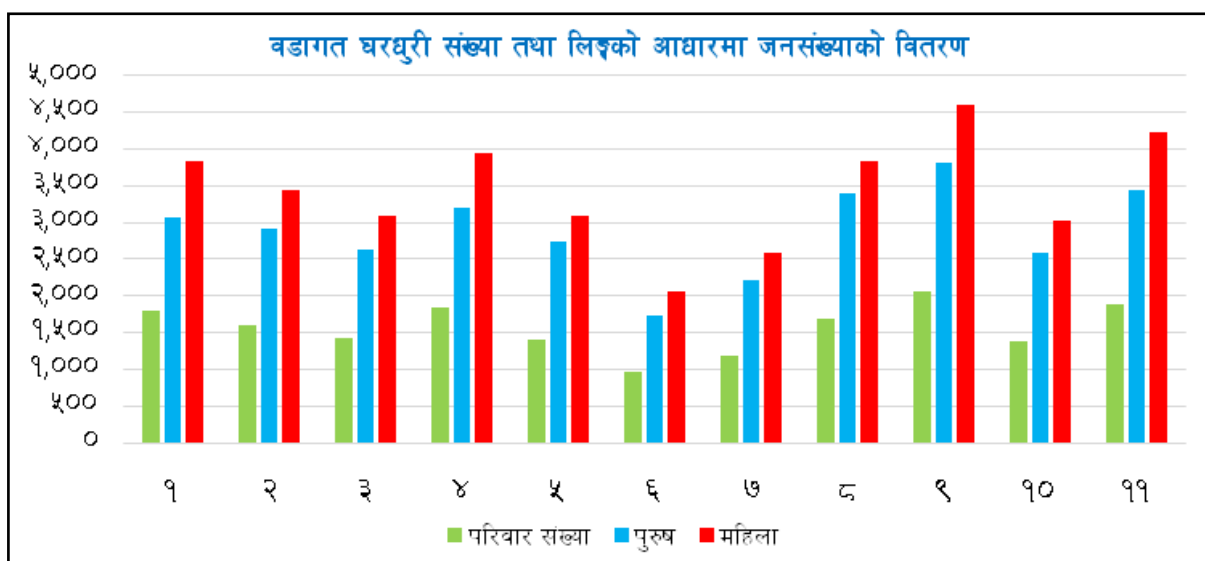

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ घरधुरीहरूमा ३१,७८९ पुरुष र ३७,७०९ महिलाहरू गरी कुल ६९,४९८ जनसंख्या रहेको छ। वडागत विवरण अनुसार सबैभन्दा धेरै परिवारहरू वडा नं. ९मा २,०६० परिवारहरू र सबैभन्दा कम वडा नं. ६मा ९६७ परिवारहरू रहेका छन्। वडागत जनसंख्याको महिला/पुरुषको अनुपात अर्थात् लैङ्गिक अनुपात विवरण असमान किसिमको देखिन्छ। प्रत्येक वडामा महिलाको जनसंख्या पुरुषको भन्दा बढी देखिन्छ।

लैङ्गिक अनुपातलाई हेर्दा प्रति १०० जना महिलामा ८४ पुरुषको संख्या देखिन्छ।

यसको अर्थ नगरपालिकामा प्रति १०० जना महिलाको जनसंख्यामा पुरुषको जनसंख्याको आँकडा मिलाउँदा जम्मा ८४ जना मात्र पुरुषहरू पर्दछन्। महिलाको जनसंख्याको तुलनामा पुरुषको जनसंख्या कम देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

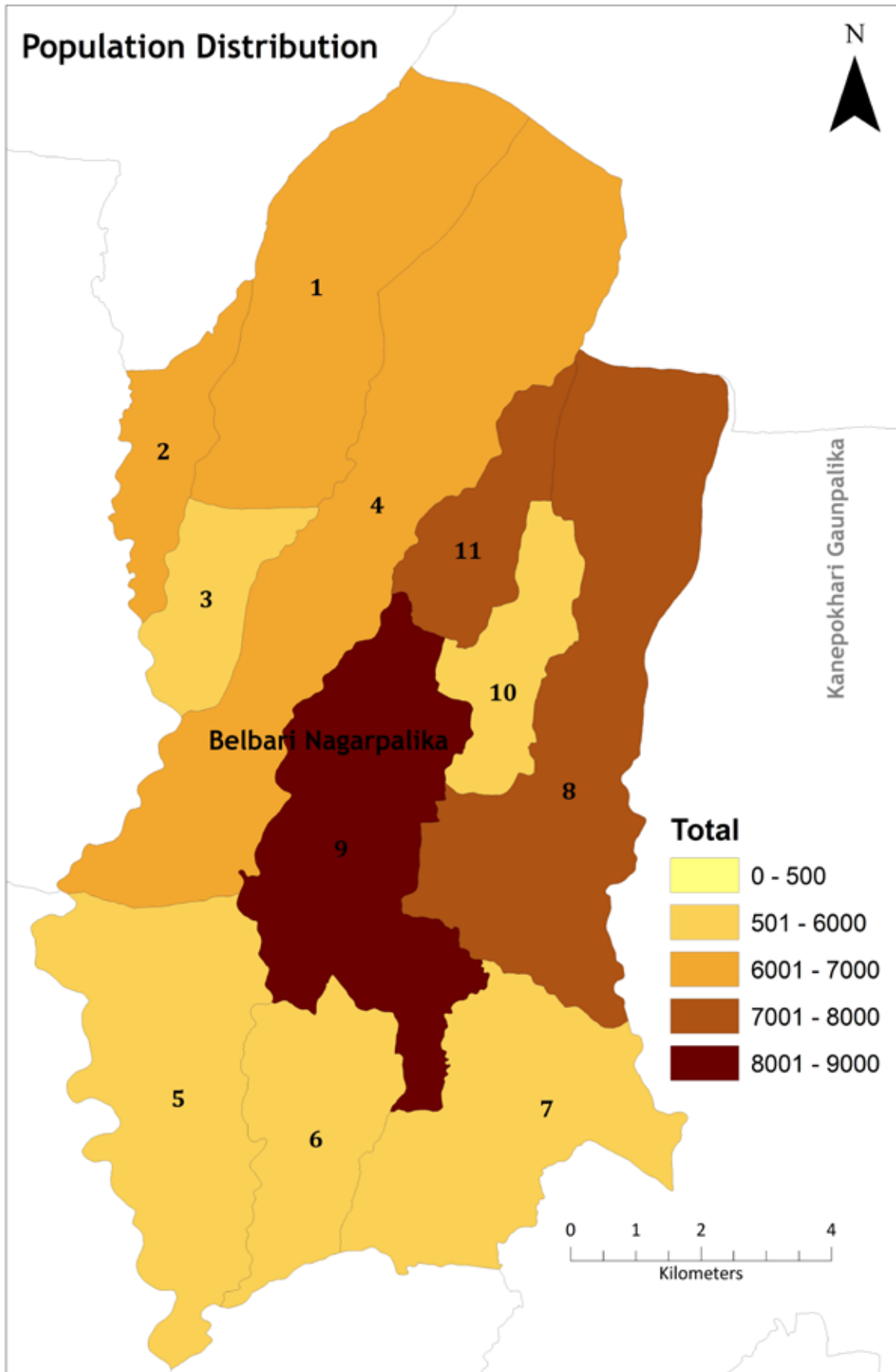

तालिका नं. १०: अक्सर बसोबास गर्ने तथा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	परिवार संख्या	अक्सर बसोबास गर्ने जनसंख्या			अनुपस्थित जनसंख्या			जम्मा जनसंख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१,७९३	३,०७६	३,८३३	६,९०९	८९७	१५३	१,०५०	३,९७३	३,९८६	७,९५९
२	१,६००	२,९२९	३,४४४	६,३६५	६६८	१२७	७९५	३,५८९	३,५७९	७,१६०
३	१,४२३	२,६३३	३,०८४	५,७१७	५७९	१३६	७१५	३,२१२	३,२२०	६,४३२
४	१,८३७	३,२०९	३,९३९	७,१४८	१,०१७	२७३	१,२९०	४,२२६	४,२१२	८,४३८
५	१,४०८	२,७३२	३,०९४	५,८२६	५४८	६८	६१६	३,२८०	३,१६२	६,४४२
६	९६७	१,७४९	२,०५३	३,७९४	६२०	२२९	८४९	२,३६९	२,२८२	४,६५३
७	१,१९४	२,२२९	२,५८०	४,८०९	६४९	२१६	८६५	२,८७०	२,७९६	५,६६६
८	१,६७९	३,३९३	३,८३३	७,२२६	७९४	११९	९१३	४,१८७	३,९५२	८,१३९
९	२,०६०	४,५९९	८,४२४	१३,०२३	१,११९	२५८	१,३७७	४,९९६	४,८५७	९,८५३
१०	१,३७८	२,५८९	३,०९७	५,६८६	६६९	९६	७६५	३,२५०	३,१९३	६,४४३
११	१,८८५	३,४४९	४,२३३	७,६८२	१,०८२	३४९	१,४३१	४,५३९	४,५८२	९,१२१
जम्मा	१७,२२४	३१,७८९	३७,७०९	६९,४९८	८,६८६	२,०२४	१०,७१०	४०,४७५	३९,७३३	८०,२०८
प्रतिशत	१००	४५.७४	५४.२६	१००.००	८१.१०	१८.९०	१००.००	५०.४६	४९.५४	१००.००

स्रोत: घरपरिवार तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.२ उमेर र लिंगानुसार वडागत जनसंख्याको विवरण

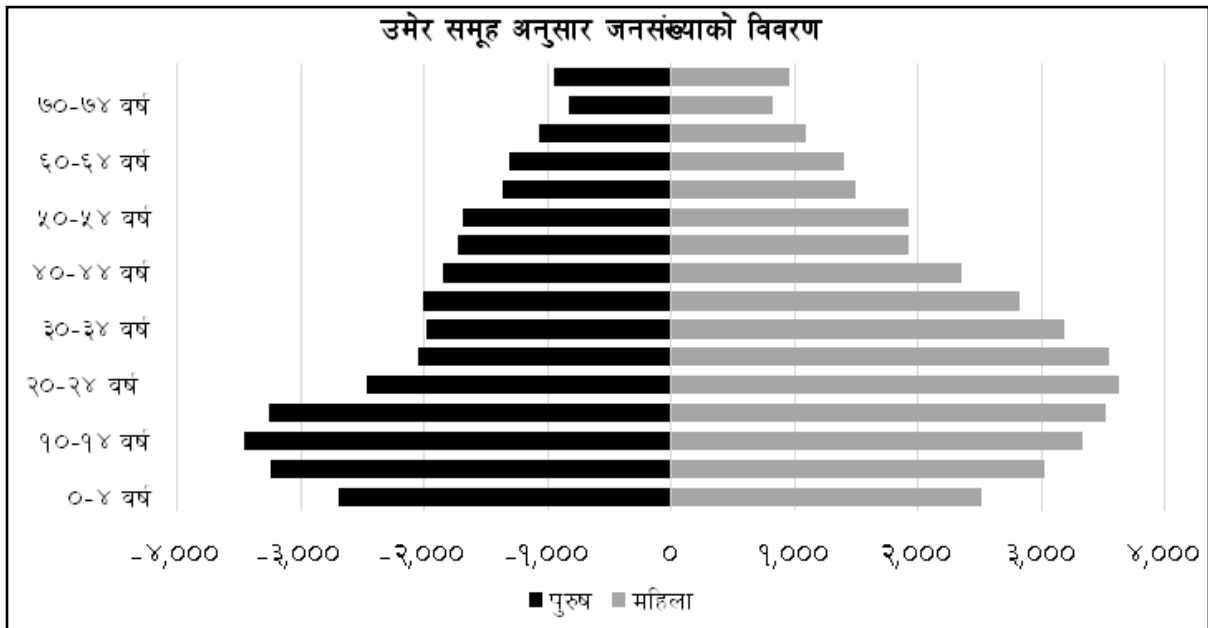

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकामा १०-१४ वर्षका बालबालिकाको संख्यालाई हेर्दा सबै भन्दा उच्च अर्थात् ६,७८८ (९.७७ प्रतिशत) देखिन्छ। कुल जनसंख्याको सबैभन्दा ठुलो हिस्सा अर्थात् ३७.३० प्रतिशत ४ वर्ष देखि २४ वर्ष सम्मको उमेर समूह रहेको छ। यसमा पनि पुरुषको भन्दा महिलाको जनसंख्या बढी भएकाले बालबालिका, महिला र युवा लक्षित कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतासाथ जोड दिनु जरुरी हुन्छ। अर्को तर्फ यो उमेर समूहको जनसंख्या आत्मनिर्भर भैसकेको र अध्ययन वा वृत्तिकामा केन्द्रित हुनुपर्ने उमेर समूह भएकाले राज्यले व्यापक लगानी गरी शिक्षा, स्वास्थ्य तथा बाल र युवा मनोविज्ञानमा आधारित योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ। युवा उमेरको जनसंख्या बढी हुनु राम्रो भएतापनि राज्यले उनीहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा मानव संसाधन विकासमा व्यापक लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। अर्कोतर्फ युवाहरूलाई सही दिशातर्फ उन्मुख गराउनु र रोजगारीका अवसरहरू श्रृजनागरी राष्ट्र निर्माणमा सरिक बनाउनु समाज र राज्यको दायित्व हुन आउँछ। बालबालिका तथा शिशुहरूको संख्या कमहुनुले क्रमशः प्रजनन दर घट्दै गएको संकेत गर्दछ भने वृद्धहरूको तथा प्रौढहरूको संख्या कम हुनुले औषत आयू अन्य देशहरूको तुलनामा कम हुनु र प्रौढावस्थामा लाग्ने रोगका कारण पाका उमेरको जनसंख्याको मृत्युदर बढी हुनु भन्ने जनाउँछ। यद्यपि बढ्दो उमेरको जनसंख्या कम हुनु स्वाभाविक हो। उमेर अनुसारको जनसंख्याको विश्लेषण गर्दा प्रत्येक उमेर समूहका आवश्यकताहरू सम्बोधन गरी उनीहरूको उचित व्यवस्थापन गर्नु नै चुनौतीपूर्ण हुन्छ। बालबालिकाको पोषण र स्याहार तथा शिक्षा, युवालाई उचित रोजगारी र वृद्धहरूलाई आवश्यक सामाजिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा र स्याहार राज्यले निर्वाह गर्नुपर्ने दायित्वहरू भित्र आउँछन्। नगरपालिकाले यसतर्फ ध्यान पुऱ्याउन आवश्यक छ। वडागत उमेर समूह अनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ११: लिङ्ग र उमेर समूहको आधारमा जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	लिङ्ग	उमेर समूह (वर्षमा)															जम्मा			
		०-४	५-९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५-६९	७०-७४		७५-७९		
१	पुरुष	२५९	३५२	३४३	२८९	२५९	२३३	२१६	१८१	१६६	१६५	११९	९३	९९	५३	५३	५९	५९	५९	३,०७६
	महिला	२५९	३२४	३२४	३६६	३७५	३५४	३२२	२४७	१६९	१८६	१२३	१३९	७९	६०	६५	७९	७९	६५	३,८३३
	जम्मा	५१८	६८६	६६७	६५५	६३४	६८६	६३८	४२८	३३५	३५१	२४२	२३२	१७८	११३	११३	१७८	१७८	१२४	६,९०९
२	पुरुष	२१६	२९२	३२८	३००	२६३	२१७	२०८	१८४	१४७	१५४	१०३	१०८	८४	७०	७०	८४	८४	८४	२,९२१
	महिला	२४६	२७६	३१७	३०७	३२४	३२६	२५७	२१४	१६७	१७३	१३५	११०	९३	७२	७२	९३	९३	९३	३,४४४
	जम्मा	४६२	५६८	६४५	६०७	६०७	६४१	४६५	४०२	३१४	३२७	२३८	२१८	१७७	१४२	१४२	१७७	१७७	१७७	६,३६५
३	पुरुष	२१०	२६८	२८४	२७०	२४०	१५६	१८०	१५७	१२४	१२४	१०१	१०४	७५	७५	७५	७५	७५	७५	२,६३३
	महिला	२११	२७२	२५५	२८२	३०७	३२४	२३७	१८९	१४४	१५९	१३०	९४	८६	८५	८५	८५	८५	८५	३,०८४
	जम्मा	४२१	५४०	५३९	५५२	५४७	५३४	४७१	३४६	२६८	३०३	२३०	१९८	१६१	१६१	१६१	१६१	१६१	१६१	५,७१७

२.३ परिवारको आकारको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १२: परिवारमा रहेको सदस्य संख्याको आधारमा परिवारको विवरण

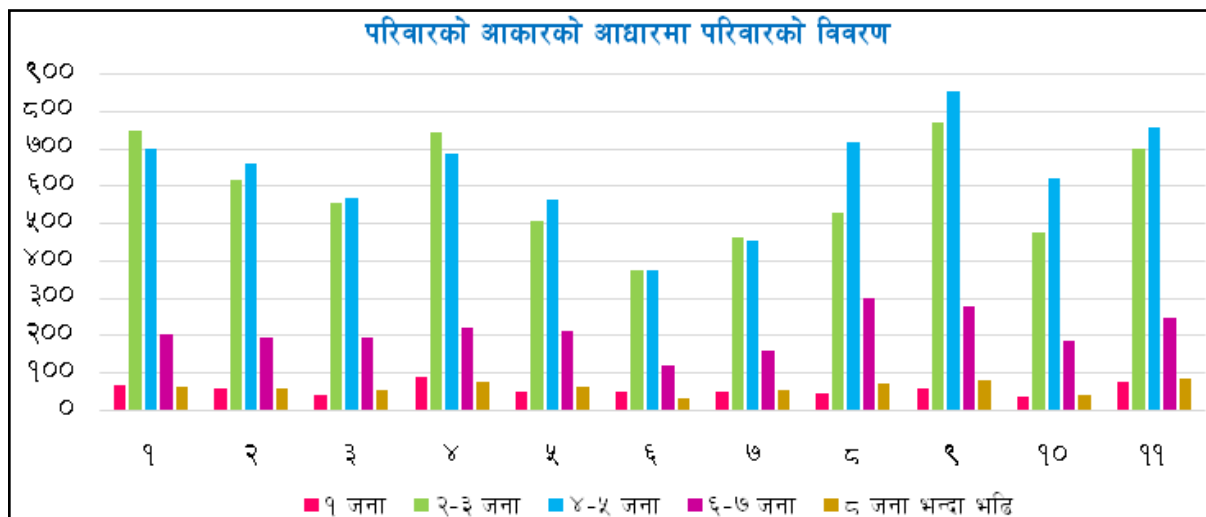
वडा नं.	परिवार संख्या						जम्मा संख्या	औषत परिवार संख्या
	१ जना	२-३ जना	४-५ जना	६-७ जना	८ जना भन्दा बढी	उ.न.		
१	७२	७५०	७०१	२०५	६५	०	१,७९३	३.९
२	६२	६९८	६६१	१९९	६०	०	१,६८०	४.०
३	४२	५५७	५७१	१९६	५६	१	१,४२३	४.०
४	९१	७४८	६९१	२२५	७९	३	१,८३७	३.९
५	५४	५०९	५६८	२१३	६४	०	१,४०८	४.१
६	५३	३७९	३७७	१२१	३७	०	९६७	३.९
७	५१	४६७	४५६	१६३	५७	०	१,१९४	४.०
८	५०	५३२	७१९	३०३	७५	०	१,६७९	४.३
९	६३	७७२	८५७	२८२	८५	१	२,०६०	४.१
१०	४१	४७७	६२४	१९०	४६	०	१,३७८	४.१
११	८१	७०२	७६१	२५२	८९	०	१,८८५	४.१
जम्मा	६६०	६,५११	६,९८६	२,३४९	७१३	५	१७,२२४	४.०
प्रतिशत	३.८३	३७.८०	४०.५६	१३.६४	४.१४	०.०३	१००.००	

उ.न. = उल्लेख नगरिएको

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवार मध्ये ४ देखि ५ जना सदस्य संख्या भएको परिवार सबैभन्दा धेरै ६,९८६ अर्थात् ४०.५६ प्रतिशत रहेको छ। दोस्रोमा २ देखि ३ जना सदस्य संख्या भएको परिवार ६,५११ अर्थात् ३७.८० प्रतिशत र तेस्रोमा ६ देखि ७ जना सदस्य संख्या भएको परिवार २,३४९ अर्थात् १३.६४ प्रतिशत रहेका छन्। त्यस्तै ८ जना भन्दा बढी सदस्य संख्या भएको परिवार ७१३ अर्थात् ४.१४ प्रतिशत रहेका छन् भने १ जना मात्र सदस्य संख्या भएको परिवारको समेत रेकर्ड गरिएको छ। जसको संख्या ६६० रहेको छ। समग्र तथ्याङ्कलाई हेर्दा परम्परागत संयुक्त परिवारमा रहने परिपाटी परिवर्तन भई सामान्यतया

बाबु-आमा र तिनका अविवाहित छोराछोरीहरू रहेको ४ वा ५ जनाको परिवारको नै बाहुल्यता बढेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । २ देखि ३ जना मात्र भएको परिवारको संख्या समेत ३७.८० प्रतिशत हुनुले यो क्रम अर्थात् एकल परिवारको संख्या बढी हुँदै जाने तथ्य स्पष्ट छ । अर्कोतर्फ एक जना मात्र सदस्य संख्या भएको परिवार भने अविवाहित एकल, विवाहित तर विधवा वा विधुर भएको कारणले हुनसक्छ । यस बाहेक विवाहित तर पारपाचुके गर्ने वा पारिवारिक बेमेलका कारण नगरी छुट्टीएर एक्ला एकलै बस्ने गरेको समेत पाइन्छन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.४ जातजातीको आधारमा वडागत जनसंख्याको विवरण

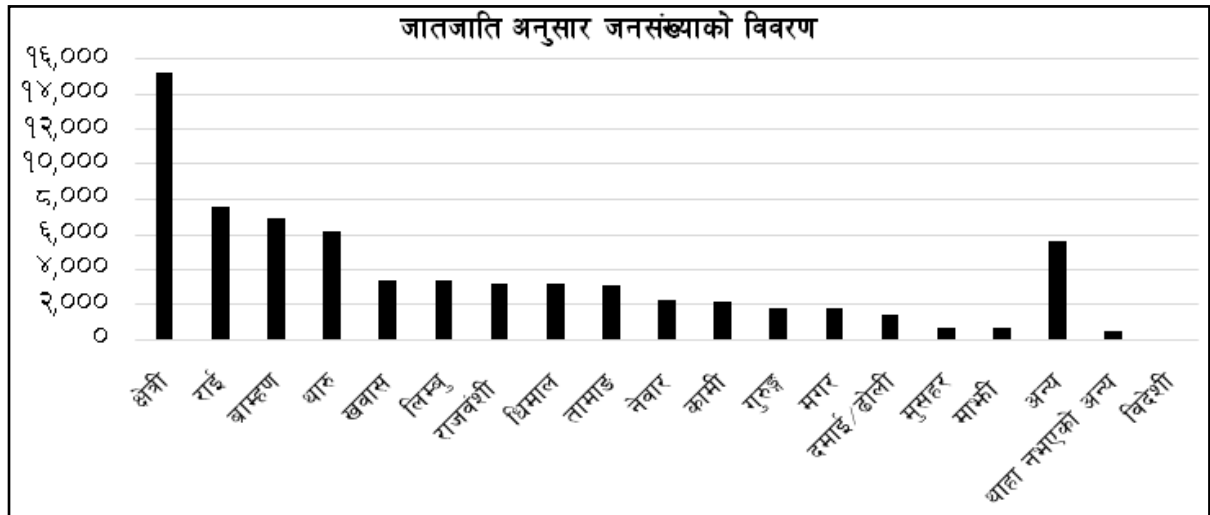
तालिका नं. १३: वडा अनुसार जातजातको विवरण

जातजाति	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
क्षेत्री	१,५९०	१,६१७	८०६	१,२८०	१,३६४	३९७	१,३२३	१,५१२	१,७९७	१,७४६	१,७९८	१५,२३०	२१.९१
राई	८४४	६६९	१,१०६	१,३१३	१०६	६८६	१६०	१६०	४५३	५९८	१,४८५	७,५८०	१०.९१
ब्राम्हण	५१०	१,१०३	८८९	६५४	२८८	१९३	२४७	१,१११	५३५	३०७	१,०७७	६,९१४	९.९५
थारु	१०३	५१	८०	२६४	२,०३८	१६२	१,४७४	३०८	१,६८१	६६	६	६,२३३	८.९७
खवास	३२	८		३८७	३२१	१,१७३	१४	६६९	८०२		१५	३,४२१	४.९२
लिम्बु	२९०	५८७	४३५	४५०	१०९	१५	१६	२७१	८७	४९८	६०२	३,३६०	४.८३
राजवंशी	२८	६	१९	११	७	२	५६	१,७५५	१,११२	२३७	३	३,२३६	४.६६
धिमाल	४३१	१७४	५००	२२५	१०	२७		१७०	६१७	८७२	१५६	३,१८२	४.५८
तामाङ	५१८	२७२	४११	२९२	६४	६४	८४	२४८	३०५	२७५	५८१	३,११४	४.४८
नेवार	४५०	३८१	१३५	८३	१०२	१४९	३१३	१२३	१६४	५४	२९३	२,२४७	३.२३
कामी	३५४	२३५	२३०	३८४	५९	६२	८८	५७	१२१	२१७	४०८	२,२१५	३.१९
गुरुङ्ग	५१५	१०२	२९९	२८४	८	११	९	९३	३६	१२२	३७३	१,८५२	२.६६
मगर	४५७	१५०	१८४	२४५	१०६	६४	६६	१४६	२६	१८८	२०२	१,८३४	२.६४
दमाई/ढोली	१८३	१२८	२२१	२५०	७२	६४	२४	७०	७६	१५६	१८५	१,४२९	२.०६
मुसहर	५४	५८		१२	१०३	१८९	२०४	६०	३८			७१८	१.०३
माझी	२४	४९	१२	५५	१५६	१३	४३	६	१७६	१४	१५१	६९९	१.०१

जातजाति	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
अन्य	४३१	७६९	३०८	९५४	८८२	५०९	६३३	३४२	३७२	१९५	२६२	५,६५७	८.१४
थाहा नभएको अन्य	९०	६	८२	५	३१	१४	४७	१२५	२५	६१	५९	५४५	०.७८
विदेशी	५								१		२६	३२	०.०५
जम्मा	६,९०९	६,३६५	५,७१७	७,१४८	५,८२६	३,७९४	४,८०१	७,२२६	८,४२४	५,६०६	७,६८२	६९,४९८	

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा जातजातिका आधारमा जनसंख्याको विवरणलाई हेर्दा सबैभन्दा धेरै १५,२३० अर्थात् २१.९१ प्रतिशत क्षेत्री, दोस्रोमा ७,५८० अर्थात् १०.९१ प्रतिशत राई, तेस्रोमा ब्राह्मण, चौथो र पाँचौमा क्रमश थारु, खवास रहेका छन्। यस नगरपालिकामा क्षेत्रीको जनसंख्या सबैभन्दा धेरै रहेको र दोस्रोमा जनजातिको रूपमा रहेको राई र तेस्रोमा ब्राह्मण रहेका छन्। एकातर्फ तराई आदिवासी थारु र अर्कोतर्फ खस ब्राह्मण, क्षेत्री र पूर्वी पहाडमा सदियौ देखि बस्दै आएका आदिवासी जनजाति मध्ये राईहरू बसाईसराई गरी यस नगरपालिकामा आएर बसेको पाईन्छ। राज्यले सामाजिक सहिष्णुता कायम गरी सबै जनजातिको मौलिकता र पहिचान संरक्षण गर्ने कार्यक्रमहरू लागु गर्नुपर्दछ। विस्तृत विवरण वडागत रूपमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

२.५ नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४: नगरपालिकामा बोलिने भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

मातृभाषा	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
नेपाली	५,२८५	५,८३९	४,५५४	४,३९९	३,२७२	२,१०७	२,३२६	५,२१८	४,६७१	४,३७७	७,२१९	४९,२६७	७०.८९
मैथिली	५२	१२	६०	४७	११५	४८१	३२२	७१	६७	२४	४३	१,२९४	१.८६
भोजपुरी	१२	२	२४		५९	६३	४७	९	२१	३४	४	२७५	०.४०
थारु	३२	४२	३३	१६९	१,९५१	१,०५७	१,५५४	३५२	२,१५९	१३	२	७,३६४	१०.६०
तामाङ्ग	३५४	२५	१२२	२१३	१७		५९	१३६	२१०	११४	१२५	१,३७५	१.९८
नेवार	१०३	६९	४७	३३	५३	३	२१४	५१	७२	४	१०	६५९	०.९५

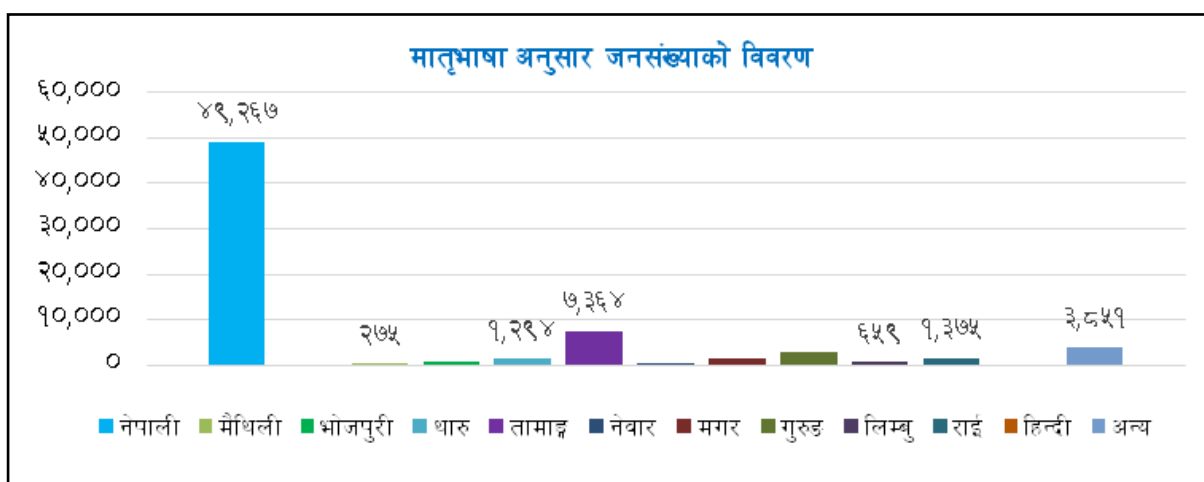
मातृभाषा	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
मगर	२०४	१९	५२	१२९	५१	४	३१	११२	१५	१५	७	६३९	०.९२
गुरुङ	६५	९	१८३	१६९	५		५	२४	१९	३९	४	५२२	०.७५
लिम्बु	१०४	१२१	१४१	३६२	६५	५	१४	१८३	६८	२१३	३९	१,३१५	१.८९
राई	३३४	८३	३८६	८३५	७३	६७	१३५	६३	३२९	३५६	१४२	२,८०३	४.०३
हिन्दी	२८		१०	५	१३	५	१७		७	५	४४	१३४	०.१९
*अन्य	३३६	१४४	१०५	७८७	१५२	२	७७	१,००७	७८६	४१२	४३	३,८५१	५.५४
जम्मा	६,९०९	६,३६५	५,७१७	७,१४८	५,८२६	३,७९४	४,८०१	७,२२६	८,४२४	५,६०६	७,६८२	६९,४९८	१००.००

*अन्य भन्नाले तालिकामा उल्लेख नभएका अरु मातृभाषालाई जनाउँछ ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ६९,४९८ जनसंख्या मध्ये सबैभन्दा बढी ४९,२६७ जना अर्थात् ७०.८९ प्रतिशतले नेपाली भाषा, ७,३६४ जना अर्थात् १०.६० प्रतिशतले थारु भाषा तेस्रोमा २,८०३ जना अर्थात् ४.०३ प्रतिशत राई भाषा र क्रमश तामाङ्ग, मैथिली, लिम्बू, नेवार, मगर, गुरुङ्ग, भोजपुरी, हिन्दी रहेको छ । अन्यमा नखुलेका विभिन्न मातृभाषाहरू रहेको हुँदा अन्य भाषा प्रयोग गर्नेको संख्या ५.५४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस नगरपालिकामा आदिवासी थारु र राईको उल्लेख्य उपस्थिति भएको नगरपालिका भएकोले उनीहरूको कला, संस्कृति तथा भाषालाई जर्गेना गर्ने खालका विशेष कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

नेपालको संविधानको धारा ३२ मा भाषा तथा संस्कृतिको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको र धारा ३१ को शिक्षा सम्बन्धी हकको उपधारा ५ बमोजिम “नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानून बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र संचालन गर्ने हक हुनेछ” भनि स्पष्ट किटान गरेको छ । तसर्थ आफ्नो मातृभाषामा यस नगरपालिकामा आधारभूत शिक्षा चाहने विद्यार्थीहरूलाई नगरपालिकाले विशेष व्यवस्था गर्न सक्ने संवैधानिक प्रावधान रहेको छ । वडा अनुसार विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

२.६ धर्म अनुसार जनसंख्याको वडागत विवरण

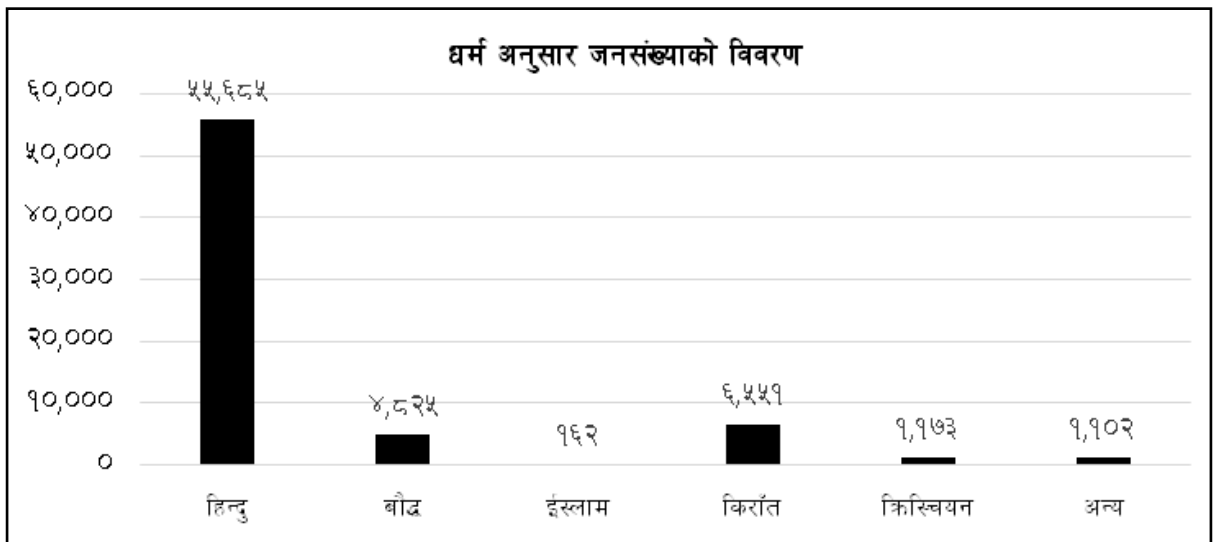
तालिका नं. १५: धर्मअनुसार जनसंख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हिन्दु	बौद्ध	ईस्लाम	किरात	क्रिस्चियन	*अन्य	जम्मा
१	४,८७५	१,०४२	४	७७७	१९३	१८	६,९०९
२	५,१७२	३७०	५८	५७१	१११	८३	६,३६५
३	३,९५३	७१४	८	८०२	१८२	५८	५,७१७
४	५,०८१	५०५	५	१,२७२	१५०	१३५	७,१४८
५	५,७०६	२४	५	५३	२७	११	५,८२६
६	३,३८०	२७	४	३३०	४६	७	३,७९४
७	४,६२७	७५	४३	४३	८	५	४,८०१
८	६,६५०	२५१	९	८६	३१	१९९	७,२२६
९	७,३६५	३०३	१	३६७	६६	३२२	८,४२४
१०	४,०१५	५३४	८	७१७	९४	२३८	५,६०६
११	४,८६१	९८०	१७	१,५३३	२६५	२६	७,६८२
जम्मा	५५,६८५	४,८२५	१६२	६,५५१	१,१७३	१,१०२	६९,४९८
प्रतिशत	८०.१२	६.९४	०.२३	९.४३	१.६९	१.५९	१००.००

*माथि उल्लेखित धर्म बाहेक अन्य धर्म जस्तै जैन, शिख, बोन, प्रकृति आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल ६९,४९८ जनसंख्या मध्ये ५५,६८५ अर्थात् ८०.१२ प्रतिशत जनसंख्याले हिन्दु धर्म मान्दछन् । दोस्रोमा किराँत धर्म मान्नेको संख्या ६,५५१ अर्थात् ९.४३ प्रतिशत र तेस्रोमा बौद्ध धर्म मान्नेको संख्या ४,८२५ अर्थात् ६.९४ प्रतिशत रहेको छ । वडागत रूपमा विभिन्न धर्मावलम्बीहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । केही मात्रामा धार्मिक विविधता रहेपनि नगरपालिकामा हिन्दु धर्मावलम्बीहरूको प्रधानता रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । नेपालमा सदियौं देखि रहिआएको धार्मिक सहिष्णुता भने यस नगरपालिकामा कायमै रहेको देखिन्छ ।

२.७ घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

परिवारले प्रयोग गरेको आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घरको प्रयोगको आधारमा नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा ८९.५६ प्रतिशत परिवारहरूले आवासीय प्रयोजनको लागि मात्र घरको प्रयोग गरेको पाइयो । ५.१० प्रतिशत घरहरू व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनको लागि मात्र र बाँकी ५.३४ प्रतिशत घरहरू आवासीय र व्यवसायिक वा कार्यालय दुवै प्रयोजनमा प्रयोग भएका छन् । आवासीय प्रयोजन बेगर अन्य प्रयोजनका लागि घर निर्माण गर्न परिवारको आर्थिक हैसियत राम्रो हुनु पर्दछ भने अर्कोतर्फ व्यवसाय वा कार्यालय प्रयोजनको लागि आवश्यक घर वा भवनहरूको माग हुने शहरी क्षेत्र हुनुपर्दछ । यस हिसाबले हेर्दा अत्याधिक संख्या अर्थात् भण्डै ९० प्रतिशत परिवारहरूले घरलाई आधारभूत आवासको रूपमा मात्र प्रयोग गरेको र सीमित संख्यामा रहेका घरहरू मात्र प्रायजसो शहरी इलाकामा व्यवसायिक र कार्यालय प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको देखिन्छ । तसर्थ नगरपालिकाको अधिकांश भाग ग्रामीण परिवेशका र परिवारहरू आर्थिक हिसाबले निम्न वा निम्न मध्यम आर्थिक स्थितिका रहेको स्पष्ट हुन्छ । वडागत तथ्याङ्क हेर्दा व्यवसाय र कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र प्रयुक्त घरहरू सबैभन्दा बढी वडा नं. १, ३, ९ र ११ मा रहेका छन् । अन्य वडाहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १६: घरको प्रयोगको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	आवासीय प्रयोग मात्र	आवासीय सह व्यवसाय/कार्यालय	व्यवसाय/कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र	जम्मा
१	१,६३४	१५९	२३८	२,०३१
२	१,५२२	७८	८८	१,६८८
३	१,३३९	८४	१२६	१,५४९
४	१,७७६	६१	४७	१,८८४
५	१,३६१	४७	२१	१,४२९
६	९१६	५१	४६	१,०१३
७	१,१५७	३७	१०३	१,२९७
८	१,६३०	४९	१६	१,६९५
९	१,९४१	११९	७०	२,१३०
१०	१,३२६	५२	३९	१,४१७
११	१,६५९	२२६	१२५	२,०१०
जम्मा	१६,२६१	९६३	९१९	१८,१४३
प्रतिशत	८९.६३	५.३१	५.०७	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस बेलवारी नगरपालिकामा घरको प्रयोगको विवरण हेर्दा नगरमा रहेका कुल १८,१४३ परिवारमा १६,२६१ घरपरिवार आवासीय प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको छ भने ९६३ घर आवासीय र व्यवसाय/कार्यालय दुवै प्रयोजनको लागि उपयोग भएको र ९१९ घर व्यवसाय/कार्यालय दुवैको लागि उपयोग भएको छ ।

२.८ घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १७: घरको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	पक्की	अर्धपक्की	कच्ची	भुप्रो/छाप्रा/टहरा	*अन्य	जम्मा
१	७५४	४००	४७४	१६३	२	१,७९३
२	६०९	५५३	३६६	७१	१	१,६००
३	६३१	४५०	३०५	३७		१,४२३
४	२९७	७२१	५१३	२९१	१५	१,८३७
५	५३	४६४	६८०	२०९	२	१,४०८
६	१४६	४३०	२९६	९५		९६७
७	२१७	३४७	२९३	३३६	१	१,१९४
८	२६६	४७२	७५६	१८५		१,६७९
९	३०९	५५३	९५९	२३९		२,०६०
१०	३५२	४०५	४५२	१६९		१,३७८
११	६०३	५९७	५९२	९३		१,८८५
जम्मा	४,२३७	५,३९२	५,६८६	१,८८८	२१	१७,२२४
प्रतिशत	२४.६०	३१.३१	३३.०१	१०.९६	०.१२	१००.००

*अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित घरको किसिम बाहेक जस्तै : पाल, ओडार, मचान, कुटी, मन्दिर, आश्रम आदि ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

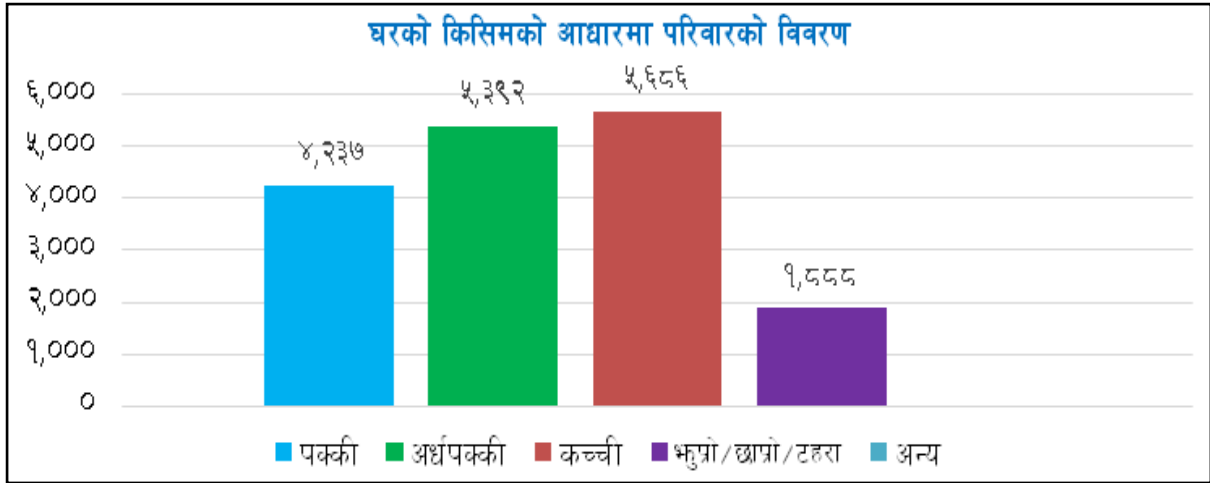
पक्की : ढुंगा, ईटा र सिमेन्ट प्रयोग गरिएको गाढो भएको तथा कर्कट पाता, जस्ता, ढुंगाको छानो वा ढलान गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

अर्धपक्की : ढुंगा, ईटा र सिमेन्ट प्रयोग गरिएको गाढो भएको तथा छानो माटोको टायल वा खर, छ्वाली आदि प्रयोग गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

कच्ची : फलेक, माटोको गाढो वा त्यस्तै कच्ची प्रकारको गाढो र छानो पनि माटोको टायल वा खर, छ्वाली आदि प्रयोग गरिएको घरलाई बुझाउँछ ।

भुप्रो/छाप्रा/टहरा : फुसको घर, भुप्रो, छाप्रा वा टहरालाई बुझाउँछ ।

यस नगरपालिकाका कुल १७,२२४ घरपरिवार मध्ये सबैभन्दा बढी ५,६८६ अर्थात् ३३.०१ प्रतिशत परिवार बस्ने घरहरू कच्ची, दोस्रोमा ५,३९२ अर्थात् ३१.३१ प्रतिशत अर्धपक्की, ४,२३७ अर्थात् २४.६० प्रतिशत पक्की, १,८८८ अर्थात् १०.९६ प्रतिशत परिवारहरू टहरा र २१ परिवार वा ०.१२ प्रतिशत परिवारहरू अन्य प्रकारको घरमा बसोबास गरेको पाइयो । नगरपालिकामा ३३.०१ प्रतिशत घरहरू कच्ची हुनुले भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेको स्पष्ट हुन्छ । अधिकांश घरहरू कच्ची रहनु आर्थिक विपन्नताको सूचक समेत रहेकोले सुरक्षित आवासका दीर्घकालीन योजना निर्माण गर्नु अनिवार्य देखिन्छ । नगरपालिकाको वडा नं. १ मा पक्की घर हुने परिवार संख्या अन्य वडाहरूको तुलनामा धेरै छ । अर्कोतर्फ १०.९६ प्रतिशत परिवारहरू विपन्न अवस्थामा भुप्रोमा बस्ने गरेको देखिन्छ । संविधानले आवासलाई आधारभूत हकको रूपमा स्थापित गरेकाले राज्यले सुरक्षित आवास विहिन बासिन्दालाई सस्तो र एकीकृत आवासको व्यवस्था गर्ने दायित्व रहन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

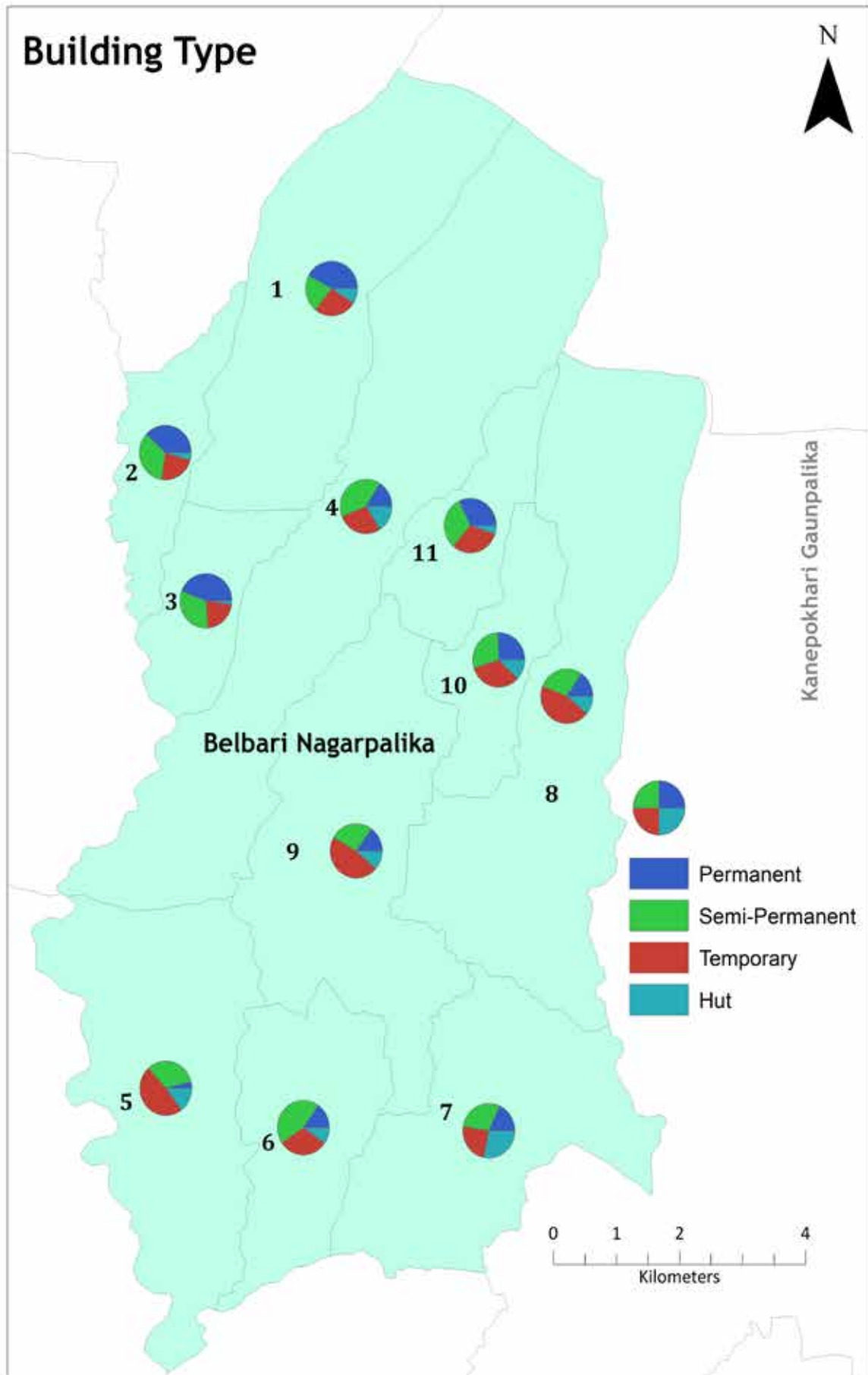
२.९ परिवार बसोबास गर्ने घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १८: परिवारले प्रयोग गरेको घरको तल्लाको आधारमा परिवारको विवरण

बडा नं.	एक तल्ला	दुई तल्ला	तिन तल्ला	चार तल्ला	पाँच तल्ला वा सो भन्दा माथि	जम्मा
१	१,१६६	४१६	१९२	१९		१,७९३
२	१,०९६	४८०	२०	३	१	१,६००
३	९८९	३६२	६४	८		१,४२३
४	१,४९०	३३५	१०	२		१,८३७
५	१,१९६	२०६	५	१		१,४०८
६	७६६	२००	१			९६७
७	८६२	३३०	१	१		१,१९४
८	१,२५२	४२२	५			१,६७९
९	१,६८३	३७०	६	१		२,०६०
१०	१,२०५	१६९	३	१		१,३७८
११	१,३६९	४८०	३२	४		१,८८५
जम्मा	१३,०७४	३,७७०	३३९	४०	१	१७,२२४
प्रतिशत	७५.९१	२१.८९	१.९७	०.२३	०.०१	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकाका कुल १७,२२४ घर परिवार मध्ये १३,०७४ अर्थात् ७५.९१ प्रतिशत १ तल्ले, ३,७७० अर्थात् २१.८९ प्रतिशत दुई तल्ले, ३३९ अर्थात् १.९७ प्रतिशत तीन तल्ले, ४० अर्थात् ०.२३ प्रतिशत घर परिवार ४ तल्ले र १ घर परिवार अर्थात् ०.०१ प्रतिशत ५ वा ५ भन्दा बढीको घरमा बसेको पाइयो। कुल घर परिवारहरूको ७५.९१% घरहरू एक तल्ले र अधिकांश घरहरू कच्ची अवस्थामा रहेकोले डुवान, बाढी, भुकम्प, सर्प दंश लगायत अन्य सुरक्षाका हिसाबले एक तल्ले कच्ची घरमा रहेका परिवारहरू संवेदनशिल अवस्थामा रहेका छन्। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरीएको छ।

नक्सा स्रोत:भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

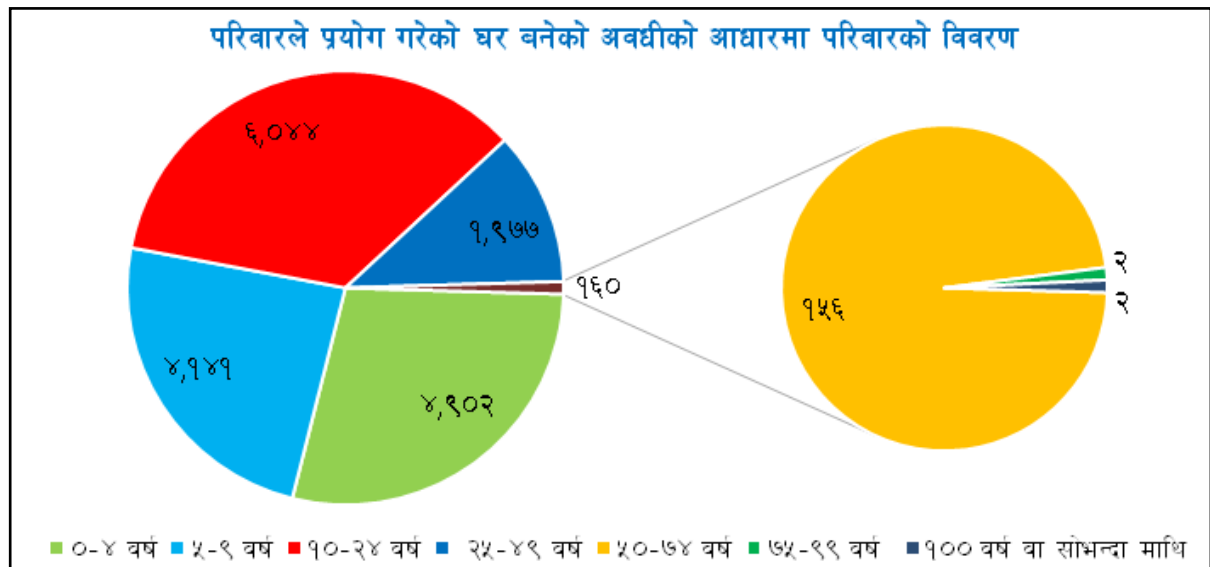
२.१० परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १९: परिवारले प्रयोग गरेको घर बनेको अवधीको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-२४ वर्ष	२५-४९ वर्ष	५०-७४ वर्ष	७५-९९ वर्ष	१०० वर्ष वा सोभन्दा माथि	जम्मा
१	४२२	४७२	६९९	१८९	११			१,७९३
२	४९१	४०६	५०७	१९२	४			१,६००
३	३१७	४१५	५६६	१२२	३			१,४२३
४	५१३	४७२	५८६	२४७	१९			१,८३७
५	४१३	२८४	५१६	१६७	२६	१	१	१,४०८
६	२९३	१८८	३६७	११७	२			९६७
७	४०८	२९८	३३८	१३९	१०	१		१,१९४
८	४६६	३८८	६०३	१९९	२२		१	१,६७९
९	६०१	४५८	६८३	२८१	३७			२,०६०
१०	४३२	३११	४७०	१५४	११			१,३७८
११	५४६	४४९	७०९	१७०	११			१,८८५
जम्मा	४,९०२	४,१४१	६,०४४	१,९७७	१५६	२	२	१७,२२४
प्रतिशत	२८.४६	२४.०४	३५.०९	११.४८	०.९१	०.०१	०.०१	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने घरपरिवारले प्रयोग गर्ने घर निर्माण भएको समय अवधिलाई हेर्दा ६,०४४ अर्थात् ३५.०९ प्रतिशत घरहरू १० देखि २४ वर्षको अन्तरालमा, ४,९०२ अर्थात् २८.४६ प्रतिशत घरहरू ० देखि ४ वर्ष अगाडि, ४,१४१ अर्थात् २४.०४ प्रतिशत ५ देखि ९ वर्ष अगाडि, १,९७७ अर्थात् ११.४८ प्रतिशत २५ देखि ४९ वर्ष अगाडि, १५६ अर्थात् मात्र ०.९१ प्रतिशत घरहरू ५० देखि ७४ वर्ष अगाडि, २ अर्थात् ०.०१ ७५ देखि ९९ वर्ष अगाडि र २ अर्थात् ०.०१ प्रतिशत घरहरू १०० वर्षभन्दा अगाडि निर्माण भएको देखिन्छ, जुन तथ्याङ्क नगरमा न्यून देखिन्छ। सबै भन्दा बढी घरहरू १० देखि २४ वर्षको अवधिमा बनेको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा पछिल्ला दशकहरूमा बस्ती विस्तारको क्रम निकै तीव्र भएको पाइन्छ। तराई क्षेत्र भएका कारण जनसंख्या वृद्धि, बसाइसराइ र नगरपालिकामा उपलब्ध मानविय सुविधा जस्तै खेतीयोग्य जमिन, सडक, पानी सिंचाई, सुगमता जस्ता पक्षले तीव्र बस्ती विस्तारमा भूमिका खेलेका हुन्छन्। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

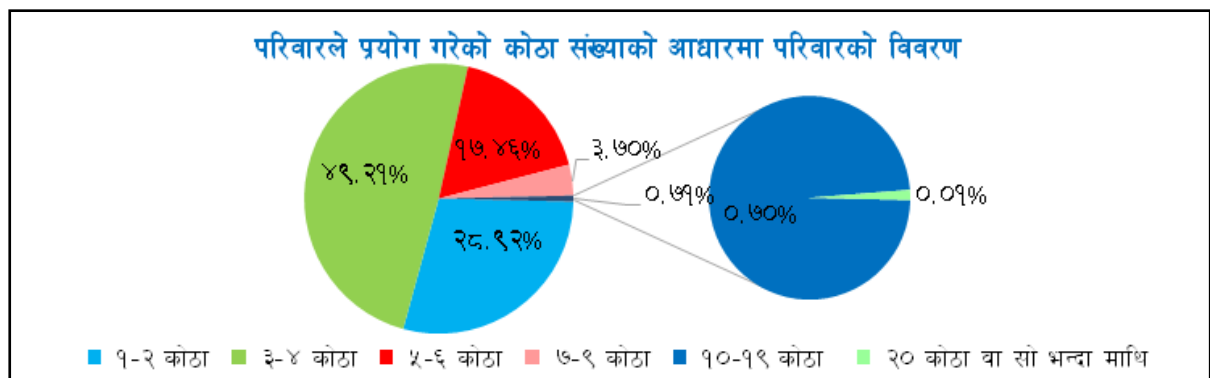
२.११ परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा संख्याको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २०: परिवारले प्रयोग गरेको घरको कोठा संख्याको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	१-२ कोठा	३-४ कोठा	५-६ कोठा	७-९ कोठा	१०-१९ कोठा	२० कोठा भन्दा बढी	जम्मा
१	६९५	७०३	२६३	९८	३३	१	१,७९३
२	३७६	८१५	३१७	७९	१२	१	१,६००
३	४०४	६९५	२४४	६२	१८		१,४२३
४	३४१	१,११७	३२७	४५	७		१,८३७
५	५४२	६४०	१९७	२७	२		१,४०८
६	३९८	४३९	११२	१५	३		९६७
७	३७२	५९०	१८६	३८	८		१,१९४
८	५०६	७९७	३०५	६३	८		१,६७९
९	५७६	९८७	४२२	६६	९		२,०६०
१०	३६८	७७०	२०१	३५	४		१,३७८
११	४०३	९२३	४३३	१०९	१७		१,८८५
जम्मा	४,९८१	८,४७६	३,००७	६३७	१२१	२	१७,२२४
प्रतिशत	२८.९२	४९.२१	१७.४६	३.७०	०.७०	०.०१	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा बसोबास गर्ने कुल १७,२२४ घरपरिवारहरू मध्ये सबै भन्दा बढी ८,४७६ अर्थात् ४९.२१ प्रतिशत परिवारले बसोबासका लागि ३-४ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ भने दोस्रोमा ४,९८१ अर्थात् २८.९२ प्रतिशतले १ देखि २ वटा कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी ३,००७ अर्थात् १७.९२ प्रतिशतले ५ देखि ६ वटा कोठाहरू, ६३७ अर्थात् ३.७० प्रतिशतले ७-९ कोठा, १२१ अर्थात् ०.७० परिवारले १० देखि १९ कोठा र २ अर्थात् ०.०१ प्रतिशतले २० वा सो भन्दा बढी कोठा प्रयोग गरेको देखिन्छ। कुल घर परिवार संख्याको २८.९२ प्रतिशत परिवारले १ देखि २ वटा मात्र कोठा प्रयोग गरेको तथ्याङ्कले नगरका २८.९२ प्रतिशत परिवारहरू अत्यन्त साधुंरो र कष्टपूर्ण तरिकाले जीवन निर्वाह गरेको स्पष्ट हुन्छ। कोठाको संख्या कमी हुँदा विद्यार्थीहरूलाई पढ्न शान्त वातावरणको कमी, सबै घरेलु कृयाकलाप जस्तै खाना पकाउने, सुत्ने र केही स्थानहरूमा त घरपालुवा पशु चौपाया वा पंक्षीहरू समेत सँगै राख्नु पर्ने बाध्यताका कारण व्यक्तिगत, पारिवारीक तथा सामुदायिक स्वास्थ्य र सरसफाईका दृष्टिले समेत अत्यन्त जटिल र जोखिमपूर्ण अवस्था रहेको देखिन्छ। अत्यन्त न्यून संख्यामा मात्र कोठाहरू प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या बढी हुँदा नगरपालिकाका अधिकांश घरपरिवारको गुणस्तरिय जीवनको तह ऋणात्मक रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। आफ्ना नागरिकहरूलाई विपन्न अवस्थाबाट आधारभूत आवास जस्तो मानविय आवश्यकता परिपूर्ति हुने अवस्थामा पुऱ्याउन स्थानीय, प्रदेश तथा संघिय सरकारहरूले गरीबी निवारणका प्रभावकारी कार्यक्रमहरूलाई सघन रूपमा संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

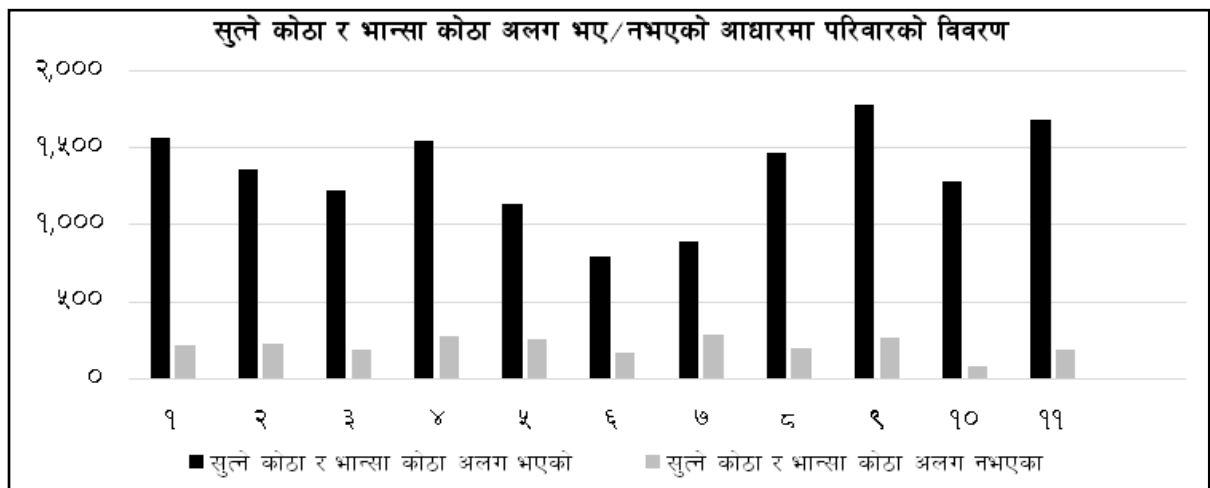
२.१२ सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. २१: सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग भएको		सुत्ने कोठा र भान्सा कोठा अलग नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,५७१	८७.६	२२२	१२.४	१,७९३
२	१,३६९	८५.६	२३१	१४.४	१,६००
३	१,२३१	८६.५	१९२	१३.५	१,४२३
४	१,५५२	८४.५	२८५	१५.५	१,८३७
५	१,१४१	८१.०	२६७	१९.०	१,४०८
६	७९६	८२.३	१७१	१७.७	९६७
७	८९९	७५.३	२९५	२४.७	१,१९४
८	१,४७३	८७.७	२०६	१२.३	१,६७९
९	१,७८५	८६.७	२७५	१३.३	२,०६०
१०	१,२९१	९३.७	८७	६.३	१,३७८
११	१,६८७	८९.५	१९८	१०.५	१,८८५
जम्मा	१४,७९५	८५.९	२,४२९	१४.१	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये २,४२९ अर्थात् १४.१ प्रतिशत परिवारहरूको भान्सा कोठा र सुत्ने कोठा एउटै रहेको तथ्याङ्क छ। यस तथ्याङ्कले ती परिवारहरूको आवासको गुणस्तर अत्यन्त न्यून रहेको संकेत गर्दछ। सुत्ने र खाना पकाउने कोठा एउटै हुँदा पारिवारिक र व्यक्तिगत सरसफाई र स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले नकारात्मक तथा जोखिमको स्थिति रहन्छ। ग्याँस चुलो र विद्युतीय माध्यम बाहेक दाउरा र गुइँठालाई घरेलु इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने र विद्युतीय उज्यालोको पहुँच नभएका यस्ता परिवारहरूमा एउटै कोठामा भान्सा र सुत्नुपर्ने हुँदा स्थिति थप जटिल बन्दछ। यस्ता परिवारहरूमा सहजै ढंगले बालबालिकाहरूले पढ्ने वातावरण हुँदैन भने आवश्यक व्यक्तिगत गोपनीयता समेत रहँदैन। तसर्थ यस प्रकारको निम्न गुणस्तरीय जीवन भएका परिवारको जीवनस्तर उकास्ने प्रभावकारी कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्नु राज्यको विशेषतः स्थानीय सरकारको दायित्व रहन्छ। तथ्याङ्कलाई हेर्दा नरपालिकाको कुल परिवार संख्याले कुल जनसंख्यालाई भाग गर्दा आउने औषत परिवारको आकार ४.०३ जना प्रति परिवार रहेकाले यसरी एउटै कोठामा गुजारा गर्नुपर्ने परिवार सदस्य संख्या औषतमा ४ जना हुन आउँछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

२.१३ अनुपस्थित जनसंख्या भएका परिवार संख्याको विवरण

नगरपालिकाका कुल १७,२२४ घर परिवारहरू मध्ये अध्ययन, रोजगार तथा अन्य कामका शिलसिलामा ६ महिना भन्दा लामो समय आफ्नो घरमा उपस्थित नभएका सदस्यहरू हुने परिवार संख्या ७,४५१ अर्थात् ४३.७ प्रतिशत छ। यसरी भण्डै आधा भन्दा बढी परिवारका सदस्यहरू अध्ययन, रोजगार तथा अन्य काम वा अवसरका कारण बाहिरिएको देखिन्छ। नगरपालिका भित्र नै सबै प्रकारका सेवा, सुविधा र अवसरहरू सुनिश्चित भएको खण्डमा यसरी अनुपस्थित हुनेको संख्या स्वतः न्यून हुन जान्छ। सामान्यतय दक्ष र उर्जावान जनशक्ति नै बढी अनुपस्थित हुने प्रवृत्तिका कारण यसले नगरपालिकाको दिगो विकासमा दीर्घकालीन असर पर्दछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. २२: अनुपस्थित भएका सदस्य तथा परिवारको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएका परिवार		अनुपस्थित नभएका परिवार		थाहा नभएको/उल्लेख नगरिएको		जम्मा	अनुपस्थित संख्या
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		
१	८२९	४६.२	९६४	५३.८			१,७९३	१,०५०
२	६३१	३९.४	९६८	६०.५	१	०.०१	१,६००	७९५
३	५४३	३८.२	८७९	६१.८	१	०.०१	१,४२३	७१५
४	८९५	४८.७	९४१	५१.३	१	०.०१	१,८३७	१,२९१
५	४८४	३४.४	९२४	६५.६			१,४०८	६१६
६	४७१	४८.७	४९६	५१.३			९६७	८४९
७	४९६	४१.५	६९७	५८.४	१	०.१	१,१९४	८६५
८	६९६	४१.५	९८३	५८.५			१,६७९	९१३
९	९६३	४६.८	१,०९६	५३.२	१	०.१	२,०६०	१,४२९
१०	६००	४३.५	७७७	५६.४	१	०.१	१,३७८	७५७
११	९२१	४८.९	९६४	५१.१			१,८८५	१,४३१
जम्मा	७,५२९	४३.७	९,६८९	५६.३	६	०.०३	१७,२२४	१०,७११

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

२.१३.१ उमेर र लिंगका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २३: जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	पुरुष (उमेर समूह)				महिला (उमेर समूह)				जम्मा
	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	
१	५	१४७	७३९	६	६	३६	१११		१,०५०
२	६	७०	५७९	१३	७	३४	८५	१	७९५
३	५	५६	४९९	१९	१०	२४	१००	२	७१५
४	२८	११८	८४५	२६	१६	५१	१९६	१०	१,२९०
५	१५	७४	४४६	१३	४	२३	४१		६१६
६	२४	१३८	४४५	१३	३१	७३	११४	११	८४९
७	२५	१४८	४६६	१०	२८	६६	११७	५	८६५

वडा नं	पुरुष (उमेर समूह)				महिला (उमेर समूह)				जम्मा
	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	०-४ वर्ष	५-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५० वर्ष भन्दा माथि	
८	१०	११५	६५७	१२	७	३०	८२		९१३
९	१७	१५२	९८१	२१	३०	७८	१४५	५	१,४२९
१०	५	७५	५६२	१९		२०	७३	३	७५७
११	३६	१५६	८५९	३१	२८	९५	२१४	१२	१,४३१
जम्मा	१७६	१,२४९	७,०७८	१८३	१६७	५३०	१,२७८	४९	१०,७१०
प्रतिशत	१.६४	११.६६	६६.०९	१.७१	१.५६	४.९५	११.९३	०.४६	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी २०-४९ वर्षका पुरुषहरू घरमा अनुपस्थित भएको पाइयो भने सबैभन्दा कम अनुपस्थित जनसंख्याको उमेर समूहमा ५० वर्ष भन्दा माथिका महिलाहरू रहेका छन्। २०-४९ वर्षका ७,०७८ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसंख्या १०,७१० को ६६.०९ प्रतिशत पुरुषहरू नगरपालिकामा अनुपस्थित भएको पाइयो। दोस्रो उमेर समूहमा २० देखि ४९ वर्षको महिलाहरू रहेको छ। यो समूहको अनुपस्थितहरूको संख्या १,२७८ अर्थात् कुल अनुपस्थित जनसंख्याको ११.९३ प्रतिशत रहेको छ। यस तथ्याङ्कको विश्लेषणबाट शसक्त युवा अवस्थाको पुरुष तथा महिला जनसंख्या काम, रोजगारी, अध्ययन वा अन्य कारणले नगरपालिका बाहिर हुनु भनेको नगरपालिका भित्र ती सबैखाले अवसरहरू न्यून हुनु हो। अर्कोतर्फ महिलाको अनुपस्थित जनसंख्या उल्लेख्य रूपमा कम हुनुले लैङ्गिक रूपमा असमानता रहेको स्पष्ट हुन्छ। यसको अर्को अर्थ नगरपालिकामा महिला, वृद्धहरू र केटाकेटीको जनसंख्याको बाहुल्यता रहेको समेत स्पष्ट हुन्छ। यसरी सक्षम र जुभारु युवा जनशक्तिको ठूलो हिस्सा नगरपालिकाबाट बाहिर रहँदा नगरपालिकाको समग्र विकासमा दीर्घकालीन नकारात्मक प्रभाव पर्दछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१३.२ शैक्षिक स्तरको आधारमा नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २४: अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

वडा नं	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	आधारभूत शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	*अन्य	अशिक्षित	जम्मा
१		३०९	६०२	७७	११	४०	१,०३९
२	१	२१५	४५८	६६	२३	१९	७८२
३	१	२३८	३७१	६७	२०	३	७००
४	५	३८८	७२५	५९	१४	५५	१,२४६
५	५	१७२	३०९	५०	१०	५१	५९७
६	४	२४८	४२९	५१	१४	४८	७९४
७	१०	२१६	४९२	३८	५	५१	८१२
८	४	२६४	४७८	६४	१९	६७	८९६
९	६	३७१	७७६	९९	३६	९४	१,३८२
१०	१	२५८	४०३	४२	८	४०	७५२
११	४	३६६	७३४	१६५	५८	४०	१,३६७
जम्मा	४१	३,०४५	५,७७७	७७८	२१८	५०८	१०,३६७
प्रतिशत	०.४०	२९.३७	५५.७२	७.५०	२.१०	४.९०	१००.००

* माथि उल्लेखित शैक्षिक स्तर बाहेक अन्य जस्तै विश्वविद्यालय शिक्षा, विषय विशेषज्ञ आदि।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका जनसंख्या मध्ये ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्यालाई लक्षित गरी सोधिएको प्रश्नमा शैक्षिक स्तरको आधारमा हेर्दा कुल उत्तरदाता १०,३६७ जना रहेका मध्ये ३,०४५ जना आधारभूत शिक्षा अर्थात् १ देखि ८ कक्षा अध्ययन गरेका, ५,७७७ अर्थात् ५५.७२ प्रतिशत माध्यमिक अर्थात् (९-१२) कक्षा अध्ययन गरेका, ७७८ अर्थात् ७.५० प्रतिशत उच्च शिक्षा अध्ययन गरेका र २१८ अर्थात् २.१० प्रतिशत जनसंख्या काम तथा रोजगारी वा अन्य कारणले विद्यालय पनि नगई अनुपस्थित भएको पाइयो । तथ्याङ्कलाई हेर्दा माध्यमिक स्तरसम्मका अध्ययन पूरा गरी काम वा रोजगारमा बाहिरिने जनसंख्या र पढ्दा पढ्दै आठ कक्षा उत्तिर्ण गरेर काम वा रोजगारीका लागि पढाइ छोड्नेको जनसंख्या उल्लेख्य रहेको पाइयो । यस हिसाबले सबैभन्दा बढी शिक्षित र दक्ष जनशक्ति उच्च शिक्षा तथा रोजगारीका लागि बाहिरिएको देखिन्छ भने दोस्रोमा अर्धशिक्षित र अदक्ष वा अर्धदक्ष जनसंख्याले आफ्नो अध्ययनको स्तरभन्दा सामान्य स्तरको वा स्तरभन्दा न्यून खालको रोजगारी वा काममा बाहिरिएको संकेत गर्दछ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.३ लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २५: लिङ्ग तथा अनुपस्थित हुँदा उत्तीर्ण गरेको कक्षा/तहको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

लिंग	उमेर समूह	पूर्व-प्राथमिक शिक्षा	साधारण शिक्षा (१-८)	माध्यमिक तहको शिक्षा (९-१२)	उच्च शिक्षा	*अन्य	अशिक्षित	जम्मा
पुरुष	५-१९ वर्ष	१८	४७१	६९२	४३	६	१९	१,२४९
	२०-४९ वर्ष	१	२,००५	४,११३	५०९	१२३	३२७	७,०७८
	५० वर्ष भन्दा बढी		६५	५५	७	२०	३६	१८३
	सबै उमेरका	१९	२,५४१	४,८६०	५५९	१४९	३८२	८,५१०
महिला	५-१९ वर्ष	१८	१९०	२९१	१४	१	१६	५३०
	२०-४९ वर्ष	४	३११	६२३	२०५	५७	७८	१,२७८
	५० वर्ष भन्दा बढी		३	३		११	३२	४९
	सबै उमेरका	२२	५०४	९१७	२१९	६९	१२६	१,८५७
लिङ्ग नै राखे	५-१९ वर्ष	३६	६६१	९८३	५७	७	३५	१,७७९
	२०-४९ वर्ष	५	२,३१६	४,७३६	७१४	१८०	४०५	८,३५६
	५० वर्ष भन्दा बढी		६८	५८	७	३१	६८	२३२
	सबै उमेरका	४१	३,०४५	५,७७७	७७८	२१८	५०८	१०,३६७

*माथि उल्लेखित शैक्षिक स्तर बाहेक अन्य जस्तै विश्वविद्यालय शिक्षा, विषय विशेषज्ञ आदि ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित जनसंख्या मध्ये २० देखि ४९ वर्ष उमेर समूहको, आधारभूत र माध्यमिक स्तरसम्मको शैक्षिक स्तर भएको, पुरुषको जनसंख्या नै अत्यधिक संख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । अनुपस्थित मध्ये उच्च शिक्षा हासिल गरेको जनसंख्या तथा महिला र पाको उमेरको जनसंख्या भने पुरुष युवा समूहको तुलनामा निकै कम देखिन्छ । तसर्थ साधारणतया जल्दोबल्दो युवा अवस्थाको पुरुष अर्धशिक्षित स्तरको जनसंख्या नै काम वा रोजगारीको शिलशिलामा अत्यधिक संख्यामा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१३.४ अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २६: अनुपस्थित रहेको अवधिको आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित भएको वर्ष					जम्मा
	०-४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१९ वर्ष	२०-४९ वर्ष	५०+ वर्ष	
१	५४८	२७७	१९३	३२		१,०५०
२	५८०	१२६	६०	२९		७९५
३	४९२	१०५	८१	३७		७१५
४	९११	१९८	१२३	५७	१	१,२९०
५	४४०	१०४	६३	९		६१६
६	५०७	१७०	१२६	४६		८४९
७	५२९	२०२	११३	२१		८६५
८	६४०	१६९	९०	१४		९१३
९	१,०८१	२१३	१११	२४		१,४२९
१०	५१३	१४३	८९	१२		७५७
११	९६७	२३५	१७६	५१	२	१,४३१
जम्मा	७,२०८	१,९४२	१,२२५	३३२	३	१०,७१०
प्रतिशत	६७.३०	१८.१३	११.४४	३.१०	०.०३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल १०,७१० जनसंख्या मध्ये ०-४ वर्षको अवधि सम्म अनुपस्थित रहेको जनसंख्या सबैभन्दा बढी ७,२०८ अर्थात् ६७.३० प्रतिशत रहेका छन्। दोस्रो ५-९ वर्षसम्म अनुपस्थित रहनेको संख्या १,९४२ अर्थात् १८.१३ प्रतिशत रहेको छ। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा छोटो समय अनुपस्थित भई पुनः घर फर्कने र पुनः अनुपस्थित हुनेको संख्या अत्यधिक बढी देखिन्छ यसर्थ काम अध्ययन तथा रोजगारीले गर्दा छोटो अवधिका लागि वाध्यतावस बाहिरिने अनुपस्थित जनसंख्या बढी रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१३.५ अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २७: अनुपस्थित रहने कारणका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	अनुपस्थित हुनुको कारण						जम्मा
	व्यवसाय	नोकरी	अध्ययन	आश्रित	*अन्य	उल्लेख नगरिएको	
१	९	६४	११३	२४	८३६	४	१,०५०
२	२०	१८६	८०	२२	४८५	२	७९५
३	१३	८७	५१	२१	४६७	७६	७१५
४	१६	३२३	९८	६७	७८०	६	१,२९०
५	४	३२६	५१	१९	२१०	६	६१६
६	९	४२	१७५	२१२	४०५	६	८४९
७	२९	४७	१७५	६७	५२७	२०	८६५
८	८	३६९	८३	२४	४१९	१०	९१३
९	१३	१३३	२००	८६	९६४	३३	१,४२९

वडा नं.	अनुपस्थित हुनुको कारण						जम्मा
	व्यवसाय	नोकरी	अध्ययन	आश्रित	*अन्य	उल्लेख नगरिएको	
१०	३	४८	४८	६	६४८	४	७५७
११	६	५७	१८३	१२४	१,०५१	१०	१,४३१
जम्मा	१३०	१,६८२	१,२५७	६७२	६,७९२	१७७	१०,७१०
प्रतिशत	१.२१	१५.७०	११.७४	६.२७	६३.४२	१.६५	१००.००

*माथि उल्लेखित कारण बाहेक अन्य जस्तै औषधोपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि । स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहेका कुल १०,७१० जनसंख्या मध्ये ६,७९२ जना अर्थात् ६३.४२ प्रतिशतले अनुपस्थित हुने कारण बारे गरिएको प्रश्नमा अन्य कारणमा उत्तर आएकोले त्यो संख्या के कारणले अनुपस्थित भएको भन्ने अस्पष्ट छ । बाँकी जनसंख्या मध्ये सबैभन्दा धेरै नोकरीको शिलशिलामा १,६८२ जना अर्थात् १५.७० प्रतिशत, अध्ययन/तालिममा १,२५७ अर्थात् ११.७४ प्रतिशत र आश्रित अनुपस्थित जनसंख्या ६७२ अर्थात् ६.२७ प्रतिशत देखिन्छ । अनुपस्थित हुने जनसंख्याको कारणहरू हेर्दा नगरपालिका भित्र शिक्षा तथा रोजगारको पर्याप्त अवसरहरू नभएर उपयुक्त अवसरको खोजीमा बाहिरिएको तथ्य देखिन्छ । ६,७९२ अनुपस्थित जनसंख्याको अनुपस्थित रहने कारण नखुलेपनि अधिकांश बाहिरिनेहरूमा काम, रोजगारी तथा शिक्षाको खोजीमा नै परिवार सहित अनुपस्थित रहने हुँदा उनीहरूसँग आश्रित सदस्यहरू विशेषगरी विद्यालय जाने बालबालिका साथमा गएको कारणले हो । वडा अनुसारको विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

२.१३.६ अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. २८: अनुपस्थित हुने कारण र गन्तव्यस्थलका आधारमा अनुपस्थित जनसंख्याको विवरण

गन्तव्य स्थल	अनुपस्थित हुनुको कारण										जम्मा	प्रतिशत
	व्यापार/व्यवसाय	नोकरी	संस्थागत नोकरी	अध्ययन/तालिम	काम/खोजी	निर्भर	विवाह	*अन्य	थाहा नभएको			
नेपाल (अन्य जिल्ला)	९९	३९७	१०८	९७६	६८५	३३७	३	२१७	५४	२,८७६	२६.८५	
भारत	५	९०	१६	८५	३०८	८१		३३	१३	६३१	५.८९	
SAARC राष्ट्र		१	१	२	५					९	०.०८	
मध्य पूर्वी राष्ट्र	८	५४३	६५	६	२,९७४	९२		५८	४९	३,७९५	३५.४३	
अन्य एसियान राष्ट्र	११	२०५	५५	५१	१,२६१	५३		३१	२२	१,६८९	१५.७७	
अष्ट्रेलिया/न्युजल्याण्ड		१०		४६	२३	६			२	८७	०.८१	
युरोपियन राष्ट्र		४३	१	२१	८५	४१		१२		२०३	१.९०	
क्यानडा/अमेरिका		७		२४	३५	१२		१	१	८०	०.७५	
अन्य	६	११७	६	४२	९३४	४९		२७	१०	१,१९१	११.१२	
थाहा नभएको	१	१६	१	४	९७	१		३	२६	१४९	१.३९	
जम्मा	१३०	१,४२९	२५३	१,२५७	६,४०७	६७२	३	३८२	१७७	१०,७१०	१००	

*माथि उल्लेखित कारण बाहेक अन्य जस्तै औषधोपचार, भ्रमण, द्वन्द, युद्ध आदि ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा अनुपस्थित रहने कुल १०,७१० जनसंख्या मध्ये अध्ययन, जागिर अर्थात् कामको खोजी लगायत विभिन्न कारण मध्य पूर्वी राष्ट्रमा रहेर अनुपस्थित हुनेहरूको संख्या सबै भन्दा धेरै अर्थात् कुल जनसंख्याको ३५.४३ प्रतिशत रहेका छन् । त्यस्तै दोस्रोमा २६.८५ प्रतिशत नेपाल (अन्य जिल्ला) मा रहेर अनुपस्थित रहेका छन् । समग्रमा हेर्दा अनुपस्थित जनसंख्याको कुल अनुपातमा ५९.८२ प्रतिशत जनसंख्या कामको खोजीमा बाहिरिएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । यसरी ठूलो हिस्सा जनसंख्या कामको लागि बाहिरिदाँ विप्रेषणले मात्र कालान्तरमा नगरपालिकाको विकास संभव हुँदैन । यसका लागि दूरदृष्टि सहित दिगो सोच र विकासको लक्ष्य लिएर अगाडि बढ्ने युवा जमातको उपस्थिति नगरपालिकामै हुनु अनिवार्य छ । यसरी युवा शक्तिलाई नगरपालिकाकै विकासका लागि परिचालन गरी अनुपस्थित जनसंख्यालाई कम गर्ने प्रभावकारी योजना र त्यसको कार्यान्वयन गर्नु स्थानीय सरकारको लक्ष्य हुन जरुरी छ । मध्यपूर्वी राष्ट्रमा जानेको संख्या बढी हुनुले हडकड, सिङ्गापुर जस्ता राष्ट्रहरूमा सैनिक सेवा वा अन्य पेशामा संलग्न जनशक्तिका कारण हुन सक्दछन् । अन्य गन्तव्य स्थल र कारणहरूको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१४ व्यक्तिगत घटना दर्ता

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न राज्यमा विद्यमान कानुनी प्रक्रियाहरू पालना गर्नु पर्ने हुन्छ । नागरिकता, राहादानी, वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान राज्यले आधिकारीक प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ । जन्म, मृत्यु, बसाई, सराई विवाह र सम्बन्ध विच्छेद जस्ता घटना समयमा नै दर्ता गर्नुपर्ने हुन्छ । संविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ । यस प्रकारको सेवा सुविधा र अधिकार प्राप्तीको प्रस्थान बिन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो । राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो । कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाईसराई गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ । यसको आधारमा सरकारले नीति तथा कार्यक्रम बनाउने हुँदा व्यक्तिगत घटना दर्ता समयमै गर्ने सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

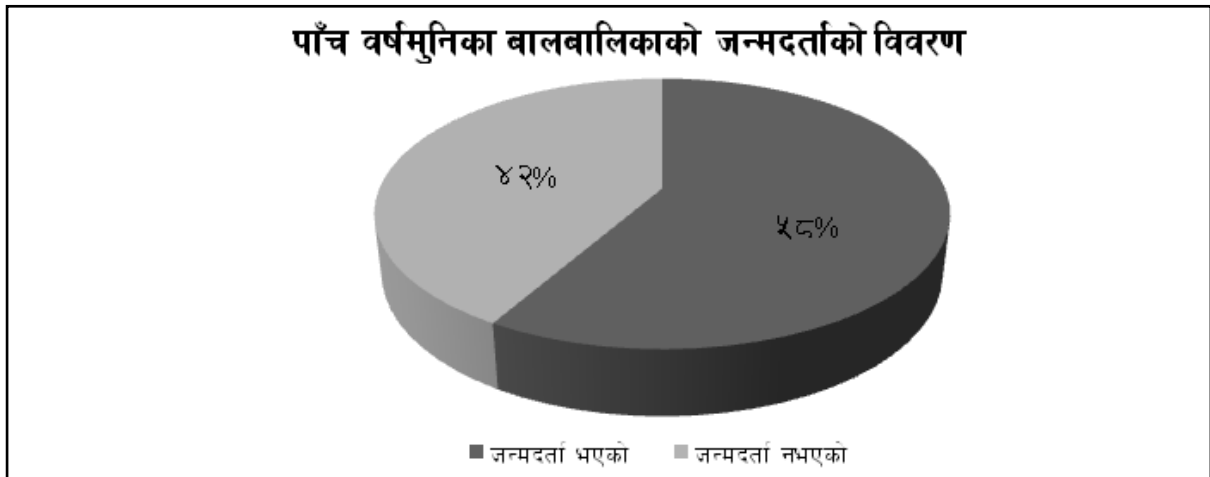
२.१५ पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा वडागत विवरण

तालिका नं. २९: पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको आधारमा जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	जन्मदर्ता भएको		जन्मदर्ता नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	३४८	६७.२	१७०	३२.८	५१८
२	२७३	५९.१	१८९	४०.९	४६२
३	२७४	६५.१	१४७	३४.९	४२१
४	२८४	५८.१	२०५	४१.९	४८९
५	२५०	६२.८	१४८	३७.२	३९८
६	२१६	७५.०	७२	२५.०	२८८
७	१७०	५०.३	१६८	४९.७	३३८
८	३२४	५५.५	२६०	४४.५	५८४
९	४३३	६४.४	२३९	३५.६	६७२
१०	१४३	३२.२	३०१	६७.८	४४४
११	३०९	५२.६	२७८	४७.४	५८७
जम्मा	३,०२४	५८.१	२,१७७	४१.९	५,२०१

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा जन्म भएका पाँच वर्ष मुनीका ५,२०१ बालबालिकाहरू मध्ये ३,०२४ अर्थात् ५८.१ प्रतिशतको जन्मदर्ता गरिएको र २,१७७ अर्थात् ४१.९ प्रतिशतको जन्मदर्ता नगरिएको तथ्याङ्क रहेको छ। जन्म, मृत्यु, बसाइ-सराइ र विवाह जस्ता जीवनका प्रमुख व्यक्तिगत घटनाको अनिवार्य र समयमै दर्ता गर्नुपर्दछ। यसबाट स्थानीय सरकारलाई यकिन तथ्याङ्कको अभिलेख तयार पार्न सहयोग पुग्दछ भने अर्को तर्फ नागरिकहरूले राज्यबाट प्राप्त गर्ने सेवा सुविधाका लागि नागरिकको पहिचान कायम गर्न र अन्य कानूनी कृयाकलापहरूमा यसको आवश्यकता पर्दछ तसर्थ जन्मदर्तालाई समयमै अनिवार्य रूपमा गर्न प्रोत्साहन गर्ने कार्य स्थानीय सरकारले गर्नुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा ४१.९ प्रतिशतले जन्मदर्ता नगरेको पाइएकाले जन्मदर्तालाई सत प्रतिशत र समयमा नै गर्ने परिपाटी बसाउन व्यापक जनचेतना फैलाउने कार्यक्रम जरुरी देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

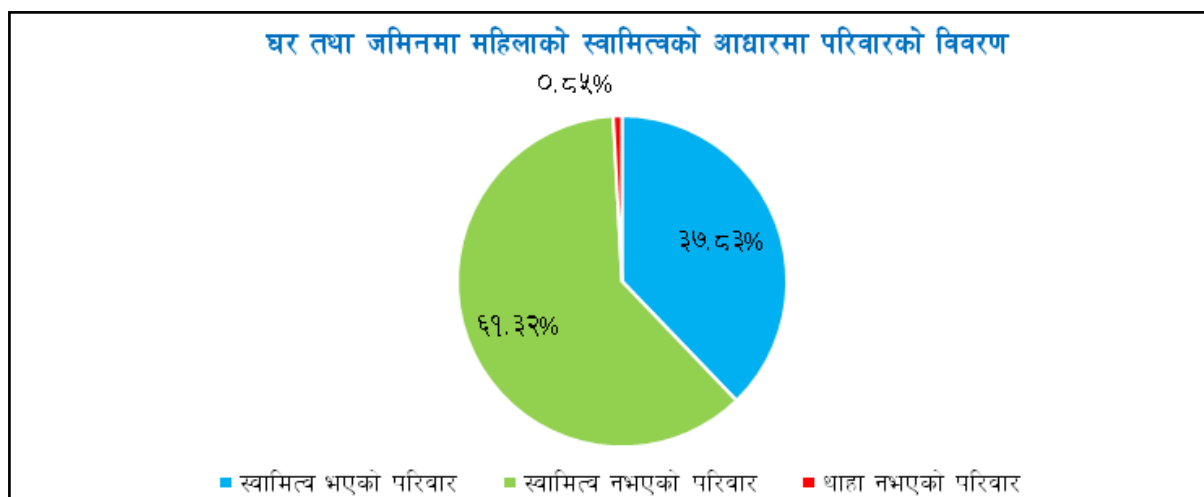
२.१६ घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ३०: घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व हुने परिवारको वितरण

वडा नं.	स्वामित्व भएको परिवार		स्वामित्व नभएको परिवार		थाहा नभएको परिवार		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	७२२	४०.३	१,०६७	५९.५	४	०.०२	१,७९३
२	६४४	४०.३	९३४	५८.४	२२	०.१३	१,६००
३	५६०	३९.४	८४६	५९.५	१७	०.१०	१,४२३
४	७१९	३९.२	१,०९९	५९.९	१९	०.११	१,८३७
५	६८५	४८.७	७११	५०.५	१२	०.०७	१,४०८
६	४१५	४२.९	५४९	५६.८	३	०.०२	९६७
७	४३०	३६.०	७५०	६२.८	१४	०.०८	१,१९४
८	५७७	३४.४	१,०८३	६४.५	१९	०.११	१,६७९
९	५९३	२८.८	१,४४८	७०.३	१९	०.११	२,०६०
१०	४८१	३४.९	८८४	६४.२	१३	०.०८	१,३७८
११	६९०	३६.६	१,१९०	६३.१	५	०.०३	१,८८५
जम्मा	६,५१६	३७.८	१०,५६१	६१.३	१४७	०.८५	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये ६,५१६ अर्थात् ३७.८ प्रतिशत परिवारहरूको घर तथा जमिनमा महिलाको स्वामित्व रहेको छ भने १०,५६१ अर्थात् ६१.३ प्रतिशत परिवारहरूमा पुरुषको नै स्वामित्व रहेको देखिन्छ । १४७ परिवारहरूबाट भने थाहा नभएको उत्तर प्राप्त भयो । यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा आधा भन्दा कम घरपरिवाहरूमा जमिन र घरमा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ । हालका वर्षहरूमा शिक्षाको सकारात्मक प्रभाव, सञ्चार माध्यमको विकास र त्यसको प्रचारात्मक प्रभाव, प्रमुख राजनैतिक तथा सामाजिक परिवर्तन जस्ता कारणले लैङ्गिक भेदभाव क्रमशः कम हुँदै गएतापनि नगरपालिकाको तथ्याङ्कलाई हेर्दा जम्मा ३७.८ प्रतिशत महिलाहरूमा नाममात्रको जग्गा जमिनको स्वामित्व रहेको छ । यस तथ्यले लैङ्गिक असमानता हटाउन राज्यले प्रभावकारी कदमहरू कडाइका साथ चाल्नु अनिवार्य छ । तथ्याङ्कको वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१७ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको संख्याको आधारमा परिवारको वितरण

तालिका नं. ३१: विगत १२ महिनामा मृत्यु भएका परिवारका सदस्यहरूको संख्याको आधारमा परिवारको वितरण

वडा नं	जम्मा परिवार संख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको संख्या	परिवारका सदस्य मृत्यु भएका परिवारको प्रतिशत	मृतकको संख्या
१	१,७९३	२२	१,७७१	२२
२	१,६००	२७	१,५७३	२७
३	१,४२३	२०	१,४०२	२०
४	१,८३७	४८	१,७८९	५०
५	१,४०८	४३	१,३६५	४५
६	९६७	१९	९४८	१९
७	१,१९४	२४	१,१७०	२४
८	१,६७९	२८	१,६५१	२८
९	२,०६०	३२	२,०२८	३२
१०	१,३७८	१३	१,३६५	१३
११	१,८८५	४७	१,८३८	४७
जम्मा	१७,२२४	३२३	१६,९०१	३२७

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १७,०३४ घरपरिवारहरू मध्ये १५० परिवारहरूमा परिवारका सदस्यहरू मध्येबाट कुनै न कुनै कारणले मृत्यु भएको पाईयो । नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा कुल ३२१ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत तथ्याङ्क तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । माथिको तथ्याङ्कको आधारमा नगरपालिकाको कोरा मृत्युदर निकाल्न नगरपालिकाको कुल जनसंख्यालाई मध्य वर्षको जनसंख्या मान्दा प्रतिहजार जनसंख्यामा ४.७ जना अर्थात् ५ जनाको हाराहारीमा कोरा मृत्युदर रहेको देखिन्छ ।

$$\text{विगत १२ महिनाको कोरा मृत्युदर} = \frac{\text{मृत्यु संख्या}}{\text{मध्य वर्षको जनसंख्या}} \times १०००$$

२.१८ उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु संख्याको वितरण

तालिका नं. ३२: उमेर र लिङ्ग अनुसार मृत्यु संख्याको वितरण

मृतकको उमेर समूह	मृतक पुरुष		मृतक महिला		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
००-०४ वर्ष	३	३०.०	७	७०.०	१०
१०-१४ वर्ष			२	१००.०	२
१५-१९ वर्ष	३	५०.०	३	५०.०	६
२०-२४ वर्ष	४	६६.७	२	३३.३	६
२५-२९ वर्ष	२	३३.३	४	६६.७	६
३०-३४ वर्ष	५	७१.४	२	२८.६	७
३५-३९ वर्ष	५	६२.५	३	३७.५	८
४०-४४ वर्ष	८	५०.०	८	५०.०	१६
४५-४९ वर्ष	१४	८२.४	३	१७.६	१७
५०-५४ वर्ष	७	५०.०	७	५०.०	१४
५५-५९ वर्ष	९	६४.३	५	३५.७	१४
६०-६४ वर्ष	१५	५७.७	११	४२.३	२६
६५-६९ वर्ष	१३	५४.२	११	४५.८	२४
७०-७४ वर्ष	२१	५६.८	१६	४३.२	३७
७५+वर्ष	६३	४७.०	७१	५३.०	१३४
जम्मा	१७२	५२.६	१५५	४७.४	३२७

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा मृत्यु हुनेहरूको संख्यालाई हेर्दा सबै भन्दा बढी मृत्यु संख्या ७५ वर्ष भन्दा माथिको उमेर समूहको देखिन्छ भने दोस्रोमा ७० देखि ७४ वर्षका देखिन्छन् । नगरमा सबैभन्दा कम मृत्यु हुने उमेर समूह भने १० देखि १४ वर्षको देखिन्छ । चौधौं आवधिक योजनाका अनुसार नेपालमा जन्मदाको बखत आम नेपालीको औषत आयु ६९ वर्ष उल्लेख गरिएको छ । सामान्यतया उमेर पुगेर हुने मृत्युलाई प्राकृतिक मान्न सकिन्छ तसर्थ यस नगरपालिकामा बढी मृत्यु हुने उमेर समूह हेर्दा ६० वर्ष माथिको नै देखिन्छ । यद्यपि पछिल्लो समय औषधी विज्ञान र चिकित्सा पद्धतिमा भएको उच्च विकास र आधुनिक औषधि उपचारमा वृद्धि भएको पहुँच र क्रमिक रूपमा स्वास्थ्य चेतनाको वृद्धिका कारण नेपालको औषत आयु समेत विगतका वर्ष भन्दा बढ्दै गैरहेको छ ।

खण्ड ३ : भू-उपयोग

३.१ नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण

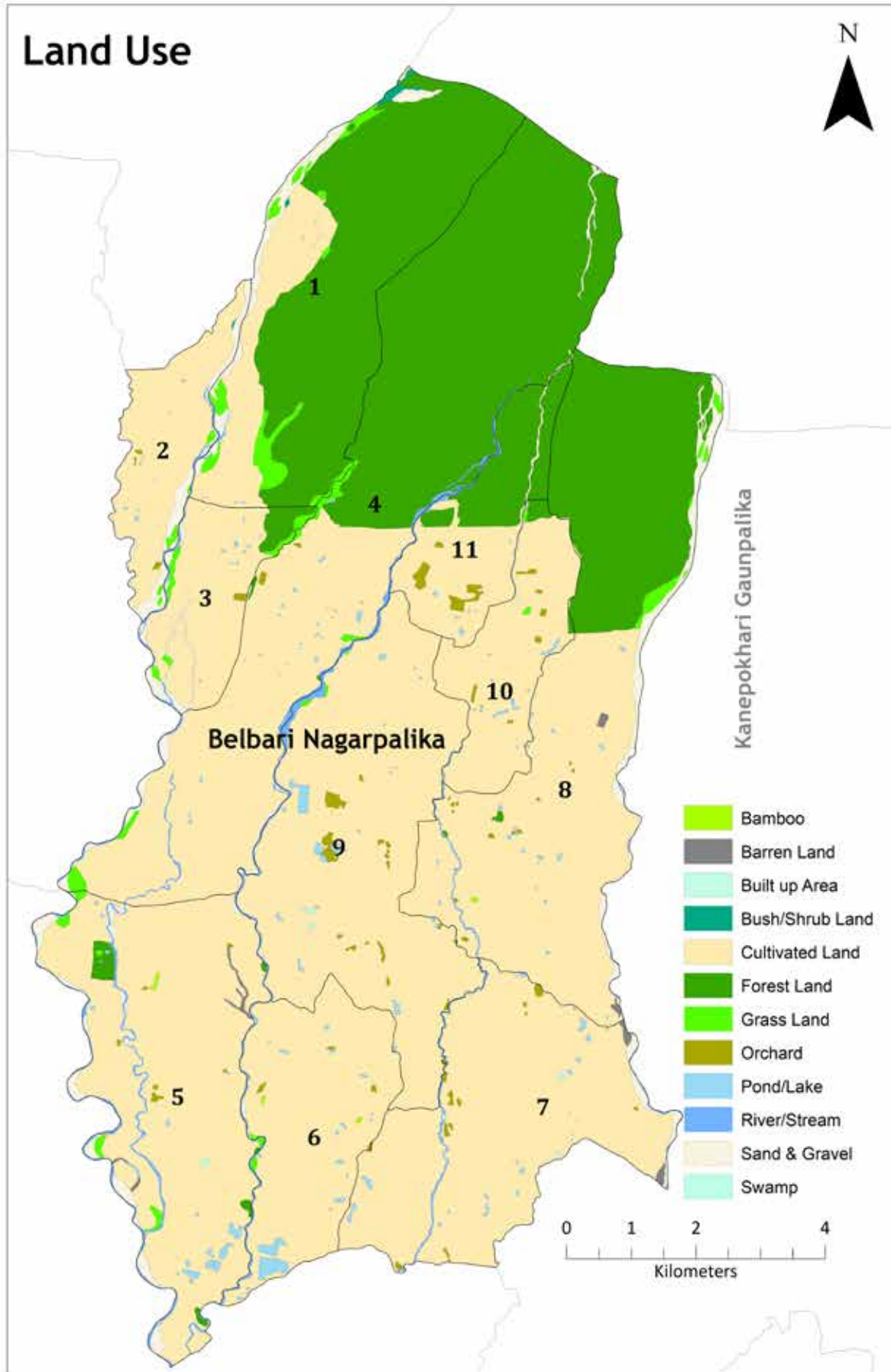
भू-उपयोग योजना स्थानीय सरकारको लागि महत्वपूर्ण हुन्छ। नगरपालिकाहरूको योजना निर्माण चाहे औद्योगिक, व्यापारिक वा आवासिय होस यसमा कतै न कतै भू-उपयोग योजनाको आवश्यकता पर्दछ। भू-उपयोग योजना सोचेका भन्दा कैयन गुणाले स्थानीय सरकारको निति निर्माणमा असर पर्दछ। उदाहरणको लागि स्थानीय सरकारले कुनै पनि निर्माण संस्थालाई आवासीय वा व्यापारिक प्रयोजनको लागि ठूला अपार्टमेन्टहरू निर्माणको अनुमति दिन लागेको, विद्यालयको कक्षा कोठा वा नयाँ भवन निर्माणको तयारी, बाटो निर्माण वा अस्पताल निर्माण जस्ता कार्यहरू सञ्चालन गर्न भू-उपयोग योजना छ भने सो निर्माण गर्दा बढी प्रभावकारी हुने निर्णय गरी निर्माण प्रकृत्यामा लैजान सकिन्छ। भू-उपयोग योजनाले स्थानीय सरकारलाई जमिनको प्रकृति अनुसारको क्षेत्र छुट्याउन तथा विकास निर्माणका कार्यहरू विस्तार गर्न सहजता पुऱ्याउँछ। नेपालको संविधान २०७२ ले पनि स्थानीय सरकारहरूलाई आफ्नो क्षेत्रभित्रका विभिन्न किसिमका सहरी विकासका योजनाहरू तथा स्थानीय आवश्यकता अनुसारका विकास निर्माण कार्यहरू गर्न पाउने अधिकार प्रदान गरेको छ। विस्तृत रूपमा हेर्दा भू-उपयोग योजना बनाउने कार्य प्रदेश सरकार र संघीय सरकारको कार्यसुचि भित्र परेका छन् र थप स्थानीय भू-उपयोग योजना बनाउने कार्य स्थानीय सरकारको कार्य हो भनि शहर विकास मन्त्रालयले प्रकाशन गरेको भू-उपयोग नीतिमा उल्लेख गरिएको छ।

हालको अवस्थामा वेलवारीनगरपालिकाको भू-उपयोग योजना छैन। नगरपालिकाबाट प्राप्त जानकारी अनुसार विगतमा नगरको भू-उपयोग योजना निर्माण भएको तर तत्कालीन अवस्थामा नभएको अवस्था छ। यस नगरपालिकाको भू-उपयोग योजना निर्माणको लागि विभिन्न तथ्याङ्कहरूको आवश्यकता रहन्छ, जुन केही संकलन भई रहेको छ भने केही तथ्याङ्क यो सर्वेक्षणबाट प्राप्त नहुने अवस्था रहेको छ। विगतमा भएको भू-उपयोग आयोजनाको तथ्याङ्क विवरण तपशिल वमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ३३: भू-क्षेत्रको वर्गीकरण

क्र.सं	विवरण	क्षेत्रफल(वर्ग मी.)	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	८७.६	६६.२
२	वन तथा चरन क्षेत्र	३५.८	२७
३	वालुवा तथा ग्राभेलयुक्त क्षेत्र	३.८	२.९
४	नदिनालाले ओगटेको क्षेत्र	१.८	१.३
५	अन्य	३.४	२.६
जम्मा		१३२.४	१००

माथिको तालिकाले वेलवारी नगरपालिका भित्रको जमिनको वर्गीकरण जनाउँदछ। यो वर्गीकरण आधिकारिक रूपमा नभै भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयको GIS तथ्याङ्क वाट तयार गरिएको विश्लेषण हो। यो विश्लेषण हालको अवस्था सँग मेल खाँदैन किनकि यो भण्डै २० वर्ष पुरानो तथ्याङ्क हो। जस्तै यस नगरपालिकाभित्र खेतीयोग्य जमिन ६६.२ % र वन जंगल २७% देखिन्छ तर हाल यो भुभागहरूमा वस्ति र वजारहरू विकास भएका छन्। वेलवारी नगरपालिकामा जमिन को खण्डिकरणले गर्दा सेवा कार्यालय, व्यापारिक प्रयोजन, संस्थागत र औद्योगिक क्षेत्रहरू छुट्टाछुट्टै हुनेगरी व्यवस्थापन गरेको देखिन्छ। आवाशिय क्षेत्रमा पनि निर्माणको कुनै मापदण्डहरू कडाईका साथ प्रयोग गरेको देखिँदैन। उदाहरणको लागि वल्लो घरमा आवाशिय तर पल्लोघरमा काठको कारखाना अथवा फलामको काम गर्न रहेको जसले गर्दा आवास क्षेत्र कुरूप र ध्वनी प्रदुषित बनेको देखिन्छ। संस्थागत सर्वेक्षणबाट संकलन गरेको विवरण अनुसार वेलवारीनगरपालिका क्षेत्र भित्र ५ वटा पार्कहरू, २० वटा सामुदायिक खेल मैदानहरू, र ८० भन्दा बढि मठ मन्दिरहरू रहेको अवस्था रहेका छन्। जुन स्थानहरू भनेका नगरपालिकाका भविश्य सम्मका खुल्ला स्थानहरू हुन्।

नक्सा स्रोत : भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ४५

नेपाल सरकार शहर विकास मन्त्रालयका विभिन्न समयका निति नियम, भवन निर्माणका नियम तथा उपनियमहरू लगायतको प्रयोग तथा अनुशरण गरिएको पाईन्छ। तर वस्तिहरूलाई कसरि एकरूपता बनाउने र समय सापेक्ष वस्ति विकासको कार्य गरिरहेको पाईएन। शहरी विकास मन्त्रालयको विभिन्न निर्देशनहरूले कुनै एउटा मात्र क्षेत्र नभै बृहद क्षेत्र समेट्न खोजिएको तर नियमन र अनुगमन नहुँदा प्रयोगमा भ्रष्टाचार र प्रयोगमा समस्या देखिएको छ किनकि यो निर्देशिकाहरू कुनै स्थान वा परिवेश विशेष हुने गरि बनाईएको छैन। हरेक योजना निर्माणमा र उपयोगमा जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता र सहयोगको आवश्यकता महत्वपूर्ण रहन्छ। चलिआएको योजना निर्माण प्रकृया तथा विकासका कार्यक्रमहरू विज्ञद्वारा नै तोकिने गरेको छ। जनसहभागिताको नाउँमा मात्र देखिने तर जनस्तरको आवाज योजना निर्माणमा फिक्का हुने कारणले नै योजना जनअपेक्षा अनुरूप नबन्ने र जनसमुदायले ग्रहण नगर्ने समस्या रहिरहेको छ। जबसम्म नागरिकले आफ्नो योजना आफैँ बनाएर उपयोग गर्ने समेत वातावरण बन्दैन, योजना बन्छ मात्र सहि कार्यान्वयन हुँदैन।

त्यसैले बेलबारीनगरपालिकाको आगामि योजनाहरूको निर्माणलागि बढि भन्दा बढि जनसहभागितावृद्धि गर्नपर्ने देखिन्छ। संघीयताको कार्यान्वयन पश्चात धेरै नीति नियम, कानून निर्माण गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारमा रहेको छ। अब स्थानीय सरकारले स्थानीयस्तरमा ध्यान दिन जरुरी छ। अबका योजना निर्माणमा बढि भन्दा बढि जनसहभागिता बढाउने, समस्या पहिचानमा जनसहभागिता र परियोजना सञ्चालनमा अपनत्व बढाउन स्थानीय सरकारले विशेष ध्यान दिनुपर्छ। विकास निर्माणका कार्यहरूमा सहजीकरण गर्न भनि राज्यले पूर्वाधार विकास तथा विश्वका शहरहरू जो सफल र सुन्दर देखिएका छन उनिहरूले आफ्ना निति नियमहरू कडाईका साथ प्रयोग गरेर नै यो प्राप्ती गरेका छन। जुन नगरपालिकाहरू सक्षम देखिए तिनिहरूले आफ्ना नागरिकहरूकै बलमा प्राप्त गरेका हुन। नगर सरकारहरूले आफ्नो दीर्घकालीन योजनाहरू बनाउन नसक्ने हो भने नगरको सेवा प्रवाहमा भारि गिरावट आउन सक्छ। टिकापुर नगरपालिकाको विगतमा नगर गुरुयोजना निर्माण भएको तर उक्त योजना नष्ट भएको भन्ने जानकारी प्राप्त भएको छ। तर उक्त पुरानो योजना प्राप्त हुन सकेमा सोहि योजनालाई आधार मानि नयाँ योजना निर्माण प्रकृया अगाडि बढाउन सकिन्छ। पुराना योजना निर्माण गर्दा लिईएको जि.आई.एस. कोओर्डिनेटको आधारमा उक्त योजनालाई सुधार गर्न सकिन्छ। नगरपालिकाले नापि विभागको सहयोग भरपुर लिएर आफ्नो भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न सक्दछ। साथै राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजना कार्यालयले पनि बेलबारीनगरपालिकाको हालको भू-उपयोग नक्सा तयार गरि सकेकोहुँदा उक्त डकुमेन्टको आधारमा पनि नगरको भू-उपयोग योजना निर्माण कार्यलाई मुर्त रूप दिन सकिनेछ। भू-उपयोग योजना योजनामा मात्र नभै व्यवहारिक बनाइ कार्यान्वयनमा लैजान जरुरी देखिन्छ।

३.२ परिवार बसोबास गरिरहेको घर रहेको जग्गाको लालपुर्जा सम्बन्धी विवरण

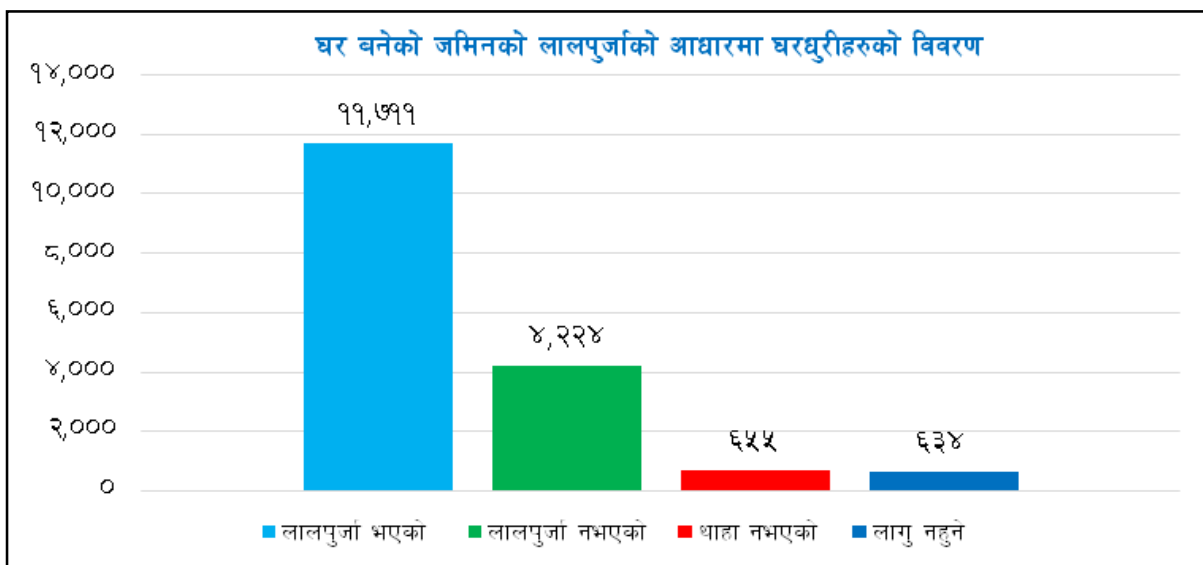
नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये आफ्नै स्वामित्वमा लालपुर्जा भएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको संख्या ११,७११ अर्थात् ६८ प्रतिशत, लालपुर्जा नभएको जमिनमा घर बनाउने परिवारको संख्या ४,२२५ अर्थात् २४.५ प्रतिशत रहेका छन् भने बाँकि ३.८ प्रतिशत थाहा नभएको र ३.७ प्रतिशत लागु नहुने अर्थात् आफ्नो घर नहुने परिवारहरू रहेका छन्। यसरी लालपुर्जा विहिन परिवारहरू सुकुम्बासी भएकोले राज्यले यस्ता परिवारहरूको सुनिश्चित आवासको व्यवस्था गरिदिनुपर्दछ। तसर्थ यस्ता भूमिहिन वर्गको समुचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने दायित्व नगरपालिकामा रहेको छ। यसका लागि एकीकृतरूपमा सुरक्षित तथा कम खर्चमा हुने आवासका योजना निर्माण गरी लागु गर्नुपर्छ। थप बडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ३४: परिवार बसोबास गरिरहेको घर रहेको जग्गाको लालपुर्जा सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	लालपुर्जा भएको		लालपुर्जा नभएको		थाहा नभएको		*लागु नहुने		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,४०१	७८.१	३४०	१९.०	५१	०.३	१	०.१	१,७९३
२	१,००८	६३.०	४८८	३०.५	६९	०.४	३५	२.२	१,६००
३	६८३	४८.०	१५०	१०.५	२१३	१.२	३७७	२६.५	१,४२३
४	१,२९२	७०.४	३८२	२०.८	९७	०.६	६६	३.६	१,८३७
५	९०२	६४.१	४२४	३०.१	२५	०.१	५७	४.०	१,४०८
६	७५४	७८.०	२०४	२१.१	७	०.०	२	०.२	९६७
७	८५१	७१.३	२८२	२३.६	३८	०.२	२३	१.९	१,१९४
८	१,०७७	६४.१	४७७	२८.४	८६	०.५	३९	२.३	१,६७९
९	१,४८०	७१.९	५१४	२५.०	३२	०.२	३४	१.७	२,०६०
१०	९४३	६८.४	४०४	२९.३	३१	०.२			१,३७८
११	१,३२०	७०.०	५५९	२९.७	६	०.०			१,८८५
जम्मा	११,७११	६८.०	४,२२४	२४.५	६५५	३.८	६३४	३.७	१७,२२४

*आफ्नै स्वामित्वमा लालपुर्जा भएको जमिन नभएकाहरूमा लागू नहुने ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

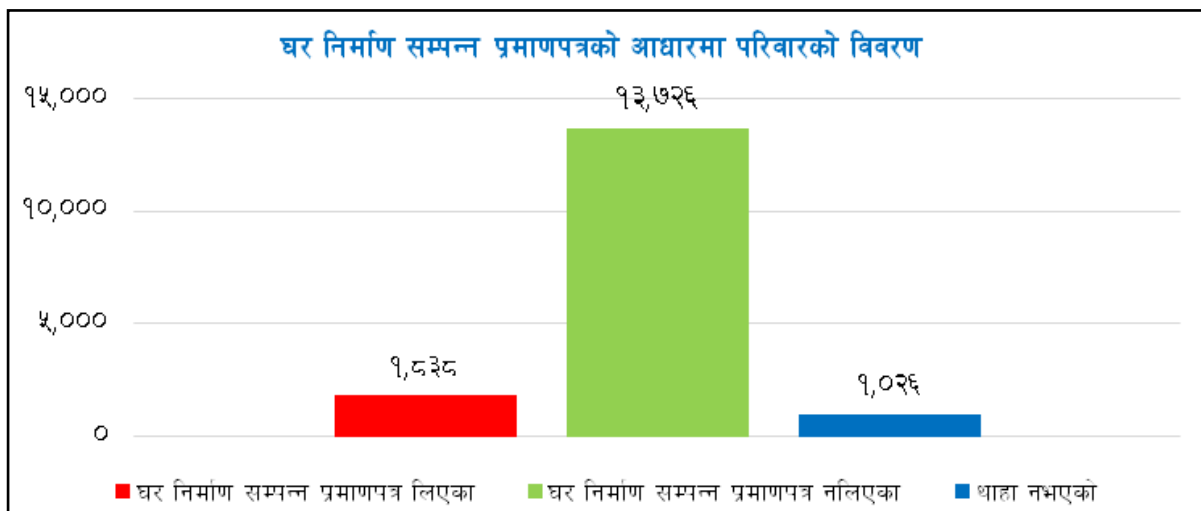
३.३ परिवार बसोबास गरिरहेको घरको घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा लालपुर्जा भएको आफ्नै जमिनमा घर निर्माण गरेका १६,५८५ परिवारहरू मध्ये जम्मा १,८३८ अर्थात् ११.१ प्रतिशत परिवारहरू सँग मात्र घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र रहेको छ भने १३,७४६ अर्थात् ८२.८ प्रतिशत परिवारहरूसँग घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र छैन । त्यस्तै १,०२६ अर्थात् ६.२ प्रतिशत परिवारहरूले थाहा नभएको अपष्ट उत्तर दिएका छन् । यस अवस्थालाई हेर्दा नगरपालिकाका ८२.८ प्रतिशत भन्दा बढि परिवारहरूले भवन निर्माणका सुरक्षित विधिहरू नअपनाइ घर बनाइएका देखिन्छन् । घर निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिताको पालना गरी नगरपालिकाले भवन निर्माण मापदण्ड लागू गरी भवन सुरक्षा संवेदनशिलतामा ध्यान दिनु आवश्यक छ । त्यसैगरी प्रमाणपत्र नलिएका घरहरूलाई निश्चित मापदण्ड र समयसीमा तोकी प्रमाणपत्र लिने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३५: घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र लिएका		घर निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र नलिएका		थाहा नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	५८५	३२.६	१,०८२	६०.४	१२५	७.०	१,७९२
२	१९८	१२.७	१,२३२	७८.७	१३५	८.६	१,५६५
३	२५४	२४.३	४७८	४५.७	३१४	३०.०	१,०४६
४	८७	४.९	१,४४३	८१.५	२४१	१३.६	१,७७१
५	१७	१.३	१,३३२	९८.६	२	०.१	१,३५१
६	४	०.४	९५७	९९.२	४	०.४	९६५
७	१३९	११.९	९९८	८५.२	३४	२.९	१,१७१
८	१५८	९.६	१,४२८	८७.१	५४	३.३	१,६४०
९	२४४	१२.०	१,७५५	८६.६	२७	१.३	२,०२६
१०	५९	४.३	१,२३४	८९.६	८५	६.२	१,३७८
११	९३	४.९	१,७८७	९४.८	५	०.३	१,८८५
जम्मा	१,८३८	११.१	१३,७२६	८२.७	१,०२६	६.२	१६,५९०

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

३.४ कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

तालिका नं. ३६: कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएका परिवारहरूको वडागत विवरण

वडा नं.	कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएको		कोठा वा फ्ल्याट भाडामा नदिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१९६	१०.९	१,५९६	८९.१	१,७९२
२	७६	४.९	१,४८९	९५.१	१,५६५
३	११०	१०.५	९३५	८९.५	१,०४५
४	१२	०.७	१,७५६	९९.३	१,७६८
५	७	०.५	१,३४४	९९.५	१,३५१

वडा नं.	कोठा वा फ्ल्याट भाडामा दिएको		कोठा वा फ्ल्याट भाडामा नदिएको नदिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
६	५	०.५	९६०	९९.५	९६५
७	२३	२.०	१,१४८	९८.०	१,१७१
८	११	०.७	१,६२९	९९.३	१,६४०
९	२२	१.१	२,००३	९८.९	२,०२५
१०	१३	०.९	१,३६५	९९.१	१,३७८
११	१००	५.३	१,७८५	९४.७	१,८८५
जम्मा	५७५	३.५	१६,०१०	९६.५	१६,५८५

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका १६,५८५ घरपरिवारहरू मध्ये ९६.५ प्रतिशत परिवारहरूले कोठा भाडामा लगाएका छैनन् । बाँकी ५७५ अर्थात् ३.५ प्रतिशत परिवारहरूले मात्र कोठा भाडामा लगाएको पाइन्छ । अधिकांश ग्रामीण परिवेशमा रहेको यो नगरपालिकामा भाडामा बस्नेको संख्या निकै कम रहेको छ । यो अत्यन्त कम संख्या हो । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३७: भू-उपयोगको विस्तृत विवरण

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	२२५६७.४ हे	-
२	वन तथा चरन क्षेत्र	२०४.३१ हे	-
३	आवास क्षेत्र	७९२ हे	-
४	नदिनालाले ओगटेको क्षेत्र	२११ हे	-
५	ताल तलैया	१ हे	-
६	सिमसार क्षेत्र	१ हे	-
७	औद्योगिक क्षेत्र	०.०३ हे	-
८	सडकले ओगटेको क्षेत्र	२१० हे	-
९	अन्य	३१५ हे	-

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको विद्यमान भू-उपयोग हेर्दा नगरको कुल भू-भाग मध्ये २०४.३१ हेक्टर वनले ओगटेको छ भने २२५६७.४ हेक्टर कृषि क्षेत्रले ओगटेको जग्गा खेतीयोग्य जमिनको रूपमा रहेको छ । खेतीयोग्य जमिनमध्ये अधिकांश जमिन मौसमी वर्षामा निर्भर रहेको छ । नगरपालिकामा बगिरहेका विभिन्न खोलानालाको किनारमा अवस्थित यस नगरपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ । त्यस्तै नदिनालाले २११ हे., ताल तलैयाले १ हे, औद्योगिक क्षेत्रले ०.०३ हे., सडकले २१० हे र अन्यले ३१५ हे. भूभाग ओगटेको छ । नगरपालिकामा माटोको बनावट, खेतीयोग्य जमिन, बस्तीयोग्य क्षेत्र आदिको विस्तृत अध्ययनको आधारमा नगरपालिकाबासीहरूको आर्थिक हैसियत वृद्धि गर्न र वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्न नदिन के-कस्ता उत्पादन प्रणाली तथा नीतिहरू अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यस विषयमा विस्तृत अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । भू-उपयोगको विस्तृत विवरण माथिको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

खण्ड ४ : आर्थिक क्षेत्र तथा रोजगार स्थिति

४.१ नगरपालिकाको वित्तीय स्थिति

नगरपालिकाको अर्थतन्त्र मुख्यतया: कृषि, वन, साना व्यापार व्यवसाय तथा उद्योग, थोक, खुद्रा बजार, होटल, पर्यटन तथा सेवा जस्ता क्षेत्रमा निर्भर भएको देखिन्छ। उपयुक्त हावापानी, माटोको बनोट तथा कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटो भएको समथर क्षेत्र भएको हुँदा नगरपालिकामा अधिकांश घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेका छन्। नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा रणनीतिक तथा ग्रामीण सडक सञ्जालका कारण नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा पहुँच वृद्धि हुँदै गएको छ। यद्यपि भर्खर निर्माण भई रहेको सडकहरू कच्ची र कम गुणस्तरका छन्। त्यसैगरी नगरपालिकामा रहेका नदि तथा पोखरीहरू सहितको जलक्षेत्र, वनजंगल तथा जैविक विविधताले नगरपालिकाको विकासमा थप सम्भावना बोकेका छन्। कृषि मील, क्रसर उद्योग, कुखुरा पालन, पशुपालन आदि यस नगरपालिकामा रहेका केही साना तथा घरेलु उद्योग व्यवसायहरू हुन्। यस नगरपालिकाका मानिसहरू क्रमशः साना उद्योगहरूको विकास तर्फ लागिरहेका छन्। यस नगरपालिकाका मुख्य आर्थिक आधारहरू व्यापार, नोकरी र वैदेशिक रोजगार समेत रहेको देखिन्छ।

४.१.१ स्थानीय करहरूको विवरण

घरधुरी सर्भेक्षणबाट प्राप्त विवरण बमोजिम स्थानीय कर तथा गैरकरहरूका लागि सम्बन्धित विवरणहरू देहाय बमोजिम तालिकामा उल्लेख गरिएको छ। तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम विवरणहरू नगरपालिकाले संविधान तथा प्रचलित कानून बमोजिम उठाउन सक्ने मुख्य करहरूसँग सम्बन्धित रहेका छन्। साथै प्रदेश तहका सरकारले उठाउन सक्ने सवारी साधन कर सम्बन्धी करदाता संख्याको विवरण समेत उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ३८: स्थानीय तथा प्रदेश तहले संकलन गर्ने करका लागि करदाताहरूको विवरण

मुख्य कर	कुल करदाता संख्या	०७४।७५ को आषाढ मसान्तसम्ममा दर्ता हुन आएका र कर तिर्ने करदाता संख्या
सम्पत्ति कर		
(क) घर	१४,०७६	११,२७१
(ख) जग्गा	७,१८९	
व्यवसाय कर	१,८८२	४५३
घर/जग्गा बहाल कर		
(क) परिवार	१,२३७	
(ख) व्यवसायी प्रयोजन	८६०	
(ग) जग्गा भाडा	३१	
सवारी साधन कर		
मोटरसाईकल/स्कुटर	३,३६९	
कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	१८९	
अन्य सवारी/हुवानी साधन (बस, ट्रक, टिपर आदि)	२०६	
ट्याक्टर	२१३	

नोट: कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका परिवारसंख्याका आधारमा जग्गाको राखिएको।

स्रोत : राजश्व शाखा, बेलवारी नगरपालिका, २०७४ तथा घरधुरी तथ्याङ्क संकलन २०७५

घरधुरी वा परिवार संख्याका आधारमा हेर्दा कुल १७,२२४ मध्ये सम्पत्ति करदाताको रूपमा १४,०७६ रहेको छ । उक्त संख्या नीजि तथा अन्य घर भएको जग्गाको स्वामित्वको संख्याका आधारमा यकिन गरिएको हो र बाँकी गुठी १८९ र सार्वजनिक ठाउँ/सुकुम्बासी जग्गामा रहेका २,९५९ को संख्यालाई करदाताको रूपमा समावेश गरिएको छैन । साथै ७,१८९ कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका वा भोगचलन गर्ने परिवार संख्या रहेको छ । माथि उल्लेख गरिएका घर तथा जग्गाको भोगचलन गर्ने परिवार संख्याका आधारमा नगरपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम सम्पत्ति कर उठाउन सक्दछ । यी घर तथा जग्गाको जिआइएस मार्फत लगतको अभिलेखन तथा व्यवस्थापन गरी सम्पत्ति कर तिर्ने करदाताको पहिचान सहित कर संकलन गर्न सक्दछ ।

साथै नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न किसिमका उद्योगी व्यवसायीहरूको संख्या १,८८२ रहेको छ, जसमध्ये कुनै पनि निकायमा दर्ता नभएका व्यवसायीहरूको संख्या ८०० रहेको छ । यी व्यवसायीहरूबाट नगरपालिकाले व्यवसाय कर संकलन गर्न सक्दछ । संविधानले नगरपालिकालाई घर तथा जग्गा बहाल कर संकलन गर्ने अधिकार दिएको छ । यस सन्दर्भमा सर्वेक्षणबाट प्राप्त विवरण अनुसार नगरपालिका क्षेत्र भित्र १,२३७ परिवार घरभाडामा बस्ने गरेको, व्यवसाय प्रयोजनका लागि ८६० व्यापारीहरू भाडामा बसेको र भाडामा जग्गा लगाएको संख्या ३१ रहेकोले घरजग्गा बहालबाट नगरपालिकाले यथेष्ट रकम संकलन गर्न सक्दछ । घरधुरी बमोजिम उल्लेखित परिवार संख्याका आधारमा सवारी साधन (मोटरसाइकल/स्कूटर, कार/जीप/भ्यान, बस, ट्रक, टिपर र ट्र्याक्टर) रहेकोले न्यूनतम रूपमा सोही बमोजिम सवारी साधनको संख्या उल्लेख गरिएको छ । प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन करबाट स्थानीय तहलाई समेत बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था भए बमोजिम बेलवारी नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेका कुल ३,९७७ सवारी साधनहरू (मोटरसाइकल, कार, जिप, बस, ट्रक लगायत अन्य सवारीसाधन) को दर्ता तथा नविकरणबाट के कति रकम बाँडफाँट मार्फत प्राप्त हुन सक्दछ भन्ने विषयमा यकिन गर्न सकिन्छ । सबै करहरूको वडागत रूपमा विस्तृत विवरण तल ४.१.२ अन्तर्गतको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । यसका अलावा नगर क्षेत्र भित्र रहेका इ रिक्सा तथा अटो रिक्सा सञ्चालनमा रहेतापनि के कति संख्यामा छन् सो को विवरण प्राप्त हुन सकेन । प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिकाले अटो तथा इ रिक्सालाई करको दायरामा ल्याइ करको दर र संख्याका आधारमा रकमको अनुमान गर्न सक्दछ ।

नगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आ.व. ०७४/७५ मा एकीकृत सम्पत्ति करको दायरामा आई कर तिर्ने करदाता संख्या ११,२७१ देखिन्छ । यस हिसाबले घरधुरी सर्वेक्षणबाट प्राप्त विवरण अनुसार कुल करदाता संख्या मध्ये कर तिर्ने करदाता केवल ८१ प्रतिशत रहेका छन् भने व्यवसाय कर तिर्ने करदाता केवल २४ प्रतिशत मात्र देखिन्छ । घरजग्गा बहाल कर तिर्ने संख्या उल्लेख भएको पाइदैन । विज्ञापन कर तथा मनोरञ्जन कर संख्या यकिन नभएतापनि नगरपालिकाले संविधान बमोजिम उठाउन सक्नेछ । मुख्य करका रूपमा रहेका सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर तथा घरजग्गा बहाल कर सम्बन्धी करदाताहरू अभै करको दायरामा आउन बाँकी रहेका छन् ।

४.१.२ वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

नगरपालिका क्षेत्र भित्र मुख्य करका क्षेत्रका (स्थानीय तथा प्रदेश तहका) करदाताहरूको विवरण वडागत रूपमा देहाय बमोजिम रहेका छन्:

तालिका नं. ३९: वडागत रूपमा करदाताहरूको विवरण

वडा नं	सम्पत्ति कर*	व्यवसाय कर	घर जग्गा बहाल कर				सवारी साधन कर				
			परिवार	व्यवसायी**	भाडाको जग्गा	जम्मा	मोटर साइकल, स्कुटी	कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	अन्य सवारी साधन (बस, ट्रक, टिपर, आदि)	ट्याक्टर	
१	१,४७३	३९७	३८५	२७७		६६२	४१०		३०	१७	२१
२	१,१९७	१६६	१८७	९०	२	२७९	३००		१०	३३	१२
३	१,०८१	२१०	२४१	१०५	१५	३६१	३०१		३२	२१	६
४	१,६९७	१०८	४८	२७	५	८०	३७२		११	२६	२५
५	१,१३९	६८	१६	१७	१	३४	३२५		१०	४९	२७
६	८७७	९७	४	२०		२४	२५६		६	४	१४
७	१,०४२	१४०	२०	७१		९१	१९९		१९	५	१७
८	१,४०९	६५	२६	१७		४३	२९१		११	१२	२३
९	१,५७४	१८९	६८	७३	३	१४४	३६२		२९	६	३७
१०	१,१०२	९१	६६	४३	२	१११	२१६		१६	८	२०
११	१,४८५	३५१	१७६	१२०	३	२९९	३३७		१५	२५	११
जम्मा	१४,०७६	१,८८२	१,२३७	८६०	३१	२,१२८	३,३६९		१८९	२०६	२१३

*नोट: नीजि घरसंख्या मात्र (सार्वजनिक तथा गुठी बाहेक)

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

**नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कुल १,८८२ व्यापारि मध्ये ८६० व्यापारिहरू घरभाडा लिई बसेको देखिन्छ ।

४.१.३ घर तथा जग्गा बहाल सम्बन्धी

माथि तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम आवासीय (परिवार) तथा व्यवसाय प्रयोजनका लागि भाडामा लागेका घरहरू (भाडाको जग्गा समेत) र सो बमोजिम मासिक भाडा रकमको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ४०: भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा उद्योग व्यवसायीहरूको संख्या र औसत भाडा रकम

वडा नं.	रु. २,००० भन्दा कम तिर्ने		रु. २,००१-३,००० तिर्ने		रु. ३,००१-५,००० सम्म तिर्ने		रु. ५,००१-१०,००० सम्म तिर्ने		रु. १०,०००-५०,००० सम्म तिर्ने		रु. ५०,००० माथि तिर्ने		शाहा नभएको/उल्लेख नगरिएको	जम्मा भाडामा बस्ने	औषत भाडा रकम रु.		
	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा					
१	२२२	३९	६२	३३	६८	६७	२६	१०८	७	२३	३	४	३८५	२७७	३,०४६	१०,३८७	
२	१३७	२८	२७	२२	१८	३२	२	८	२	१		१	१	१८७	९२	२,२७३	३,९४८
३	१४७	३०	३७	१७	४०	३२	१५	२५	२	४		१	११	२४१	१२०	२,६४५	४,४३६
४	३५	२७	५	४	६		१	१				१		४८	३२	२,०९६	१,९५६

तालिका नं. ४१: भाडाको घरमा बस्ने परिवार तथा उद्योग व्यवसायीहरूको संख्या र औसत भाडा रकम

वडा नं.	रु. २,००० भन्दा कम तिर्ने		रु. २,००१-३,००० तिर्ने		रु. ३,००१-५,००० सम्म तिर्ने		रु. ५,००१-१०,००० सम्म तिर्ने		रु. १०,०००-५०,००० सम्म तिर्ने		रु. ५०,००० माथि तिर्ने		थाहा नभएको/उल्लेख नगरिएको	जम्मा भाडामा बस्ने	औसत भाडा रकम रु.			
	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा			परिवार	व्यापारिक र जग्गा	परिवार	व्यापारिक र जग्गा
५	१५	११	२	१	१	१	१	१					३	१६	१८	१,७३१	१,९५०	
६	४	११	४		३								२	४	२०	१,२५०	१,९१०	
७	११	३१	४	२७	१	८	१	३	१	२	२			२०	७१	१२,७१५	३,४६६	
८	२१	११	२	१	१	२	१	१	१				३	२६	१७	२,७५०	२,०१७	
९	५१	४०	११	२०	५	११		५					१	६८	७६	१,७५६	२,५०८	
१०	५७	३४	४	२	१	६	२	१	१	२			१	६६	४५	१,९०९	३,४२०	
११	१३३	५९	२९	२५	८	२१	४	९	२	४		१	४	१७६	१२३	२,०३०	३,७६६	
जम्मा	८३३	३२१	१८१	१५७	१४८	१८२	५३	१६२	१६	३६	२	५	४	२८	१,२३७	८११	२,६६५	५,६०८

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.१.४ व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफूल आदि)

बेलवारी नगरपालिकामा रहेका व्यापार व्यवसायको विवरणलाई हेर्दा साना तथा मझौला खालका पसल तथा व्यवसायको प्रधानता रहेको पाइन्छ। स्थानीय अर्थतन्त्रलाई बलियो बनाउन उत्पादनमूलक उद्यम तथा व्यवसायलाई प्रमुख महत्व दिनुपर्ने देखिन्छ। उत्पादनमुखी व्यवसायको प्रोत्साहन र वृद्धि गर्न स्थानीय सरकारले कार्ययोजना निर्माण गर्नु जरुरी छ।

तालिका नं. ४२: व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार, व्यवसायको प्रकार	जम्मा संख्या	कोड नं.
१	दुग्ध व्यवसायी	४२	४
२	टेलर्स	५५	-
३	सुनचाँदी व्यवसायी	६१	-
४	भाडा व्यवसायी	२६	-
५	होटल व्यवसायी	७१	९
६	फेन्सी व्यवसायी	९७	१०
७	क्लिनिक तथा औषधी व्यवसायी	६८	६
८	तरकारी तथा फलफूल व्यवसायी	४०	३
९	इलेक्ट्रोनिक व्यवसायी	१२	८
१०	माछामासु पसल, व्यवसायी	२३	२

क्र.सं.	व्यापार, व्यवसायको प्रकार	जम्मा संख्या	कोड नं.
११	हेयर सैलुंग तथा सौन्दर्यकला व्यवसायी	१५	-
१२	उद्योग	१२	-
१३	आर्ट व्यवसायी	७	-
१४	बेकरी तथा मिष्ठान्न व्यवसायी	१४	-
१५	वाल मनोरञ्जन	२	-
१६	बंगुर पालन	९	-
१७	कार्ड बोर्ड उत्पादन	१	-
१८	बोर्डिङ स्कूल संचालन		-
१९	ठेक्कापट्टा	१२	-
२०	जुत्ता पसल	३०	-
२१	फोटो स्टुडियो	१७	-
२२	फर्निचर	२२	-
२३	किराना पसल तथा व्यवसायी	५५	१
२४	सि.डि.पसल	१४	-
२५	पुल हाउस	०	-
२६	अटो वर्कसप	१४	-
२७	कपास उद्योग	१	-
२८	राइस मिल	१५	-
२९	घडि रेडियो टि.भी मर्मत	१२	७
३०	पेट्रोल पम्प	३	-
३१	मसला उद्योग	२	-
३२	चस्मा पसल	१२	-
३३	पस्मिना पसल	२	-
३४	माटाका भाँडा, मुकुण्डो तथा सेरामिक्स	२	-
३५	खोज अनुसन्धान सेन्टर	०	-
३६	खाजाघर तथा चिया पसल	६५	-
३७	ढुवानी सेवा	७	-
३८	पाँगो माटो व्यवसाय	२	-
३९	टयुसन सेन्टर	१८	-
४०	हाउजिंग	०	-
४१	कार्पेट पसल	७	-
४२	सरसफाइ तथा फोहोर मैला संकलन	०	-
४३	नर्सरी फूल व्यवसायी	३	-
४४	कुरियर	४	-
४५	मदिरा व्यवसाय	५०	-
४६	ग्याँस डिलर	६	-
४७	नृत्य प्रशिक्षण तथा संगित प्रशिक्षण केन्द्र	६	-

क्र.सं.	व्यापार, व्यवसायको प्रकार	जम्मा संख्या	कोड नं.
४८	पाउ भण्डार	०	-
४९	क्याटरिंग	६	-
५०	कानून व्यवसायी र परामर्श सेवा		-
५१	जिमखाना/व्यायमशाला	१	-
५२	निर्माण व्यवसायी तथा सप्लायर्स	५	-
५३	कवाडी संकलन केन्द्र	१	-
५४	मल बिउ उत्पादन	६	-
५५	कम्प्युटर टरेनिंग सेन्टर साईवर व्यवसायी	८	-
५६	फिल्म हल	१	-
५७	सिसा पसल	६	-
५८	पुस्तक व्यवसायी तथा फोटोकपी	११	-
५९	मनी ट्रान्सफर	१२	-
६०	सहकारी	८७	-
६१	बैंक	११	-
६२	विज्ञापन मिडिया र केवल सेवा	४	-
६३	कागज उद्योग तथा छापाखाना	८	-
६४	पानी फिल्टर	२	-
६५	पार्टी प्यालेस	०	-
६६	भेटेनरी	१७	-

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.१.५ व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति

माथि तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम नगर कार्यपालिकाको कार्यालयको तथ्यांक बमोजिम ९९४ जना व्यवसायीहरूको पहिचान भएतापनि घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम नगरपालिकामा संचालनमा रहेका साना ठूला व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीहरू जम्मा १,८८२ रहेका छन् । साथै तल तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम पुँजीगत लगानीको आधारमा हेर्दा अत्यधिक मात्रामा रु १ लाख १ देखि ५ लाखसम्म लगानी गर्ने व्यवसायिकहरूको संख्या तुलनात्मक रूपमा बढी देखिन्छ । नगरपालिकाले पुँजीगत लगानीका आधारमा समेत व्यवसाय कर संकलन गर्न सक्दछ ।

तालिका नं. ४३: पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

वडा नं.	रु.५०००० भन्दा कम	रु.५०००१ - रु.१०००००	रु. १००००१- रु.५०००००	रु. ५००००१ - रु. १००००००	रु. ५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औषत लगानी रकम
१	७८	४८	२७०		१	३९७	४१७,६३२
२	५३	३३	८०			१६६	२३२,०३६
३	६३	५५	९१	१		२१०	३०३,३१४
४	४२	३७	२९			१०८	१६२,६४८
५	२७	१२	२७	१	१	६८	५१५,३६८

तालिका नं. ४४: पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

वडा नं.	रु.५०००० भन्दा कम	रु.५०००१ - रु.१०००००	रु. १००००१- रु.५०००००	रु. ५००००१ - रु. १००००००	रु. ५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औषत लगानी रकम
६	६१	११	२५			९७	१४५,०७२
७	६९	२०	५०		१	१४०	३५७,९११
८	३१	१६	१८			६५	१६८,९६९
९	८७	३७	६५			१८९	१८२,७५१
१०	३७	२३	३०	१		९१	२९१,५२७
११	१३८	६४	१४९			३५१	२७१,४५०
जम्मा	६८६	३५६	८३४	३	३	१,८८२	२९३,३७७
प्रतिशत	३६.४५	१८.९२	४४.३१	०.१६	०.१६	१००.००	

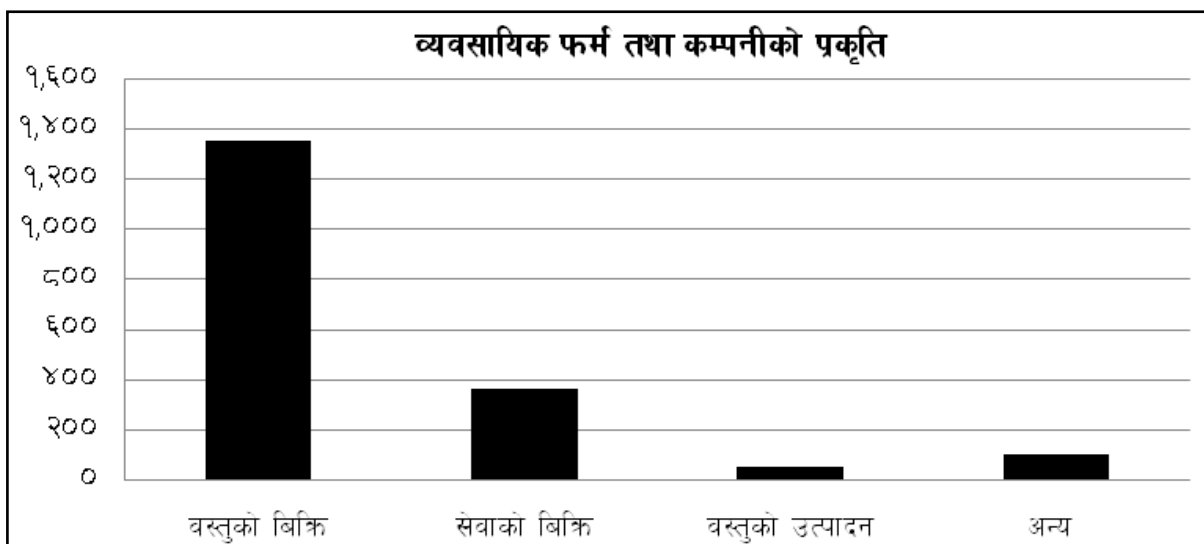
स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

साथै नगरपालिका क्षेत्र भित्र कुल व्यवसाय मध्ये वस्तुको बिक्री गर्ने १,३६२ अर्थात् ७२.३७ प्रतिशत, सेवाको बिक्री गर्ने ३६४ अर्थात् १९.३४ प्रतिशत, वस्तुको उत्पादन गर्ने ५३ अर्थात् २.८२ प्रतिशत र अन्यमा १०३ अर्थात् ५.४७ प्रतिशत रहेका छन् । तथ्याङ्कबाट के स्पष्ट हुन्छ भने नगरपालिकामा उत्पादित सामानको उपलब्धता नहुँदा व्यापारबाट मात्र आर्थिक सम्बृद्धि सम्भव हुँदैन किनकि व्यापारमा विदेशमा उत्पादित वा देशका अन्य भागमा उत्पादित वस्तुहरूको किनबेच मात्र हुन्छ । नगरपालिकाको अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन नगरपालिकाभित्र नै उत्पादन हुने खालका वस्तुहरूको उत्पादन तथा त्यस्ता वस्तुहरूको निर्यातलाई विशेष जोड दिनुपर्दछ । त्यस्ता वस्तुहरूको उत्पादन स्थानीयश्रोत र साधनमा आधारित हुनुपर्दछ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा यस प्रकारका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरूको संख्या सबैभन्दा कम हुनुले नगरपालिकाको अर्थतन्त्र सबल हुने सम्भावना न्यून देखिन्छ । तसर्थ यसतर्फ नगरपालिका र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले ध्यान दिनु नितान्त जरुरी छ । उद्योग तथा व्यापार व्यवसायसँग सम्बन्धि विस्तृत विवरण तल ४.५ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ४५: व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति

वडा नं.	वस्तुको बिक्री	सेवाको बिक्री	वस्तुको उत्पादन	अन्य	जम्मा
१	२९५	८६	९	७	३९७
२	११७	३०	६	१३	१६६
३	१५२	३२	६	२०	२१०
४	८८	१६	३	१	१०८
५	३८	१३	५	१२	६८
६	७४	१२	३	८	९७
७	१०७	२४	५	४	१४०
८	६०		२	३	६५
९	१३२	५३	३	१	१८९
१०	५५	२८	४	४	९१
११	२४४	७०	७	३०	३५१
जम्मा	१,३६२	३६४	५३	१०३	१,८८२
प्रतिशत	७२.३७	१९.३४	२.८२	५.४७	१००.००

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.१.६ जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु संकलन केन्द्र

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ 'नगरपालिकाको काम, कर्तव्य, अधिकार' अन्तर्गत (घ) स्थानीय कर सेवा शुल्क तथा दस्तुर (४) जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर निर्धारण तथा सङ्कलन गर्ने कार्यमा नगरपालिकाले आफ्नै नीति अख्तियार गर्न सक्छ।

तालिका नं. ४६: जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु संकलन केन्द्र

क्र. सं.	व्यापार तथा व्यवसाय संचालक तथा कम्पनीको नाम	बडा नं	घर नं	स्थान (टोल तथा बाटोको नाम)	स्वामित्व (एकल, साझेदारी र सहकारी)	व्यापारको किसिम (जडिबुटी, कवाडी, जीवजन्तु)	उत्पादन (क.जी)	जडिबुटी भए		वार्षिक कारोबार (रु. हजारमा)	वार्षिक राजस्व संकलन (रु. हजारमा)
								वनको नाम	बडा नं		
१	S. N. C ट्रेड सेन्टर	३	-	पुरानो बेलवारी	एकल	कवाडी	-	-	-	१०,००,०००	-
२	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लि.	४	-	बेलवारी	सहकारी	जडिबुटी	-	कम्पनी आफैले जडिबुटी उत्पादन गर्दछ।	-	-	-

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जि.स.स, २०७५

४.१.७ प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको बिक्रि तथा निकासी

नगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण बमोजिम देहाय बमोजिमको परिमाणमा प्राकृतिक वस्तुको उपलब्धता र सो को बिक्री तथा निकासी हुने सम्भावना देखिन्छ। नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र लगायतका नदी नालाहरूमा निस्कन सक्ने ढुंगा गिट्टी बालुवा हरू निकासी गर्दा वातावरणीय प्रतिकूल असर पर्छ पढैन ? वातावरणीय प्रतिकूल नहुने गरी के कति परिणामको बिक्री तथा निकासी गर्न सकिन्छ सो सो वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन अध्ययन गरी खानीजन्य वस्तुहरूको परिचालन गरी राजस्व अभिवृद्धि गर्न गर्न सक्दछ। यस सम्बन्धमा प्रदेश सरकारले दर तोक्ने र स्थानीय तहले शुल्क संकलन गरी बाँडफाँट गर्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ।

तालिका नं. ४७: प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्रि तथा निकाशी

प्राकृतिक तथा खानीजन्य वस्तु	इकाई	परिमाण	स्रोतको नाम	वडा नं	बिक्री तथा निकासी रू.	कैफियत
ढुंगा गिट्टी, बालुवा	घन.मी	१,३५,०००	नदी	१, २, ३ र ५	-	-
माटो	घन.मी	-	-	-	-	-
काठ, दाउरा	क्यु. फिट	२,२५,०००	-	-	-	-
स्लेट	-	-	-	-	-
खरीढुङ्गा		-	-	-	-	-

स्रोत : न.पा./जि.स.स., २०७५

४.१.८ स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण

नगरपालिकाको समग्र विकासको आधारको रूपमा रहने भौतिक पूर्वाधारको विकास अपरिहार्य छ। सडक, पडिने पानी, स्वास्थ्य शिक्षा, संचार, मानव संसाधन विकास, उर्जा जस्ता पूर्वाधारहरूको विकास पश्चात मानविय विकासका सम्पूर्ण ढोकाहरू खुल्ने हुँदा त्यसतर्फ पुँजीगत लगानी वृद्धि गर्नु आवश्यक छ। यस नगरपालिकामा स्वास्थ्य केन्द्र, खेल मैदान, विद्यालय, सार्वजनिक शौचालय, पोखरी, फोहोर व्यवस्थापन तथा ल्याण्डफिल्ड साइट, सिँचाई सामुदायिक भवन तथा मन्दिरहरूको निर्माण गरी समग्र भौतिक तथा अन्य पूर्वाधारको विकास भई रहेको देखिन्छ। नगरपालिकाले आर्थिक पूर्वाधार क्षेत्रमा प्राथमिकताका आधारमा वढी भन्दा वढी लगानी गर्न सके रोजगारीको सृजना हुने, आर्थिक वृद्धिमा सहयोग पुग्ने र सेवा प्रवाहका साथै राजस्व अभिवृद्धि पनि हुने संभावना रहन्छ। लगानीका हिसाबले हाल नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका मुख्य स्थानीय पूर्वाधारको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छः

तालिका नं. ४८: स्थानीय पूर्वाधार सेवाको विवरण

क्र.सं	स्थानीय पूर्वाधारको नाम	वडा नं	सम्पन्न मिति
१	जनता नि.मा.वि. को पर्खाल मर्मत	साबिक १	२०७४ असार अन्तिम
२	कालीभोडा बाटो मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
३	विधुत विस्तार फुटबल ग्राउण्ड र काली भोडा		२०७४ असार अन्तिम
४	सिँचाई स्यालो बोरीड (विहानी मार्ग)		२०७४ असार अन्तिम
५	फोहोमैला व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम
६	मन्दीर मर्मत राधाकृष्ण र श्रीखण्ड शिवालय		२०७४ असार अन्तिम
७	महाराजथान व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम
८	गैरी गाउबाटो तारजाली गर्न ढुंगा खरिद भानुस्कूल पछाडी	साबिक २	२०७४ असार अन्तिम
९	जनएकता नि.मा.वि. कम्पाउण्ड बाल		२०७४ असार अन्तिम
१०	शहिद स्मृति प्रा.वि. अधुरो भवन निर्माण		२०७४ असार अन्तिम
११	अभियान मार्ग (गाईघाट) होम पाईप खरिद २ थान		२०७४ असार अन्तिम
१२	फोहोमैला व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम
१३	शितल टोल विधुत विस्तार		२०७४ असार अन्तिम

क्र.सं	स्थानीय पूर्वाधारको नाम	वडा नं	सम्पन्न मिति
१४	श्री प्रा.वि. को अधुरो भवन निर्माण	साबिक ३	२०७४ असार अन्तिम
१५	मिरमिरे सम्भुनाचोक सडक मर्मत विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
१६	दोगडे दोर्लकना कल्भर्ट निर्माण		२०७४ असार अन्तिम
१७	दोगडेको रामथान मन्दिर घेरावारा		२०७४ असार अन्तिम
१८	मासु पसल व्यवस्थित गर्ने काम		२०७४ असार अन्तिम
१९	मवेशी हाट व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम
२०	कृषि मार्ग दोगडे क्षेत्रको कालोपत्रेलाई मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
२१	फोहोमैला व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम
२२	शिक्षा संदेश स्कुल पछाडीको कल्भर्ट		साबिक ४
२३	सिंहदेवी प्रा.वि. पछाडी जाने बाटोमा	२०७४ असार अन्तिम	
२४	प्रिन्स चोकको बाटोमा होम पाईप	२०७४ असार अन्तिम	
२५	सदभाव चौक पश्चिम फडिन्द्र थापाको घर पछाडि ग्राभेल तथा होम पाईप	२०७४ असार अन्तिम	
२६	पिपिल चोक पश्चिम ध्रुव कडेलको घरजाने बाटोमा विधुत तथा ग्राभेल	२०७४ असार अन्तिम	
२७	होमनाथ दुलालको घरजानेबाटो	२०७४ असार अन्तिम	
२८	ईमानसिंह चोक पश्चिम बाटोमा होम पाईप खरिद	साबिक ५	२०७४ असार अन्तिम
२९	सुम्नीमा मार्ग होम पाईप खरिद		२०७४ असार अन्तिम
३०	शान्ति मार्ग ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
३१	स्मृतिचोक देखि दोगडे कल्भर्ट सम्म सडक ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
३२	अर्पण चोक देखि बुधबारे बजार सडक ग्राभेल तथा होम पाईप		२०७४ असार अन्तिम
३३	जनमार्ग पूर्वपश्चिम देवानसिंह मार्ग होमपाईप खरीद ८ थान		२०७४ असार अन्तिम
३४	पंचज्योति स्कुलदेखि केशलीया खोला सम्म सडक ग्राभेल(रिडरोड)	साबिक ६	२०७४ असार अन्तिम
३५	लिचीघारी दक्षिण मिलन मार्ग सम्म (जमुनाबारी मार्ग) ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
३६	किरात मार्ग (मिलनमार्ग जोड्ने मार्ग) ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
३७	केशलिया पैनी मर्मत दक्षिण पटी		२०७४ असार अन्तिम
३८	गांउघर क्लिनिक भवन मर्मत तथा ज्यालढोका निर्माण		२०७४ असार अन्तिम
३९	देवीथान बांध मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
४०	जोगि चौर पूर्व पृथ्वीमार्ग जोड्ने सडक होम पाईप खरिद	साबिक ७	२०७४ असार अन्तिम
४१	महेन्द्र चोक पूर्व नगेन्द्र कटुवालको घर अगाडी सडकमा पंखा र बाल निर्माण		२०७४ असार अन्तिम
४२	कृषिमार्ग देखि दल ब. वि.क. को घरसम्म सडक ग्राभेल र होम पाईप खरिद		२०७४ असार अन्तिम
४३	गडगाउं मन्दिर मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
४४	कृषिमार्ग रामहरि कोईरालाको घर अगाडी होम पाईप खरिद		२०७४ असार अन्तिम
४५	भरना मार्ग सिरानमा होम पाईप खरिद		२०७४ असार अन्तिम
४६	प्रेम बहादुर गुरुडको घर देखि कमल कोईरालको घर जानेमा कल्भर्ट निर्माण		२०७४ असार अन्तिम
४७	लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका लागि		२०७४ असार अन्तिम
४८	लोहन्द्रा पश्चिम चतरा म'ल नहरमा प'ल निर्माण	साबिक ८	२०७४ असार अन्तिम
४९	माथिल्लो कसेनी जाने बाटो (नहरदेखि) ग्राभेल तथा होम पाईप		२०७४ असार अन्तिम

क्र.सं	स्थानीय पूर्वाधारको नाम	वडा नं	सम्पन्न मिति
५०	खानेपानी योजना अगाडी नयांवाटो पांचकोले सम्म विधुत विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
५१	जनमार्ग देखि जिवन भट्टराईको घरजाने बाटो ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
५२	कृष्ण खत्रिको घरदेखि दक्षिण सडक ग्राभेल र होम पाईप		२०७४ असार अन्तिम
५३	साठि विगाहा केशलीया खोला सडक ग्राभेल तथा विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
५४	खानेपानी मार्गमा कल्भर्ट		२०७४ असार अन्तिम
५५	लक्ष्मी नारायण मार्ग अधुरा ग्राभेल	साबिक ९	२०७४ असार अन्तिम
५६	जिरायत टोल सडक विस्तार तथा ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
५७	लोहन्द्र पश्चिम नहरमा पुल मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
५८	रित ब. कार्की घर छेऊ कल्भर्ट विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
५९	शनिहाट पूर्व दोस्रो काठपुल मर्मत		२०७४ असार अन्तिम
६०	कविर मन्दिर नयांवाटो ग्राभेल विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
६१	राधा गिरी टोल सडक ग्राभेल र होम पाईप विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
६२	गोपी कृष्ण गिरीको घरअगाडी होमपाईप विस्तार		२०७४ असार अन्तिम
६३	राधाकृष्ण मन्दिर पश्चिम २ वटा बाटो (उत्तर र पश्चिम) ग्राभेल तथा विस्तार भक्कारी टोल सम्म	साबिक १०	२०७४ असार अन्तिम
६४	भक्कारी टोल, अछामे टोल र प्रगति टोल विधुत पोल तथा तारखरिद		२०७४ असार अन्तिम
६५	लिम्बु टेलको अधुरो बाटो ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
६६	मुगाली टोल विधुत विस्तार जिरायत टोल सम्म	साबिक ११	२०७४ असार अन्तिम
६७	आदर्शमार्ग अधुरो ग्राभेल र होपाईप जडान ४ थान		२०७४ असार अन्तिम
६८	हनुमान मन्दिर सडक अधुरो ग्राभेल		२०७४ असार अन्तिम
६९	बिरेन्द्र मा.वि. खानेपानी व्यवस्थापन		२०७४ असार अन्तिम

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.१.९ नगरपालिकाको आय विवरण

नगरपालिकाबाट प्राप्त विवरण बमोजिम आ.व. ०७४/७५ अर्थात् २०७५ सालको जेष्ठ मसान्तसम्मको यथार्थ आयलाई हेर्दा कुल आन्तरिक आयमा गरेको अंश करिब १२ प्रतिशत रहेको छ भने बाँकी गैर कर रहेको छ। तर नगरपालिकाले आ.व. ०७५/७६ का लागि गरेको प्रस्तावित अनुमानित रकममा भने कुल आन्तरिक आयमा गरेको अंश १९ प्रतिशत हुने गरी प्रक्षेपण गरिएको छ भने बाँकी ८१ प्रतिशत गैर करबाट संकलन हुने गरी प्रस्ताव गरिएको छ। आ.व. ०७४/७५ को संसोधित तथा यथार्थ को तुलना गर्दा नगरपालिकाले जेष्ठ मसान्तसम्म आइ पुग्दा संसोधित अनुमानित रकमको ८१ प्रतिशत आन्तरिक आय संकलन गरेको छ। आ.व. ०७४/७५ को जेष्ठ मसान्तसम्मको विवरण बमोजिम कुल आयमा आन्तरिक आय (राजस्व बाँडफाँट वाहेक) को अंश केवल ६ प्रतिशत रहेको छ भने बाँकी ९४ प्रतिशत बाह्य स्रोतमा निर्भर रहेको छ। बाह्य स्रोतको निर्भरता बाबजुद पनि नगरपालिकाले आ.व. ०७५/७६ मा समेत कुल आयको ६ प्रतिशत आन्तरिक आय संकलन हुने गरी रकमको प्रक्षेपण गरेको देखिन्छ। आन्तरिक आय अभिवृद्धिका लागि नगरपालिकाले आगामी दिनमा पुँजीगत लगानी क्षेत्रमा बढी भन्दा बढी लगानी गरी विकासलाई गति दिनुका साथै आन्तरिक आयमा समेत अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका नं. ४९: नगरपालिकाको अनुमानित र यथार्थ आय विवरण

शीर्षक	आ.व. ०७४/७५		आ.व. ०७५/७६ को अनुमानित रकम
	संसोधित अनुमानित	यथार्थ जेष्ठ मसान्तसम्म	
आम्दानीतर्फ			
(क) शुरुको मौज्जात	१६,५५०,३११	१६,५५०,३११	२०,०००,०००
कर	७,११२,१११	४,७५०,७३१	८,७००,०००
गैर कर	४३,२५९,६१३	३५,९४४,८८२	३७,४५०,०००
(ख) कुल आन्तरिक आय (कर र गैर कर)	५०,३७१,७२४	४०,६९५,६१३	४६,१५०,०००
राजस्व बाँडफाँट प्रदेश	०	०	०
राजस्व बाँडफाँट नेपाल सरकार	०	०	१०४,३६४,०००
(ग) कुल राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	०	०	१०४,३६४,०००
प्रदेश सरकार अनुदान –समानीकरण			२,३००,०००
सशर्त	३,३००,०००	२,३००,०००	१०,०००,०००
सम्पुरक			
विशेष			
(घ) जम्मा प्रदेश सरकार अनुदान	३,३००,०००	२,३००,०००	१२,३००,०००
नेपाल सरकार अनुदान –समानीकरण	२८५,१०८,०००	२८५,१०८,०००	१७०,०००,०००
सशर्त	३०७,१५८,०००	२७०,०६९,०००	३१७,४००,०००
सम्पुरक			
विशेष			
(ङ) जम्मा नेपाल सरकार अनुदान	५९२,२६६,०००	५५५,१७७,०००	४८७,४००,०००
(च) वित्तीय व्यवस्था प्राप्ती			१००,०००,०००
(छ) जनसहभागिता		२१,९००,०००	३०,०००,०००
अन्य रकम			
कुल जम्मा आम्दानी	६६२,४८८,०३५	६३६,६२२,९२४	८००,२१४,०००

स्रोत : बेलवारी नगरपालिका, नगर विकास योजना २०७५

४.१.१० नगरपालिकाको खर्च विवरण

तालिका नं. ५०: नगरपालिकाको अनुमानित र यथार्थ खर्च विवरण

शीर्षक	आ.व. ०७४/७५		आ.व. ०७५/७६ को अनुमानित रकम
	संसोधित अनुमानित	यथार्थ बैशाख मसान्तसम्म	
आम्दानीतर्फ			
चालु खर्च	४१५,०९२,६३१	२२९,९७७,०७६	४६५,००२,०००
पूँजीगत खर्च	२४७,३९५,४०४	८१,८४९,९६५	३३५,२१२,०००
जम्मा खर्च	६६२,४८८,०३५	३११,८२७,०४२	८००,२१४,०००

स्रोत : बेलवारी नगरपालिका, नगर विकास योजना २०७५

आ.व. ०७४/७५ को संसोधित अनुमान बमोजिम नगरपालिकाको कुल खर्चमा चालु खर्चको अंश ६३ प्रतिशत र बाँकी ३७ प्रतिशत पुँजीगत खर्चका लागि अनुमान गरेको छ। वैशाखसम्म नगरपालिकाले गरेको खर्चको आधारलाई हेर्दा संसोधित अनुमान गरिएको रकम मध्ये ५५ प्रतिशत चालु खर्च र केवल ३३ प्रतिशत मात्र पुँजीगत खर्च गर्न सकेको देखिन्छ। आ.व. ०७५/७६ मा अनुमान गरिए बमोजिम कुल खर्चमा ५८ प्रतिशत चालु खर्च र ४२ प्रतिशत पुँजीगत खर्चका लागि अनुमान गरेको छ। दुवै आर्थिक वर्षमा अनुमान गरिए बमोजिम चालु खर्चको तुलनामा आन्तरिक आय अत्यन्त न्यून रहेको र नगरपालिकाले आगामी वर्षहरूमा आन्तरिक आयबाट चालु खर्च धान्न नसक्ने स्थिति छ।

४.१.११ घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. ५१: घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	मिल (कुटानी पिसानी र पेलानी) को संख्या			संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र			विक्री केन्द्र वा कोसेली घर
	पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि	जडिबुटी	उद्योग	
१	-	-	६	-	-	-	-
२	-	-	२	-	-	-	-
३	-	-	४	-	-	१	-
४	-	-	७	-	१	-	-
५	-	-	१	-	-	-	-
६	-	-	५	-	-	-	-
७	-	-	८	-	-	-	-
८	-	-	५	-	-	-	-
९	-	-	८	-	-	-	-
१०	-	-	२	-	-	-	-
११	-	-	२	-	-	-	-

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.२ नगरपालिकाको रोजगारी र आम्दानीको अवस्था

४.२.१ वडागतरूपमा रोजगारीको अवस्था

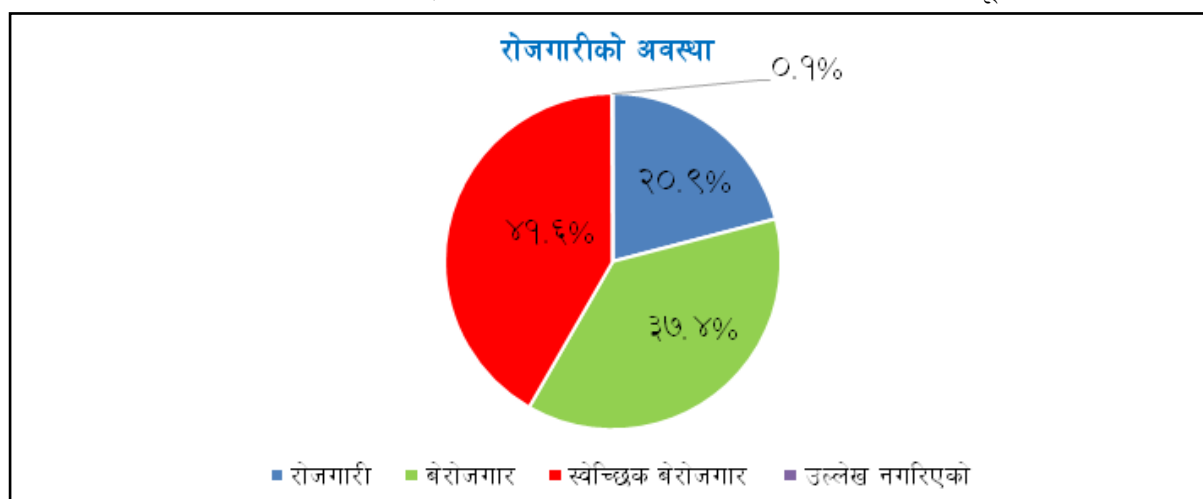
प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकामा १२,१४९ जना रोजगार, २१,६८९ जना बेरोजगार र थप २४,१५५ जना स्वेच्छक बेरोजगार रहेको पाइयो। यसरी हेर्दा नगरपालिकामा बेरोजगार हुने र बेरोजगार बस्नेको संख्याका हिसाबले रोजगारीको अवस्था विकराल रहेको छ। १० वर्ष वा सो भन्दा माथिका कुल ५८,०३५ जनामा गरिएको रोजगारी सम्बन्धी प्रश्नमा १२,१४९ अर्थात् २०.९ प्रतिशत जनसंख्या मात्र रोजगार रहेको देखिन्छ। सामान्यतया काम गर्ने उमेर १५ देखि ५९ वर्षका कुल जनसंख्या ४२,७९७ रहेका छन्। ठुलो संख्यामा रहेको बेरोजगारको कारण नगरपालिकामा उत्पादनशील कार्यमा लागेको जनसंख्या माथि ठुलो आर्थिक दबाव पर्ने र बेरोजगारीका कारण उत्पन्न हुने थप सामाजिक, आर्थिक र मनोवैज्ञानिक असरहरू निकै संवेदनशील हुने गर्दछन्। अर्धदक्ष, अदक्ष र बेरोजगारको जनसंख्या उच्च हुँदा नगरपालिकाको विकासमा दीर्घकालीन नकारात्मक प्रभाव पर्दछ। यसर्थ दिगो विकासको लागि रोजगारी श्रृजना, दक्ष जनशक्ति उत्पादन र उत्पादन र सेवामुखी उद्योग व्यवसायको विकास गर्न दीर्घकालीन कार्ययोजना निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ। तसर्थ यस तर्फ सम्बन्धित सरोकारवालहरूको ध्यान जानु अत्यन्त जरुरी छ। थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५२: नगरपालिकामा रोजगारीको अवस्था

वडा नं.	रोजगारी		रोजगारमा नभएको						जम्मा
			बेरोजगार		*स्वेच्छिक बेरोजगार		उल्लेख नगरिएको		
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,३६२	२३.९	१,९३४	३३.९	२,४०९	४२.२			५,७०५
२	१,४३३	२६.९	२,०१४	३७.८	१,८८४	३५.३	४	०.१	५,३३५
३	१,१५२	२४.२	७८०	१६.४	२,८२३	५९.४	१	०.०	४,७५६
४	९१२	१५.१	१,५६३	२५.९	३,५५२	५८.९	२	०.०	६,०२९
५	१,००५	२०.२	३,०२३	६०.८	९४०	१८.९	२	०.०	४,९७०
६	८३८	२६.४	१,६०४	५०.५	७३५	२३.१	१	०.०	३,१७८
७	७८७	१९.५	१,७१६	४२.६	१,५२६	३७.८	३	०.१	४,०३२
८	५४०	९.०	२,२७२	३७.७	३,२१४	५३.३	६	०.१	६,०३२
९	२,७१७	३८.८	१,४५२	२०.७	२,८२१	४०.३	१४	०.२	७,००४
१०	४९४	१०.६	१,५६३	३३.६	२,५८४	५५.६	८	०.२	४,६४९
११	९०९	१४.३	३,७६८	५९.४	१,६६७	२६.३	१	०.०	६,३४५
जम्मा	१२,१४९	२०.९	२१,६८९	३७.४	२४,१५५	४१.६	४२	०.१	५८,०३५

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

*स्वेच्छिक बेरोजगार भन्नाले रोजगारीको अवसर मिलेपनि कामगर्ने इच्छा नभएर वा सोचेजस्तो पेशा, व्यवसाय वा रोजगारको अवसर नपाएर स्वयंको इच्छाले बेरोजगार बस्ने व्यक्ति वा समूहलाई भनिन्छ।

४.२.२ वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण (आम्दानी रूपैयाँमा)

नगरपालिका वा नगरपालिका बाहिरबाट हुने विभिन्न आम्दानीका श्रोतहरूबाट प्राप्त आम्दानी रकमलाई सो आम्दानीको श्रोतमा संलग्न घरपरिवारको संख्याले भाग गर्दा आउने औषत वार्षिक रकमको आधारमा नगरपालिकामा भईरहेका प्रमुख आर्थिक गतिविधिहरूको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ। तथ्याङ्क हेर्दा सबैभन्दा धेरै घरपरिवार अर्थात् ५,७४२ ले आफ्नो आम्दानी विप्रेषणबाट भएको बताएका छन् भने दोस्रोमा ५,०३८ घरपरिवारले दैनिक ज्यालाबाट त्यसैगरी तेस्रोमा २,९०४ घरपरिवारले पशुपन्छीबाट आम्दानी गर्ने गरेको बताएका छन्। त्यस पश्चात् चौथो, पाँचौ र छैठौँमा क्रमशः - व्यापार व्यवसायबाट भएको आम्दानी, खेतिबाट प्राप्त भएको आम्दानी र सेवाबाट प्राप्त भएको आम्दानी पर्दछन्। यसबाट के स्पष्ट हुन्छ भने

उद्योग र बढी आम्दानी हुने खालका उत्पादनशील क्षेत्रमा संलग्न परिवारहरूको संख्या न्युन छ भने विप्रेषण तथा ज्याला मजदुरीबाट आम्दानी गर्ने परिवारहरूको संख्या उच्च रहेको छ ।

दीर्घकालीन विकास र सम्वृद्धिका हिसाबले कमाईको लागि आफ्नो स्थान छोडेर बाहिरिने युवा जनसंख्याको अनुपस्थितिले स्थानीय स्तरमा विकास असम्भव प्रायः हुन्छ । जल्दो बल्दो उमेरको उत्पादनशील जनशक्ति उर्जावान समयमा बाहिरिने र शिथिल हुँदा फकिने वा पलायन हुने परिस्थिति श्रृजना हुँदा विकास निर्माण कार्य अपेक्षाकृत अगाडि बढ्न सक्दैन । अर्कोतर्फ ज्यालादारी कामबाट आम्दानी गर्ने परिवारको संख्या समेत उच्च हुनुले निम्न आयस्तर भएका परिवारहरूको संख्या धेरै रहेको संकेत मिल्दछ । वार्षिक औषत आम्दानी मध्ये सबै भन्दा उच्च अर्थात् उद्योगबाट प्राप्त आम्दानीलाई रु ३,६७,७७० लाई मासिक आम्दानीमा परिणत गर्दा रु ३०,६४७- हुन आउँछ । यस बाहेक अन्य सबै क्षेत्रबाट प्राप्त औषत आम्दानी तुलनात्मकरूपमा कम रहेको देखिन्छ । उत्पादनशील क्षेत्रमा कम जनसंख्या संलग्न हुनु आर्थिक सम्वृद्धिका दृष्टिले सकारात्मक होइन । नगरपालिका सम्पन्न हुन उत्पादनमुखी रोजगारी तर्फ जनतालाई उन्मुख बनाउनु जरुरी हुन्छ । त्यस्तै नगरपालिका धेरै परिवारको आम्दानी विप्रेषणबाट हुने भएको तथ्याङ्कले देखाउँछ । तसर्थ नगरपालिकाले रोजगारीका अवसरहरू श्रृजना गरी युवाहरूलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा आकर्षण गर्दै दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप नगरपालिकामा मै उचित रोजगारी श्रृजना गर्ने कार्ययोजना बनाई अगाडी बढ्नुपर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ५३: वार्षिक आम्दानीको आधारमा वडागत परिवारको विवरण (आम्दानी रूपैयाँमा)

विवरण	वडा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
खेती आय भएका परिवार	१०३	५२	५०	२८९	३७०	२२९	४०६	३३०	६००	१२८	५१	२,६०८
खेतीबाट जम्मा आय	२,९६६,२००	२,१२७,२००	२,३४४,१००	९,१४३,८४०	१०,७८८,४०७	७,९९८,३४०	९,७३८,१५५	१५,२३९,९९५	२६,४३६,०७२	३,१७६,५७३	१,७३३,२००	९१,६८४,०९२
खेतीमा औषत आय	२८,७६८	४०,९०८	४६,८८२	३१,६४०	२९,१५८	३४,९२७	२३,९८६	४६,१५८	४४,०६०	२४,८१७	३३,९८४	३५,१५५
पशुपक्षि बिक्रीबाट आय भएका परिवार	२७४	१९६	११५	४८४	४०७	३०७	१६१	१२५	२८५	१५४	४१५	२,९२३
पशुपक्षि बिक्रीबाट भएको जम्मा आय	५,३३०,३०६	४,३११,४२१	२,८५१,०५९	७,८६६,६२२	७,६५७,४१०	७,३८७,७८२	२,९२८,८९६	२,८२७,८००	५,८५२,०५५	४,१६४,१५०	१०,५३८,६०८	६१,७६६,१०९
पशुपक्षि बिक्रीबाट भएको औषत आय	१९,४५४	२१,९९७	२४,७९२	१६,२५३	१८,८१४	२४,०६४	१८,१९२	२२,६२२	२०,५३४	२७,०४०	२५,३९४	२१,११४

विवरण	बढा नं.											जम्मा
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	
पशुधन उत्पादनबाट आय भएका परिवार भएको जम्मा आय	१२३	१२१	४८	१५१	१९३	८६	१६२	१२५	१४०	८८	११०	१,३४७
	४,४११,१००	१५,७६३,२३०	३,१२८,९५०	३,५२५,०००	५,५९५,२३८	१,४४९,९५०	७,४०९,६५०	१,४८२,७३०	२,७६८,८२५	३,८०४,१४०	२,२४५,५६६	५१,६२२,३७९
	३५,९२८	१३०,५२३	६५,१८६	२३,३४४	२८,९९१	१६,८६०	४५,७३९	११,८६२	१९,७७७	४३,२२९	२०,४१४	३८,३२४
विप्रेषणबाट आय प्राप्त भएको परिवार	६९६	४०४	४९२	७७२	३२३	३३६	३४८	५३६	७९०	५०९	६०९	५,८१५
	२२०,१८८००	१४२,४२७०००	१४८,१४६,०००	२४३,९१८,०००	१०७,३३७,०००	६२,५२४,३००	७५,४६२,०००	१४८,६०७,०००	२२५,९१४,०००	२११,२५४,०००	१११,२५५,०००	१,७६,४०,३००
	३१६,३७८	३५२,५४२	३०१,११०	३२८,२६२	३३२,३१३	१८६,०८४	२१६,८४५	२७७,९१२	२८५,३३५	४१५,०३८	१८२,७०२	२९,३,४४९
उद्योगबाट प्राप्त आय भएका परिवार	५	२८	८	९	२२	३	११	२१	१९	८	८	१४२
	२,२२०,०००	७०४४,०००	८,३४०,०००	१,१५२,०००	७९०८,०००	५०४,०००	५,७००,०००	२,८६८,०००	१०,७२८,०००	४,२८७,६००	१,२८४,०००	५२,०३५,६००
	४४४,०००	२५१,५७१	१,०४२,५००	१२८,०००	३५९,४५५	१६८,०००	५१८,१८२	१३६,५७१	५६४,६३२	५३५,९५०	१६०,५००	३६६,४४८
व्यापार/व्यवसायबाट प्राप्त आय भएका परिवार	४०५	३०९	२७६	२१६	१७०	१६७	२११	१५२	३००	१४४	३६८	२,७६८
	११०,९६६,४००	६०,९६५,०००	६१,६६५,६००	३०,७१८,८००	५०,७६६,०००	३०,८४०,०००	३५,८६३,२००	२,७९,६१,२००	५,८९,७६,८००	२८,९८०,०००	७,५६६,०००	५,६६,४६५,०००
	२,७३,९९१	१९,७,३४०	२,२३,४२६	१,४२,२१७	२,९८,६२४	१,८५,६७१	१,६९,९६८	१,८३,९५५	१,९६,५७६	२०१,२५०	१,८१,८७१	२०,७,५४२

विवरण	बढा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
सेवाबाट प्राप्त आय भएका परिवार	१७९	१९७	१९७	२३८	१६३	१०२	७९	८६	१४७	११५	१४७	१,६४०
	४७००४,०००	५६,०७०,०००	६०,६३२,४००	६४,८५७,६००	८९,२३४,६००	२४,८८२,०००	१८,४९२,६००	२२,९८९,२००	३१,५८९,६००	६१,७९४,०००	३५,९९४,०००	५१९,८४२,०००
	२६२,५९२	२८४,६९९	३०७,७७९	२७२,५९९	५४७,४५८	२४३,९४९	२३३,०७३	२६७,२२३	२९४,८४९	५३७,३३९	२४०,७७६	३१०,८९५
पेन्सनबाट प्राप्त आय भएका परिवार	७	१९२	८२	११९	४७	१११	७४	२८	४४	४५	१३५	९४८
	२०,९९३,६००	२२,३८७,२००	१६,०००,६००	२९,७४२,६००	४,९०४,०००	९,९०२,४००	४,६९७,६००	६,९०८,०००	८,६४३,६००	११,२६०,६००	३४,२७३,२००	१६९,९३९,०००
	२९४,५५८	११६,६००	१९५,९३२	२५०,०२४	८७,३९९	८९,२११	६२,४००	२९८,९४३	१९६,४४५	२४०,२४०	२५३,६५३	१७७,९४६
घर/जग्गा भाडाबाट प्राप्त आय भएका परिवार	१२०	७८	८८	१८	१३	९	२३	६	२२	१९	७३	४६९
	१९,०९९,२००	५,४०२,४००	९,८७८,४००	१,२६०,०००	७२०,०००	५२२,०००	२,७८८,६००	९,०६,०००	१,०२४,६००	१,०००,६००	९,२७९,४००	५१,८९६,६००
	१५९,९६०	६९,२६२	११२,२४५	७०,०००	५५,३८५	५८,०००	११८,६४३	१५९,०००	४६,५८२	५२,६७४	१२७,०९९	११०,४७९
गाडी तथा मेसीनबाट प्राप्त आय भएका परिवार	४१	५८	१५	५६	१९	१३	८	१३	३३	२३	६६	३४५
	१४,४३६,०००	१३,६९२,०००	६,८५२,०००	११,९०४,०००	८१,०३६,०००	२,८८०,०००	१,९२०,०००	३,०९६,०००	८,०६९,०००	१५,६००,०००	१४,९९२,०००	१७५,९३९,०००
	३५२,०९८	२३६,०६९	४५६,६००	२९५,५७५	४,२६५,०५३	२२१,५३८	२४०,०००	२३८,९५४	२४४,३६४	६७८,२६९	२२६,५४५	५०५,६००

विवरण	बडा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
क्र.सं. शिवाकाट/क्र.सं. ब्याज/नाफाबाट प्राप्त आय	१७	३	१०	८	४	५	२	८	१४	२	१२	५५,३१०,४००
	६,५७६,०००	३७२,०००	१,११६,०००	५५४,४००	२,२२०,०००	४३२,०००	१६८,०००	१,४९४,०००	२,०३४,०००	८४,०००	१,२६०,०००	१९,९१८,४००
	३८६,८२४	१२४,०००	१११,६००	६९,३००	५५५,०००	८६,४००	८४,०००	१८६,७४०	१४५,२८६	४२,०००	१०५,०००	१,९१,८८७
क्र.सं. शिवाकाट/क्र.सं. दैनिक ज्यालाबाट आय भएका परिवार	३८९	३९७	५२१	५९५	५१२	३६१	३९६	५०१	७११	३९८	३९८	५,०९९
	६६,४०५,६००	७०,०६९,२००	८३,८४९,६००	८२,३२७,२००	१०,७७८,६००	५२,०७६,४००	५४,७४७,६००	६९,७६६,०००	१,४३,२९२,०००	६१,२२२,४००	५५,८२२,४००	८,४७,६९१,०००
	१७०,७०८	१७६,४९७	१६०,९२४	१३८,३६५	२१०,५२३	१४४,२५६	१७३,२५२	१३९,१६९	२०१,५४६	१५४,००१	१४०,४३६	१,९६,२०२
क्र.सं. शिवाकाट/क्र.सं. अन्य स्रोतबाट प्राप्त आय भएका परिवार	१६९	७३	४३	८३	६१	१४	३७	३५	७९	७८	३७३	१,०४५
	४९,५२५,२००	१५,४०२,०००	६,४१०,४००	६,२८०,८००	७,२५९,६००	५,४२,४००	३,२१९,६००	७,५८४,२००	६,९७५,६००	१,४३०,४००	५,००९,६००	१,९६,६९५,०००
	२९३,०४९	२१०,९८६	१४९,०७९	७५,६७२	११८,८७९	३८,७४३	८७,०१६	२१६,७२०	८८,२९९	१८,७५६९	१३४,१०१	१,९०,६१५
क्र.सं. शिवाकाट/क्र.सं. अन्य स्रोतबाट प्राप्त आय भएका परिवार	१,७४९	१,४३५	१,३७८	१,७३०	१,२८६	९४२	१,०६३	१,३९३	१,९०९	१,१८१	१,७८१	१,५,८१०
	५,७०,०६०,४०६	४,९६,०५,६५१	४,९१,२०,७३,००९	५,०२,७९,०६,२	४,८२,४,०६,८५५	२,०१,९,१५,८२	२,२२,९,९६,३०९	३,११,२,२६,४२५	५,३१,७,९५,०५२	४,२१,३,२९,३६३	३,९८,६६,७,६७४	५,४७,६९,६५८
	३२५,९३५	२८९,९४८	२९८,४०९	२९०,६१३	३७४,२४९	२१४,३७५	२०९,७०५	२२३,४२२	२७८,५७५	३५६,७५६	२२३,८४५	२,८३,०४३

*अन्य स्रोत भन्नाले उल्लेखित आम्दानिको स्रोत बाहेक अन्य आम्दानि जस्तै दलान, परामर्श, कलाकारिता, निजी फर्म आदिबाट हुने आम्दानिलाई जनाउँछ ।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.३ वार्षिक औषत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण (खर्च रकम रूपैयाँमा)

नगरपालिकामा घरपरिवारले वार्षिकरूपमा गर्ने खर्चका प्रमुख शिर्षकहरू मध्ये औषतरूपमा सबै भन्दा बढी चाडवाड/विवाह/ब्रतवन्ध क्षेत्रमा खर्च भएको देखिन्छ। त्यस्तै दोस्रोमा स्वास्थ्य खर्च र तेस्रो शिक्षामा खर्च गरेको पाइन्छ। कुल खर्च खाद्यवस्तुमा खर्च भएको रकम सबै भन्दा धेरै भएतापनि औषत खर्च रकममा सबैभन्दा धेरै चाडवाड/विवाह/ब्रतवन्ध क्षेत्रमा खर्च भएको देखिन्छ। शिक्षा पछि आधारभूत मानवीय आश्यकता मध्येको प्रमुख स्वास्थ्य क्षेत्रमा गरेको खर्च समेत प्रमुख तीन खर्च मध्येमा पर्दछ। यसरी तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा कल्याणकारी राज्यको अवधारणा अनुरूप संघीय सविधानले आधारभूत मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेका खाद्य सम्प्रभुता, निशुल्क आधारभूत शिक्षा र स्वास्थ्यमा सबैको पहुँच जस्ता हकहरूको सुनिश्चितता गर्न समग्र राज्य तथा स्थानीय सरकारले यी क्षेत्रहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी काम गर्नुपर्ने देखिन्छ। राज्यको दायित्वमा पर्ने क्षेत्रहरूमा साधारण नागरिकहरूले ठुलो रकम खर्च गर्नुपर्ने अवस्था हुनु सकारात्मक होइन। खर्चको विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५४: वार्षिक औषत खर्चका आधारमा परिवारको विवरण

विवरण	वडा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
खाद्यवस्तुमा खर्च गरेका परिवार	१,५६०	१,५८७	१,४००	१,८२१	१,३३३	९४४	१,०२०	१,५३८	२,०४८	१,३७२	१,८८२	१६,७०६
खाद्यवस्तुमा जम्मा खर्च	६९,४२८,०००	८३,९३४,२००	७१,८२९,०००	७१,९६८,४००	६९,६४१,६००	४९,५२३,६००	५०,०१३,६००	५३,३४६,८००	९३०,८००,०००	१०४,९४९,२००	९१,८०५,४००	८६,०९९,६००
खाद्यवस्तुमा औषत खर्च	३९,४०४	५२,८८९	५१,३०४	३९,०८२	४६,२४३	४३,९४०	४९,०३३	३४,६९२	६३,८७२	७४,९१०	६२,७३०	५९,२४०
फलफुल/दुध/घ्यु मा खर्च गरेका परिवार	१,५३८	१,३०३	१,१२०	१,४२३	४७६	६३५	३३७	८४९	१,४४२	१,०३९	१,३३७	११,४८९
फलफुल/दुध/घ्यु मा जम्मा खर्च	१९,६६२,०००	२०,८८६,०००	२१,४६९,२००	१४,२७९,६००	७,३९०,४००	५,३९५,२००	४,४९९,६००	९,९७४,४००	१८,६००,०००	१७,२६३,२००	१५,८९५,२००	१४,९५२,८००
फलफुल/दुध/घ्युमा औषत खर्च	१२,८६८	१६,०२९	१९,९६९	१०,०३३	१५,३३८	८,४९६	१३,९१४	११,७४८	१२,८९९	१६,६९५	११,८८९	१३,४०४
मासु/माछा/अण्डा मा खर्च गरेका परिवार	१,७७४	१,५४६	१,२७६	१,८०९	१,३६७	८८०	१,०३७	१,६०६	१,९३८	१,३४४	१,८९६	१६,४४४
मासु/माछा/अण्डा मा जम्मा खर्च	४६,०९३,२००	४७,३९९,२००	३५,४४८,८००	४०,००५,६००	३३,०४८,०००	१६,५४२,०००	२३,६७१,२००	४२,५९८,४००	४९,८८९,२००	५२,९४०,४००	५२,९०२,८००	४३०,९७८,८००
मासु/माछा/अण्डामा औषत खर्च	२५,९६८	३०,६०२	२५,८३५	२२,९९५	२४,९७६	१८,७९८	२२,८२७	२६,४७५	२९,६९९	३८,८७७	२८,६९९	२६,९९९

विवरण	बढा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
शिक्षामा खर्च गरेका परिवार	१,२९५	१,०१८	१,०५०	१,२२३	८०६	५१८	५४६	९८८	१,२५७	६९१	१,३६९	१०,७६१
	७५,४५५,२००	५३,२३९,२००	८०,६३२,८००	६६,६२२,८००	६१,१२६,८००	२०,९०६,४००	५१,०७३,२००	६४,१९१,६००	४९,४८३,२००	४८,८२८,०००	७५,३३१,२००	६४,२६०,४००
	५५,२४७	५२,२९८	७६,७९३	५४,४७५	७५,८४०	४०,३६०	९३,५४१	६४,९७७	३९,३६६	७०,६६३	५५,०२६	५९,७७१
	८३४	८६८	५९४	१,१४१	९२१	४२०	४५४	९८९	९२०	४४१	१,६१२	९,१९४
स्वास्थ्यमा खर्च गरेका परिवार	४९,८०८,४००	६५,५६९,२००	४४,६३६,४००	६७,१७३,६००	६३,४३४,४००	३७,६३८,०००	३९,८६८,८००	४९,९४४,०००	३७,४४०,८००	४९,०१५,२००	१,०३,६८३,६००	६०,३९२,४००
	५९,७२२	७५,५४१	७५,१४५	५८,८७३	६८,८७६	८९,६१४	८७,८१७	५०,४९९	४०,८०५	१११,१४६	६४,३२०	६६,१६४
	५१२	६१४	२८१	१,५७७	१,२६०	५९७	४२८	८००	१,०७८	८४१	१,४४८	९,४३६
	६६,९६९,६००	५९,२००,८००	१६,४४०,८००	८८,८४०,४००	१४६,७४४,४००	१५,२०९,८००	५६,६७७,२००	५६,२३५,६००	६९,९६९,६००	३९,४८९,२००	६२,३१४,८००	६७,०७३,२००
चाडबाड/विवाह/ब्रतबन्धमा खर्च गरेका परिवार	१३०,८००	९६,४१८	५६,४४४	५६,३४१	११६,४४०	२५,४६५	१३२,४२३	७०,२९५	६४,४०७	४६,९५३	४३,०३५	७,८६०
	१,६७७	१,४०३	१,३०१	१,६९७	१,३४२	८९३	९०८	१,४०९	१,८०६	१,३०६	१,७९७	१५,७३९
	१६,७०२,४००	१५,४३७,८००	१२,८१९,४००	१७,६४१,८००	१९,१३९,४००	८,३८१,६००	११,४०९,२००	१५,८४४,४००	२१,८११,४००	१७,८८४,६००	२०,७७१,८००	१७,९९३,६००
	९,९६०	१०,२७१	९,८४३	१०,३९६	१४,२६२	९,३८६	१२,६७५	१०,४०७	१२,०७७	१३,६९५	११,४४८	११,२०५
लुगा/कपडा मा खर्च गरेका परिवार	१०८	१७३	१६५	६३२	४२८	१०२	२६६	५५२	७२८	२२४	३८९	३,७६७
	१७२९७,८००	१६,५७९,०००	६,११८,८००	२१,२४९,६००	१०,००२,८००	७,७७४,२००	१५,६५९,६००	९,००९,६००	३,९२०,२००	३,२६३,४००	१९,५८९,८००	१३,०४९,६००
	१६०,१६५	१५,८३२	३७,०८४	३३,६२३	२३,३७५	७५,२१८	५८,८११	१६,३०९	५,३६०	१४,७०३	५,०३५	३४,६३३
	१६,७०२,४००	१५,४३७,८००	१२,८१९,४००	१७,६४१,८००	१९,१३९,४००	८,३८१,६००	११,४०९,२००	१५,८४४,४००	२१,८११,४००	१७,८८४,६००	२०,७७१,८००	१७,९९३,६००
घरायसी मर्मत खर्च गरेका परिवार	१६०,१६५	१५,८३२	३७,०८४	३३,६२३	२३,३७५	७५,२१८	५८,८११	१६,३०९	५,३६०	१४,७०३	५,०३५	३४,६३३
	१६,७०२,४००	१५,४३७,८००	१२,८१९,४००	१७,६४१,८००	१९,१३९,४००	८,३८१,६००	११,४०९,२००	१५,८४४,४००	२१,८११,४००	१७,८८४,६००	२०,७७१,८००	१७,९९३,६००
	१६०,१६५	१५,८३२	३७,०८४	३३,६२३	२३,३७५	७५,२१८	५८,८११	१६,३०९	५,३६०	१४,७०३	५,०३५	३४,६३३
	१६,७०२,४००	१५,४३७,८००	१२,८१९,४००	१७,६४१,८००	१९,१३९,४००	८,३८१,६००	११,४०९,२००	१५,८४४,४००	२१,८११,४००	१७,८८४,६००	२०,७७१,८००	१७,९९३,६००

विवरण	वडा नं.										जम्मा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०		११
कृषिमा खर्च गरेका परिवार	४६५	४०७	३२६	१,००६	९२०	५८९	६२८	८२८	१,२२९	६२७	८६२	७,८८७
कृषिमा जम्मा खर्च	५,६६५,२००	४,११३,६००	३,४११,९००	११,७११,०००	१७,०२७,४००	९,००६,६००	१२,०४१,९००	९,०७९,९००	१७,४१९,९००	९,२९९,३००	६,३७७,३००	१०५,१५२,२००
कृषिमा औषत खर्च	१२,१८३	१०,१०७	१०,४६६	११,६४१	१८,५०८	१५,२९२	१९,१७५	१०,९६४	१४,१७४	१४,६३१	७,३९८	१३,३३२
अन्य खर्च गरेका परिवार	१,१८९	३४५	३०८	१,३७३	४६१	५३०	३९५	५७८	१,२३७	४९४	९१९	७,८३९
अन्य जम्मा खर्च	१०,०८८,४००	८,०५३,२००	६,४३५,६००	१५,७५,४५०	७,९४०,४००	६,५५४,४००	६,००३,६००	१०,९५८,४००	१४,२७५,२००	८,१३७,२००	९,३९९,६००	१०३,६००,६००
अन्य औषत खर्च	८,४८५	२२,६८५	२०,८९५	११,४७५	१७,२२४	१२,३६७	१५,१९९	१८,२५९	११,५४०	१६,४७२	१०,२२८	१३,२१६
घरेलु खर्च गरेका परिवार	१,७९३	१,६००	१,४२०	१,८३६	१,४०७	९६७	१,१३०	१,६७७	२,०५९	१,३७६	१,८८५	१७,१५०
घरेलु जम्मा खर्च	३,७३,३६०,२००	३,७४,३२५,२००	२,९९,३४९,७००	४,१४,३४७,६००	४,२७,३६५,६००	१,६८,९२५,०००	२,७०,९२९,९००	३,२१,११४,१००	४,०५,६९४,३००	३,३९,६०८,७००	४,८५,४०४,५००	३,८८,५४,५००
घरेलु औषत खर्च	२०८,२३२	२३३,९५३	२१०,८१०	२२५,६८०	३०३,७५७	१,७४,६९०	२३९,७६१	१,९१,४८१	१,९७,०३५	२,५४,०७६	२,५६,५०१	२,२६,७५७

*माथि उल्लेखित खर्च शिर्षक बाहेक अन्य खर्च जस्तै मनोरञ्जन, भ्रमण, परामर्श, मुद्दामामिला आदि ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.४ आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

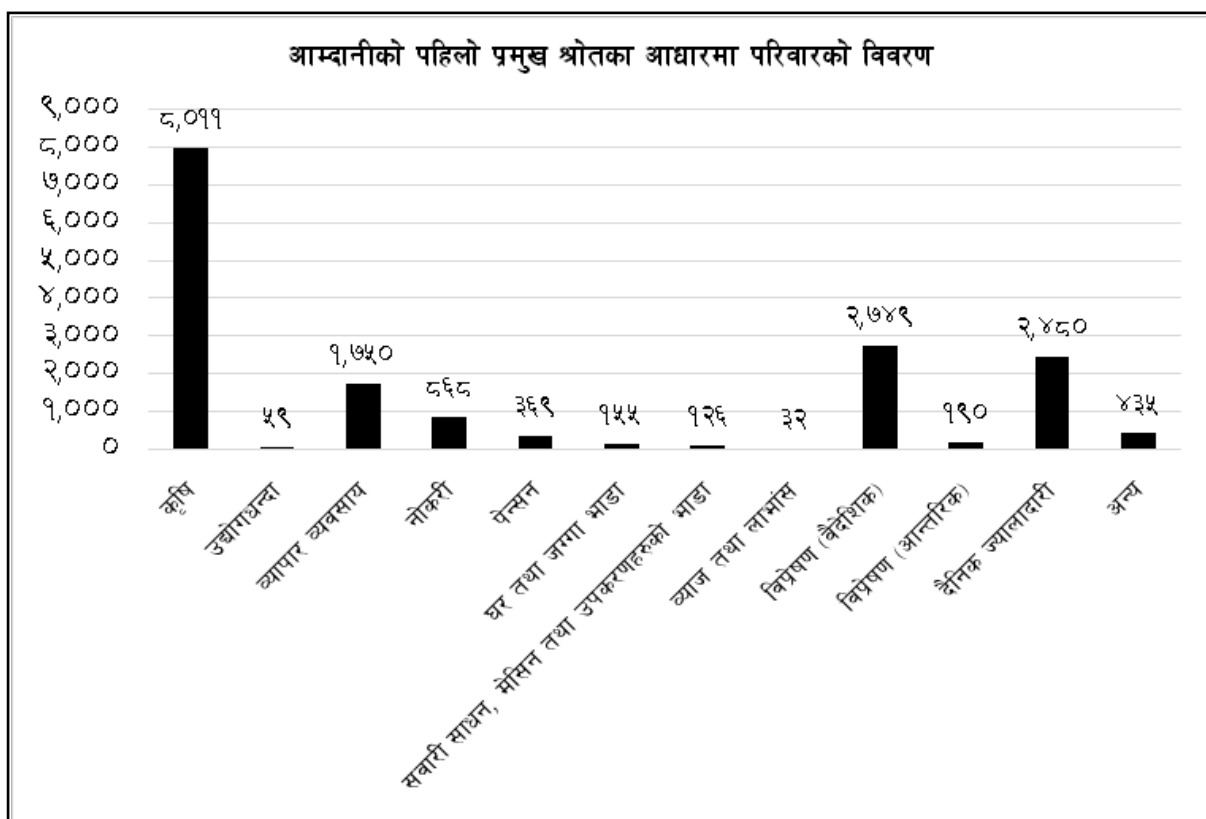
नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोत कृषि हुने परिवारको संख्या ८,०११ अर्थात् ४६.५१ प्रतिशत, दोस्रोमा प्रमुख श्रोत विप्रेषण(वैदेशिक) हुनेको संख्या २,७४९ अर्थात् १५.९६ प्रतिशत, तेस्रोमा प्रमुख श्रोत दैनिक ज्यालादारी हुनेको संख्या २,४८० अर्थात् १४.४० प्रतिशत, क्रमश आम्दानीको प्रमुख श्रोत व्यापार व्यवसाय हुने परिवार संख्या १,७५० अर्थात् १०.१६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ, भने उद्योग, सवारी साधन, मेसिन तथा उपकरणहरूको भाडा, ब्याज तथा लाभांश आदि परिवारको आम्दानीको प्रमुख श्रोत भएको परिवार संख्या न्यून रहेको देखिन्छ । तथ्याङ्कबाट अत्यन्त ठूलो संख्यामा रहेका परिवारहरूको भाडा, ब्याज आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतको रूपमा कृषि रहेको देखिन्छ । ठूलो संख्यामा जनसंख्या कृषिमा आधारित देखिएतापनि आम्दानी र उत्पादनका हिसाबले यस क्षेत्रबाट हुने आम्दानी निकै अपर्याप्तता रहेको छ । दोस्रोमा विप्रेषण(वैदेशिक) र तेस्रोमा ज्यालादारी नै देखिन्छ । वैदेशिक विप्रेषणको आम्दानीले विप्रेषण प्राप्त गर्ने परिवारहरूको आम्दानी उच्च देखिएतापनि नगरपालिकाको आर्थिक विकासमा भने सकारात्मक भूमिका निर्वाह गर्दैन । त्यस्तै ज्यालादारी आम्दानीको तेस्रो प्रमुख श्रोतको रहेकाले यी परिवारहरूको न्यून आर्थिक स्तर रहेको संकेत गर्दछ । नगरपालिका आर्थिकरूपमा सबल बन्नको लागि स्थानीयरूपमा रोजगारीको अवसर तथा उत्पादनशील क्षेत्रको लगागीमा प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ । सबैभन्दा महत्वपूर्ण पक्ष भनेको आम्दानीको मुख्य श्रोत परम्परागत कृषि हुनुले यहाँ अदृश्य बेरोजगारी रहेको र अन्य उत्पादनशील क्षेत्रमा मानिसको संलग्नता कम देखिन्छ । स्थानीयबासी, उद्योगपति वा निजी क्षेत्रलाई आकर्षण गर्न कृषि तथा उद्योग जस्ता उत्पादनशील क्षेत्रमा लगागी गर्न सकेको खण्डमा नगरपालिकाको आर्थिक पक्ष बलियो हुन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५५: आम्दानीको पहिलो प्रमुख श्रोतका आधारमा परिवारको विवरण

आम्दानीको स्रोत	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
कृषि	४०५	६४६	३५०	८९६	९६४	६१२	८८३	८६०	१,३११	५६८	५१६	८,०११	४६.५१
उद्योगधन्दा	४	२१	६	५	२		४	४	५	३	५	५९	०.३४
व्यापार व्यवसाय	३५३	१९७	२३२	११२	६७	७३	६८	११७	१४७	९७	२८७	१,७५०	१०.१६
नोकरी	१३३	१०६	१५१	१३१	३८	३५	२०	४७	४७	६१	९९	८६८	५.०४
पेन्सन	३९	७५	५२	४५	१०	१७	१६	११	७	२१	७६	३६९	२.१४
घर तथा जग्गा भाडा	४२	२२	३८	४	३		१	३	८	६	२८	१५५	०.९०
सवारी साधन/मोसिन/ उपकरणहरूको भाडा	१६	२१	७	१७	४	२	१	६	११	९	३२	१२६	०.७३
व्याज तथा लाभांश	९	१	७	१	१	१		१	५		६	३२	०.१९
विप्रेषण(वैदेशिक)	४२४	२३७	३१६	३२४	८९	८९	६०	२९५	२००	२९७	४१८	२,७४९	१५.९६
विप्रेषण(आन्तरिक)	२२	१७	५	३१	१	४	१७	७	३०	३६	२०	१९०	१.१०
दैनिक ज्यालादारी	२६५	२३६	२४०	२४६	२१०	१३०	११७	३१९	२३८	२३६	२४३	२,४८०	१४.४०
*अन्य	८१	२१	१९	२५	१९	४	७	९	५१	४४	१५५	४३५	२.५३
जम्मा	१,७९३	१,६००	१,४२३	१,८३७	१,४०८	९६७	१,१९४	१,६७९	२,०६०	१,३७८	१,८८५	१७,२२४	१००

*माथि उल्लेखित आम्दानिको श्रोत बाहेक अन्य आम्दानी जस्तै दलाल, परामर्श, कलाकारीता, निजी फर्म आदिबाट हुने आम्दानी ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

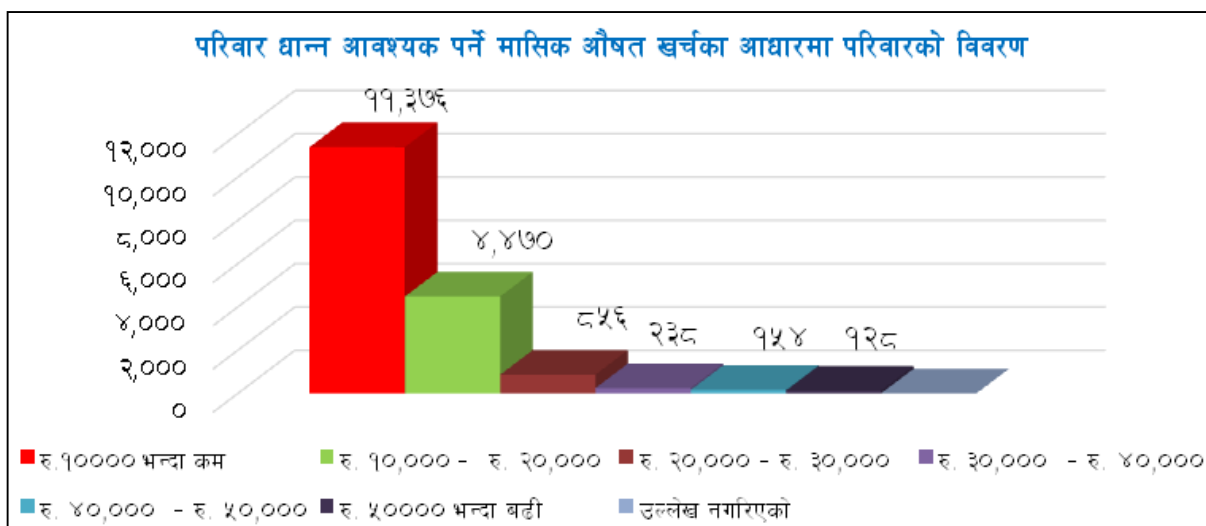
४.२.५ परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ५६: परिवार धान्न आवश्यक पर्ने मासिक खर्चको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	रु. १०,००० भन्दा कम	रु. १०,००० - रु. २०,०००	रु. २०,००० - रु. ३०,०००	रु. ३०,००० - रु. ४०,०००	रु. ४०,००० - रु. ५०,०००	रु. ५०,००० भन्दा बढी	उल्लेख नगरिएको	जम्मा	मासिक रूपमा आवश्यक पर्ने औषत रकम रु.
१	१,१७२	३२२	१६३	१०३	१८	१५		१,७९३	१२,७१६
२	८२९	६७७	७०	१२	६	६		१,६००	१२,९१३
३	८४३	४९४	६६	५	७	७	१	१,४२३	११,०७५
४	१,३१७	३५६	८५	४०	३१	७	१	१,८३७	११,१९०
५	१,१३८	१६१	५४	४	२७	२४		१,४०८	९,६७७
६	६२०	३०७	३०	२	३	५		९६७	१०,७०८
७	८४९	२८९	४५	३	५	३		१,१९४	१०,३४०
८	१,४६०	१५५	२७	६	१५	१६		१,६७९	७,६१७
९	१,४६९	५२८	३९	७	९	८		२,०६०	८,६८२
१०	९८२	३०५	४६	१०	१५	२०		१,३७८	१०,३००
११	६९७	८७६	२३१	४६	१८	१७		१,८८५	१५,९८२
जम्मा	११,३७६	४,४७०	८५६	२३८	१५४	१२८	२	१७,२२४	११,०९५
प्रतिशत	६६.०५	२५.९५	४.९७	१.३८	०.८९	०.७४	०.०१	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ घरपरिवार मध्ये मासिक रु. १०,००० भन्दा कम खर्चमै परिवार धान्ने परिवारको संख्या ११,३७६ अर्थात् ६६.०६ प्रतिशत, रु. १०,००० देखि रु. २०,००० सम्ममा परिवारको मासिक खर्च धान्नेको संख्या ४,४७० अर्थात् २५.९६ प्रतिशत, रु. २०,००० देखि रु. ३०,००० सम्म खर्च गर्नेको संख्या ८५६ अर्थात् ४.९७ प्रतिशत, रु. ३०,००० देखि रु. ४०,००० सम्म खर्च गर्नेको संख्या २३८ अर्थात् १.३८, रु. ४०,००० देखि रु. ५०,००० सम्म खर्च गर्नेको संख्या १५४ अर्थात् ०.८९ प्रतिशत र रु. ५०,००० भन्दा माथि खर्च गर्नेको संख्या १२८ अर्थात् ०.७४ प्रतिशत देखिन्छ। यस तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा रु. १०,००० वा सो भन्दा कम रकममै मासिक गुजारा गर्नेको संख्या उल्लेख्य अर्थात् कुल परिवारको ६६.०६ प्रतिशत हुनुले यस नगरपालिकाका अधिकांश बासिन्दाहरूको जीवनस्तर अत्यन्त न्यून भएकोले आधारभूत आवश्यकता जस्तै खाद्यान्न, आवास, लुगालत्ता, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी आदिमा अत्यन्त न्यून स्तरको पहुँच रहेको स्पष्ट हुन्छ। यद्यपि ग्रामीण भेगहरूमा आफ्नो उत्पादनले नै खान पुग्ने परिवारले खाद्यान्नमा गर्नुपर्ने खर्च भने यहाँ उल्लेख नगरिएको हुन सक्छ। चरम महंगी र मुद्रा स्फिती बढिरहेको हालको अवस्थामा ६६.२० प्रतिशत परिवारहरूले प्रति परिवार प्रति दिन मात्र रु. ३३३.३३ मा गुजारा गर्नुपर्ने तथ्याङ्कले देखाउँछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

४.२.६ आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण

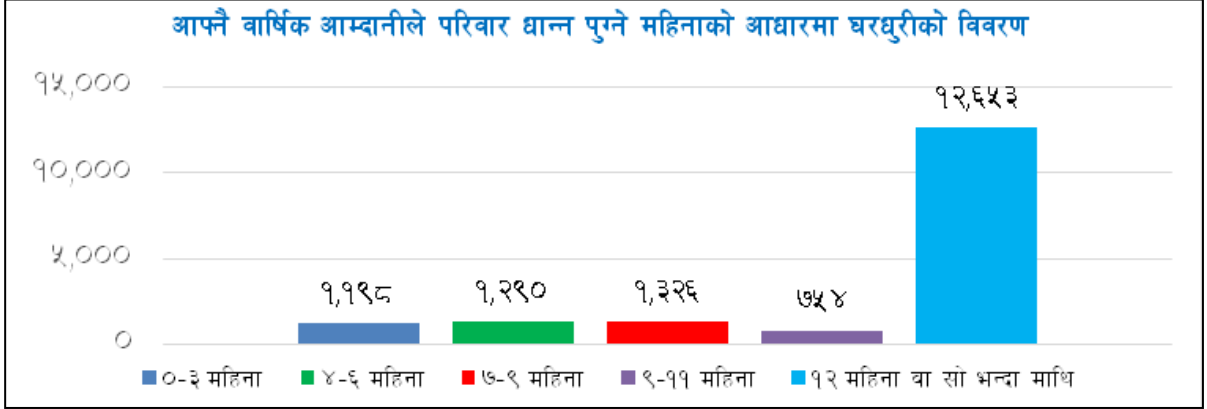
यस नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये आफ्नै वार्षिक आम्दानीले बाह्र महिना भन्दा माथि धान्नेको परिवार संख्या १२,६५३ अर्थात् ७३.४६ प्रतिशत देखिन्छ। त्यसैगरी ९ देखि ११ महिनासम्म धान्न पुग्ने परिवार संख्या ७५४ अर्थात् ४.३८ प्रतिशत, ७ देखि ९ महिनासम्म धान्न पुग्ने परिवारको संख्या १,३२६ अर्थात् ७.७० प्रतिशत, ४ देखि ६ महिना सम्म धान्न पुग्ने परिवारको संख्या १,२९० अर्थात् ७.४९ प्रतिशत र ० देखि ३ महिना मात्र धान्न पुग्नेको संख्या १,१९८ अर्थात् ६.९६ प्रतिशत रहेको छ। यस पूर्वको मासिक खर्चको आधारमा तयार पारिएको तथ्याङ्क र यस तथ्याङ्कलाई संयुक्त रूपमा हेर्दा अधिकांश जनसंख्याले वार्षिकरूपमा गर्ने अत्यन्त न्यून आम्दानीले बाह्र महिना दुःख गुजारा गरी खर्च धान्ने गरेको स्पष्ट हुन्छ। अर्कोतर्फ वार्षिक आम्दानीले वर्षभरी धान्न नसक्ने परिवारहरू समेत रहेको तथ्याङ्कले यो अवस्थामा रहेको जनसंख्या पूर्ण गरीबीको अवस्थामा रहेको पुष्टि हुन्छ। संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था लागु भैसकेको र स्थानीय सरकारमा धेरै हक अधिकारहरू प्रत्याभूत भैसकेको अवस्थामा यस्ता गरीबीको रेखामूनी रहेको जनसंख्यालाई लोक कल्याणकारी राज्यको मूल मर्म अनुसार संरक्षण र आर्थिक हिसाबले सबलीकरण गर्ने कार्यक्रमहरू लागु गर्नुपर्ने हुन्छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५७: आफ्नै वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न पुग्ने महिनाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	०-३ महिना	४-६ महिना	७-९ महिना	९-११ महिना	१२ महिना वा सो भन्दा माथि	उल्लेख नगरिएको	जम्मा	आम्दानीले धान्न पुग्ने औषत महिना
१	१७	१४०	१२६	११	१,४९९		१,७९३	११.११
२	९	१४	५५	१११	१,४११		१,६००	११.६२
३	१२	५६	२७०	२३२	८५२	१	१,४२३	१०.६३
४	५४	२१५	२६४	१४३	१,१६०	१	१,८३७	१०.२४
५	६३	१४०	२५२	८४	८६९		१,४०८	१०.०८
६	१०	४१	३१	२७	८५८		९६७	११.४४
७	११५	८५	६२	५	९२७		१,१९४	१०.२४
८	४२१	१८२	३०	६	१,०४०		१,६७९	८.२८
९	२५२	१२२	१७१	१३	१,५०१	१	२,०६०	९.८६
१०	२३८	२५४	४३	२४	८१९		१,३७८	८.६७

वडा नं.	०-३ महिना	४-६ महिना	७-९ महिना	९-११ महिना	१२ महिना वा सो भन्दा माथि	उल्लेख नगरिएको	जम्मा	आम्दानीले धान्न पुग्ने औषत महिना
११	७	४१	२२	९८	१,७१७		१,८८५	११.७१
जम्मा	१,१९८	१,२९०	१,३२६	७५४	१२,६५३	३	१७,२२४	१०.३४
प्रतिशत	६.९६	७.४९	७.७०	४.३८	७३.४६	०.०२	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

४.२.७ कुल वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने परिवारले नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकामा पहिचान भएका ४,५६८ घरपरिवारहरूको वार्षिक आम्दानीले परिवार धान्न नपुग्ने देखिन्छ। यसरी आम्दानी अपुग हुँदा उनीहरूले अन्य विभिन्न माध्यमबाट त्यसको गर्जो टार्ने गरेको पाइयो। जस मध्ये सबै भन्दा बढी २,८५२ परिवार अर्थात् ६२.४३प्रतिशतले उधारो लिने गरेका, २,६९१ अर्थात् ५८.९१ प्रतिशत परिवारले ऋण लिने गरेका र बाँकीले सञ्चित वा स्थिर सम्पत्ती बिक्री गरेको पाइयो। यस तथ्याङ्कले यसरी गरिबीमा रहेका परिवारहरू क्रमशः सुधारतर्फ उन्मुख हुनु भन्दा थप ऋणको भार थपिँदै जाने र स्थिर सम्पत्ती समेत प्रयोग हुँदै जाँदा थप गरिबीतर्फ धकेलिने स्थिति रहेको पाइयो। नगरपालिकामा रहेको यो स्थिति लोक कल्याणकारी संवैधानिक व्यवस्थाको मर्मसँग मेल नखाने देखिन्छ। तसर्थ राज्य तथा स्थानीय सरकारले गरिबी निवारण र रोजगारी श्रृजनाका प्रभावकारी उपायहरूको अबलम्बन गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

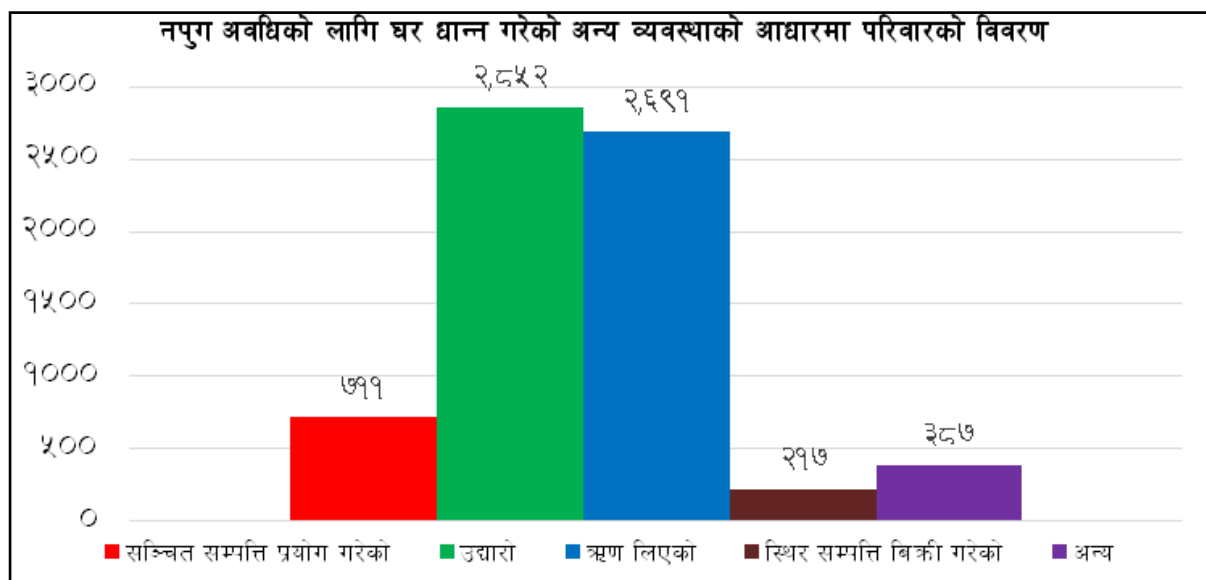
तालिका नं. ५८: नपुग अवधिको लागि घर धान्न गरेको अन्य व्यवस्थाको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	सञ्चित सम्पत्ति प्रयोग गरेको	उधारो	ऋण लिएको	स्थिर सम्पत्ति बिक्री गरेको	दअन्य	जम्मा
१	७	१७१	२३८	११	१५	२९४
२	८	१३५	४१	७	१४	१८९
३	२३	३९३	५०४		७	५७०
४	१७०	४८६	३६९	१३०	४५	६७६
५	२२५	४६९	५०७	४४	१२	५३९
६	६	५९	८३	३	१	१०९
७	२६	१८७	१७७	५	२४	२६७
८	६८	४४९	३०३	३	५	६३९
९	१००	२७४	१६१	४	५५	५५८

वडा नं.	सञ्चित सम्पत्ति प्रयोग गरेको	उद्यारो	ऋण लिएको	स्थिर सम्पत्ति बिक्री गरेको	*अन्य	जम्मा
१०	१७	१७३	२०७	७	२०४	५५९
११	६१	५६	१०१	३	५	१६८
जम्मा	७११	२,८५२	२,६९१	२१७	३८७	४,५६८
प्रतिशत	१५.५६	६२.४३	५८.९१	४.७५	८.४७	१००.००

*माथि उल्लेखित ऋण लिने कारण बाहेक अन्य कारण जस्तै विविध क्षेत्रमा लगानी गर्न, भवितव्य टार्न आदि ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५ त

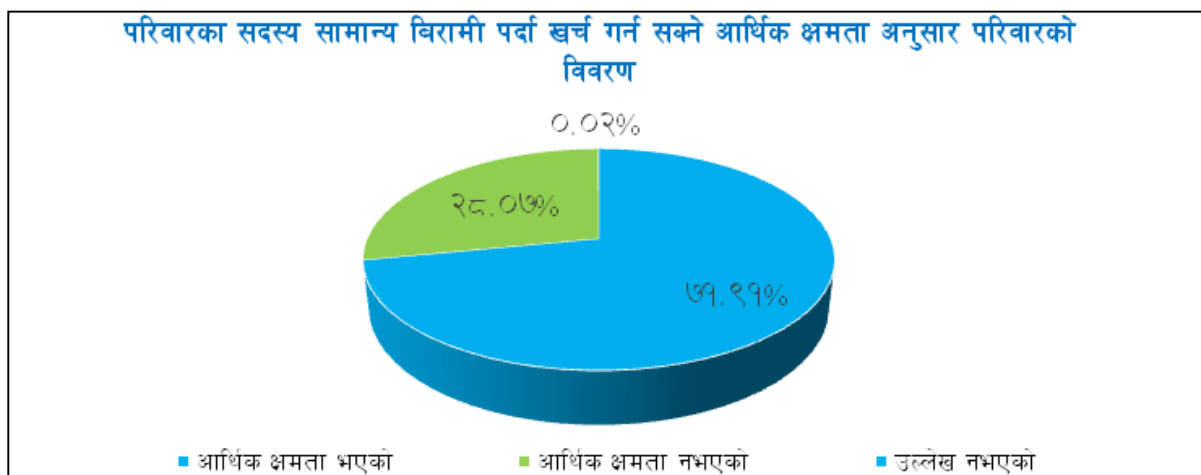
४.२.८ परिवारका सदस्यका लागि सामान्य बिरामी खर्च, न्यानो कपडा र भुलको व्यवस्था गर्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका १७,२२४ घरपरिवारहरू मध्ये ४,८३५ अर्थात् २८.१ प्रतिशत परिवारहरूले बिरामी हुँदा उपचार खर्च व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमता नभएको देखिन्छ । यो एक गम्भीर अवस्था हो । नेपालको संविधानको धारा ३५ को उपधारा १ मा “प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट प्राप्त आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट बञ्चित गरिने छैन ।” भनी स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ । यस तथ्याङ्कले नगरपालिकाका गरिबीको रेखामुनि रहेका नागरिकहरू माथि राज्यको दायित्व रहेको स्पष्ट गर्दछ । अर्कोतर्फ गास, बास र कपास जस्ता आधारभूत आवश्यकताहरू मध्ये जाडोयाममा न्यानो कपडाको व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमता नभएका परिवारको संख्या समेत १,२६० अर्थात् ७.३ प्रतिशत र गर्मीयाममा भुलको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवारको संख्या १,११६ अर्थात् ६.५ प्रतिशत रहेको देखाउँछ । यी तथ्याङ्कहरूले जाडोयाममा तराईमा चल्ने शीतलहर र गर्मीयाममा लामखुट्टे तथा भुसुनाको टोकाईबाट लाग्ने इन्सेफ्लाइटिस, मलेरिया, डेंगु, कालाजार जस्ता प्राणघातक रोगहरूको उच्च जोखिममा ती परिवारहरू रहेको स्पष्ट हुन्छ । न्यानो कपडा र भुलको व्यवस्था गर्न नसक्दा बालबालिका वृद्ध, रोगप्रतिरोधात्मक क्षमता कमजोर भएका व्यक्तिहरू, बिरामी र अशक्तहरूको जीवन थप जोखिमपूर्ण र कष्टपूर्ण हुन जान्छ । राज्यको यसतर्फ ध्यान जानु आवश्यक छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५९: परिवारका सदस्य सामान्य विरामी पर्दा खर्च गर्न सक्ने आर्थिक क्षमता अनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	आर्थिक क्षमता भएको		आर्थिक क्षमता नभएको		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,४९९	८३.६	२९४	१६.४			१,७९३
२	१,३५२	८४.५	२४८	१५.५			१,६००
३	१,३२९	९३.५	९३	६.५	१	०.०१	१,४२३
४	१,१६३	६३.३	६७३	३६.७	१	०.०१	१,८३७
५	९२१	६५.४	४८७	३४.६			१,४०८
६	८९९	९३.०	६८	७.०			९६७
७	६९२	५८.०	५०२	४२.०			१,१९४
८	१,१०९	६६.१	५७०	३३.९			१,६७९
९	१,०२०	४९.५	१,०३९	५०.५	१	०.०१	२,०६०
१०	९५८	६९.५	४२०	३०.५			१,३७८
११	१,४४४	७६.६	४४१	२३.४			१,८८५
जम्मा	१२,३८६	७१.९	४,८३५	२८.१	३	०.०२	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

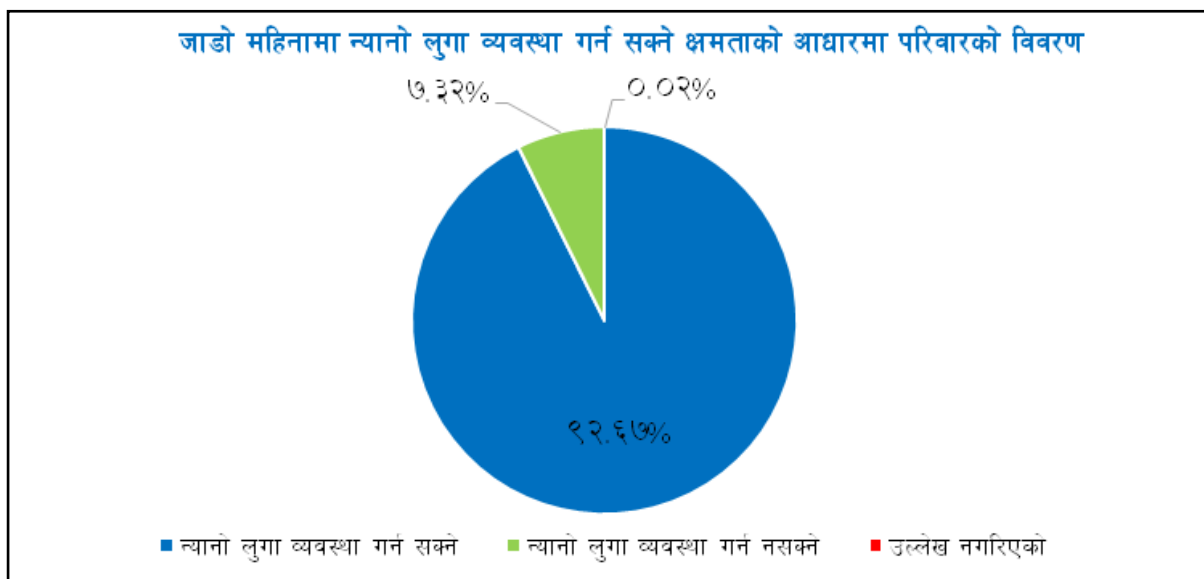

तालिका नं. ६०: जाडो महिनामा न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,७०४	९५.०	८९	५.०		०.००	१,७९३
२	१,५५०	९६.९	५०	३.१		०.००	१,६००
३	१,४०२	९८.६	२०	१.४	१	०.०१	१,४२३
४	१,६७५	९१.२	१६१	८.८	१	०.०१	१,८३७
५	१,१७६	८३.५	२३२	१६.५		०.००	१,४०८
६	९३६	९६.८	३१	३.२		०.००	९६७
७	१,०९६	९१.८	९८	८.२		०.००	१,१९४
८	१,४६६	८७.३	२१३	१२.७		०.००	१,६७९

वडा नं.	न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न सक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		न्यानो लुगा व्यवस्था गर्न नसक्ने		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
९	१,८२०	८८.४	२३९	११.६	१	०.०१	२,०६०
१०	१,३३५	९६.९	४३	३.१		०.००	१,३७८
११	१,८०१	९५.५	८४	४.५		०.००	१,८८५
जम्मा	१५,९६१	९२.७	१,२६०	७.३	३	०.०२	१७,२२४

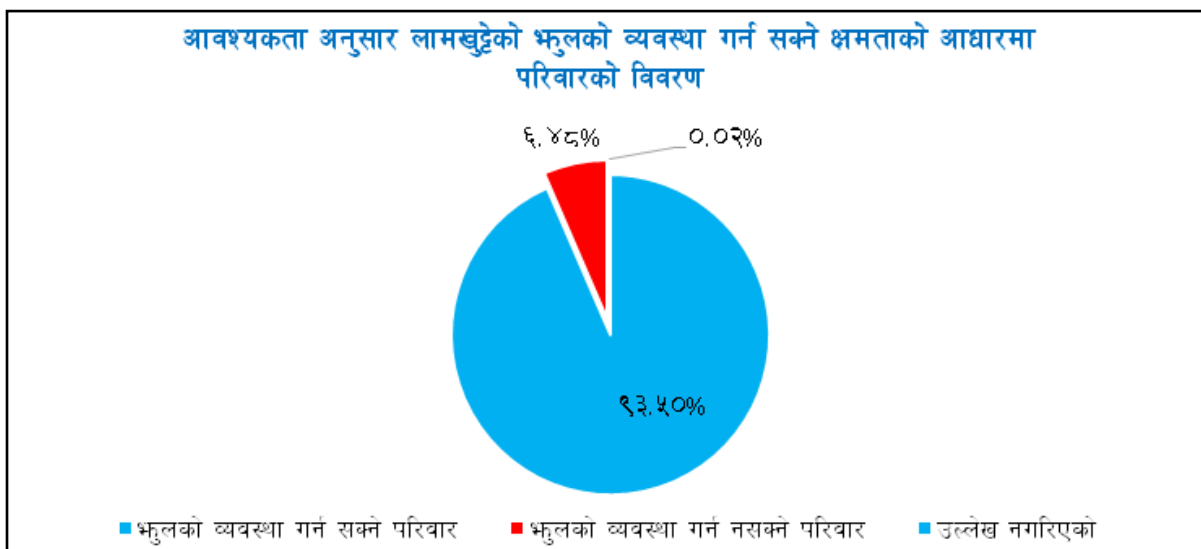
स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तालिका नं. ६१: आवश्यकताअनुसार लामखुट्टेको भुलको व्यवस्था गर्न सक्ने क्षमताको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	भुलको व्यवस्था गर्न सक्ने परिवार		भुलको व्यवस्था गर्न नसक्ने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,६८२	९३.८	१११	६.२			१,७९३
२	१,५५१	९६.९	४९	३.१			१,६००
३	१,३९४	९८.०	२८	२.०	१	०.०१	१,४२३
४	१,६७४	९१.२	१६२	८.८	१	०.०१	१,८३७
५	१,१५२	८१.८	२५६	१८.२			१,४०८
६	९०६	९३.७	६१	६.३			९६७
७	१,१००	९२.१	९४	७.९			१,१९४
८	१,४९४	८९.०	१८५	११.०			१,६७९
९	१,९९३	९६.८	६६	३.२	१	०.०१	२,०६०
१०	१,३३८	९७.१	४०	२.९			१,३७८
११	१,८२१	९६.६	६४	३.४			१,८८५
जम्मा	१६,१०५	९३.५	१,११६	६.५	३	०.०२	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

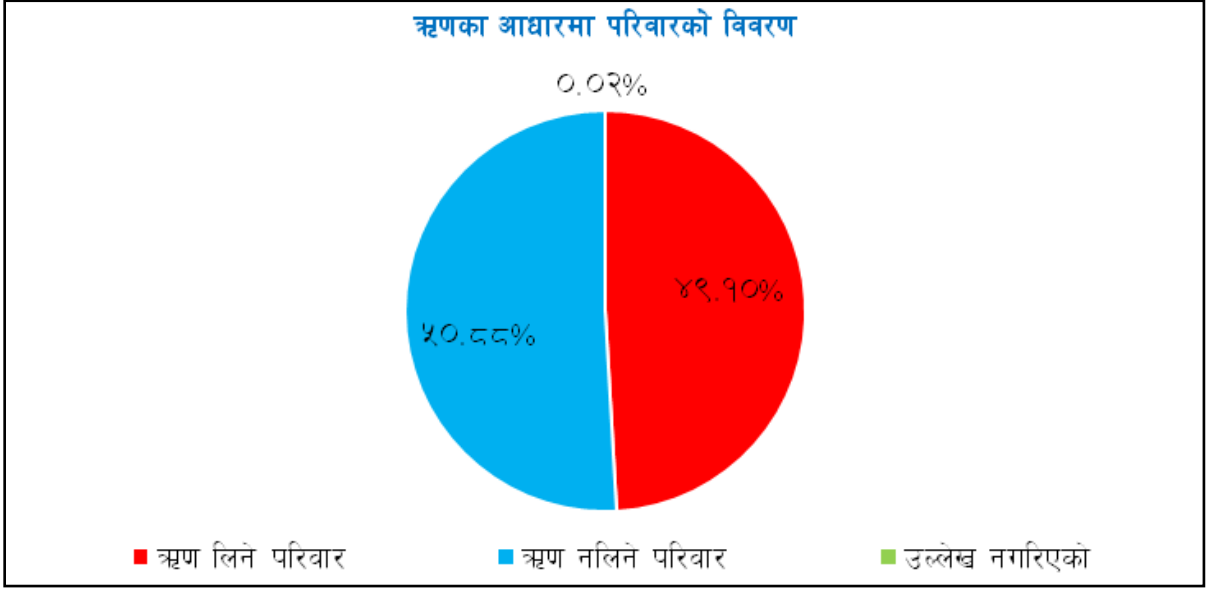
४.२.९ ऋणका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ६२: ऋण लिने र नलिने परिवारको विवरण

वडा नं.	ऋण लिने परिवार		ऋण नलिने परिवार		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	६८२	३८.०	१,१११	६२.०			१,७९३
२	७५१	४६.९	८४९	५३.१			१,६००
३	९७०	६८.२	४५२	३१.८	१	०.०१	१,४२३
४	८२४	४४.९	१,०१२	५५.१	१	०.०१	१,८३७
५	८४१	५९.७	५६७	४०.३			१,४०८
६	४८५	५०.२	४८२	४९.८			९६७
७	५६०	४६.९	६३४	५३.१			१,१९४
८	७६६	४५.६	९१३	५४.४			१,६७९
९	७९८	३८.८	१,२६१	६१.२	१	०.०१	२,०६०
१०	६४२	४६.६	७३६	५३.४			१,३७८
११	१,१३८	६०.४	७४७	३९.६			१,८८५
जम्मा	८,४५७	४९.१	८,७६४	५०.९	३	०.०२	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२४४ परिवारहरू मध्ये विभिन्न बैंक, वित्तीय संस्था, सहकारी वा अन्य तवरले आफ्ना विभिन्न कृयाकलाप सञ्चालन गर्न वा लगानी गर्न ऋण लिने परिवारहरूको संख्या ८,४५७ अर्थात् ४९.१ प्रतिशत र ऋण नलिने परिवारहरूको संख्या ८,७६४ अर्थात् ५०.९ प्रतिशत रहेका छन्। ऋण लिनुका उद्देश्यहरू मध्य अत्यावश्यक आवश्यकता परिपुर्ति गर्न ऋण लिनेको संख्या लगानी वा उत्पादनमूलक व्यवसाय गर्न ऋण लिनेको संख्या भन्दा बढी भएको अनुमान सजिलै लगाउन सकिन्छ किनकि नगरपालिकामा मासिक १०,००० भन्दा कम रकममा परिवारको गुजारा गर्नुपर्ने परिवार ६६.०५ प्रतिशत रहेको छ। वडागत रूपमा पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

४.२.१० परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण

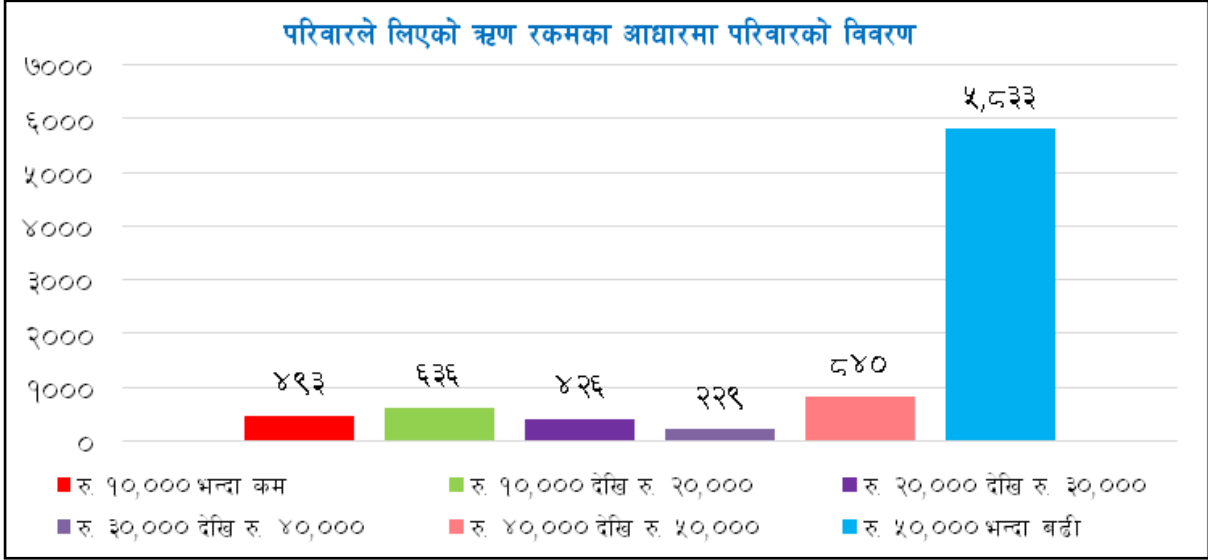
तालिका नं. ६३: परिवारले लिएको ऋण रकमका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	रु. १०,००० भन्दा कम	रु. १०,००० देखि रु. २०,०००	रु. २०,००० देखि रु. ३०,०००	रु. ३०,००० देखि रु. ४०,०००	रु. ४०,००० देखि रु. ५०,०००	रु. ५०,००० भन्दा बढी	जम्मा	औषत ऋण रकम
१	१७	३२	४०	१६	७९	४९८	६८२	४०३,३९९
२	२४	३५	३५	२२	७३	५६२	७५१	४२१,६२९
३	१२४	७१	३५	१२	१०७	६२१	९७०	४३६,७०२
४	२२	६६	४६	२९	८९	५७२	८२४	२९४,९८९
५	४४	७३	५०	२०	१०५	५४९	८४१	३९३,०८०
६	३०	४६	३४	१०	४४	३२१	४८५	३८६,६३१
७	५०	६५	३४	१८	६०	३३३	५६०	६६०,५५४
८	५८	७६	५३	२२	८४	४७३	७६६	३११,७०८
९	४२	६०	३०	२२	६८	५७६	७९८	३७७,८३६
१०	५३	६९	३९	२८	७०	३८३	६४२	३५०,३७३
११	२९	४३	३०	३०	६१	९४५	१,१३८	४६७,४०२
जम्मा	४९३	६३६	४२६	२२९	८४०	५,८३३	८,४५७	४०७,१८५
प्रतिशत	५.८३	७.५२	५.०४	२.७१	९.९३	६८.९७	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिनै कुल ८,४५७ परिवारहरू मध्ये ५,८३३ अर्थात् ६८.९७ प्रतिशत परिवारहरूले रु. ५०,००० भन्दा बढी ऋण लिएको देखिन्छ। त्यसै गरी रु. ४०,००० देखि रु. ५०,००० सम्म ऋण लिनै परिवार संख्या ८४० अर्थात् ९.९३ प्रतिशत, रु. ३०,००० देखि रु. ४०,००० सम्म ऋण लिनैको संख्या २२९ अर्थात् २.७१ प्रतिशत, रु. २०,००० देखि ३०,००० सम्म ऋण लिनैको संख्या ४२६ अर्थात् ५.०४ प्रतिशत, रु. १०,००० देखि २०,००० सम्म ऋण लिनैको संख्या ६३६ अर्थात् ७.५२ प्रतिशत र रु. १०,००० भन्दा कम ऋण लिनैको संख्या ४९३ अर्थात् ५.८३ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। ऋण रकमको विवरण हेर्दा सानो

रकमको ऋण व्यवसायिक लगानी प्रयोजनका लागि भन्दा घरायसी प्रयोजन र अत्यावश्यक आवश्यकता पूर्ती गर्नलाई हुनसक्ने अनुमान लगाउन सकिन्छ। ऋण लिनु नकारात्मक नभएपनि ऋण लिनुको प्रयोजन दैनिक आवश्यकता गुजारा गर्ने मात्र हुँदा त्यसले न्यून गुणस्तरको जीवनयापन र गरीबीलाई नै संकेत गर्दछ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

४.२.११ ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

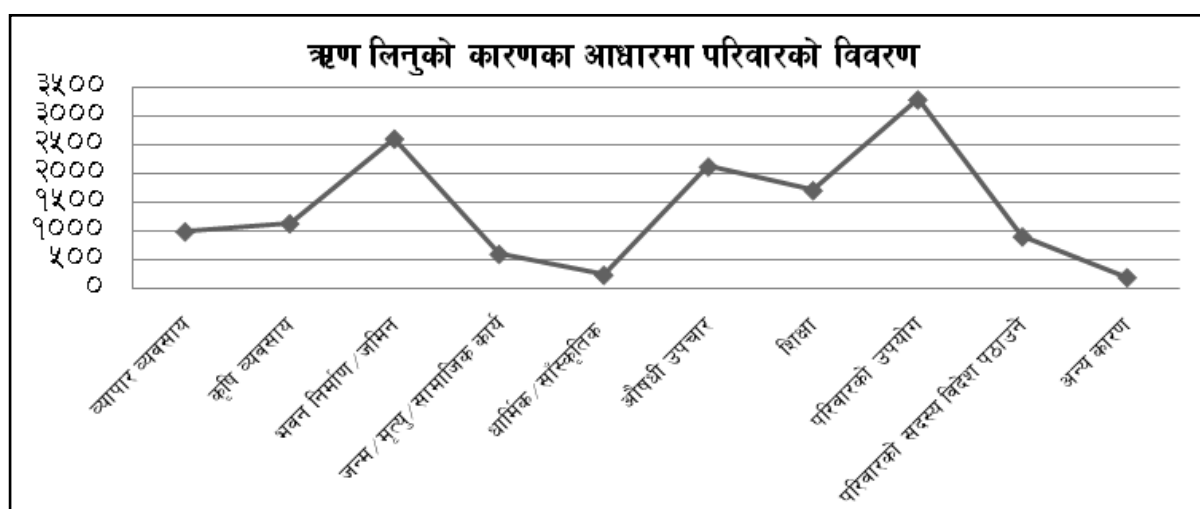
तालिका नं. ६४:: ऋण लिनुको कारणका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	व्यापार/यवसाय	कृषि व्यवसाय	भवन निर्माण/जमिन	जन्म/मृत्यु/सामाजिक कार्य	धार्मिक/सांस्कृतिक	औषधी उपचार	शिक्षा	परिवारको उपयोग	परिवारको सदस्य विवेश पठाउने	*अन्य कारण	जम्मा
१	१००	५२	२०३	२३	३	१४१	११९	३३३	५८	२८	६८२
२	११०	४३	२९३	५८	९	११६	६४	१७४	७८	२८	७५१
३	८८	२९	२६२	३९	८	४३५	३५३	५७८	५९	९	९७०
४	७९	१०८	२१९	४५	२३	१४७	९६	३३६	८१	१५	८२४
५	५४	२६१	२८०	१११	२४	२४१	२७१	३५२	९१	२३	८४१
६	५३	१२२	१३८	४१	१४	११९	६३	१३८	५९	२	४८५
७	८९	१५३	१७०	३२	७५	१५६	१२७	२१०	४१	९	५६०
८	७३	१०७	२२०	४६	२९	१२४	११९	२१५	८०	६	७६६
९	११४	१५३	२५७	९१	८	११९	११२	२८४	८०	११	७९८
१०	५३	४९	१३७	२६	७	१०२	७१	३०८	५९	१४	६४२
११	१६६	४४	४२५	७४	१९	४१६	३०७	३६२	२०५	३२	१,१३८
जम्मा	९७९	१,१२१	२,६०४	५८६	२१९	२,११६	१,७०२	३,२९०	८९१	१७७	८,४५७
प्रतिशत	११.५८	१३.२६	३०.७९	६.९३	२.५९	२५.०२	२०.१३	३८.९०	१०.५४	२.०९	१००.००

*माथि उल्लेखित ऋण लिने कारण बाहेक अन्य कारण जस्तै विविध क्षेत्रमा लगानी गर्न, भवितव्य टार्न आदि।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिनेहरूको प्रवृत्तिलाई हेर्दा ऋण लिएका कुल ८,४५७ परिवारहरूमध्ये सबैभन्दा बढी घरायसी प्रयोजनको लागि ऋण लिने परिवारको संख्या ३,२९० अर्थात् ३८.९० प्रतिशत रहेका छन्। त्यसैगरी दोस्रोमा निर्माण तथा जमिन खरिद गर्नको लागि ऋण लिने परिवारको संख्या २,६०४ अर्थात् ३०.७९ प्रतिशत, तेस्रोमा औषधी उपचार गर्नको लागि ऋण लिने परिवारको संख्या २,११६ अर्थात् २५.०२ प्रतिशत, चौथोमा शिक्षामा लगानी गर्न ऋण लिने परिवारको संख्या १,७०२ अर्थात् २०.१३ प्रतिशत र कृषि व्यवसायको लागि ऋण लिने परिवारको संख्या १,१२१ अर्थात् १३.२६ प्रतिशत रहेका छन्। लगानी र उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न निकै कम परिवारहरूले ऋण लिएको देखिन्छ। तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा दैनिक जीवन निर्वाह र आधारभूत मानविय आवश्यकता पूर्ति गर्न जस्तै घरायसी गर्जो टार्न, भवन निर्माण/जमिन खरिद गर्न औषधी उपचार तथा शिक्षामा लगानी गर्न अधिकांशले ऋण लिएको तथ्य स्पष्ट हुन्छ। नागरिकका आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने दायित्व राज्यको हुने संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संविधानले शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्यान्न जस्ता आवश्यकताहरूलाई मौलिक अधिकारको रूपमा स्थापित गरिसकेको सन्दर्भमा स्थानीय तथा संघिय सरकारले नागरिकका यि सवालहरूलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

४.२.१२ ऋण लिएको श्रोतको आधारमा परिवारको विवरण

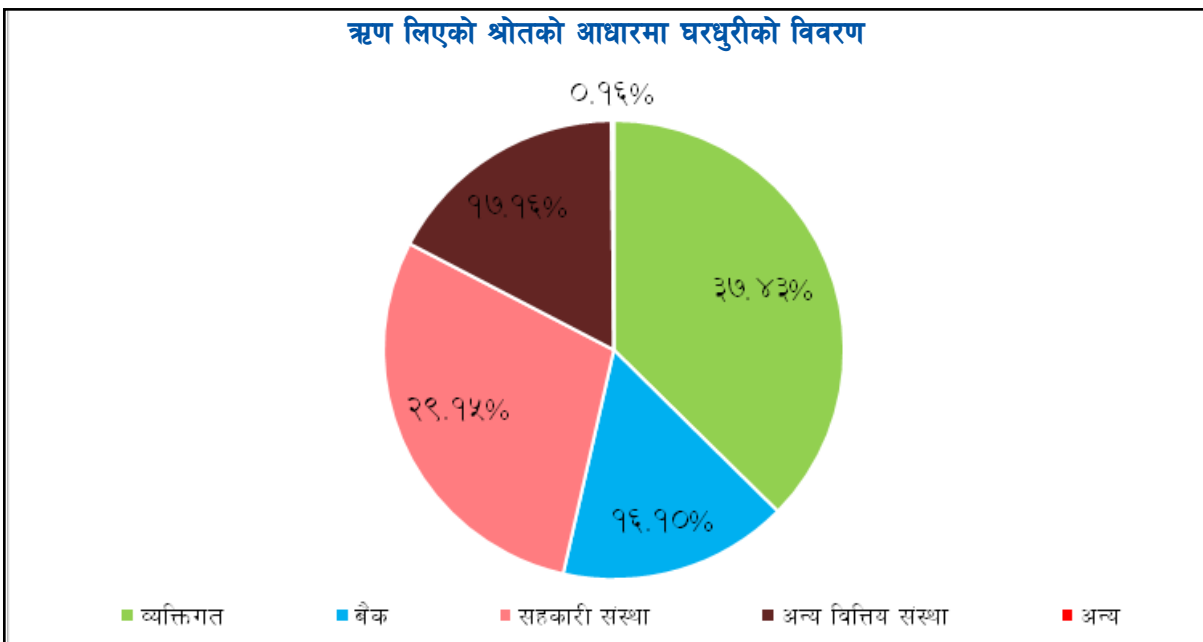
तालिका नं. ६५: ऋण लिएको श्रोतको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	व्यक्तिगत	बैंक	सहकारी संस्था	अन्य वित्तिय संस्था	अन्य	जम्मा
१	२३३	८८	३८३	७६	१	६८२
२	३०७	११५	३७१	१५९	२	७५१
३	६४०	१६३	१४६	१३८	१	९७०
४	३२८	१०९	३७५	१९२	५	८२४
५	२३६	१८३	१०८	४६३	२	८४१
६	२६०	१६१	१२०	४९		४८५
७	१९७	१३४	२१८	१५६		५६६
८	२८५	१७६	३१२	८४		७६६
९	३२८	२००	२२३	१५४	२	७९८
१०	२०१	६०	३९०	९२	१	६४२
११	७०७	२१२	२५३	१४३	२	१,१३८
जम्मा	३,७२२	१,६०१	२,८९९	१,७०६	१६	८,४५७
प्रतिशत	४४.०१	१८.९३	३४.२८	२०.१७	०.१९	१००.००

*माथि उल्लेखित श्रोत बाहेक अन्य श्रोत जस्तै सामुदायीक समूह, कार्यरत कार्यालय, विविध प्रकारका कोष आदि।

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा ऋण लिने परिवारहरूले ऋणको विभिन्न स्रोतहरू प्रयोग गरेकाछन् जसमध्ये ऋण लिने ८,४५७ घरपरिवारहरूमा सबैभन्दा बढी ३,७२२ अर्थात् ४४.०१ प्रतिशत परिवारहरूले व्यक्तिगत ऋण लिएको देखिन्छ। त्यसैगरी दोस्रोमा २,८९९ अर्थात् ३४.२८ प्रतिशत परिवारहरूले सहकारी संस्था, १,७०६ अर्थात् २०.१७ प्रतिशत परिवारहरूले अन्य वित्तीय संस्थाबाट र १,६०१ अर्थात् १८.९३ प्रतिशत परिवारहरूले बैंक माफत ऋण लिएको र बाँकीले अन्यबाट ऋण लिएको तथ्याङ्क छ। ४४.०१ प्रतिशत परिवारहरूले व्यक्तिबाट ऋण लिएको यथार्थले के स्पष्ट गर्दछ भने नागरिकहरूको बैङ्क तथा ठूला वित्तीय संस्थाको पहुँच वृद्धि हुन सकेको छैन। अर्कोतर्फ बैङ्कबाट कर्जा लिँदा धितो तथा अन्य प्रशासनिक भन्जट हुने भएकोले चर्को व्याजको मारमा परेतापनि विना धितो व्यक्तिसँग ऋण लिन सहज हुने भएकोले, साधारण मानिसहरू यसतर्फ बढी आर्कषित देखिन्छन्। तर जनतालाई व्यक्तिगत ऋणको स्रोतले आर्थिक भार पर्नगई नागरिकलाई गरीबीमा धकेल्न बाध्य पार्दछ। नगरपालिकामा ऋणको पहिलो स्रोत आन्तरिक ऋण भएता पनि दोस्रो स्रोत बैंक, तेस्रो वित्तीय संस्था, चौथो सहकारी हुनुले नगरमा क्रमश बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट ऋण लिने प्रवृत्ति विगतमा भन्दा सकारात्मक भएको देखिन्छ। हाल राष्ट्र बैङ्कले हरेक स्थानीय सरकार रहेको गाउँपालिका वा नगरपालिकामा एक बैङ्क शाखा खोल्न गरेको निर्देशनले बैङ्कहरूमा ग्रामीण सर्वसाधारणको पहुँच अझ वृद्धि हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

४.३ उद्योग, बैंक तथा सहकारी

४.३.१ सहकारी संस्थाको विवरण

नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यहाँका सहकारी संस्थाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको छ। सहकारी संस्थाले स्थानीय स्तरको बचतलाई नगरपालिका बाहिर जानबाट रोकी स्थानीय क्षेत्रमा विभिन्न आय मूलक कार्यमा लगानी गरिरहेका छन्। सहकारी संस्था प्रति जनताको अपनत्व बढी र प्रशासनिक भन्जट कमी हुने हुँदा वित्तीय क्षेत्रमा यहाँका जनताको पहुँच समेत बढेको छ।

नगरमा उद्योग व्यापार क्षेत्रमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ बचत तथा ऋण, कृषि र बहुद्देश्यीयआदि प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरूबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ। साथै यी संस्थाहरूले नियमित रूपमा सदस्यहरूबाट बचत सङ्कलन पनि गर्दै आएको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ६६: सहकारी संस्थाको नामावली

क्र.सं.	सहकारीको नाम	वडा नं.	किसिम	बचत	ऋण लगानी	सदस्य			सदस्य		
						म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
१	शिशौली बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	४३१३३०७	४४९९८८४	१०९	१०६	२१५	४	०	४
२	फ्रेण्डसिप बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	१३१५१७८३	१३२४९०००	१७	४७	६४	३	१	४
३	दीपज्योति नारी विकास तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	४००५७७१०	४३२९९१७९	०	२०२१	२०२१	५	०	५
४	बेतना बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	२६१२९१६३२७	३३९२२३६१	२७०	२१२	८४२	८	१	९
५	एकता बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	७८९४९२२	१०७२००८५	४५१	३१	४८२	१	१	२
६	चोमोलुमा बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	२२३८८८२	३२५४३०३	३४	४७	१२१	१	१	२
७	गेन्थुगे बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	२५८२८७५	२५,११,५००	११७	३००	४१७	१	०	१
८	सुनाखरी बहुउद्देशीय स. संस्था लि.	१	बचत	७३९२०८७	६५८०४२०	१५४	१३१	२८५	०	१	१
९	बेलवारी बहुउद्देशीय स. संस्था लि.	१	बचत	३०३८१७९४	३००६६४५८.००	१८६	२७४	४६०	४	२	६
१०	अमना बहुउद्देशीय स. संस्था लि.	१	बचत	४९०३२९४९	४९०८१५१४	४०७	४२७	८३४	६	४	१०
११	गंगा बहुउद्देशीय स. संस्था लि.	१	बचत	१७८४००५	६६६३४७१	११५	१३८	२५३	२	२	४
१२	अमुना कृषि स. संस्था लि.	१	बचत	५५०००	०	२४०	३०	२७०	०	०	०
१३	न्यु अन्नपूर्ण उपभोक्ता स. संस्था लि.	१	बचत	०	०	१०	३४	४४	४	६	१०
१४	साना किसान कृषि स. संस्था लि.	१	बचत	३३१६५६२०.१७	१०४९३०७४	५८८	३४७	९३५	२	२	४
१५	श्री माहादेव कृषि स. संस्था लि.	१	बचत	१४७५३३३	१०७६९०५	२९	५०	७९	०	१	१
१६	रोधि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१	बचत	२२३७२२५.९६	४२५०३००.००	१२७	७७	२०४	१	०	१
१७	संयन्त्र संचार स. संस्था लि.	१	बचत	०	०	७	११७	१२४	३	५	८
१८	संरक्षण बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	२२२२६५४	२९३०९९५	१५०	५	१५५	१	०	१
१९	सयपत्री बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	५१००६६१	६२५३२२०	१९६	१८६	३८२	१	०	१
२०	प्रत्यक्ष बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	३५४८९४७	४६५६२३९	२५०	११	२६१	१	०	१
२१	लालभित्ती बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	९२४९६९०	१३७५२६८७	२७१	२५६	५२७	३	०	३
२२	शुक्रपथ कृषि स. संस्था लि.	२	बचत	४७८८५६	६००९७०	५६	६५	१२१	०	१	१
२३	कविर बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	३३७१२३८	३१५१६७०	१०२	१४५	२४७	३	०	३

क्र.सं.	सहकारीको नाम	वडा नं.	किसिम	बचत	ऋण लगानी	सदस्य			सदस्य		
						म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
२४	गोल्डेन फ्युचर बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	१५९४०४५५	१६८१९२०७	८३	९८	१८१	३	१	४
२५	समुत्थान कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	२	बचत	९४३३३७९	८८६०५६०	३६१	३३७	६९८	१	१	२
२६	छठ पूजा बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	३	बचत	३४१३५२	८०३९००	१६	४४	६०	१	०	१
२७	जनहित बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	३	बचत	७८३३५	०	७४	५६	१३०	०	०	०
२८	बेलिपुष्प बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	३	बचत	११२६३६७३	१२१४७००१	१७०	२२८	३९८	१	२	३
२९	लालीगुरास बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	३	बचत	१५५८२०८४८	१५९६१७३७९	११६६	११३३	२२९९	४	४	८
३०	जिल्ला बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	३	बचत	७६२२१७३७	६५९३७५८२			३००	०	३	३
३१	मुनाल बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	४	बचत	९४०९६२	१२४२२९९	८७	२९	११६	०	१	१
३२	लक्ष्य बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	४	बचत	६१६७६६	७९४०००	६७	८०	१४७	१	०	१
३३	अनुभुती सुपारी बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	४	बचत	०	०	१५	१०	२५	१	०	१
३४	उर्वरा कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	४	बचत	२५३८७३१	२६५१०००	३२४	२३१	५५५	१	०	१
३५	समन्वय सामुदायिक बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	५	बचत	२७००२६१	४६५६१००	२६८	१७९	४४७	१	१	२
३६	कसेनी महिला बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	५	बचत	५६५८९८	१३१०७५३	१९६	०	१९६	१	०	१
३७	धन्याल बहुउद्देशिय स. संस्था लि.	५	बचत	१३५८५०९१	११६२०२७०	६४	२०५	२६९	१	२	३
३८	जनप्रेमी बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	५	बचत	२३४४६२७	८७४५३१	५६०	५०६	१०६६	१	३	४
३९	आपूर्ती बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	६	बचत	२०२७२०५	३३२६८९७	२९	३५	६४	१	१	२
४०	बाहुनी साना किसान बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	७	बचत	५७०१७५३	१०३५८४७७	४१४	१३	४२७	०	२	२
४१	सुधामा कृषि यान्त्रीकरण बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	७	बचत	२७६६९६१	३१६३९५६	४९	७३	१२२	१	२	३
४२	श्री कुञ्ज कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	७	बचत	१६१५७१३.८९	४३३८७७९	४६	१०३	१४९	२	२	४
४३	परिश्रमी सामाजिक उधमी महिला बचत तथा स. संस्था लि.	७	बचत	४४५७१५२	६१३३९००	२०८	०	२०२८	२	१	३
४४	दोर्लकना कृषि स. संस्था लि.	७	बचत	०	०	२७	२४	५१	०	१	१
४५	अनन्त कृषि स. संस्था लि.	७	बचत	५५०००	०	३५	४२	७७	०	०	०
४६	परिपरक कृषि स. संस्था लि.	७	बचत	१४३७२९५	३९२२७७१	१८	२६	४४	०	१	१

क्र. सं.	सहकारीको नाम	बडा नं.	किसिम	बचत	ऋण लगानी	सदस्य			सदस्य		
						म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
४७	पौरखी बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	८	बचत	३८८९१००२.५५	४९२७४२६५	५३८	५८९	११२७	१		३
४८	दीप पशुपति बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	८	बचत	३३०४८४२	३७८०५६०	१४८	१२५	२७३	२		४
४९	जनजागृती आइ. पिएम. कृषि स. संस्था लि.	८	बचत	१६७२४७	५३५३२६	३३	२५	५८	०		०
५०	गोधुली कृषि स. संस्था लि.	८	बचत	१६७२४७	५३५३२६	१०	१५	२५	०		०
५१	प्रसन्न नारी बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	९	बचत	६६१४५८९	९१३७३२	६१०	७	६१७	१		१
५२	नलवारी कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	०	०	१२	१३	२५	०		०
५३	सौन्दर्य कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	२०९८०९	३१४०००	४२	२९	७१	०		०
५४	प्रतिभा महिला बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	९	बचत	६६६९२	६१०००	२५	०	२५	०		०
५५	जुभारु कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	०	०	३३	२५	५८	०		०
५६	लाइफ भिजन बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	९	बचत	४७४६३७	५५०३००	६०	५५	११५	०		१
५७	बन्धन कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	७०३००	७९५२५	२८	२५	५३	०		०
५८	केशलिया कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	३५८०३८	३४६८००	२९	२८	५७	०		०
५९	उद्दमी कृषक स. संस्था लि.	९	बचत	३७३२३१६	५५९३९९	१३३	२२	१५५	०		१
६०	बाउनी साना किसान कृषि स. संस्था लि.	९	बचत	०	०	३९१	३	३९४	१		२
६१	बलुवाई बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१०	बचत	९८५९०५८	८९६०५९२	२५६	२६३	५१९	३		४
६२	भलभली बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१०	बचत	९९७८४४२	१२९३३७८१	३०५	३२१	६२६	२		३
६३	सेसेलुमा बहुउद्देशीय स. संस्था लि.	१०	बचत	२२७८१६	१८९९२५	२४	४८	७२	१		१
६४	शिखर बहुउद्देशीय बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१०	बचत	३१७५०१	२४९८३६	३५	३५	७०	१		२
६५	भाउन्ने बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	१०	बचत	२२७०३३	२३७११०७	६७	९०	१५७	१		१
६६	टेम्के बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	२५०८२२५	२५१११५०	५७	५०	१०७	१		१
६७	दर्शन बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	६९२८५०	८६१२९४	२५	३८	६३	०		१
६८	वारमाष्ट बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	७८१९०४.५०	१०७३४३	४१	५०	९१	०		१
६९	अविरल बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	६०३२२१८	८६८८४८६	२१९	१२१	३४०	२		२
७०	मयुङ बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	१५५८२०२५	१००२०३३०	१५३	१०७	२६०	१		२
७१	नवयुग बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	१४१८८४२ ९६	१३७७३०४६	१३९	१४५	२८४	४		५

क्र. सं.	सहकारीको नाम	बडा नं.	किसिम	बचत	ऋण लगानी	सदस्य			सदस्य		
						म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
७२	न्यु जनएकता बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	३००७१८३	३०६११५५५	२१८	२५७	४७५	३		६
७३	खुत्रुके बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	४२४९२१७	४६३५४४४	२०७	१५८	३६५	२		४
७४	साना किसान कृषि स. संस्था लि.	११	बचत	३५७२२२२	८९४०५६६	६११	५	६१६	२		२
७५	भिमसेन बहुउद्देशिय ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	२ ९६८८४०५०	२४९७७५१	४६	७८	१२४	०		१
७६	डाँगीहाट दुग्ध उत्पादक स. संस्था लि.	११	बचत	४११५७९	५७००००	१४	६५	७९	०		०
७७	समाज कल्याण बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	११	बचत	१७०४५६७	५९३२९३२	७०	१५३	२३३	१		२
७८	बहुमुखी दुग्ध उत्पादक स. संस्था लि.										
७९	मखमली महिला बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८०	जलजली बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८१	प्रस्ताव बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८२	प्रविधि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८३	अनिवार्य सम्वृद्धि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८४	आदान प्रदान सम्वृद्धि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८५	कोसेली बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										
८६	आधावधिक महिला बचत तथा ऋण स. संस्था लि.										

स्रोत: डिभिजन सहकारी कार्यालय, २०७५

४.३.२ उद्योग सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा ठुला उद्योगहरू नभएता पनि कृषिमा आधारित साना उद्योगहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । कपडा उद्योग, पानी प्रशोधन, दाना,जडीबुटीमा आधारित केही स-साना उद्योगहरूले व्यवसायिक उत्पादन सुरुवात गरेका छन् । यस बाहेक मह, बेसार, अदुवा, भटमासजस्ता कृषिजन्य घरेलु उत्पादनमा पनि त्रमश व्यवसायिक हुँदै जान थालेको छ ।

यस नगरपालिकामा रहेका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा सोमबारे बजार, लालभित्ति बजार, बुधबारे बजार, शनीहाट बजार, बिहिवारे बजार लगायतका प्रमुख बजारहरू रहेका छन् । यस्ता बजारहरूबाट विशेषगरी खुद्रा व्यापार हुने गरेको छ । यसैगरी, बेलवारी नगरपालिकाबाट थोक व्यापार समेत हुने गरेको छ । थोक व्यापार अन्तर्गत खाद्य मिलबाट उत्पादित चामल, पिठो, तेल अन्य पहाडी तथा तराई जिल्लासँग हुने गरेको छ भने अन्य थोक व्यापारमा विस्कुट, साबुन, चाउचाउ, चिया, चिनी आदिको हुने गरेको छ । यसका अतिरिक्त

तेस्रो मुलुकमा निर्मित इलेक्ट्रीक र इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरूका साथै फरेन गुड्सको नाममा विभिन्न तेस्रो मुलुकहरूबाट उत्पादन भई आयत गरिएका घरेलु उपयोगका सामानहरूको समेत थोक र खुद्राविक्री यस नगरपालिकाबाट हुने गरेको पाइन्छ। यस नगरपालिकामा रहेका साना तथा घरेलु उद्योगहरूको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ६५ साना तथा घरेलु उद्योगहरूको विवरण

उद्योगको नाम तथा ठेगाना	हस्ताक्षर	उद्योगको स्वामित्व	उद्योगको प्रकार	लगानी रु (दश लाखमा)	प्रत्यक्ष रोजगारी			उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	बार्षिक आम्दानी
					म.	पु.	जम्मा		
श्री बेलवारी कृषक दाना उद्योग प्रा. लि.	३	निजी	उत्पादन	१३ करोड	२	१५	१७	कुखुराको दाना	२० लाख
विष्णु जल उद्योग	३	निजी	उत्पादन	४० लाख	४	२	६	पानी	
बुढासुब्बा स्टेशनरी उद्योग	३	निजी	उत्पादन	५ लाख	१	१	२	कापी, डायरी	
तेह्रथुम ढाका कपडा उद्योग	३	निजी	उत्पादन	२ लाख	४		४	ढाका कपडा	
प्रेरणा प्याकेजिङ उद्योग	२	निजी	सेवा		२		२	प्याकेजिङ	
सुविधा नुड्लस उद्योग	१	निजी	उत्पादन		४		४	नुड्लस	
विन्धवासिनि खाद्य उद्योग	१	निजी	उत्पादन		४	९	१३	चमल	
बेतना जल उद्योग	३	निजी	उत्पादन	३० लाख	४	६	१०	पानी	३ लाख
नेम्बाङ चिप्स उद्योग	४	निजी	उत्पादन		१	२	३	चिप्स	
मनकामना कोशी ग्यास उद्योग	३	निजी	सेवा			२	२	ग्यास	
राधानगर राईस मिल	८	निजी	उत्पादन			६	६	चामल	

स्रोत: उद्योग विभाग, २०७५

कृषि योग्य जमिनको उपलब्धता कृषि तथा वनजन्य कच्चा पदार्थहरूको उपलब्धता, परम्परागत तथा जातिगत सीप, कौशल, पर्यटकीय महत्वका स्थलहरूको उपलब्धता लगायतका विभिन्न कारणले नगरपालिकामा कृषि तथा स्थानीय परम्परा र सीपमा आधारित उद्योगहरूको विकासको राम्रो सम्भावना रहेको छ। विशेषगरी ग्रामीण क्षेत्रका मानिसहरू उल्लेखनीय रूपमा औद्योगिक विकासतर्फ लागीसकेका छैनन्। तथापी, स्थानीय माग कार्यमा केही मभौला, साना तथा घरेलु उद्योग भने संचालित छन्। त्यसैगरी साप्ताहिक रूपमा लाग्ने बेलवारी नगरपालिकामा विभिन्न हाट बजारमा स्थानीय उत्पादन तथा दैनिक उपभोग्य वस्तुहरू चौपायाको किनबेच हुने गर्दछ। यसले पनि नगरपालिकामा आर्थिक कारोबारको मात्रामा वृद्धि गराएको छ।

बेलवारी नगरपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक कच्चा पदार्थ तथा विभिन्न स्रोत र साधनले उद्योगको संभावना प्रचुर देखिन्छ तर लगानी, व्यवसायिकता तथा विभिन्न पूर्वाधारको असुविधाको कारण उद्योगमा अपेक्षित विकास हुन सकेको देखिँदैन। केही साना साना उद्योगहरू सञ्चालित भएता पनि बेलवारी नगरपालिका लगायत आसपासका क्षेत्रसम्म मात्र आवश्यकता परिपूर्ति गर्न सफल छन्। ती उद्योगहरूले राष्ट्रिय माग तथा अर्थतन्त्रको हिस्सा भने खासै ओगट्न सकेको देखिँदैन।

४.३.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिकामा उद्योग व्यापार लगानी गर्न वित्तीय संस्थाहरूमा वाणिज्य बैंकहरू मार्फत कर्जा लगानी हुने गरेको देखिन्छ। यस बाहेक नगरपालिकामा संचालित अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पनि कर्जा उपलब्ध

गर्दै आएका छन् भने नगरपालिकावासीहरूसँग रहेको रकमलाई निक्षेपको रूपमा स्विकार गरी बचत पनि गर्दै आएका छन् । यस नगरपालिकामा निम्नअनुसारका बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरूको विवरण तलको तालिमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ६८: बैंक सम्बन्धी विवरण

सि.न.	वित्तीय संस्थाको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक	बेलवारी १	
२	लक्ष्मि बैंक	बेलवारी १	
३	NIC Asia बैंक	बेलवारी १	
४	सानिमा बैंक	बेलवारी ३	
५	प्रभु बैंक	बेलवारी ३	
६	सेञ्चुरी बैंक	बेलवारी ३	
७	एनएमबी बैंक	बेलवारी ३	
८	ग्रामीण विकास बैंक	बेलवारी ९	
९	जनता बैंक लक्ष्मीमार्ग	बेलवारी ११	
१०	श्रृजना फाइनेन्स लक्ष्मीमार्ग	बेलवारी ११	
११	सनराइज बैंक लक्ष्मीमार्ग	बेलवारी ११	

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

४.४ व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

कृषिजन्य तथा उत्पादनमुलक उद्योग अन्तर्गत पर्ने खाद्य मिलबाट उत्पादन हुने बस्तु, दाल, चामल, तेल, पिठो, मसला, आदिले स्थानीय बजारको आवश्यकता पूर्ति गर्नुको साथै केही मात्रामा यिनले अन्य नगरपालिका तथा छिमेकी जिल्लाहरूको बजारको रूपमा सेवा समेत पुऱ्याइरहेका छन् । स्थानीय उत्पादन तथा आयातित उत्पादनहरूको बजारीकरण हुने गरेका प्रमुख बजार केन्द्रहरू निम्नानुसार छन् ।

तालिका नं. ६९: व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण

क्र.सं.	बजार/व्यापारिक केन्द्रको नाम	वडा नं.	मुख्य व्यापारिक वस्तुहरू
१	सोमबारे बजार	१	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
२	लालभित्ति बजार	२	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
३	शुक्रबारे बजार	२	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
४	पशुहाट बजार	३	पशु किनबेच
५	बुधबारे बजार, बुधबारे	४	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
६	शनिबारे बजार, बेतना	४	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
७	आइतबारे बजार, सखुवाटोली	४	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
८	शनिहाट बजार	५	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
९	बिहिवारे बजार	५	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१०	सोमबारे बजार	६	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
९	बाहुनी बजार	७	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१०	बुधबारे बजार	८	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
११	त्रीवेणी बजार	८	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू

क्र.सं.	बजार/व्यापारिक केन्द्रको नाम	वडा नं.	मुख्य व्यापारिक वस्तुहरू
१२	शुक्रबारे बजार	९	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१३	शनिबारे बजार	११	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१४	मङ्गलबारे	११	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१५	शुक्रबारे बजार	११	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय/जनप्रतिनिधि, २०७५

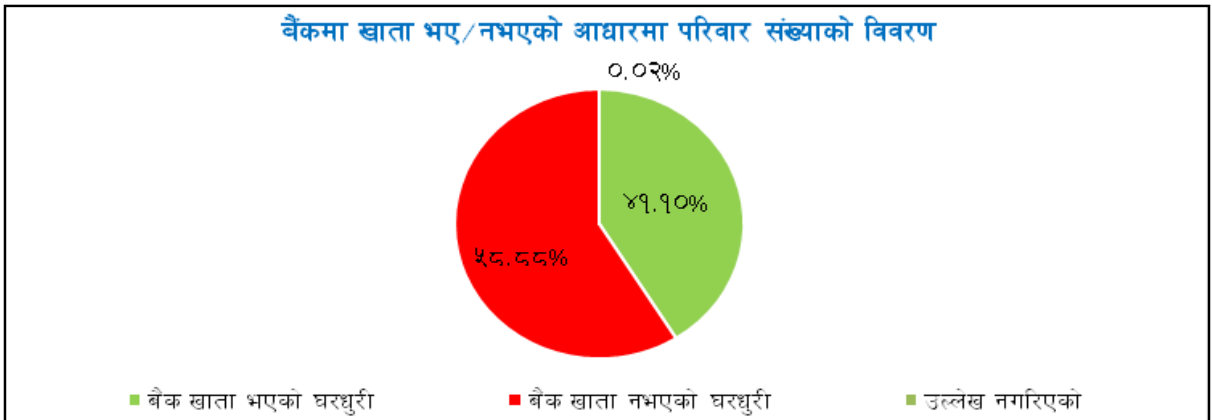
४.४.१ बैकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार संख्याको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये ७,०७९ अर्थात् ४१.१ प्रतिशत परिवारहरूको बैङ्क खाता रहेको छ भने १०,१४२ अर्थात् ५८.९ प्रतिशत परिवारको बैङ्क खाता छैन । ग्रामीण जनतालाई आधुनिक बैङ्किङ सुविधा प्रदान गर्न थप प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसो गर्दा नागरिकले गर्ने सबै आर्थिक कारोबारको पूर्ण अभिलेख रहन्छ र राज्यद्वारा प्राप्त हुने विभिन्न सुविधाहरू बैङ्किङ प्रणालीबाट गर्दा त्यो लक्षित वर्गमा पुग्ने सुनिश्चितता समेत हुनजान्छ । राज्यलाई वित्तीय व्यवस्थापन गरी सम्पूर्ण जन साधारणहरूमा बैङ्किङ प्रति सकारात्मक धारणा विकास गर्न सहयोग पुर्याउनु पर्ने देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७०: बैकमा खाता भए/नभएको आधारमा परिवार संख्याको विवरण

वडा नं.	बैक खाता भएको घरघुरी		बैक खाता नभएको घरघुरी		उल्लेख नगरिएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	९७५	५४.४	८१८	४५.६	०	०.००	१,७९३
२	८६७	५४.२	७३३	४५.८	०	०.००	१,६००
३	६९४	४८.८	७२८	५१.२	१	०.०१	१,४२३
४	६६८	३६.४	१,१६८	६३.६	१	०.०१	१,८३७
५	६०२	४२.८	८०६	५७.२	०	०.००	१,४०८
६	३३०	३४.१	६३७	६५.९	०	०.००	९६७
७	३८२	३२.०	८१२	६८.०	०	०.००	१,१९४
८	६३४	३७.८	१,०४५	६२.२	०	०.००	१,६७९
९	५४०	२६.२	१,५१९	७३.८	१	०.०१	२,०६०
१०	५१२	३७.२	८६६	६२.८	०	०.००	१,३७८
११	८७५	४६.४	१,०१०	५३.६	०	०.००	१,८८५
जम्मा	७,०७९	४१.१	१०,१४२	५८.९	३	०.०२	१७,२२४

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

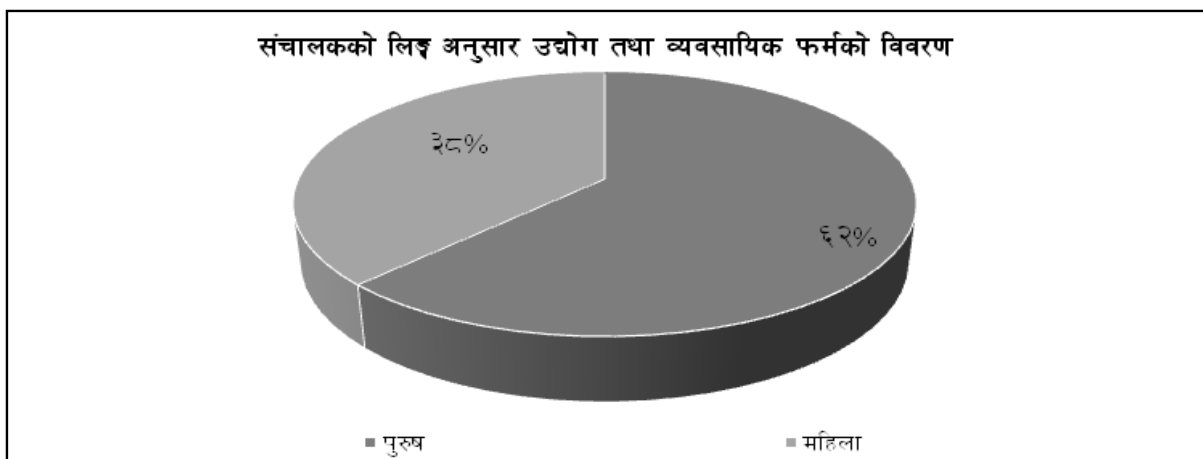
४.५ व्यापार तथा उद्योग व्यवसाय

४.५.१ संचालकको लिङ्ग अनुसार उद्योग तथा व्यवसायिक फर्मको विवरण

प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार, व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनी सञ्चालकको लिङ्गका आधारमा जनसंख्याको विश्लेषण गर्दा पुरुषको तुलनामा महिलाको स्वामित्वमा रहेका फर्महरूको संख्या आधा भन्दा पनि कम रहेको छ । तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिका भर संचालनमा रहेका १,८७९ फर्महरू मध्ये १,१७२ अर्थात् ६२.३ प्रतिशत फर्ममा पुरुषको स्वामित्व र ७०७ अर्थात् ३७.७ प्रतिशत फर्ममा महिलाको स्वामित्व रहेको देखिन्छ । त्यसो त महिलाका नाममा रहेका फर्महरूमा महिलाको नै भूमिका निर्णायक हुन्छ भन्ने सकिँदैन वा पुरुषको नाममा रहेका फर्महरूमा महिलाको भूमिका पनि निर्णायक हुन सक्दछ । यद्यपि लैङ्गिक हिसाबले तथ्याङ्कको तुलनात्मक अन्तरमा देखिएको फराकिलोपनले व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरू संचालन गर्ने महिलाको संख्या पक्कै नै न्यून रहेको देखाउँछ । महिलालाई आर्थिक रूपले निर्णायक तहमा पुऱ्याउन सर्वप्रथम महिला उद्यमशीलता विकासका प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी महिला शसक्तिकरणलाई केन्द्रमा राख्नुपर्दछ । अर्कोतर्फ तथ्याङ्कले व्यापार-व्यवसाय संचालकमा महिलाको संलग्नता भने देखिएको सकारात्मक संकेत गरेपनि उनीहरूले संचालन गरेका फर्मको प्रकृति कस्तो प्रकारको हो भन्ने स्पष्ट नभएकोले उनीहरूको आर्थिक स्थिति कति बलियो छ भनेर आँकलन गर्न भने सकिँदैन । उदाहरणका लागि यदि महिलाले संचालन गरेका फर्महरू सामान्य सिलाइ-कटाई, तितौरा, अचार, बुनाइ, बुटिक, पार्लर आदि खालका रहेछन् भने यस प्रकारका व्यापारिक फर्महरूले चरम गरिवीबाट माथि उठ्न सहयोग पुऱ्याएतापनि महिलालाई आर्थिक हिसाबले वास्तवमै सबल भने बनाउँदैनन् । यसको लागि महिला उद्यमशीलता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी ठुला लगानी तर्फ आकर्षित गर्नुपर्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७: उद्योग व्यवसाय सञ्चालकको लिङ्गानुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	पुरुष		महिला		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	२४२	६१.०	१५५	३९.०	३९७
२	९६	५७.८	७०	४२.२	१६६
३	१२६	६०.०	८४	४०.०	२१०
४	५८	५३.७	५०	४६.३	१०८
५	६३	९२.६	५	७.४	६८
६	७७	७९.४	२०	२०.६	९७
७	१००	७१.४	४०	२८.६	१४०
८	४२	६४.६	२३	३५.४	६५
९	११६	६१.४	७३	३८.६	१८९
१०	५९	६४.८	३२	३५.२	९१
११	१९३	५५.०	१५८	४५.०	३५१
जम्मा	१,१७२	६२.३	७०७	३७.७	१,८७९

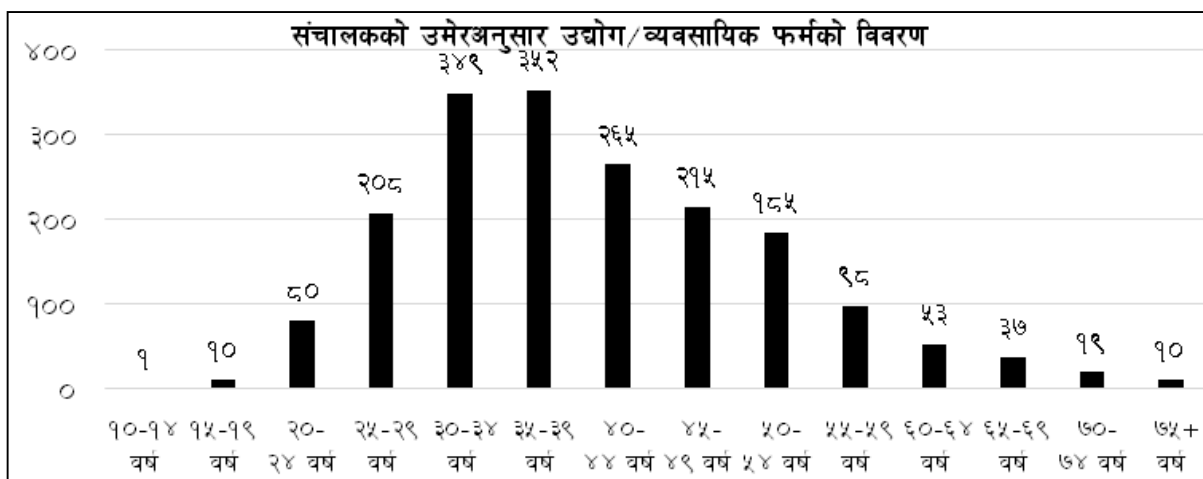
४.५.२ संचालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा संचालनमा रहेका १,८८२ व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरू मध्ये संचालकको उमेर समूह अनुसार वर्गीकरण गर्दा सबैभन्दा बढी ३५-३९ वर्षको उमेर समूहका संचालकहरूको स्वामित्वमा ३५२ अर्थात् १८.७० प्रतिशत फर्महरू रहेका छन्। त्यसैगरी ३० देखि ३४ वर्षको उमेर समूह बीचमा मात्र ३४९ अर्थात् १८.५४ प्रतिशत फर्महरू रहेका छन्। २५ देखि ४४ वर्षको उमेर समूह उर्जावान उमेर समूह भएकोले स्वाभाविक रूपमा यस उमेर समूहका संचालकहरू बढी देखिएका छन्। महत्वपूर्ण पक्ष भनेको यो उमेर समूहका कति जनसंख्या यसप्रकारको उद्यमशिलतामा संलग्न छन् भन्ने हो। सम्पन्नता सूचकाङ्क र बेरोजगारीको तथ्याङ्क हेर्दा नगरपालिकामा व्यापक ढंगले उद्यमशिलता विकास, युवा स्वरोजगार तथा रोजगारी श्रृजनाका कार्यान्वयन योग्य कार्यक्रमहरू संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। उमेरगत हिसाबले हेर्दा १ वटा फर्महरू बालबालिकाको नाम रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. ७२: संचालकको उमेरसमूह अनुसार उद्योग/व्यवसायिक फर्मको विवरण

उमेर समूह	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
१०-१४ वर्ष								१				१	०.०५
१५-१९ वर्ष	१			१		१		१	५		१	१०	०.५३
२०-२४ वर्ष	१८	१२	१२	३		२	५	५	७	१	१५	८०	४.२५
२५-२९ वर्ष	४३	१९	२४	१४	६	४	१७	९	१९	१०	४३	२०८	११.०५
३०-३४ वर्ष	८८	३१	३८	१७	५	१३	२७	१४	३१	१९	६६	३४९	१८.५४
३५-३९ वर्ष	८१	२८	३९	२१	१०	१८	२२	१०	३७	१८	६८	३५२	१८.७०
४०-४४ वर्ष	५१	२१	३२	१७	१३	९	२३	८	२४	१३	५४	२६५	१४.०८
४५-४९ वर्ष	४८	१५	२०	११	१३	१८	१५	६	२५	१२	३२	२१५	११.४२
५०-५४ वर्ष	३२	१८	१८	१३	८	१६	१६	१	१५	७	४१	१८५	९.८३
५५-५९ वर्ष	१८	११	११	४	६	६	७	५	११	६	१३	९८	५.२१
६०-६४ वर्ष	४	६	८	२	४	४	२	४	९	२	८	५३	२.८२
६५-६९ वर्ष	६	३	६	२	१	४	५		३	१	६	३७	१.९७
७०-७४ वर्ष	२	२	२	३	१	१	१	१	२		४	१९	१.०१
७५-७९ वर्ष	५				१	१			१	२		१०	०.५३
जम्मा	३९७	१६६	२१०	१०८	६८	९७	१४०	६५	१८९	९१	३५१	१,८८२	१००.००

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

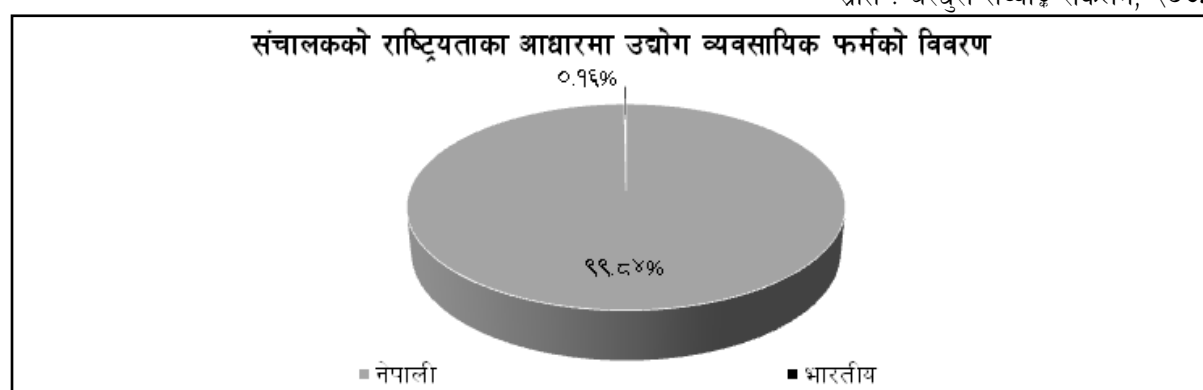
४.५.३ संचालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण

नगरपालिकामा संचालनमा रहेका व्यापार-व्यवसायिक फर्महरूमध्ये राष्ट्रियताका आधारमा हेर्दा नेपालीको स्वामित्वमा ९९.८४ प्रतिशत, भारतीयका नाममा ०.१६ प्रतिशत छन् । नगरपालिकामा वैदेशिक लगानीमा रहेका व्यापार वा व्यवसायिक फर्महरूको संख्या देखिँदैन । लगानी रहेका केही फर्महरूमा भारतीयहरूको सीमित संख्यामा लगानी भएको र तेस्रोमा अन्य मुलुकका नागरिकहरूको संलग्नता शून्य भएको देखिन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७३: संचालकको राष्ट्रियताका आधारमा उद्योग व्यवसायिक फर्मको विवरण

वडा नं.	नेपाली	भारतीय	जम्मा
१	३९६	१	३९७
२	१६६		१६६
३	२१०		२१०
४	१०८		१०८
५	६८		६८
६	९७		९७
७	१४०		१४०
८	६५		६५
९	१८९		१८९
१०	९०	१	९१
११	३५०	१	३५१
जम्मा	१,८७९	३	१,८८२
प्रतिशत	९९.८४	०.१६	१००.००

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.५.४ दर्ताको आधारमा उद्योगहरूको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

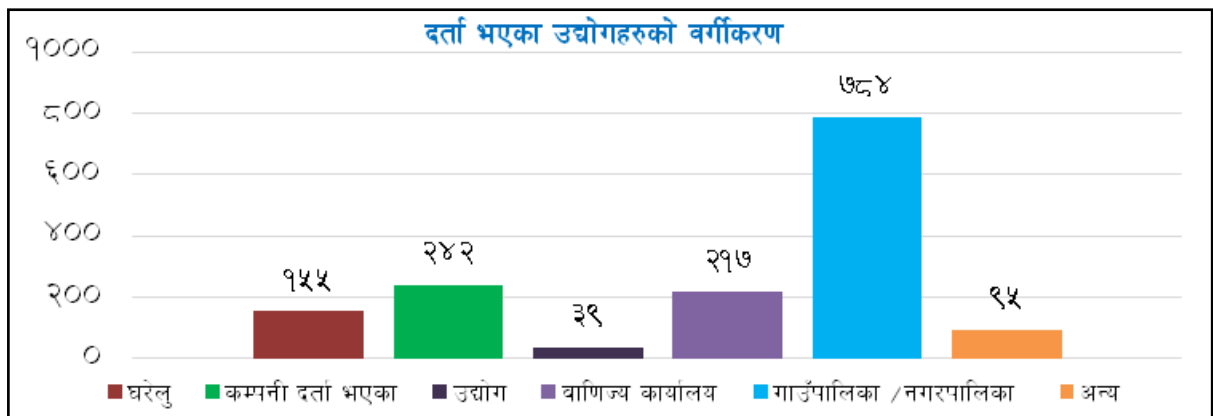
नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमध्ये सबैभन्दा बढी नगरपालिकामा दर्ता भएका फर्महरू १०८०, घरेलुमा दर्ता भएका १५५, कम्पनीमा दर्ता भएका २४२, वाणिज्य कार्यालयमा दर्ता भएका २१७, उद्योगमा दर्ता भएका ३९ र अन्यमा ९५ रहेका छन्। तथ्याङ्कलाई हेर्दा नगरपालिकामा दर्ता हुने फर्मको संख्या सबैभन्दा धेरै हुनुले नगरपालिकामा व्यापारिक प्रकृतिका फर्महरू धेरै भएको र उत्पादनमुखी उद्योग, व्यवसाय वा कम्पनीमा दर्ता भएका फर्महरूको संख्या कम देखिन्छ। नगरपालिकाको अर्थतन्त्र बलियो बनाउन उत्पादनलाई सबैभन्दा बढी जोड दिई नगरपालिकामा उत्पादित वस्तुहरू अन्यत्र निर्यात गर्ने वातावरण बनाउनुपर्दछ। यसका लागि लगानी मैत्री वातावरण, सार्जजनिक, निजी साभेदारी, युवा उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम, अभिमुखीकरण, तालिम जस्ता क्रियाकलापहरू सम्पूर्ण सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा सञ्चालन गरिनुपर्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ७४: दर्ता भएका उद्योग/व्यवसायिक फर्मको वर्गीकरण (बहुउत्तरमा आधारित)

वडा नं.	घरेलु	कम्पनी दर्ता भएका	उद्योग	वाणिज्य कार्यालय	पालिका/नगरपालिका	*अन्य	जम्मा
१	२६	१२२	१४	१३७	२०३	४६	२७७
२	१५	२	६	११	५२	८	७७
३	६	१	३	१५	१३८	१	१४८
४	१०		४	४	१८	३	३०
५	८				२०	६	३२
६	२४	५		८	२१	३	६०
७	७	१४		११	९४	१	९९
८	१७	३	२	१	६	१	२८
९	१४	२	३	२१	४२	१८	९९
१०	६	१	७	७	२७	५	५१
११	२२	९२		२	१६३	३	१८७
जम्मा	१५५	२४२	३९	२१७	७८४	९५	१,०८०
प्रतिशत	१४.३५	२२.४१	३.६१	२०.०९	७२.५९	८.८०	१००.००

*अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित श्रोत बाहेक अन्य श्रोतमा दर्ता भएको फर्महरू लाई बुझ्नु पर्दछ।

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.५.५ उद्योग व्यवसाय र व्यापारिक फर्महरू संचालन भई रहेका घरहरूको स्वामित्वको प्रकार

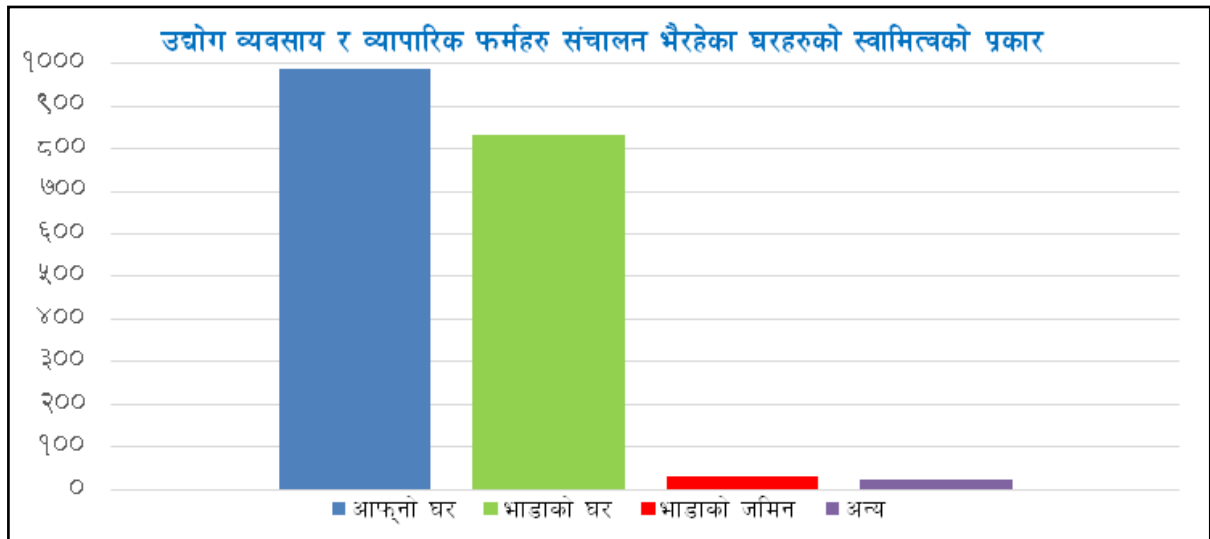
नगरपालिकामा संचालित उद्योग व्यवसायहरू संचालन भई रहेका घरहरूमा स्वामित्वको प्रकारलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी आफ्नो घरमा ९८९ अर्थात् ५२.६३ प्रतिशत, भाडाको घरमा ८३४ अर्थात् ४४.३१ प्रतिशत, भाडाको जमिनमा ३१ अर्थात् १.६५ प्रतिशत र अन्यमा २६ अर्थात् १.३८ प्रतिशत फर्महरू संचालनमा रहेको पाइयो । आफ्नै स्वामित्वमा घर वा जमिन नभएपनि लगानी गरी भाडामा लिएको घर वा जमिनमा व्यापार व्यवसाय संचालन गर्नेको संख्या उल्लेख्य हुनुले व्यापार व्यवसाय संचालन गर्न आफ्नै घर वा जमिन हुनु पर्दैन सीप, जाँगर र लगानी गर्ने वातावरण साथै, ऋणको सहजता र सुरक्षा जस्ता कुराहरू महत्वपूर्ण हुन्छन् भन्ने संकेत मिल्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ७५: उद्योग/व्यवसायिक फर्म सञ्चालन भइरहेका घरको स्वामित्व

वडा नं.	आफ्नो घर	भाडाको घर	भाडाको जमिन	अन्य	जम्मा
१	१२०	२७२		५	३९७
२	७४	९०	२		१६६
३	९०	१०५	१५		२१०
४	७६	२३	५	४	१०८
५	५०	१४	१	३	६८
६	७७	१८		२	९७
७	६९	७१			१४०
८	४८	१५		२	६५
९	११३	७०	३	३	१८९
१०	४६	४१	२	२	९१
११	२२८	११५	३	५	३५१
जम्मा	९८९	८३४	३१	२६	१,८८२
प्रतिशत	५२.६३	४४.३१	१.६५	१.३८	१००.००

* अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित श्रोत बाहेक अन्य श्रोत जस्तै सरकारी, गुठी आदि ।

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

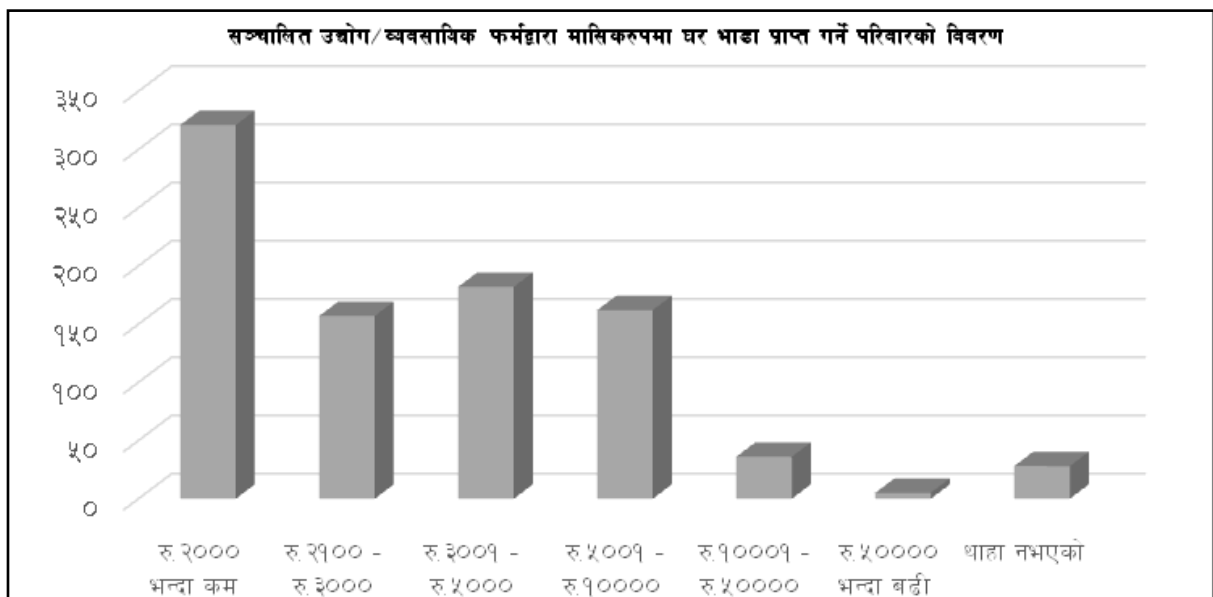
४.५.६ सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारहरूको विवरण

नगरपालिकामा उद्योग व्यवसाय सञ्चालनबाट मासिक भाडा प्राप्त गर्ने परिवारहरू मध्ये ३२० घर परिवारहरूले मासिक २००० भन्दा कम भाडा प्राप्त गर्दछन् । त्यसैगरी १५७ घरपरिवाहहरूले रू. २,१०० देखि ३,००० सम्म, १८२ घरपरिवारहरूले ३००१ देखि ५००० को बिचमा भाडा प्राप्त गर्दछन् । त्यसैगरी १६२ घरपरिवारले ५००१ देखि १०००० सम्म भाडा प्राप्त गर्दछन् भने ५०००० भन्दा माथि भाडा प्राप्त गर्ने घर परिवार ५ मात्र देखिन्छ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा उच्च मासिक भाडा प्राप्त गर्ने घरपरिवारहरू वडा नं. १ मा तुलनात्मकरूपमा बढी रहेका छन् । यस बाहेक अन्य वडामा अत्यन्त कम छन् । नगरपालिकामा न्यून मासिक भाडामा बस्ने व्यापारिक तथा व्यवसायिक फर्मको संख्या धेरै भएकोले यस नगरपालिकामा ठूला स्तरका उद्योग व्यवसायहरू न्यून संख्यामा मात्र रहेको संकेत मिल्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७६: सञ्चालित उद्योग/व्यवसायिक फर्मद्वारा मासिकरूपमा घर भाडा प्राप्त गर्ने परिवारको विवरण

वडा नं.	रू. २००० भन्दा कम	रू. २१०० - रू. ३०००	रू. ३००१ - रू. ५०००	रू. ५००१ - रू. १००००	रू. १०००१ - रू. ५००००	रू. ५०००० भन्दा बढी	थाहा नभएको	जम्मा	औषत मासिक भाडा रकम
१	३९	३३	६७	१०८	२३	३	४	२७७	१०,३८६.९७
२	२८	२२	३२	८	१		१	९२	३,९४७.८०
३	३०	१७	३२	२५	४	१	११	१२०	४,४३६.४८
४	२७	४		१				३२	१,९५६.२५
५	११	२	१	१			३	१८	१,९४९.६७
६	११	४	३				२	२०	१,९०९.८०
७	३१	२७	८	३	२			७१	३,४६६.२०
८	११	१	१	१			३	१७	२,०१७.२९
९	४०	२०	११	५				७६	२,५०७.८९
१०	३४	२	६	१	२			४५	३,४२०.००
११	५९	२५	२१	९	४	१	४	१२३	३,७६५.७९
जम्मा	३२०	१५७	१८२	१६२	३६	५	२८	८९१	५,६०८.०२
प्रतिशत	३६.०३	१७.६२	२०.४३	१८.१८	४.०४	०.५६	३.१४	१००.००	

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.५.७ उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण

नगरपालिकामा संचालनमा रहेका कुल १,८८२ व्यापारिक वा व्यवसायिक फर्महरूमा जम्मा ४,४५७ व्यक्तिहरू संलग्न छन् । फर्ममा संचालक र साभेदारहरूको संख्या १,६९३ रहेको छ भने यि फर्महरूमा योगदान गर्ने परिवार सदस्य संख्या ९५२ रहेकाछन् । साथै यी फर्महरूमा काम गर्ने नियमित कर्मचारी संख्या १,८१२ रहेकाछन् । नगरपालिकामा काम गर्न सक्ने १५ देखि ५९ वर्षसम्मको उमेर समूहमा कुल ४२,७९७ जनाको जनसंख्या रहेपनि उद्योग, व्यवसाय आदिमा संलग्न व्यक्तिको संख्या अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ । यस्तै स्थिति रहीरहे नगरपालिकाका घरपरिवारहरू थप गरिवीतर्फ धकेलिने सम्भावना रहेकोले बेलैमा प्रभावकारी कार्यक्रमहरू संचालन गरी उद्यमशिलता विकासतर्फ उन्मुख हुनु जरुरी छ । विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ७७: उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिहरूको विवरण

वडा नं.	जम्मा व्यवसायिक फर्म	जम्मा संलग्न व्यक्ति	जम्मा प्रोपाइटर/सक्रिय साभेदार	योगदान गर्ने परिवार सदस्य संख्या	जम्मा नियमित कर्मचारी संख्या
१	३९७	९६०	२१८	२७८	४६४
२	१६६	२९४	१७२	२८	९४
३	२१०	३९९	२३८	३६	१२५
४	१०८	३३२	१११	८१	१४०
५	६८	१२७	७३	२७	२७
६	९७	२१४	८८	७०	५६
७	१४०	२५७	११५	२२	१२०
८	६५	१३४	५१	३३	५०
९	१८९	४२९	१६३	२९	२३७
१०	९१	२९४	८३	८९	१२२
११	३५१	१,०१७	३८१	२५९	३७७
जम्मा	१,८८२	४,४५७	१,६९३	९५२	१,८१२

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.५.८ व्यवसायीक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति

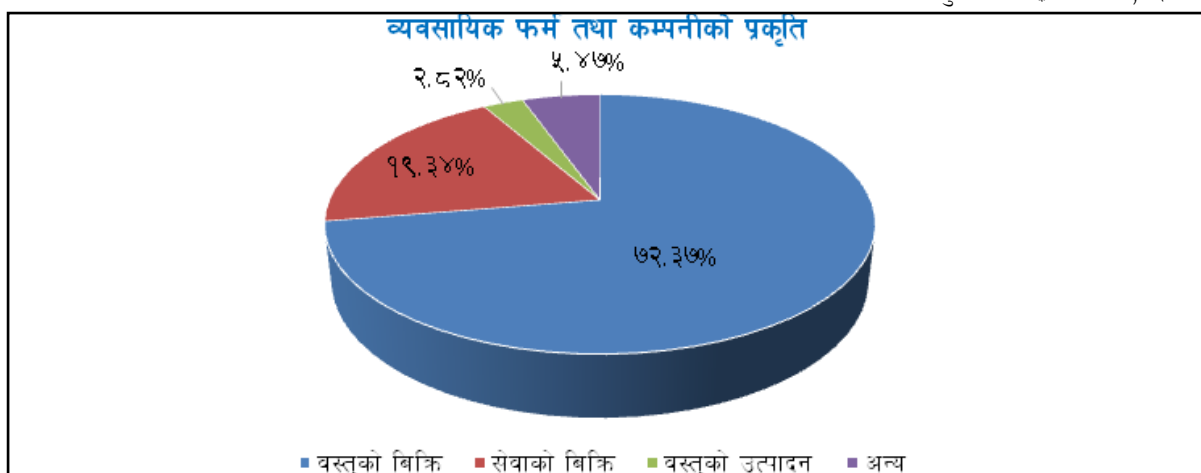
नगरपालिकामा संचालनमा रहेका व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीहरू मध्ये वस्तुको बिक्री गर्ने सबैभन्दा बढी १,३६२ अर्थात् ७२.३७ प्रतिशत, सेवाको बिक्री गर्ने ३६४ अर्थात् १९.३४ प्रतिशत, वस्तुको उत्पादन गर्ने ५३ अर्थात् २.८२ प्रतिशत र अन्यमा १०३ अर्थात् ५.४७ प्रतिशत रहेका छन् । नगरपालिकामा उत्पादनशील फर्महरूको संख्या न्यून रहेको तथ्याङ्कबाट के स्पष्ट हुन्छ भने व्यापारबाट मात्र आर्थिक सम्बृद्धि सम्भव हुँदैन किनकि नगरपालिकामा उत्पादित वस्तुहरू नहुँदा व्यापारमा विदेशमा उत्पादित वा देशका अन्य भागमा उत्पादित वस्तुहरूको किनबेच मात्र हुन्छ । तसर्थ नगरपालिकाको अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन नगरपालिकाभित्र नै उत्पादन हुने खालका वस्तुहरूको उत्पादन तथा त्यस्ता वस्तुहरूको निर्यातलाई विशेष जोड दिनुपर्दछ । त्यस्ता वस्तुहरूको उत्पादन स्थानीयश्रोत र साधनमा आधारित हुनुपर्दछ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा यस प्रकारका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरूको संख्या सबैभन्दा कम हुनुले नगरपालिकाको अर्थतन्त्र सबल हुने सम्भावना न्यून देखिएकोले यसतर्फ नगरपालिका र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले ध्यान दिनु नितान्त जरुरी छ । विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको प्रकृति

वडा नं.	वस्तुको बिक्रि	सेवाको बिक्रि	वस्तुको उत्पादन	अन्य	जम्मा
१	२९५	८६	९	७	३९७
२	११७	३०	६	१३	१६६
३	१५२	३२	६	२०	२१०
४	८८	१६	३	१	१०८
५	३८	१३	५	१२	६८
६	७४	१२	३	८	९७
७	१०७	२४	५	४	१४०
८	६०		२	३	६५
९	१३२	५३	३	१	१८९
१०	५५	२८	४	४	९१
११	२४४	७०	७	३०	३५१
जम्मा	१,३६२	३६४	५३	१०३	१,८८२
प्रतिशत	७२.३७	१९.३४	२.८२	५.४७	१००.००

*माथि उल्लेखित श्रोत बाहेक अन्य श्रोत जस्तै ओसार पसार, वस्तु साटा-साट आदि ।

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

४.५.९ पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

तालिका नं. ७८: पुँजी लगानीको आधारमा व्यवसायिक फर्म तथा कम्पनीको विवरण

वडा नं.	रू.५०००० भन्दा कम	रू.५०००१ - रू.१०००००	रू.१००००१ - रू.५०००००	रू.५००००१ - रू.१००००००	रू.५०००००० भन्दा धेरै	जम्मा	औषत लगानी रकम
१	७८	४८	२७०		१	३९७	४१७,६३२
२	५३	३३	८०			१६६	२३२,०३६
३	६३	५५	९१	१		२१०	३०३,३१४
४	४२	३७	२९			१०८	१६२,६४८
५	२७	१२	२७	१	१	६८	५१५,३६८
६	६१	११	२५			९७	१४५,०७२
७	६९	२०	५०		१	१४०	३५७,९११
८	३१	१६	१८			६५	१६८,९६९
९	८७	३७	६५			१८९	१८२,७५१
१०	३७	२३	३०	१		९१	२९१,५२७
११	१३८	६४	१४९			३५१	२७१,४५०
जम्मा	६८६	३५६	८३४	३	३	१,८८२	२९३,३७७
प्रतिशत	३६.४५	१८.९२	४४.३१	०.१६	०.१६	१००.००	

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ९७

खण्ड ५ : कृषि तथा पशु

५.१ कृषि

राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ मा देशमा भौगोलिक विविधताले उपलब्ध गराएको अवसर, कृषकहरूको लामो समय देखिको विशिष्ट अनुभव र आधुनिक कृषि प्रविधिको सदुपयोगबाट दिगो आर्थिक वृद्धि तथा खाद्य सुरक्षा कायम गर्न सकिने सम्भावना रहेको औल्याइएको छ । तथापि कृषि उर्वर भूमिको अवैज्ञानिक प्रयोग, प्राकृतिक प्रकोपहरूको भूमिमा पर्ने असरहरू, कृषि श्रम र सिप हुनेहरूमा कृषि योग्य भूमिको पहुँच नहुनु र पहुँच हुनेहरूले भूमिको प्रयोग गर्न नसक्नु, कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था हुन नसक्नु नेपालमा कृषि क्षेत्रका मुख्य समस्या र चुनौती रहेको राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ को पृष्ठभूमि मै स्पष्ट उल्लेख गरिएको छ । यो समग्र राष्ट्रको कृषि क्षेत्रको आम समस्या भएकोले यस नगरपालिकाको हकमा समेत लागु हुन्छ । नेपालमा कृषि क्षेत्र देशको प्रमुख रोजगार प्रदायक तथा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा प्रमुख हिस्सेदार भै देशको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको छ । ग्रामीण जनताहरूको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कृषि क्षेत्रको आधारभूत कृषि तथ्याङ्कलाई ग्रामीण विकासको सूचकको रूपमा लिन सकिन्छ । खाद्यान्न तथा नगदे बालीहरू फलफूल, पशुपंक्षी, मत्स्य सिंचाई साथै कृषि उत्पादन र क्षेत्रफल सम्बन्धी विविध सूचनाहरू कृषि तथ्याङ्कको क्षेत्रभित्र पर्ने भएतापनि नेपालमा सरकारी स्तरबाट राष्ट्रिय तथा स्थानीयस्तरमा कृषि सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्कको प्रमुख स्रोतको रूपमा कृषि, भूमि व्यवस्थापन, सहकारी मन्त्रालय र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग रहेका छन् । स्थानीय उत्पादनको वृद्धि र विकास गर्न बजारीकरणतर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

आर्थिक सर्वेक्षण २०७३/७४ अनुसार नेपालको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २९.३७ प्रतिशत रहेको छ । नेपालमा करिब ६३ प्रतिशत जनसंख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि कृषिमा निर्भर रहेका छन् । वर्षेनी युवा जनशक्ति पलायनमा बढोत्तरी, अव्यवस्थित शहरीकरण, जग्गाको खण्डिकरण, घडेरीकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति, समग्र कृषि क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् । कृषि क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक सिंचाई, सडक, विजुली, संचार, उद्योग र बजार व्यवसाय तथा उन्नत प्रविधिहरूमा पर्याप्त लगानी आकर्षण गर्न नसक्नु कृषि क्षेत्रको मूलभूत समस्या हो भने कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धा, नाफामूलक, सम्मानजनक र व्यवसायिक रूपमा स्थापित गर्नु पनि चुनौतिको रूपमा रहेको छ ।

(क) हिउँदे बाली

नगरपालिकामा उत्पादन गरिने प्रमुख हिउँदे बालीहरूमा गहुँ, जौ, आलु, भटमास, तोरी, उखु, मसला बाली आदि रहेका छन् ।

(ख) वर्षे बाली

नगरपालिकाका प्रमुख वर्षे बालीहरूमा धान, मकै, फापर, दलहन, भटमास, मास, मुँग, आलु, कागती, आँप, लिची, कटर, मेवा, केरा, मसला बाली, अदुवा आदि छन् ।

५.१.१ वार्षिक कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा वार्षिक उत्पादन परिमाणको आधारमा हेर्दा परम्परागत रूपमा गरिने खाद्यान्न बालीको उत्पादन बढी र नगदेबालीको रूपमा रहेको दलहन, तेलहन तथा तरकारी फलफूलको उत्पादन भने तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ । उष्ण क्षेत्रमा हुनेविभिन्न जातका फलफूलको उत्पादन भने अन्यभन्दा धेरै नै देखिन्छ । व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धन गरी प्रशस्त उत्पादन गर्न सके कृषिबाट अपेक्षित लाभ प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

५.१.२ पशु धन तथा सोबाट उत्पादन हुने उत्पादनको अवस्थासम्बन्धी विवरण

तालिका नं. ७९: पशु धन तथा सोबाट उत्पादन हुने उत्पादनको अवस्थासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	किसिम	संख्या			उत्पादन		
		स्थानीय	उन्नत	जम्मा	दूध लि.	मासू केजी	उन केजी
१	पशुधन						
क	गाई, गोरू	८५५६	२४८७	११०४३	-	-	-
ख	भैसी, राँगा	६८७०	२९७०	९८४०	-	-	-
ग	बोका, खसी, बाखा	२३०००	१२०५५	३५०५५	-	-	-
घ	भेडा	१५	-	१५	-	-	-
ड	सुगुर, बुगुर	९०३५	२०००	११०३५	-	-	-
च	अन्य	-	-	-	-	-	-
२	पंक्षी	स्थानीय	उन्नत	जम्मा	अण्डा संख्या		मासू के.जी.
क	कुखुरा	१३०००	१०५०००	११८०००	-	-	-
ख	हाँस	३५००	-	३५००	-	-	-
ग	अन्य	१५०००	-	१५०००	-	-	-
३	माछा	२०००००	१८००००	३८००००	के.जी.		
क	मौरी घर	६०		६०	मह के.जी.		
४	अन्य.....	-	-	-	-		

स्रोत : पशु सेवा केन्द्र/पशु सेवा कार्यालय, २०७४

५.१.३ आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण

तालिका नं. ८०: आधुनिक कृषि फार्महरूको विवरण

कृषि फार्मको नाम	फार्मको ठेगाना	सञ्चालकको नाम र ठेगाना	फार्म किसिम
नविन एकिकृत कृषि फार्म	बेलवारी- (बाहुनी ८)	नविन कार्की	पशु
दाहाल मिश्रित पशुपालन फार्म	बेलवारी- (बाहुनी ८)	योगेन्द्र कु. दाहाल	पशु
मनोकामना कृषि तथा पशुपालन फार्म	डागीहाट ९	शोक ब. पौडेल	पशु
लक्ष्मी कृषि फार्म	डागीहाट ५	कमल ब. थापा	बाखा
अन्तवर्ण पशुपालन फार्म	बेलवारी ६	किशोर देव राई	पशु
ए. प्लस. ए. एग्रो मल्टीफार्मिड प्रा. लि.	डागीहाट ९	अमृता राई, अरुण देव राई	पशु
शान्ती पशुपालन तथा कृषि फार्म	बाहुनी २	किशोर थापा	पशु
गौतम गाई फार्म	डागीहाट २	गायत्री प्र. गौतम	पशु
टिका पाखेल गाई फार्म	डागीहाट २	टिका पाखेल	पशु
तारा राधानगर गाई फार्म	बाहुनी ९	युवराज खनाल	पशु
अन्तरा कृषि तथा पशुपंक्षी फार्म	बेलवारी ८	रमेश कु. राई	पशु
लालीगुरास कृषि फार्म	बाहुनी ८	टेक ब. थापा	पशु
पथिभरा कृषि फार्म	बेलवारी ९		बाखा
नश्ल नेपाल बाखा फार्म	बेलवारी १०	राजकुमार खड्का	बाखा
बेतना कृषि फार्म	बेलवारी ६	कृष्ण कार्की	बाखा

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ९९

कृषि फार्मको नाम	फार्मको ठेगाना	सञ्चालकको नाम र ठेगाना	फार्म किसिम
लक्ष्मी कृषि फार्म	डांगीहाट ५		बाखा
पुष्पाञ्जली कृषि फार्म	डांगीहाट ४	प्रेम ब. खत्री	बाखा
एकता कृषि फार्म	डांगीहाट ५	रुद्र ब. विष्ट	बाखा
पुष्प बंगुर प्रोडक्सन	बाहुनी ९	शुक ब. तामाङ	बंगुर
दुमी बंगुर फार्म	डांगीहाट ५		बंगुर
माखिम बंगुर फार्म	डांगीहाट ५		बंगुर
वान्वा बंगुर फार्म	डांगीहाट ५		बंगुर
न्यु आधुनिक क्षेत्री बाहुन बंगुर फार्म	बाहुनी ८	दिपक प्रकाश बजगाई	बंगुर
श्री प्रसिद्ध कृषि फार्म	बाहुनी ८	गौरव कु. कार्की	बंगुर
लिङ्थेप पशु पालन फार्म	बाहुनी ९	नारायण लिङ्थेप	बंगुर

स्रोत : बे.न.पा. कृषि विकास शाखा

५.१.४ कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको विवरण

तालिका नं. ८१: कृषिसँग सम्बन्धित समूहहरूको समूह दर्ता विवरण

क्र. सं.	समूहको नाम	ठेगाना	समूहको किसिम			सदस्य संख्या			अध्यक्ष/अगुवाको नाम
			म.	पु.	मिश्रित	म.	पु.	जम्मा	
१	उद्यमी कृषक समूह	बाहुनी ७		पु.		०	२०	२०	चक्र ब. श्रेष्ठ
२	प्रगतिशील कृषक समूह	बाहुनी ७		पु.		०	२४	२४	रुद्र ब. कार्की
३	पौरखी महिला कृषक समूह	बाहुनी ४			मिश्रित	१३	०	१३	राधा मगर
४	जन सेवा कृषक समूह	बाहुनी ५		पु.		०	२७	२७	रविचन्द्र अधिकारी
५	कालिका स्थान बहुउद्देश्यीय कृषक समूह	बाहुनी ८		पु.		०	२२	२२	मित्र प्र घिमिरे
६	अगुवा कृषक समूह	बाहुनी ७		पु.		०	२४	२४	ईन्द्र ब. श्रेष्ठ
७	ग्रामीण कृषक समूह	बाहुनी ६			मिश्रित	१	२३	२४	महेन्द्र कार्की
८	जनसेवा कृषक समूह	बाहुनी ५		पु.		०	१५	१५	
९	नवदूर्गा ग्रामीण कृषक समूह	बेलबारी ३		पु.		०	२२	२२	हेम ब. थापा
१०	ओमला जलाधार कृ.स.	बेलबारी २			मिश्रित	४	१४	१८	प्रेम महत
११	देउराली कृषक समूह	बेलबारी ८		पु.		०	१८	१८	धन ब. थापा
१२	चौतारी कृषक समूह	बेलबारी ९			मिश्रित	२	१७	१९	प्रेम कार्की
१३	खाद्यन्नबाली कृ.स.मूह	बाहुनी ८		पु.		०	१६	१६	अवीर ब. राई
१४	दौलतपुर ब.कृ.स.	बाहुनी ८		पु.		०	९	९	
१५	मयर ब.कृ.स.	बाहुनी ७			मिश्रित	३	७	१०	
१६	महिला कृषक समूह	बाहुनी ४	म.			१०	०	१०	
१७	दरलोकना सिचाई कृ.स.	कसेनी ४			मिश्रित	३	१८	२१	
१८	कूवरभोडा नमूना कृ.स.मूह	बेलबारी ४			मिश्रित	६	१९	२५	तेज प्र. ढकाल
१९	जागृति महिला कृ.स.	बाहुनी ८	म.			३६	०	३६	सिता दाहाल
२०	चेतनसिल महिला कृ.स.मूह	बाहुनी ८	म.			३२	०	३२	शोभा कार्की

क्र. सं.	समूहको नाम	ठेगाना	समूहको किसिम			सदस्य संख्या			अध्यक्ष/अगुवाको नाम
			म.	पु.	मिश्रित	म.	पु.	जम्मा	
२१	कृषि कल्याण कृ.स.मूह	बाहुनी ४			मिश्रित	४	१२	१६	रामचन्द्र बस्नेत
२२	पौरखी तरकारी फलफूल विजवृद्धि कृ.स.	बाहुनी ९			मिश्रित	१	२२	२३	कुल ब. आचार्य
२३	जगदम्बा कृ.स.	बाहुनी ९		पु.		०	१३	१३	लक्ष्मण घिमिरे
२४	महाराजा कृ.स.	बेलवारी ३		पु.		०	२५	२५	चूडामणी खतिवडा
२५	सिंहदेवी कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	६	१८	२४	कविन्द्र धिमाल
२६	प्रगति कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	२	१९	२१	सोमनाथ ढकाल
२७	दिईकालीन कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	५	१७	२२	जिवन लिम्बू
२८	अनाम जागृति कृ.स.	बेलवारी ८			मिश्रित	६	१९	२५	अम्बर ब. दाहाल
२९	नमूना जागृत ताजा तरकारी कृ.स.	कसेनी ४		पु.		०	११	११	केशव पौड्याल
३०	पूष्पाञ्जली कृ.स.	डांगिहाट ४			मिश्रित	४	१४	१८	प्रेम अधिकारी
३१	केसलिया पैनी कृषक समूह	डांगिहाट ९			मिश्रित	१	१४	१५	महिन्द्र लिम्बू
३२	मूनाल कृ. समूह	बेलवारी ५			मिश्रित	३	१९	२२	सम्भू भट्टराई
३३	केशलिया पेलैबाध	डांगिहाट ८		पु.		०	१५	१५	खडग ब.धिमाल
३४	कृषि बहुउद्देश्य दलकन समूह	बेलवारी ३			मिश्रित	२७	२७	५४	लाल ब. गुरुङ
३५	सिर्जना महिला कृषक समूह	बाहुनी १	म.			२६	०	२६	गंगा श्रेष्ठ
३६	उत्पादनसिल कृ.स.	डांगिहाट		पु.		०	११	११	टिक ब.पोखरेल
३७	धिमाल जाती कृ.स.	बेलवारी १			मिश्रित	१०	१२	२२	जगीया धिमाल
३८	मखमली महिला कृ.स.	डांगिहाट ३	म.			२५	०	२५	ईन्द्रीरा दाहाल
३९	प्रगति कृ.स.मूह	बेलवारी ४			मिश्रित	१५	३४	४९	भूवन कार्की
४०	लक्ष्मी कृषक समूह	डांगिहाट ७			मिश्रित	५	२१	२६	धनेश्वर प्र. सिंह
४१	जनचेतना तरकारी उत्पादक कृ.स.	कसेनी १			मिश्रित	३	१६	१९	रामलाल थारु
४२	मिश्रित व्या.तरकारी उत्पादक कृ.स.	कसेनी २			मिश्रित	८	१५	२३	मनिलाल थारु
४३	रामजानकी आई.पि.एम कृ.स.	कसेनी ३			मिश्रित	१२	१३	२५	राम कुमार चौधरी
४४	श्रीकृष्ण आई.पि.एम कृ.स.	डांगिहाट ३			मिश्रित	१८	७	२५	प.....प्र कार्दाला
४५	जागृति आई.पि.एम कृ.स.	बाहुनी ९			मिश्रित	१२	१३	२५	कमल गौतम
४६	शूक्रपथ कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	१२	१९	३१	भूवन कार्की
४७	लाम्पानी ब.हू.कृ.स.	बेलवारी ८			मिश्रित	४४	२७	७१	मन कूमारी तामाङ
४८	भूमिहिन जागरुक कृ.स.	बाहुनी ८			मिश्रित	४	७	११	राजन सूवेदी
४९	अमूना सिचाई बाध कृ.स.	बेलवारी २			मिश्रित	६	२२	२८	बिष्णू ब. धिमाल
५०	चादनी कृ.स.	बाहुनी ८			मिश्रित	८	१८	२६	गजिन्द्र राज लिम्बू
५१	उद्यमसशल कृ.स.	बाहुनी ९			मिश्रित	९	१६	२५	श्याम प्र. गौतम
५२	चेतनशिल महिला कृ.स.	बाहुनी ८	म.			२९	०	२९	लीला दाहाल
५३	ताराघारी कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	४	१४	१८	घनश्याम गौतम
५४	मानव सहयोगी कृ.स.	डांगिहाट ३			मिश्रित	९	१७	२६	यूवराज ढकाल
५५	हरियाली कृ.स.	डांगिहाट ४			मिश्रित	११	४	१५	रुद्र ब.विष्ट
५६	महाराजा कृषक तथा पशुपालक समूह	बेलवारी ३			मिश्रित	११	१४	२५	चूडामणी खतिवडा

क्र. सं.	समूहको नाम	ठेगाना	समूहको किसिम			सदस्य संख्या			अध्यक्ष/अगुवाको नाम
			म.	पु.	मिश्रित	म.	पु.	जम्मा	
५७	कालीभोडा कृ.स.	बेलवारी १			मिश्रित	११	७	१८	पदम ब. निरौला
५८	पाथीभरा कृषि तथा पशुपालक समूह	बाहुनी ६			मिश्रित	११	२०	३१	निराजन भण्डारी
५९	लालीगुरास कृ.स.	डागीहाट ९			मिश्रित	१३	१५	२८	शिवनाथ धिमाल
६०	सयपत्री कृषि पशुपालन महिला समूह	बेलवारी ५	म.			३२	०	३२	माया राई
६१	प्रगतिशिल महिला कृ.स.	बेलवारी ५	म.			२५	०	२५	संजय कुमारी राई
६२	मैनावारी उज्यालो कृ.स.	बेलवारी ३			मिश्रित	११	१८	२९	योगेन्द्र कुमार कार्की
६३	उत्साह कृ.स.	बेलवारी ४			मिश्रित	९	१६	२५	पूष्पराज भण्डारी
६४	बेलवारी कृषि तथा पशुपालन समूह	बेलवारी ८			मिश्रित	१	२४	२५	नन्दराज गिरी
६५	रमिते कृषक समूह	बेलवारी ४			मिश्रित	२९	८	३७	दिल्लीराम पूरी
६६	सयपत्री महिला कृ.स.	बेलवारी ९	म.			२५	०	२५	सिता चौधरी

स्रोत : बे.न.पा. कृषि विकास शाखा

५.१.५ कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण तालिका नं. ८२: कृषि तथा पशु पालनसँग सम्बन्धित सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको विवरण

क्र. सं.	कृषि/पशु सामुदायीक, सहकारी फार्म वा संस्थाको नाम	वडा नं.	संस्था सञ्चालकको नाम र अनुभव विवरण
१	जनचेतना तरकारी उत्पादन समूह	१०	रामलाल थारु
२	धिमाल जाती कृषक समूह	३	जगिमा धिमाल
३	अमुना सिचाई बांध कृषि समूह	२	विष्णु बहादुर धिमाल
४	प्रगतिशिल महिला कृषक समूह	५	अनिता राई
५	मिश्रित व्यवसाय तरकारी उत्पादन कृषक समूह	८	मणिलाल चौधरी
६	लाम्पाने बहुउद्देशिय कृषक समूह	८	लिला दाहाल
७	सयपत्री कृषि पशुपालन महिला कृषक समूह	५	माया राई
८	समावेशी कृषि समूह	८	दल बहादुर गुरुङ
९	कल्याणकारी कृषक समूह	८	भलक बहादुर राई
१०	प्रगति कृषक समूह	४	कृष्ण लिम्बु

स्रोत : बे.न.पा. कृषि विकास शाखा

५.१.६ कृषि बजार सम्बन्धी विवरण

परम्परागत कृषि बजारीकरणमा उत्पादकहरूले असंगठित रूपमा आफ्नो उपजको आफैँ बजारीकरण गर्ने चलन थियो तर पछिल्ला दिनमा विविध खाले बजार श्रृंखला पार गर्दै कृषि उपजहरूको बजारीकरण प्रचलन विकास हुन थालेको छ। यद्यपि आजसम्म पनि व्यवस्थित कृषि बजार निर्माण भई नसके पनि बन्ने र बनाउने दिशामा भएका प्रयत्नहरूले कृषि बजारको क्रमिक विकासमा टेवा पुऱ्याएका छन्। कृषि उपज बजारीकरणका ढाँचाहरूले एकले अर्कोलाई विस्थापन गरेका छैनन्, तर एकले अर्कोको विकास गर्न परिस्थिति निर्माण गरेका छन्। नगरपालिकामा विभिन्न बजारहरूबाट कृषि लगायत अन्य वस्तुहरूको (तरकारी, आलु, फलफूल तथा दैनिक उपभोग्य अन्य वस्तुहरू) बजारीकरण हुने गरेको देखिन्छ। नगरपालिकामा लाग्ने कृषि बजारहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ८३: बजारको नाम र प्रकृति (थोक, हाट, संकलन केन्द्र)

क्र. सं.	कृषि बजारको नाम	बजारको किसिम	ठेगाना	पूर्वाधारहरू	कारोबार हुने प्रमुख वस्तुहरू
१	सोमबारे बजार	हाट बजार	१	सोमबार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
२	लालभित्ति बजार	हाट बजार	२	बुधबारे	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
३	शुक्रबारे वजार	हाट बजार	२	शुक्रबारे	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
४	पशुहाट बजार	हाट बजार	३	सोमबार	पशुको किनबेच
५	बुधबारे बजार	हाट बजार	४	बुधवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
६	शनीहाट बजार	हाट बजार	५	शनीवार, बुधवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
७	बिहिवारे बजार	हाट बजार	५	बिहिवारे	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
८	सोमबारे बजार	हाट बजार	६	सोमबार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
९	बाहुनी बजार	हाट बजार	७	शनीवार, बुधवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१०	बुधबारे बजार	हाट बजार	८	मङ्गलवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
११	त्रीवेणी बजार	हाट बजार	८	आइतवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१२	शुक्रबारे बजार	हाट बजार	९	शुक्रवार, मङ्गलवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१३	शनिबारे बजार	हाट बजार	११	सनिवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१४	मङ्गलबारे	हाट बजार	११	मङ्गलवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू
१५	शुक्रबारे बजार	हाट बजार	११	शुक्रवार	दैनिक उपभोग गर्ने वस्तुहरू

स्रोत : नगरपालिका /जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, मोरङ, २०७४

५.१.७ कृषि उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

तालिका नं. ८४: कृषि उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

वडा नं.	उद्यमी र संस्थाको नाम र ठेगाना	किसिम	बचत	ऋण लगानी	समूहमा आवद्ध सदस्य			प्रत्यक्ष रोजगारी		
					म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
१	अमुना कृषि स. संस्था लि.	बचत	५५०००	०	२४०	३०	२७०	०	०	०
१	साना किसान कृषि स. संस्था लि.	बचत	३३९६५६२०	१०४९३०७४	५८८	३४७	९३५	२	२	४
१	श्री माहादेव कृषि स. संस्था लि.	बचत	१४७५३३३	१०७६९०५	२९	५०	७९	०	१	१
२	शुक्रपथ कृषि स. संस्था लि.	बचत	४७८८५६	६००९७०	५६	६५	१२१	०	१	१
२	समुत्थान कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	बचत	९४३३३७९	८८६०५६०	३६१	३३७	६९८	१	१	२
३	साना किसान कृषि बचत तथा स. संस्था लि.	बचत								
४	उर्वरा कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	बचत	२५३८७३१	२६५१०००	३२४	२३१	५५५	१	०	१
७	सुधामा कृषि यान्त्रीकरण बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	बचत	२७६६९६१	३९६३९५६	४९	७३	१२२	१	२	३
७	श्री कुञ्ज कृषि बचत तथा ऋण स. संस्था लि.	बचत	१६१५७३.८९	४३३८७७९	४६	१०३	१४९	२	२	४
७	दोर्लकना कृषि स. संस्था लि.	बचत	०	०	२७	२४	५१	०	१	१
७	अनन्त कृषि स. संस्था लि.	बचत	५५०००	०	३५	४२	७७	०	०	०
७	परिपरक कृषि स. संस्था लि.	बचत	१४३७२९५	३९२२७७	१८	२६	४४	०	१	१

वडा नं.	उच्चमी र संस्थाको नाम र ठेगाना	किसिम	बचत	ऋण लगानी	समूहमा आवद्ध सदस्य			प्रत्यक्ष रोजगारी		
					म.	पु.	जम्मा	म.	पु.	जम्मा
८	गोधुली कृषि स. संस्था लि.	बचत	१६७२४७	५३५३२६	१०	१५	२५	०	०	०
९	नलवारी कृषि स. संस्था लि.	बचत	०	०	१२	१३	२५	०	०	०
९	सौन्दर्य कृषि स. संस्था लि.	बचत	२०९८०९	३१४०००	४२	२९	७१	०	०	०
९	जुभारु कृषि स. संस्था लि.	बचत	०	०	३३	२५	५८	०	०	०
९	बन्धन कृषि स. संस्था लि.	बचत	७०३००	७९५२५	२८	२५	५३	०	०	०
९	केशलिया कृषि स. संस्था लि.	बचत	३५८०३८	३४६८००	२९	२८	५७	०	०	०
९	उद्दमी कृषक स. संस्था लि.	बचत	३७३२३९६	५५९३९९	१३३	२२	१५५	०	१	१
९	बाउनी साना किसान कृ.स.संस्था लि.	बचत	०	०	३९१	३	३९४	१	१	२
११	साना किसान कृषि स. संस्था लि.	बचत	३५७२२२२	८९४०५६६	६११	५	६१६	२	०	२

स्रोत : नगरपालिका /जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, मोरङ, २०७४

५.१.८ कृषि तथा पशु सेवाकेन्द्रहरूको विवरण

तालिका नं. ८५: कृषि तथा पशु सेवाकेन्द्रहरूको विवरण

वडा नं.	कृषि सेवा केन्द्र		पशु सेवा केन्द्र		अन्य विवरण
	भवन संख्या	भवनको अवस्था	भवन संख्या	भवनको अवस्था	
२	१	ठिकै	१	ठिकै	-
७	१	ठिकै	१	ठिकै	-

स्रोत : कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र, २०७४

५.१.९ कृषि बालीमा लाग्ने रोग

नगरपालिकाको कृषि उत्पादनमा धान, गहुँ, मकै, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफूल आदि नै मुख्य रूपमा रहेको छ। सामान्यतया धानमा ब्लास्ट, खैरो थोप्ले, फेद कुहिने रोगहरू देखा परेको छ, भने गहुँमा कालो पोके र सिन्दुरेजस्ता रोगहरू देखिन्छन्। यसैगरी मकैमा डाँठ वा घोगा कुहिने र तरकारी आलु, सागपात आदिमा लेटव्लाइट, मोजाइक, ओइलाउने, खोस्टे, अल्टरनेरिया, कवरट, ड्याम्पिङ्ग अफ, जरा कुहिनेजस्ता रोगहरू मुख्य रूपमा देखा पर्दछन्। फलफूलमा विशेषगरी कोत्रे, सेतो धुले रोग, भोजक पात गुजुमुज्ज हुने, जरा कुहिने, ओइलाउने आदि रोगहरूको प्रकोपबाट कृषकहरू समस्यामा परेका छन्। मुख्य बालीहरूमा लाग्ने शत्रु जीव र रोगहरूको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ८६: बालीमा लाग्ने रोग विवरण

क्र.सं.	बाली	प्रमुख शत्रु जीव	प्रमुख रोग
१	धान	मुसा, पतेरो किरा, पुत्ली	दरुवा, मरुवा, खैरा
२	मकै	गभारो, फेद कटुवा किरा, खुम्रे किरा	दरुवा, घोगा कुहिने, डाँठ कुहिने
३	गहुँ	किटकिटे, खबटे, लाइ, गुलाबी गभारो किरा	दरुवा, खैरो सिंधुरे, पहेलो सिंधुरे, कालो पोके
४	आलु	फेद काट्ने लाभ्रे, रातो कमिलो, खुम्रे किरा, आलुको पुत्ली	दरुवा, अँजेरु, ओइलाउने

स्रोत : नगरपालिका /जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, मोरङ, २०७४

५.१.१० कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

तालिका नं. ८७: कृषि पकेट क्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	व्यवसायिक पकेट क्षेत्र	पकेट क्षेत्र साविक	ठेगाना
१	-	धान	वे.न.पा. ३
२	-	धान	वे.न.पा. ९
३	-	धान	वे.न.पा. ५
४	-	तरकारी (प्लाष्टिक घरमा)	वे.न.पा. ८
५	-	धान	वे.न.पा. १०

स्रोत : नगरपालिका /जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, मोरङ, २०७४

५.१.११ कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

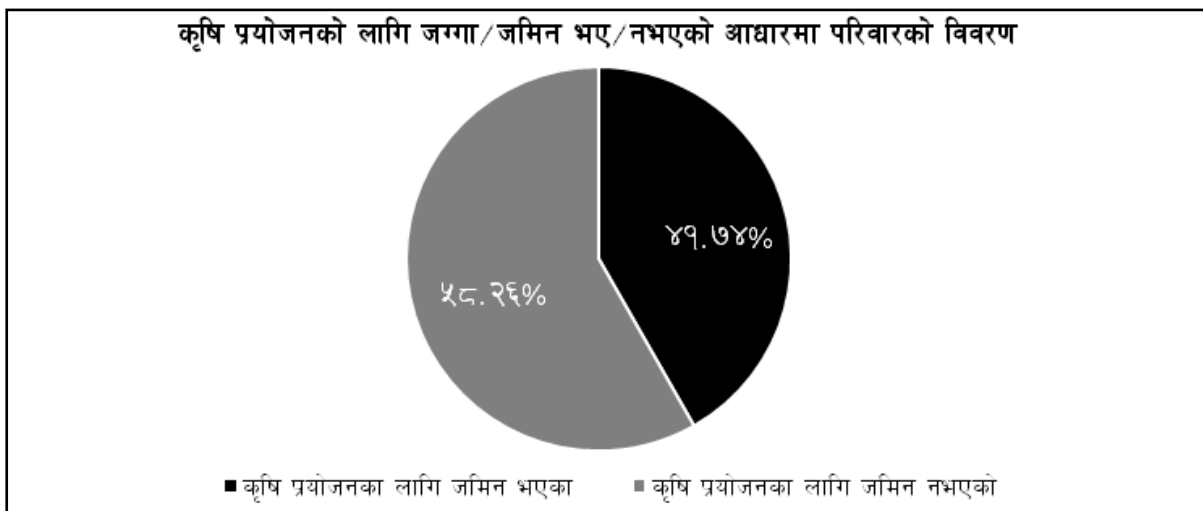
नगरपालिकामा कृषि प्रयोजनको जमिन भएका वा कृषि प्रयोजनको जमिन भोगचलन गर्ने परिवारको संख्या ७,१८९ मध्ये सिँचाई सुविधा हुने परिवार संख्या ५,३५९ र सिँचाई सुविधा नभएको जमिन हुने परिवार संख्या १,२३८ रहेको छ। सबै कृषि प्रयोजनको जमिन हुने परिवारले कृषि कर्म गरेको छैनन् भने कृषि प्रयोजनको जमिन नहुने परिवारले पनि अरुको जमिनमा खेति गर्ने गरेका छन्। नेपालको संविधानको धारा ४३ को उपधारा ४ मा “प्रत्येक किसानलाई कानून बमोजिम कृषि कार्यका लागि भूमिमा पहुँच, परम्परागत रूपमा प्रयोग र अवलम्बन गरिएको स्थानीय बीउ विजन र कृषि प्रजातिको छनौट र संरक्षणको हक हुनेछ।” भनि उल्लेख गरेको छ। मूलत यस तथ्याङ्कले कृषि प्रयोजनको जमिनको पूर्णरूपमा सदुपयोग भई दिगो उत्पादनशील काममा प्रयोग भएको छ कि छैन भन्ने कुरालाई इङ्कित गर्दछ। पहिलो कुरा वास्तविक कृषि कर्ममा संलग्न परिवारले जमिनको सही सदुपयोग गर्न पाउनुपर्दछ भने दोस्रो कृषि योग्य जमिनलाई जमिनको स्तर अनुसार बालीनाली लगाई सदुपयोग गर्नुपर्दछ। असिंचित जमिनको क्षेत्रफल पनि बढी हुनु र सिंचित जमिनको सही र पूर्ण सदुपयोग नहुँदा खाद्यान्न, तरकारी र अन्य कृषिजन्य उपजहरू आयात गर्नुपर्ने हुन्छ। यसले परनिर्भरता बढाउँछ। तसर्थ नगरपालिकालाई कृषि र खाद्यान्न उत्पादनमा सबल बनाउन सके आर्थिक क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार भई निर्यात प्रवृद्धन गर्न सकिन्छ। अर्कोतर्फ सिँचाई सुविधा नपुगेको कृषि योग्य जमिनमा सुविधा पुऱ्याउन पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ। सिँचाई सुविधा पुग्न नसक्ने स्थानहरूमा डालेघाँस, फलफुल खेति वा कृषिका कम सिँचाई वा सिँचाई आवश्यक नपर्ने वैकल्पिक उत्पादन हुने विधिहरू अपनाई जमिनको सदुपयोग गर्न सकिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ८८: कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा/जमिन भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएको		कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	३९८	२२.२	१,३९५	७७.८	१,७९३
२	३८२	२३.९	१,२१८	७६.१	१,६००
३	४०१	२८.२	१,०२२	७१.८	१,४२३
४	१,०४०	५६.६	७९७	४३.४	१,८३७
५	९२२	६५.५	४८६	३४.५	१,४०८
६	५२६	५४.४	४४१	४५.६	९६७
७	७१८	६०.१	४७६	३९.९	१,१९४

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएको		कृषि प्रयोजनका लागि जमिन नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
८	८४८	५०.५	८३१	४९.५	१,६७९
९	१,०७९	५२.४	९८१	४७.६	२,०६०
१०	४१७	३०.३	९६१	६९.७	१,३७८
११	४५८	२४.३	१,४२७	७५.७	१,८८५
जम्मा	७,१८९	४१.७	१०,०३५	५८.३	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तालिका नं. ८९: कृषि प्रयोजनमा भोगचलन भएको जमिनमा सिँचाई सुविधा सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	कृषि प्रयोजनका लागि जमिन भएका वा भोगचलन गर्ने परिवार संख्या	सिँचाई सुविधा भएको जमिन			सिँचाई सुविधा नभएको जमिन		
		सिँचाई सुविधायुक्त आफ्नै जमिन हुने परिवार संख्या	जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रति परिवार औषत जमिनको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	सिँचाई सुविधा नभएको आफ्नै जमिन हुने परिवार संख्या	जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रति परिवार औषत जमिनको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१	३९८	३०६	१८३.९६५	०.६०१	४३	२७.१०७	०.६३०
२	३८२	३२१	१७४.६६६	०.५४४	८५	५६.२३१	०.६६२
३	४०१	३४२	१४८.६००	०.४३५	३३	२०.०४१	०.६०७
४	१,०४०	७५०	३४९.७१०	०.४६६	११९	५६.६०७	०.४७६
५	९२२	६६८	४७३.४६१	०.७०९	१०९	९४.९८६	०.८७१
६	५२६	४०७	२७४.००३	०.६७३	१७०	६१.८३६	०.३६४
७	७१८	४६४	३७१.२१०	०.८००	४२	४४.४८०	१.०५९
८	८४८	७५८	५१४.४२८	०.६७९	१७१	१२७.७८१	०.७४७
९	१,०७९	८२०	३९७.२९२	०.४८५	१६१	४०.२६०	०.२५०
१०	४१७	२२५	१२०.४१२	०.५३५	१८८	७४.४००	०.३९६
११	४५८	३०८	१३९.४०५	०.४५३	११७	४४.८३७	०.३८३
जम्मा	७,१८९	५,३६९	३,१४७.१५२	०.५८६	१,२३८	६४८.५६७	०.५२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

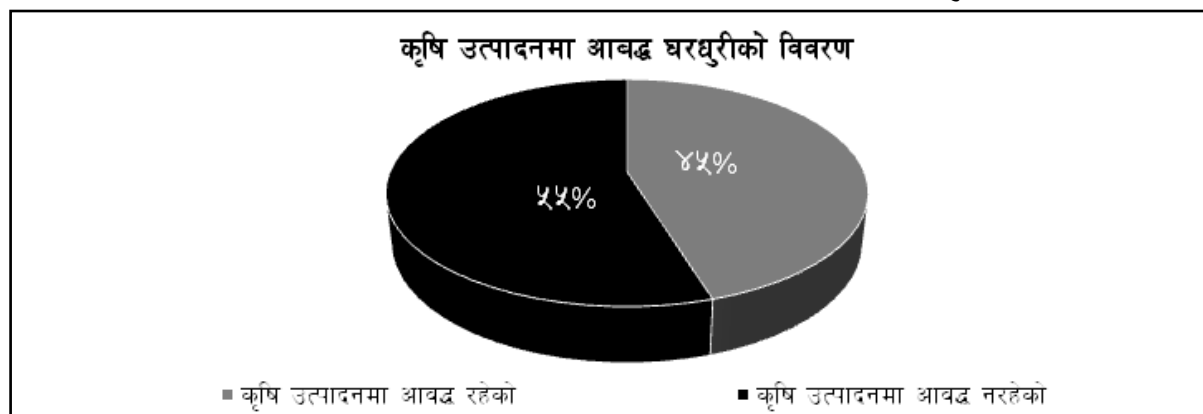
५.१.१२ कृषि उत्पादनमा आवद्ध परिवारको विवरण

नगरपालिकाका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये ७,७८५ अर्थात् ४५.२० प्रतिशत परिवारहरू कृषिमा आवद्ध रहेका छन् भने ९,४३९ अर्थात् ५४.८० प्रतिशत घरपरिवारहरू कृषिमा आवद्ध छैनन्। विशेषगरी प्रतिशतका आधारमा सबैभन्दा बढी कृषिमा आवद्ध परिवार वडा नं.५ मा रहेका छन् भने वडा नं. १ मा कृषिमा आवद्ध नरहेका परिवारहरू धेरै रहेका छन्। यी बजार क्षेत्रहरूमा विभिन्न स्थानबाट आई व्यापार, अध्ययन, रोजगार वा नोकरी गर्ने परिवारको संख्या धेरै रहेकाले कृषिमा आवद्ध नरहेको परिवार ७० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी नगरपालिकाका अन्य वडाहरूमा समेत कृषिमा आवद्ध परिवारको संख्या सन्तोषजनक देखिन्छ। तथ्याङ्कले राष्ट्रियरूपमा अधिकांश जनसंख्या कृषिमा संलग्न भएको देखाए पनि यस नगरपालिकामा कृषि पेशामा संलग्नको संख्या कम देखाउँछ। कृषि प्रणालीमा रहेका समस्याहरू जस्तै निर्वाहमुखी खेती, मल विउ विजनको समस्या, प्रविधिको समस्या, तालिम, बजारीकरण भण्डारण तथा बजार मूल्यमा हुने अस्थिरता, कृषि बीमा, ऋण आदिमा भएका समस्याका कारण कृषिमा आकर्षण भन्दा विकर्षण बढी रहेकाले क्रमशः तथ्याङ्क घटेको छ। विगतमा भन्दा खेतीपातीमा संलग्न परिवारको संख्या क्रमशः कम हुँदै गएको देखिन्छ। यसको कारण कृषिमा अपेक्षाकृत आमदानी नहुनु र अन्य पेशा र रोजगारीका अवसरहरू समेत वृद्धि हुनु हुन्। तसर्थ वैज्ञानिक कृषि गुरुयोजना निर्माण गरी कृषि उत्पादन दिगोरूपमा वृद्धि गर्न स्थानीय सरकार अग्रसर हुनुपर्ने देखिन्छ। वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ९०: कृषि उत्पादनमा आवद्धपरिवारको विवरण

वडा नं.	कृषि उत्पादनमा आवद्ध रहेको		कृषि उत्पादनमा आवद्ध नरहेको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	३९८	२२.२	१,३९५	७७.८	१,७९३
२	४२०	२६.३	१,१८०	७३.८	१,६००
३	३९१	२७.५	१,०३२	७२.५	१,४२३
४	१,०२३	५५.७	८१४	४४.३	१,८३७
५	९३४	६६.३	४७४	३३.७	१,४०८
६	५८१	६०.१	३८६	३९.९	९६७
७	७३१	६१.२	४६३	३८.८	१,१९४
८	९८१	५८.४	६९८	४१.६	१,६७९
९	१,२२२	५९.३	८३८	४०.७	२,०६०
१०	६४६	४६.९	७३२	५३.१	१,३७८
११	४५८	२४.३	१,४२७	७५.७	१,८८५
जम्मा	७,७८५	४५.२	९,४३९	५४.८	१७,२२४
प्रतिशत	४५.२०	०.२६	५४.८०	०.३२	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

५.१.१३ कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

यस नगरपालिकामा कृषिमा संलग्न ७,७८५ परिवारहरूमध्ये ७,६१५ अर्थात् ९७.८ प्रतिशतले अन्न बाली, ३,०७० अर्थात् ३९.४ प्रतिशतले दलहनबाली, ३,५१९ अर्थात् ४५.२ प्रतिशतले तेलहन बाली, ३,७६० अर्थात् ४८.३ प्रतिशतले तरकारी बाली, २,४२३ अर्थात् ३१.१ प्रतिशतले मसला बाली, ५८८ अर्थात् ७.६ प्रतिशतले फलफूल र बाँकिले अन्य बालीउत्पादन गर्ने गरेका छन्। समग्र तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा परम्परागत रूपमा अन्न बाली भने भण्डै सबै परिवारहरूले लगाउने गरेको देखियो र दोस्रोमा ४८.३ प्रतिशत परिवारहरूले तरकारी बाली लगाउने गरेको देखियो तर फलफूल र तेलहन जस्ता नगदेबालीको खेतीगर्ने परिवारहरू भने तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छन्। उष्ण क्षेत्रमा खेतीगर्न सकिने फलफूलहरू जस्तै आँप, भुईकटर, खरबुजा, मेवा, कटहर, केरा आदिको व्यवसायीक खेतीको प्रबल सम्भावना भएको यस नगरपालिकामा निकै न्यून संख्याका कृषकहरूले सीमित मात्रामा मात्र फलफूल खेतीगर्ने गरेको पाइयो। यसका लागि प्राविधिक ज्ञान दिलाउने तालिम, विउविजन, भण्डारण र बजारीकरणको प्रबन्ध मिलाउन सके व्यवसायिक फलफूल खेती र अन्य नगदे बालीको उत्पादन वृद्धि गर्न सकिन्छ।

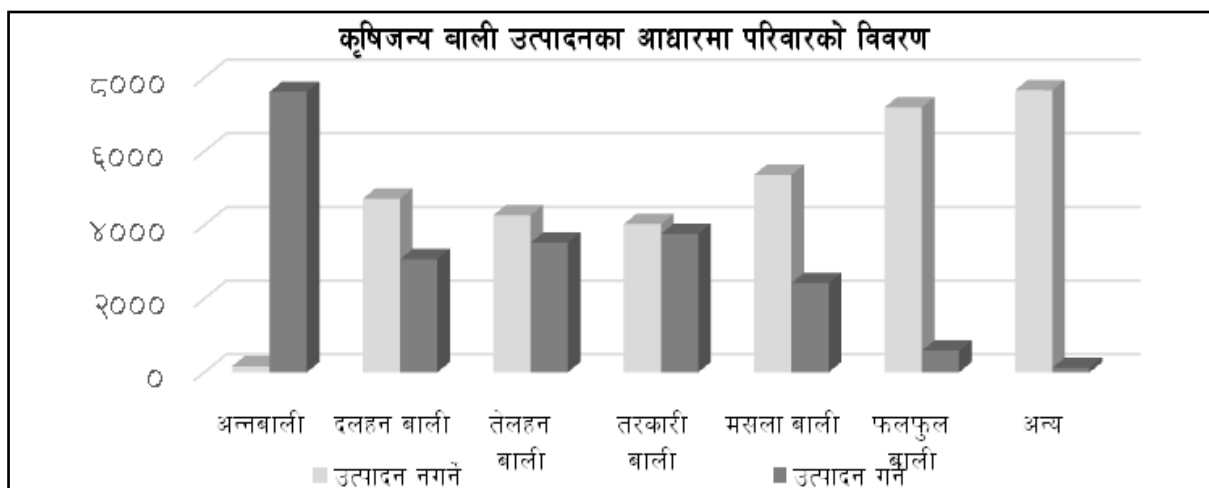
यस तथ्याङ्कले परम्परागत निर्वाहमूखी खेतीपातीमा ग्रामीण अर्थतन्त्र सीमित रहेको देखिन्छ। फलफूल, मसला र अन्य नगदेबालीको वैज्ञानिक र व्यवसायीक खेतीबाट उर्वर जमिनको पूर्ण सदुपयोग गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सकेमात्र ग्रामीण अर्थतन्त्र सबल हुने देखिन्छ। यसका लागि नगरपालिकाले बृहत कृषि विकास गुरुयोजना निर्माण गरी युवा कृषक तथा अन्य कृषकहरूलाई व्यवसायीक ढंगले अधिक फाइदा हुने खालका नगदेबाली, फलफूल तथा तरकारी बालीमा आकर्षण गरी कृषि विमा, विउविजनमा सहूलियत, बजारीकरणको व्यवस्था, कोल्ड स्टोर, तालिम, किटनाशक औषधी तथा मलखादको उपलब्धता जस्ता विषयहरूमा स्थानीय सरकारले ध्यान पुऱ्याउनु जरुरी छ। साथैआधारभूत कृषि पूर्वाधारको विकास मार्फत उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि, कृषिजन्य उपजहरूको व्यवसायीकरण र बजारीकरण, कृषि सूचना तथा सञ्चार, प्रसार र तालिम लगायत गुणस्तर नियमन, मानव तथा पशु रोग व्यवस्थापन एवम विपद व्यस्थापन तथा सचेतना जस्ता ठोस कार्यक्रमको कार्यान्वयन मार्फत कृषि क्षेत्रको पुनःउत्थान गर्नुपर्ने आवश्यक छ।

तालिका नं. ११: कृषि बाली उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण

बाली उत्पादन		वडा नं.										जम्मा	प्रतिशत	
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०			११
अन्न बाली	उत्पादन नगर्ने	५	४	१३	७	२	५	१७	३३	३३	४३	८	१७०	२.२
	उत्पादन गर्ने	३९३	४१६	३७८	१,०१७	९३२	५७६	७१४	९४८	१,१८९	६०३	४५०	७,६१६	९७.८
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२४	९३४	५८१	७३१	९८५	१,२२२	६१६	४५८	७,७८५	१००.०
दलहन बाली	उत्पादन नगर्ने	२३१	३५९	२५६	६३२	२८५	१८२	३४६	७२६	७५३	५२३	४२२	४,७१५	६०.६
	उत्पादन गर्ने	१६७	६१	१३५	३९१	६४९	३९९	३८५	२५५	४६९	१२३	३६	३,०७०	३९.४
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२३	९३४	५८१	७३१	९८५	१,२२२	६४६	४५८	७,७८५	१००.०
तेलहन बाली	उत्पादन नगर्ने	१६५	३१५	२३०	५१५	४७०	३४१	३३८	६५३	५७१	३८७	२८१	४,२६६	५४.८
	उत्पादन गर्ने	२३३	१०५	१६१	५०८	४६४	२४०	३९३	३२८	६५१	२५९	१७७	३,५१९	४५.२
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२३	९३४	५८१	७३१	९८५	१,२२२	६४६	४५८	७,७८५	१००.०
तरकारी बाली	उत्पादन नगर्ने	३०७	२४३	१८२	५०६	४३६	२५९	४९१	४९८	६२८	२०७	२६८	४,०२५	५१.७
	उत्पादन गर्ने	९१	१७७	२०९	५१७	४९८	३२२	२४०	४८३	५९४	४३९	११०	३,७६०	४८.३
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२३	९३४	५८१	७३१	९८५	१,२२२	६४६	४५८	७,७८५	१००.०

बाली उत्पादन		वडा नं.										जम्मा	प्रतिशत	
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०			११
मसला बाली	उत्पादन नगर्ने	३६५	३७७	२०१	६५८	३६४	२१७	५३८	८०६	८९४	४९४	४४८	५,३६२	६८.९
	उत्पादन गर्ने	३३	४३	१९०	३६५	५७०	३६४	१९३	१७५	३२८	१५२	१०	२,४२३	३१.१
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२३	९३४	५८१	७३१	९८१	१,२२२	६४६	४५८	७,७८५	१००.०
फलफुल बाली	उत्पादन नगर्ने	३८९	४१९	३६३	९६१	८१०	४७०	५८६	९७	१,१९१	५८७	४५०	७,१९७	९२.४
	उत्पादन गर्ने	९	१	२८	६२	१२४	१११	१४५	१०	३१	५९	८	५८८	७.६
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२३	९३४	५८१	७३१	९८१	१,२२२	६४६	४५८	७,७८५	१००.०
अन्य	उत्पादन नगर्ने	३९७	४१८	३८९	१,०००	९१२	५६१	७१८	९६५	१,२१६	६२९	४५७	७,६६२	९८.४
	उत्पादन गर्ने	१	२	२	२२	२२	२०	१३	१६	६	१७	१	१२२	१.६
	जम्मा	३९८	४२०	३९१	१,०२२	९३४	५८१	७३१	९८१	१,२२२	६४६	४५८	७,७८४	१००.०

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

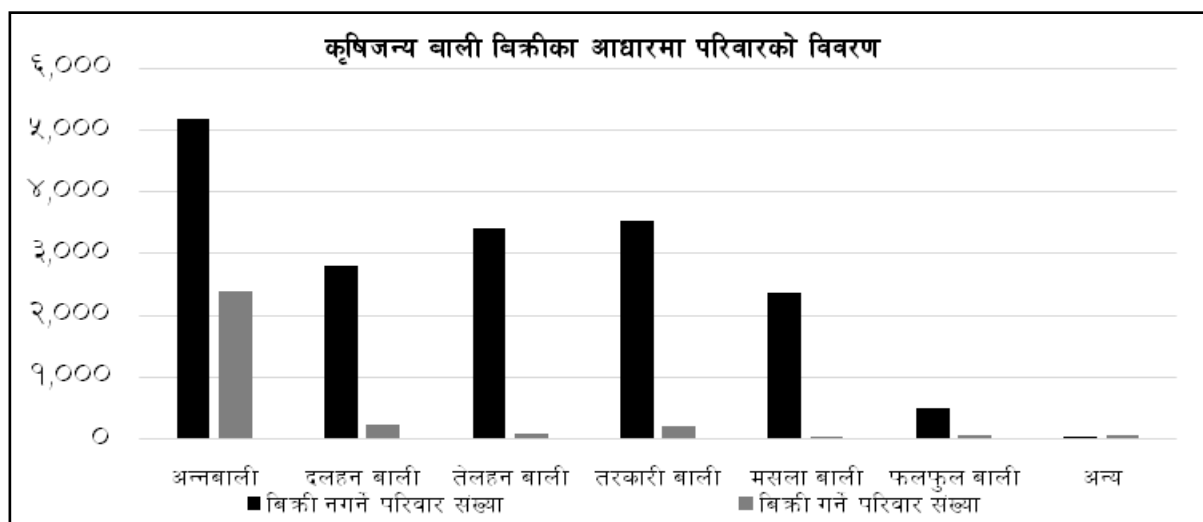
५.१.१४ कृषिजन्य बाली बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा खेतीपातीमा संलग्न ७,७८६ परिवारहरूमा ७,६१५ अर्थात् ९७.८ प्रतिशत अन्न बाली उत्पादन गर्ने परिवारहरू रहेका छन् । ती मध्येबाट आफूले प्रयोग गरी बढी भएको अन्नबाली बेच्नेको परिवार संख्या जम्मा २,४११ परिवार अर्थात् ३१.७ प्रतिशत रहेका छन् । यसको अर्थ ६८.३ प्रतिशत घरपरिवार अन्न बालीको बिक्रि गर्दैनन् । यसका कारण अवैज्ञानिक र परम्परागत कृषि प्रणाली निर्वाहमुखी खेती, उच्चमशिलता र व्यवसायीक सोचको न्युनता साथसाथै सीमित जमिन र न्यून परिमाणको उत्पादन नै हो । नगरपालिकामा तरकारी बालीको खेतीगर्ने ३,७६० परिवारहरू मध्ये २११ अर्थात् ५.६ प्रतिशत परिवारहरूले तरकारी बाली बेच्ने गरेको पाइयो । ९४.४ प्रतिशत परिवारले तरकारी बालीको बिक्रि नगर्नुको कारण सिमीत परिमाणको उत्पादन भई घरायसी प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग हुनु हो । त्यसैगरी उत्पादन गर्नेहरू मध्येबाट दलहन बालीको बिक्रि गर्ने परिवार ८ प्रतिशत, तेलहन बालीको बिक्रि गर्ने २.७ प्रतिशत, मसला बालीको बिक्रि गर्ने २.१ प्रतिशत र ११.४ प्रतिशतले फलफुल बालीको बिक्रि गर्ने गरेको देखिन्छ । नगरपालिकामा तुलनात्मकरूपमा अन्य बाली भन्दा अन्न बाली उत्पादन तथा बिक्रि बढी भएको देखिन्छ । यद्यपि कृषिजन्य उत्पादन गरेता पनि धेरै प्रतिशतले बिक्री नगरी घरायसी प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गर्नु र ठूलो संख्यामा रहेका किसानहरूले नगदेबाली तथा मसलाबालीको खेती नगर्नुको कारण, प्राविधिक ज्ञानको कमी, बजारीकरण, विउविजन तथा परम्परागत सोचको खेती प्रणाली हुन सक्छन् । बाली बिक्रि सम्बन्धी विस्तृत वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका नं. ९२: कृषिजन्य बाली विक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

विवरण		वडा नं.										जम्मा	प्रतिशत	
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०			११
अन्नबाली	विक्री नगर्ने परिवार	२९६	३७०	३३४	७५६	६१७	३८०	३१६	६२७	६०८	४९२	४०८	५,२०४	६८.३
	विक्री गर्ने परिवार	९७	४६	४४	२६०	३१५	१९६	३९८	३२१	५८१	१११	४२	२,४११	३१.७
	जम्मा	३९३	४१६	३७८	१,०१६	९३२	५७६	७१४	९४८	१,१८९	६०३	४५०	७,६१५	१००.०
दलहन बाली	विक्री नगर्ने परिवार	१५१	५९	१३०	३७	६१२	३६३	३४२	२४१	४०६	११४	३६	२,८२५	९२.०
	विक्री गर्ने परिवार	१६	२	५	२०	३७	३६	४३	१४	६३	९		२४५	८.०
	जम्मा	१६७	६१	१३५	३९	६४९	३९९	३८५	२५५	४६९	१२३	३६	३,०७०	१००.०
तेलहन बाली	विक्री नगर्ने परिवार	२३१	१०४	१६०	५०२	४५३	२३४	३७०	३२६	६१८	२५३	१७४	३,४२५	९७.३
	विक्री गर्ने परिवार	२	१	१	६	११	६	२३	२	३३	६	३	९४	२.७
	जम्मा	२३३	१०५	१६१	५०८	४६४	२४०	३९३	३२८	६५१	२५९	१७७	३,५१९	१००.०
तरकारी बाली	विक्री नगर्ने परिवार	८८	१७०	२०२	४९९	४४४	३०९	२२२	४४९	५४१	४२८	१८७	३,५४९	९४.४
	विक्री गर्ने परिवार	३	७	७	१८	५४	१३	१८	२४	५३	११	३	२११	५.६
	जम्मा	९१	१७७	२०९	५१७	४९८	३२२	२४०	४७३	५९४	४३९	१९०	३,७६०	१००.०
मसला बाली	विक्री नगर्ने परिवार	३३	४३	१८९	३६१	५५८	३६०	१८४	१७३	३०८	१५२	१०	२,३७१	९७.९
	विक्री गर्ने परिवार			१	४	१२	४	९	२	२०			५२	२.१
	जम्मा	३३	४३	१९०	३६५	५७०	३६४	१९३	१७५	३२८	१५२	१०	२,४२३	१००.०
फलफुल बाली	विक्री नगर्ने परिवार	७		२६	३७	११७	१०९	१४५	६	२१	५०	३	५२१	८८.६
	विक्री गर्ने परिवार	२	१	२	२५	७	२		४	१०	९	५	६७	११.४
	जम्मा	९	१	२८	६२	१२४	१११	१४५	१०	३१	५९	८	५८८	१००.०
अन्य	विक्री नगर्ने परिवार			१	५	९	२	६	७	४	१४		४८	३९.३
	विक्री गर्ने परिवार	१	२	१	१७	१३	१८	७	९	२	३	१	७४	६०.७
	जम्मा	१	२	२	२२	२२	२०	१३	१६	६	१७	१	१२२	१००.०

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

५.२ पशु

५.२.१ पशु हाट बजार सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. ९३: पशु हाट बजार सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	पशुहाट बजारको नाम	बजार लाग्ने अवधि (साप्ताहिक, मासिक वा वार्षिक)	ठेगाना	पशु बजारको किसिम (कुन पशुको बजार लाग्छ)
१	बेलवारी पशुहाट बजार	साप्ताहिक	बेलवारी न.पा. ३	गाई, भैसी, गोरु, रांगा, बंगुर, सुङ्गुर, कुखुरा आदि

स्रोत : कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र, २०७४

५.२.२ कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपंक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

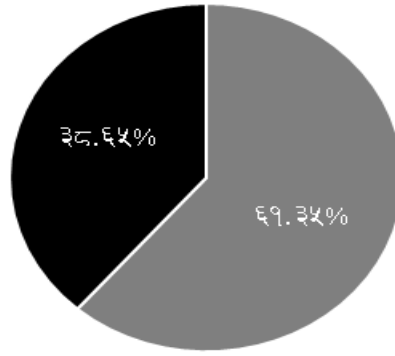
पशुपंक्षी पालन क्षेत्रले देशको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा करिब ११% र कुल कृषि गार्हस्थ उत्पादनमा २६.८% योगदान गर्दै आएको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रहेको छ। नगरपालिकाको कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये पशुपंक्षी पाल्ने परिवारको संख्या १०,५६७ अर्थात् ६१.४ प्रतिशत र नपाल्ने परिवारको संख्या ६,६५७ अर्थात् ३८.६ प्रतिशत रहेको छ। यसबाट आधा भन्दा बढी परिवारले पशुपंक्षी पाल्ने गरेको तथ्य तथ्याङ्कले देखाउँछ। नगरपालिकामा तुलनात्मक अध्ययन गर्दा वडा नं. ५ र ६ मा अधिकांश परिवारहरूले पशुपंक्षी पालन गरेको देखिन्छ भने वडा नं. ३ र १ मा पशुपंक्षी पालन गर्ने परिवार संख्या कम देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ९४: कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपंक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घरपालुवा पशुपंक्षी पालन भएको		घरपालुवा पशुपंक्षी पालन नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	६१५	३४.३	१,१७८	६५.७	१,७९३
२	८२९	५१.८	७७१	४८.२	१,६००
३	४७३	३३.२	९५०	६६.८	१,४२३
४	१,१८१	६४.३	६५६	३५.७	१,८३७
५	१,१२६	८०.०	२८२	२०.०	१,४०८
६	७२७	७५.२	२४०	२४.८	९६७
७	८३५	६९.९	३५९	३०.१	१,१९४
८	१,१६४	६९.३	५१५	३०.७	१,६७९
९	१,३४९	६५.५	७११	३४.५	२,०६०
१०	९२०	६६.८	४५८	३३.२	१,३७८
११	१,३४८	७१.५	५३७	२८.५	१,८८५
जम्मा	१०,५६७	६१.४	६,६५७	३८.६	१७,२२४

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

कृषि प्रयोजनका लागि घरपालुवा पशुपंक्षी पालनका आधारमा परिवारको विवरण

■ घरपालुवा पशुपंक्षी पालन गर्ने परिवार ■ घरपालुवा पशुपंक्षी पालन नगर्ने परिवार

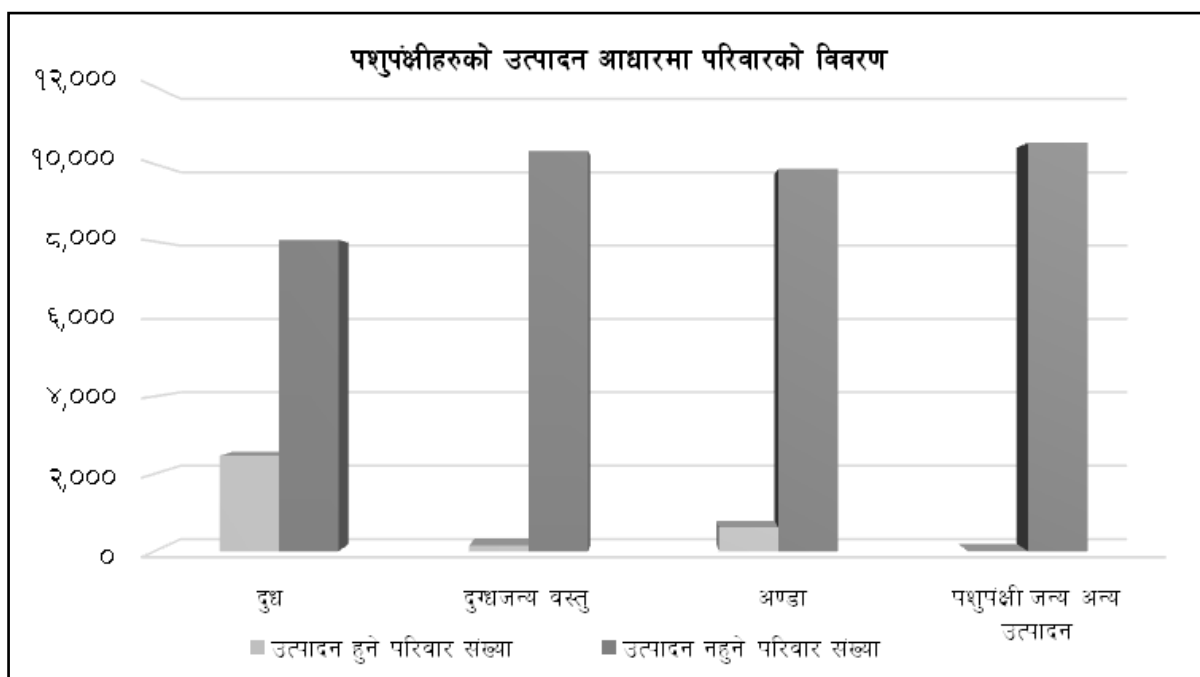
५.२.३ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ९५: पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	पशुपंक्षी जन्य उत्पादन गर्ने जम्मा परिवार	दुध		दुग्धजन्य वस्तु		अण्डा		पशुपंक्षी जन्य अन्य उत्पादन	
		उत्पादन हुने परिवार संख्या	उत्पादन नहुने परिवार संख्या	उत्पादन हुने परिवार संख्या	उत्पादन नहुने परिवार संख्या	उत्पादन हुने परिवार संख्या	उत्पादन नहुने परिवार संख्या	उत्पादन हुने परिवार संख्या	उत्पादन नहुने परिवार संख्या
१	६०७	१६५	४४२	७४	५३३	३५	५७२		६०७
२	८२९	१९४	६३५	१	८२८	२	८२७		८२९
३	४७३	७२	४०१	५	४६८		४७३		४७३
४	१,१८१	२९९	८८२	२३	१,१५८	१४८	१,०३३	१	१,१८०
५	१,१२६	३५७	७६९	३	१,१२३	२७	१,०९९		१,१२६
६	७२७	२१९	५०८	१०	७१७	३२	६९५		७२७
७	८३५	२०८	६२७	८	८२७	४९	७८६		८३५
८	१,१६४	२७२	८९२	१	१,१६३	६७	१,०९७		१,१६४
९	१,३४९	३२१	१,०२८	११	१,३३८	२१९	१,१३०	६	१,३४३
१०	९२०	१३२	७८८	१	९१९	३७	८८३		९२०
११	१,३४८	२२७	१,१२१	१७	१,३३१	४	१,३४४		१,३४८
जम्मा	१०,५५९	२,४६६	८,०९३	१५४	१०,४०५	६२०	९,९३९	७	१०,५५२
प्रतिशत	१००.००	२३.३५	७६.६५	१.४६	९८.५४	५.८७	९४.१३	०.०७	९९.९३

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन गर्ने कुल १०,५५९ परिवारहरूमा गाइभैसी पालेर दुध उत्पादन गर्ने कुल २,४६६ घरपरिवारहरू रहेका छन्। त्यसैगरी दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवार संख्या १५४, अण्डा उत्पादन गर्ने घरपरिवारहरूको संख्या ६२० रहेका छन्। दिगो विकास लक्ष्य र नेपालको संविधानमा उल्लेख भए जस्तै भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षा जस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न पशुपंक्षी अनुसन्धान केन्द्रित कार्यक्रमको अत्यन्त महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ। यद्यपि तथ्याङ्कलाई हेर्दा नगण्य संख्यामा बाहेक सबै प्रकारका पशुपंक्षीहरूको ठूलो परिमाणमा व्यवसायीक उत्पादन भएको देखिँदैन। यसले निर्वाहमूखी पशुपंक्षीपालनको नै निरन्तरता देखाउँछ। पशुपंक्षी पालनलाई उत्पादनमूखी र व्यवसायीक बनाउन नसक्दा आम्र्दानी सीमित तथा श्रम र समयको खेर हुन जान्छ। यसतर्फ सम्बन्धित सरोकारवाला सबैको ध्यान जानु जरुरी छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

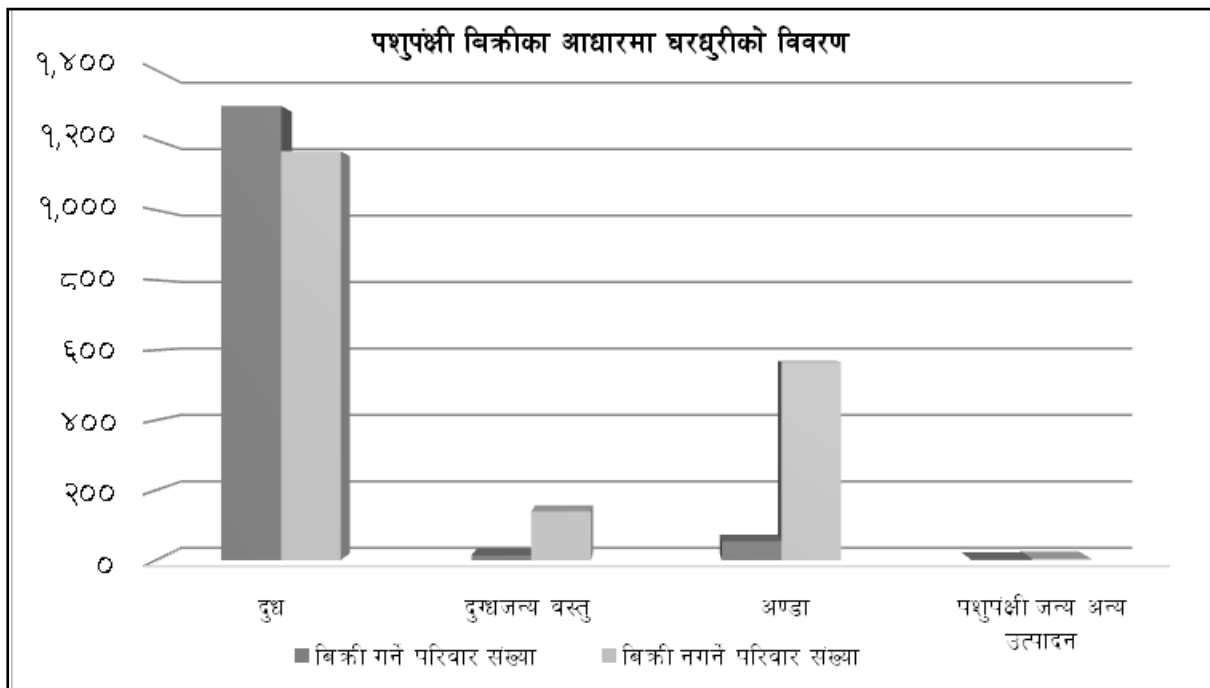
५.२.४ पशुपंक्षी बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ९६: पशुपंक्षी बिक्रीका आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	दुध उत्पादन			दुग्धजन्य वस्तु (घ्यू, चिज, मखन आदि)			अण्डा उत्पादन			पशुपंक्षी जन्य अन्य उत्पादन		
	बिक्री गर्ने परिवार संख्या	बिक्री नगर्ने परिवार संख्या	जम्मा	बिक्री गर्ने परिवार संख्या	बिक्री नगर्ने परिवार संख्या	जम्मा	बिक्री गर्ने परिवार संख्या	बिक्री नगर्ने परिवार संख्या	जम्मा	बिक्री गर्ने परिवार संख्या	बिक्री नगर्ने परिवार संख्या	जम्मा
१	१२२	४३	१६५		७४	७४	१	३४	३५			
२	१२०	७४	१९४	१		१		२	२			
३	४८	२४	७२	१	४	५						
४	१४०	१५९	२९९	२	२१	२३	१४	१३४	१४८	१		१
५	१८६	१७१	३५७	२	१	३	९	१८	२७			
६	८५	१३४	२१९	२	८	१०		३२	३२			
७	१५६	५२	२०८	३	५	८	४	४५	४९			
८	१२१	१५१	२७२		१	१	५	६२	६७			
९	१२२	१९९	३२१	२	९	११	२१	१९८	२१९	१	५	६
१०	८८	४४	१३२		१	१		३७	३७			
११	११०	११७	२२७	१	१६	१७		४	४			
जम्मा	१,२९८	१,१६८	२,४६६	१४	१४०	१५४	५४	५६६	६२०	२	५	७
प्रतिशत	५२.६४	४७.३६	१००.००	९.०९	९०.९१	१००.००	८.७१	९१.२९	१००.००	२८.५७	७१.४३	१००.००

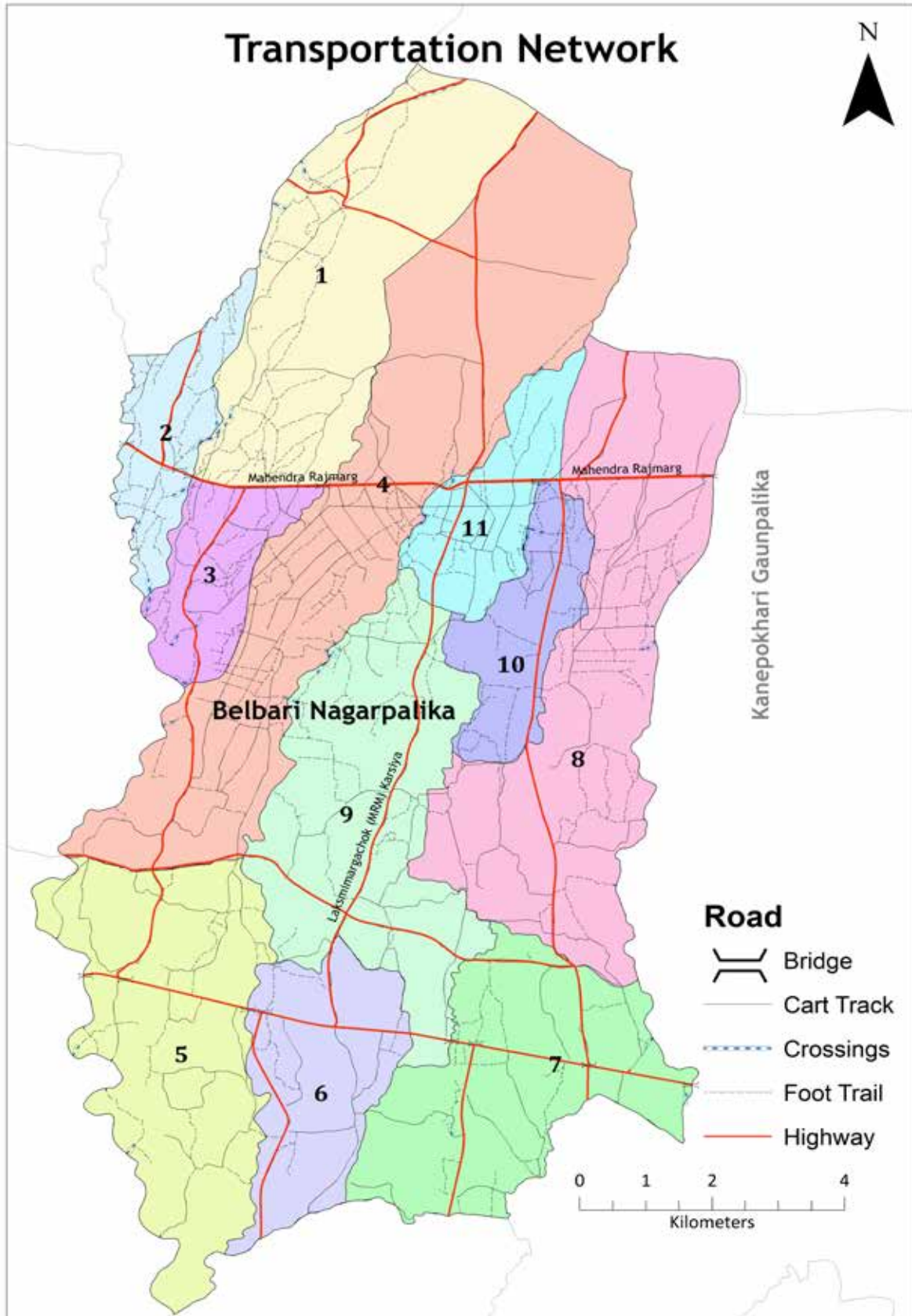
स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा गाइ/भैंसी पालेर दुध उत्पादन गर्ने कुल २,४६६ परिवारहरू मध्ये १,२९८ अर्थात् ५२.६४ प्रतिशतले दुध बेच्ने गरेको पाइयो । त्यसै गरी दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने परिवारहरू मध्ये १४ अर्थात् ९.०९ प्रतिशतले मात्र दुग्धजन्य पदार्थ बिक्री गर्ने गरेको पाइयो । यसरी दुग्धजन्य पदार्थ भन्दा परम्परागत हिसाबले सिधै दुध बेच्ने परिवारको संख्या उच्च नै देखिन्छ । त्यसैगरी अण्डा उत्पादन गर्ने कुल ६२० घरपरिवारहरू मध्ये ५४ घरपरिवार अर्थात् ८.७१ प्रतिशत अण्डा बिक्री गर्ने गरेको पाइयो । दुग्धजन्य पदार्थको सन्दर्भमा यसको कारण भण्डारण र प्रशोधन गर्न प्रविधिको अभाव साथै बजारको कमीले हुन सक्छ । यी समग्र कृषिका तथ्याङ्कहरूबाट कृषियोग्य जमिन, उपयुक्त हावापानी र वातावरण भएको नगरपालिकामा समेत कृषि उत्पादन र बजारीकरणको अवस्था कमजोर रहेको र अदृष्य बेरोजगारी व्यापक रहेको देखिन्छ । अर्कोतर्फ कृषि पेशाबाट मानिसहरूको विकर्षण बढ्दै गएको स्पष्ट हुन्छ । पशुजन्य पदार्थको उपलब्धतामा आत्मनिर्भर बन्न पशुपालन क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उल्लेखनीय प्रगति हासिल गर्नका लागि उन्नत नस्ल, पशु आहार, पशु स्वास्थ्य र व्यासयीकरणका क्षेत्रमा थप अनुसन्धान र क्षेत्रगत विकास गर्न आवश्यक छ । दिगो विकास लक्ष्य र नेपालको संविधानमा उल्लेख भए जस्तै भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षा जस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न पशुपंक्षी अनुसन्धान केन्द्रित कार्यक्रमको अत्यन्त महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

खण्ड ६ : भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधार

६.१ सडक. सवारी तथा यातायात

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | ११५

६.१.१ विद्यमान सडक सञ्जाल

नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा पक्की सडकको विस्तार नभए पनि कच्ची सडकको विस्तार भईरहेको छ । नगरपालिकामा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ। नगरपालिकामा रिक्सा, टेक्टर,साइकल, जीप, बस, ट्रक र मोटरसाइकलहरूको उपयोग गरिएको देखिन्छ। नगरपालिकाको सडकमार्ग राम्रो भएका रुटहरूमा बस सेवा चालु रहेको छ। यहाँ सडक पहुँच राम्रो रहेको छ। यहाँ राजमार्ग, सहायक राजमार्ग, पक्की तथा कालोपत्रे, ग्राभेल र कच्चि सबै प्रकारका सडकहरू रहेका छन्। शहरी क्षेत्रमा सडकको अवस्था राम्रो रहेको छ भने ग्रामीण क्षेत्रमा कच्चि सडक रहेको छ। यस नगरपालिकामा रहेका सडकको वर्तमान अवस्था र सडक मार्गको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १७: सडक सञ्जालको विद्यमान अवस्था

क्र.सं.	सडकको वर्गीकरण	लम्बाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाइ (मि.)	सडकले सेवा पुगेका वडाहरू	कैफियत
१	पक्की तथा कालोपत्रे	४८.५	५.५	१, २, ३, ४, ५, ९, ११	-
२	ग्राभेल सडक	२२९.२५		१, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११	-
३	कच्ची सडक/मौसमी सडक	६४.५	८	१, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११	-
४	मुल वाटो (Trail)/Village Track	०.५४	४	१, २	-

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

६.१.२ सडक मार्गको विवरण

तालिका नं. १८: सडक मार्गको विवरण

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)
		देखि	सम्म		
१	रत्न मार्ग	बेलवारी चौक	नक्सलवारी	४	आधा कालोपत्रे आधा ग्राभेल
	सिशौली मार्ग	बेलवारी चौक	बरडांगी	१.५	आधा कालोपत्रे आधा ग्राभेल
	सगरमाथा मार्ग	विन्धवाशिन खाद्य मिल	लोअनी कित्ता	०.५	आधा कालोपत्रे आधा ग्राभेल
	जनएकता मार्ग	दुर्गा मन्दिर	शितल टोल	१.५	ग्राभेल
	भानु मार्ग	बेलवारी चौक	रत्न मार्ग	१	कालोपत्रे
	कालिभोडा मार्ग	खनेपानी	विहानी चौक	२	ग्राभेल
	पूर्व छेउ मार्ग	अमना	टुकुरे	२.५	ग्राभेल
२	शुक्रपथ मार्ग	रमिते	किस्ति	४	कालोपत्रे
	सिंहदेवी मार्ग	थापा चौक	बागदेवी सा.वन कार्यालय	१.५	कालोपत्रे
	तिनघरे मार्ग	थापा चौक दक्षिण	किस्ति	१.५	ग्राभेल
	सदभाव मार्ग	सदभाव चौक	वाड नं १	१.५	ग्राभेल
	कविर मार्ग	लालभित्ति बजार	सदभाव चौक	०.५४	ब्लक ओछ्याएको

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)
		देखि	सम्म		
	कविर् मार्ग	लालभिर्ति बजार	सदभाव चौक	०.५४	ब्लक ओछ्याएको
	लोकतान्त्रिक मार्ग	सदभाव चौक	रमिते पर्यटकीय क्षेत्र	२	ग्राभेल
	शान्ती मार्ग	शान्ती चौक	किर्स्ति दोवान	२	ग्राभेल
	प्रगती मार्ग	लोहन्द्रा पुलको मुख	शान्ती मार्ग	१.५	ग्राभेल
	शुक मार्ग	शुकवारे बजार	गौतम टोल	१	ग्राभेल
	प्रभात किरण मार्ग	भेटघाट चौक	रमिते सा. वनको कार्यालय	१	ग्राभेल
	धिमाल टोल	सैनिक चौक	तिनघरे टोल	०.५	ग्राभेल
	हुलाकी मार्ग	पुर्व-पश्चिम लोकमार्ग	किर्स्ति	१	ग्राभेल
३	मालपोत मार्ग	मालपोत	कृषि मार्ग	०.५	कालोपत्रे
	कृषि मार्ग	बेलवारी	कसेनी	७	३ कि.मि.कालोपत्रे, ४ कि.मि.ग्राभेल
	भगवती मार्ग	नयां बेलवारी	सिजुवारी (कृषि मार्ग)	१.२	कालोपत्रे
	जनमार्ग	सेक्टर वन	मिरमिरे	२	ग्राभेल
	नगरपालिका मार्ग	नगरपालिका	कृषि मार्ग	१	ग्राभेल
	वनको छेउबाट जाने बाटो	वन कार्यालय	धिमाल टोल	१	ग्राभेल
	सुकुम्बासी मार्ग	करमडांडा	मिरमिरे चौक	०.७	कालोपत्रे
	खोरिया मार्ग	सिजुवारी	दोगडे	२	ग्राभेल
४	पृथ्वी मार्ग	लोक मार्ग	नहर	१०.५	३ भाग कालोपत्रे १ भाग ग्राभेल
	जन मार्ग	सेक्टर वन	नहर	१२	१० कि.मि.कालोपत्रे, २ कि.मि.ग्राभेल
	सरस्वती मार्ग	मिलन चौक	कसेनी स्कूल अगाडी	१	कालोपत्रे
	क्याप्टेनटोल जमुनावारी मार्ग	अनाम चौक	माभी टोल	२	ग्राभेल
	नन्दलाल मार्ग	जमुनावारी	केशलीया खोला वडा नं ९	१.५	ग्राभेल
	शान्ति मार्ग	बेतना सिमसार	केशलीया खोला	१	कालोपत्रे
	प्रगती मार्ग	हल्लुडे चौक	केशलीया खोला	१	कालोपत्रे
	कृषि मार्ग	वडा नं ३ को सिमाना	वडा नं ५ को सिमाना	२	ग्राभेल
	सैनिक मार्ग	बुधवारे	सिमपाने	१	ग्राभेल
	हुलाकी मार्ग	पुरानो कसेनी	लिम्बु चौक	२	ग्राभेल
	रिडरोड मार्ग	जोगीचौरी	धरहरा	१	ग्राभेल
	स्मृती मार्ग	इमानसिंह चौक	स्मृति चौक	०.७	ग्राभेल
	जडिवुटि रिडरोड मार्ग	मिरमिरे चौक	लक्ष्मीमार्ग केशलीया खोला	३	ग्राभेल
	केशलिया मार्ग	हिमाली चौक हुदै प्रगति चौक	केशलिया खोला सम्म	१	ग्राभेल
	देवान्सींह मार्ग	महेन्द्र चौक	यलम्बर चौक	१	ग्राभेल
	जोगीचौरी मार्ग	वरपिपल चौक	जोगी चौरी	०.५	ग्राभेल
	बुद्ध मार्ग	धरहरा दक्षिण जन मार्ग	धिमाल टोल	०.७	ग्राभेल
	धरहरा चौक-पृथ्वी मार्ग जोड्ने सडक खण्ड	धरहरा चौक	पृथ्वी मार्ग	१	ग्राभेल
	जोगी चौरी-पृथ्वी मार्ग जोड्ने सडक खण्ड	जोगी चौरी	पृथ्वी मार्ग	०.५	ग्राभेल
	सयपत्री मार्ग	वन अफिसदेखि सयपत्री टोल हुदै	सरस्वती	०.७	ग्राभेल

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)
		देखि	सम्म		
	जवदी मार्ग	जितुमान चौक	जन मार्ग	०.७	ग्राभेल
	जमुनाबारी मार्ग	नन्दलाल मार्ग	केशलिया खोला (माफी टोल)	०.७	ग्राभेल
	कृषि मार्ग-लोहन्द्रा खोला जोड्ने सडक खण्ड	गड्गाउं	कसेनी	०.७	ग्राभेल
५	कृषि मार्ग	च्याङमारी	तेलकुंडी	३	ग्राभेल
	पृथ्वी मार्ग	रामपुर स्कुल	लिम्बु चौक	२	ग्राभेल
	नहर मार्ग	मेरिया खोला	केशलीया खोला	३.५	ग्राभेल
	जन मार्ग	तेलकुंडी	हाटखोला	३	आधा पक्की आधा ग्राभेल
	कैलाशेश्वर मार्ग	विहिवारे	मोतिपुर, जरुवा	५	ग्राभेल
	लोहन्द्रादेखि भर्चौल जोड्ने बाटो	लोहन्द्रा	भर्चौल	१.५	कच्ची
	नहरदेखि माथिल्लो कसेनी	नहर	माथिल्लो कसेनी	२	ग्राभेल
	लोहन्द्रादेखि विरान जोड्ने बाटो	लोहन्द्रा	विरान	२	कच्ची
	पृथ्वी मार्गदेखि भकारी भोडा जोड्ने बाटो	पृथ्वी मार्ग	भकारी भोडा	२	कच्ची
	जन मार्गदेखि कृषि मार्ग जोड्ने बाटो	जन मार्ग	कृषि मार्ग	२	कच्ची
	वडा कार्यालयदेखि धनपाल हुँदै तेलकुंडी जोड्ने बाटो	वडा कार्यालय	तेलकुंडी	३	कच्ची
	केल्लरीदेखि कृषि मार्ग जोड्ने बाटो	केल्लरी	कृषि मार्ग	३	कच्ची
	भर्चौलदेखि कैलाशेश्वर जोड्ने बाटो	भर्चौल	कैलाशेश्वर	५	कच्ची
	माथिल्लो कसेनी जाने बाटोदेखि बालथरी टोल सम्म जोड्ने बाटो	माथिल्लो कसेनी	बालथरी टोल	१.५	कच्ची
	भर्चौल बाटोदेखि नहर सम्म जोड्ने बाटो	भर्चौल बाटा	नहर	२	कच्ची
	हुलाकी मार्ग	लेहन्द्रा खोला	केशलीया	६	कच्ची
	धनपाल स्कुलदेखि तेलकुंडी सम्म	धनपाल स्कुल	तेलकुंडी	०.५	ग्राभेल
	कसेनी बजारदेखि तल्लो कसेनी जाने बाटो	कसेनी बजार	तल्लो कसेनी	१	आधा कच्ची आधा ग्राभेल
	लक्ष्मि नारायण मार्ग देखि कविर टोल जोड्ने बाटो	लक्ष्मि नारायण मार्ग	कविर टोल	२	आधा कच्ची आधा ग्राभेल
	६	रामजानकी मन्दिर मार्ग	राम जानकी मन्दिर	किंरात चौक	१
सुनसरी मोरङ सर्भिस रोड		दुर्गा चौक	केशलीया खोला	३	ग्राभेल
सोमबारे-जरुवा टोली मार्ग		सोमबारे	जरुवा टोली	१	ग्राभेल
कर्चिया सडक खण्ड		सोमबारे	माल जङ्गल	३	ग्राभेल
आदर्श मार्ग		बेराबांध	सिमाबांध	२	ग्राभेल
चक्र पथ		सोमबारे	जितपुर	१	ग्राभेल
कृषि मार्ग		बनौल	बेराबांध	४	ग्राभेल
कर्चिया सडक खण्ड		जितपुर	यलमवर	३	ग्राभेल
हुलाकी मार्ग		यलमवर	धैति	२	आधा कच्ची आधा ग्राभेल
७	अमर मार्ग	साङली ईनार	कदम चौक	३	ग्राभेल
	पुरानो बाहुनी मार्ग (१)	साङली ईनार	बाहुनी बजार	३	ग्राभेल
	पुरानो बाहुनी मार्ग (२)	पुरानो बाहुनी	जनता उ. मा. वि	०.७	ग्राभेल
	दौलतपुर सडक खण्ड	गयल खोला	दौलतपुर	१.७	ग्राभेल
	हरदीवारी मार्ग	नहर	हरदीवारी	३	ग्राभेल
	सभ्यता टोल विकास मार्ग	मूल नहर	रङ्गोली सिमाना	४.५	ग्राभेल

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)	
		देखि	सम्म			
	चिसाड-बाहुनी सडक खण्ड	चिसाड खोला पश्चिम	बाहुनी र होक्लावारीको सिमाना	१.५	ग्राभेल	
	कृषि मार्ग १	माझ बाहुनी	वडा नं ६	३.५	ग्राभेल	
	कृषि मार्ग २	मूल नहर	कानेपोखरी गा.पा.	४	ग्राभेल	
८	श्रीवेणी गौथली मार्ग	श्रीवेणी	गौथली	१०	ग्राभेल	
	भाउन्ने आमतोला	अमर चौक	साडली ईनार	७	ग्राभेल	
	प्रदिप उषा मार्ग	विहिवारे	पूरानो बाहुनी	४	ग्राभेल	
	बलुवाई बांसवारी मार्ग	विहिवारे	गडिगाउं	२	ग्राभेल	
	लक्ष्मीमार्ग सोराभाग सडक खण्ड	गडिगाउं	बाहुनी	४	कालोपत्रे	
	हुलाकी मार्ग	साडली ईनार	चिसाड	३	ग्राभेल	
	माहाराजथान सडक खण्ड	माहाराज थान	हुलाकी मार्ग	३	ग्राभेल	
	बलुवाइ राईभार मार्ग	विहिवारे	राईभार	४	ग्राभेल	
	धनकुटे मार्ग	विहिवारे	राईभार	२	ग्राभेल	
	गौथली मार्ग	गौथली चौक	त्रिवेणी	५	ग्राभेल	
	कृषि मार्ग	अमर चौक	चिसाड	४	ग्राभेल	
	कृषि मार्ग	शान्ति टोल	सृजना टोल	४	ग्राभेल	
	बरियातिभार मार्ग	सृजना टोल	बरियातिभार	३	ग्राभेल	
	९	लक्ष्मीमार्ग सोह्रभार सडक खण्ड	नमुना चौक	वनौल	८	१.५ कि.मि.कालोपत्रे, ६.५ ग्राभेल
हुलाकी मार्ग		केशलीया	बाहुनी	५	ग्राभेल	
काली मार्ग		काली मा.वि.	सभापुर	३	१.५ कि.मि.कालोपत्रे, १.५ ग्राभेल	
धौती मार्ग		धौती खोला	शान्ती चौक	१.५	१.५ ग्राभेल	
श्रीमूर्ती-लालमनी सडक खण्ड		श्रीमूर्ती	लालमनी	३	कच्ची	
सभापुर श्रीपुर सडक खण्ड		सभापुर	श्रीपुर	२.५	कच्ची	
चन्द्रपुर मार्ग		चन्द्रपुर	श्रृजना चौक	२.५	कच्ची	
नलवारी मार्ग		नलवारी	दीपज्योति	१.५	ग्राभेल	
बेलेगाउं-माझीगाउं सडक खण्ड		बेलेगाउं	माझीगाउं	२	कच्ची	
पोखरीया-केशलीया सडक खण्ड		पोखरीया	केशलीया	३	कच्ची	
विष्णु पाण्डे-भोडा		विष्णु पाण्डे	भोडा	१.५	कच्ची	
पोखरीया-सिरिजङ्गा सडक खण्ड		पोखरीया	सिरिजङ्गा	२	ग्राभेल	
वैराखुनी-भोडा सडक खण्ड		वैराखुनी	हुलाकी मार्ग	२	कच्ची	
कृष्ण मार्ग		कृष्ण चौक	काली मा.वि.	१	ग्राभेल	
काली मा.वि.-वजार सडक खण्ड		काली मा.वि.	डांगीहाट बजार	०.५	ग्राभेल	
शान्ती मार्ग		शान्ती टोल	वैराखुनी	१.५	कच्ची	
गुरु दाहालको घर-हुलाकी मार्ग		गुरु दाहालको घर	हुलाकी मार्ग	१.७५	ग्राभेल	
१०		पूर्व पश्चिम राजमार्गसंग जोडिएको सडक	भाउन्ने	बाँसवाडी	७	ग्राभेल
		पुष्पाञ्जली मार्ग	भाउन्ने चौक	बलुवाई	५	ग्राभेल
		श्रीवेणी मार्ग	धार्मिक चौक	बाँसवाडी	७	ग्राभेल

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरू		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)
		देखि	सम्म		
	न्युरोड मार्ग	भाउन्ने कजवे	बिहिवार चौक	७	कच्ची
	एकता मार्ग	पुष्पाञ्जली	विरेन्द्र चौक	४	कच्ची
	हरियाली मार्ग	हरियाली चौक	यलम्बर चौक	३	कच्ची
	शान्ती मार्ग	शान्ती चौक	यलम्बर चौक	२	ग्राभेल
	छिमेकी मार्ग	छिमेकि टोल	बिष्ट टोल	२	ग्राभेल
	माटिगाउं मार्ग	चाँदनी चौक	नलवारी	३.५	ग्राभेल
	वरपिपल मार्ग	गुरुड टोल	वरपिपल टोल	१	ग्राभेल
	नमुना मार्ग	ऊखुवारी	हरियाली चौक	१	ग्राभेल
	इस्टर्न भ्यु मार्ग	इस्टर्न भ्यु स्कुल	थैपँ चैंक	२	कच्ची
	माटिगाउं बिहिवारे मार्ग	माटिगाउं	बिहिवारे	१.५	ग्राभेल
११	लक्ष्मीमार्ग सोरबांध सडक खण्ड	लक्ष्मीमार्ग	भाडवारी	२	कालोपत्रे
	ज्ञानोदय मार्ग	सुमिमा चौक	ज्ञानोदय चौक	१.५	कालोपत्रे
	संगम मार्ग	लक्ष्मीमार्ग	बुद्धिजिवि टोल	१.५	ग्राभेल
	प्रगती मार्ग	खानेपानीको ओभरहेड	ज्ञानोदय चौक	१	कालोपत्रे
	जनपथ मार्ग	सशास्त्र बेस क्याम्प	बुद्धिजिवि टोल	१.५	ग्राभेल
	मिलन मार्ग	मलामी विश्राम चौक	शान्ती टोल	१	ग्राभेल
	भाडवारी हुँदै बेलवारी ४ जोड्ने मार्ग	भाडवारी	बेलवारी-४	१	ग्राभेल
	जुरा मार्ग	घलेको मिल	जुरा	१	ग्राभेल
	बुद्धिजिवि मार्ग	बुद्धिजिवि मार्ग	आदर्श टोल	१	ग्राभेल

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

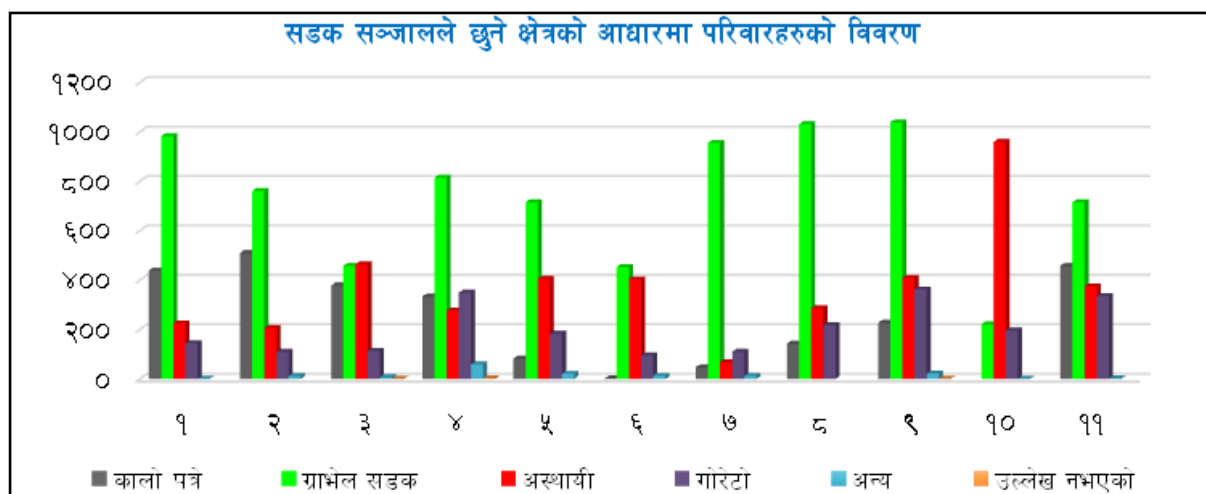
६.१.३ सडक सञ्जालले छुने क्षेत्रको आधारमा परिवारहरूको विवरण

तालिका नं. ९९: परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको प्रकारको आधारमा वडागत परिवारहरूको विवरण

वडा नं.	कालो पत्रे	ग्राभेल सडक	अस्थायी	गोरेटो	अन्य	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	४३९	९८३	२२५	१४५	१		१,७९३
२	५१०	७६२	२०६	११०	१२		१,६००
३	३७९	४५८	४६४	११४	७	१	१,४२३
४	३३४	८१५	२७६	३५०	५९	३	१,८३७
५	८३	७१५	४०५	१८४	२१		१,४०८
६	२	४५३	४०३	९६	१३		९६७
७	४७	९५६	६८	११०	१३		१,१९४
८	१४३	१,०३२	२८६	२१८			१,६७९
९	२२७	१,०३९	४०९	३६२	२२	१	२,०६०
१०		२२१	९६०	१९६	१		१,३७८
११	४५८	७१५	३७४	३३६	२		१,८८५
जम्मा	२,६२२	८,१४९	४,०७६	२,२२१	१५१	५	१७,२२४
प्रतिशत	१५.२२	४७.३१	२३.६६	१२.८९	०.८८	०.०३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका १७,२२४ परिवारहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै ग्राभेल सडक सञ्जालले छुने घर परिवारहरूको संख्या ८,१४९ अर्थात् ४७.३१ प्रतिशत, दोस्रोमा अस्थायी सडक सञ्जालको मात्र पहुँच पुगेका घरपरिवारहरूको संख्या ४,०७६ अर्थात् २३.६६ प्रतिशत रहेका छन्। १५.२२ प्रतिशत घरपरिवारहरूमा मात्र कालोपत्रे सडक सञ्जालको पहुँच रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्कलाई हेर्दा ६२.५३ प्रतिशत परिवारहरूमा सहज प्रकारको सडक पहुँच छ। यस बाहेक घरपरिवारमा अस्थायी प्रकृति तथा गोरेटो सडक सञ्जालको पहुँच देखिन्छ। वडागत रूपमा वडा नं. २, ११ र १ मा कालोपत्रे सडक सञ्जालले छुने घरपरिवार संख्या उच्च देखिन्छ भने वडा नं. १० मा कालोपत्रे सडक सञ्जालले छुने परिवार शून्य देखिन्छ। तथ्याङ्क हेर्दा पूर्वाधार विकासमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण सडकको अवस्था नाजुक हुँदा अन्य विकासले गति लिन सक्दैन तसर्थ सहज आवागमनका लागि नगरपालिकाले सडक सञ्जालको विकास र स्तरको उन्नतिको लागि यातायात गुरुयोजना निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ। अन्य वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

६.१.४ परिवार बसोबास गरेको घरसम्म पुग्ने सडकको चौडाइको आधारमा वडागत विवरण

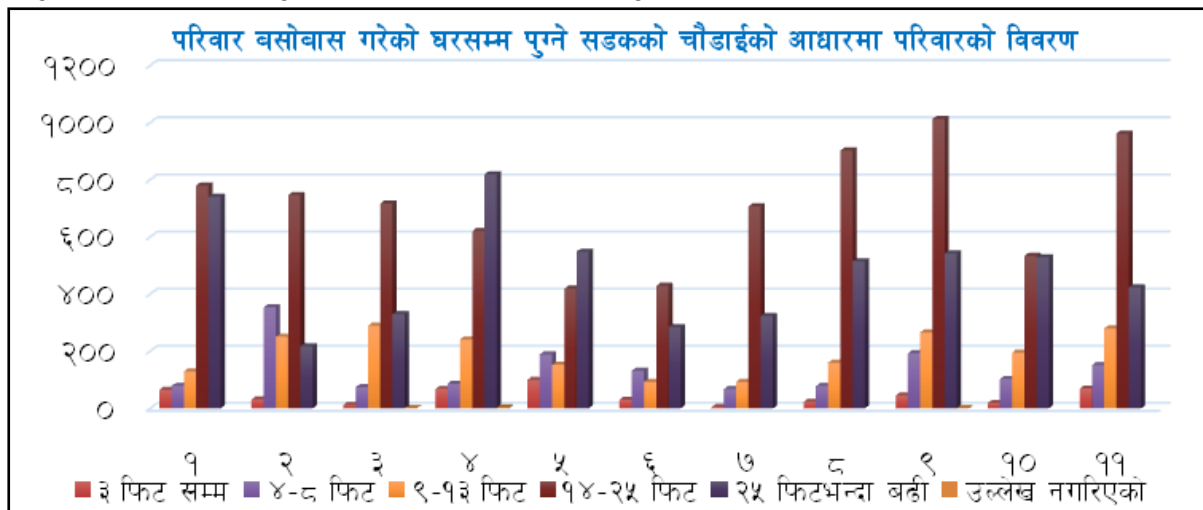
तालिका नं. १००: सडकको चौडाइको आधारमा वडागत परिवारको विवरण

वडा नं.	३ फिट सम्म	४-८ फिट	९-१३ फिट	१४-२५ फिट	२५ फिटभन्दा बढी	उल्लेख नगरिएको	जम्मा
१	६५	७८	१२९	७८०	७४१		१,७९३
२	३१	३५४	२५१	७४७	२१७		१,६००
३	१२	७४	२८९	७१७	३३०	१	१,४२३
४	६८	८६	२४१	६२०	८१९	३	१,८३७
५	१००	१८९	१५२	४१९	५४८		१,४०८
६	३०	१३२	९२	४२९	२८४		९६७
७	४	६७	९३	७०७	३२३		१,१९४
८	२३	७८	१६०	९०३	५१५		१,६७९
९	४५	१९३	२६६	१,०१३	५४२	१	२,०६०
१०	१८	१०३	१९५	५३४	५२८		१,३७८
११	६९	१५१	२८०	९६२	४२३		१,८८५
जम्मा	४६५	१,५०५	२,१४८	७,८३१	५,२७०	५	१७,२२४
प्रतिशत	२.७०	८.७४	१२.४७	४५.४७	३०.६०	०.०३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १२१

नगरपालिकामा रहेको १७,२२४ परिवारहरू मध्ये सबै भन्दा बढी ७,८३१ अर्थात् ४५.४७ प्रतिशत परिवारहरूमा १४ देखि २५ फिट चौडाइ भएको सडकको पहुँच छ। दोस्रोमा ५,२७० परिवारहरू अर्थात् ३०.६० प्रतिशत परिवारहरूमा २५ फिट भन्दा बढी चौडा भएको सडकमा पहुँच पुगेको देखिन्छ। नगरपालिकामा ३ फिट सम्म चौडाइ भएको सडकको पहुँच भएका घरपरिवारहरू ४६५ अर्थात् २.७० प्रतिशत रहेका छन्। सडकको चौडाइको अवस्थाका साथै सडकको स्तरले आवागमनमा व्यापक असर पर्ने हुँदा सहज आवागमन गर्न सकिने सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने देखिन्छ। वडा अनुसार थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

६.१.५ पुल तथा पुलेसा

यस नगरपालिकामा विभिन्न साना तथा ठूला नदि तथा खोलाहरू रहेका छन्। ति नदि तथा खोलाहरूमा पक्की पुलहरू रहेका छन्। जसको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १०१: पुल तथा पुलेसाको विवरण

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू		प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था
			देखि	सम्म			
१	सिशौली पुल	सिशौली	जनएकता स्कुल	लेक मार्ग	पक्की	६	ठिकै
	अमना पुल	अमना	नक्सलवारी	लेक मार्ग	पक्की	७	राम्रो
२	शुक्रबारे लालभित्ति पुल	शुक्रबारे			पक्की	८	ठिकै
	बाघभोडा पुल	बाघभोडा	बाघभोडा	सिंहदेवि	पक्की	८	ठिकै
	लोहन्द्रा पुल	लोहन्द्रा	लालभित्ति	बेलवारी २ र ३	पक्की	३०५	ठिकै
	किस्ति पुल १	किस्ति	थापा चौक	खोर्साने	पक्की	८	ठिकै
	किस्ति पुल २	किस्ति	बेलवारी २	सुन्दर हरैँचा १०	पक्की	६	जिर्ण
	किस्ति पुल ३	किस्ति	बेलवारी २	सुन्दर हरैँचा १२	पक्की	७	ठिकै
३	सिशौली पुल (१)	सिशौली	ईलाका प्रहरी कार्यालय वारी	ईलाका प्रहरी कार्यालय पारी	पक्की	१०	जीर्ण
	सिशौली पुल (२)	सिशौली	करमडाँडा	सिजुवारी	पक्की	७	ठिकै
	सिशौली पुल (३)	सिशौली	सिजुवारी	गुरुड टोल	पक्की	९	ठिकै
	सिशौली पुल (४)	सिशौली	गुरुड टोल	मैनावारी	पक्की	७	ठिकै
	सिशौली पुल (५)	सिशौली	मैनावारी	दोगडे	पक्की	७	ठिकै
	बेतना पुल (१)	बेतना	करमडाँडा	मिरमिरे चौक	पक्की	८	ठिकै
	बेतना पुल (२)	बेतना	टुके	सिमपाने	पक्की	४	ठिकै

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू		प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था
			देखि	सम्म			
४	सयपत्री पुल	बेतना	बेतना	सयपत्री	पक्की	५	जीर्ण
	हिमाली पुल	हिमाली	हिमाली टोल	पृथ्वी मार्ग	पक्की	५	जीर्ण
	सखुवा टोली पुल	दरलोकना	दरलोकना	सखुवा टोली	पक्की	१०	जीर्ण
	यलम्बर पुल	बेतना	यलम्बर	धिमाल टोल	पक्की	५	जीर्ण
	क्यापटेन पुल	बेतना	क्यापटेन टोल	जमुनाबारी	पक्की	५	जीर्ण
५	लोहन्द्रा पुल	लोहन्द्रा खोला	कसेनी बजार	मगरडांगी,विरान	भत्केको	२००	भत्केको
	दरलोकना पुल (१)	नहर	बजार	रामपुर	पक्की	२५	ठिक
	भरना पुल	नहर	कसेनी	रामपुर	पक्की	२०	ठिक
	दरलोकना पुल (२)	दरलोकना	मुढेधाप	बजार	पक्की	१५	ठिक
	आइतबारे पुल	आइतबारे	मुढेधाप	बजार	पक्की	१०	ठिक
	दरलोकना पुल (३)	दरलोकना	माथिल्लो कसेनी	धनपाल स्कुल छेउ	ट्रस्ट	८	जीर्ण
	मरिया पुल	मरिया	बनिगाउं	कसेनी	पक्की	१५	ठिकै
	केशलीया पुल	केशलीया	सोमबारे	कसेनी	पक्की	१५	ठिकै
	लोहन्द्रा पुल (२)	लोहन्द्रा	मोतिपुर	कसेनी	बांसको	५०	जीर्ण
	लोहन्द्रा पुल (३)	लोहन्द्रा	नहर वारी	नहर पारी	बांसको	५०	जीर्ण
६	केशलीया पुल	केशलीया	वाड नं ५	वाड नं ६	पक्की	१०	जीर्ण
	धैती पुल	धैती	बोराबांध	सिमाबांध	काठे	८	जीर्ण
७	चिसाड पुल	चिसाड खोला	कालीथान	केराउन	पक्की	१००	जीर्ण
	कयर पुल	कयर खोला	नहर	नहर	पक्की	२५	जीर्ण
	कोचेनी पुल १	कोचेनी खोला	दौलतपुर वारी	दौलतपुर पारी	पक्की	१५	राम्रो
	कोचेनी पुल २	कोचेनी खोला	स्कुल डांडा	केरा टोल	पक्की	७	राम्रो
	धैती पुल	धैती खोला	वडा नं ७	वडा नं ६	पक्की	३०	जीर्ण
८	बांसवारी पुल	कैरी खोला	बेलवारी ८	रैभार	पक्की	३०	राम्रो
	गयल पुल	गयल खोला	दौलतपुर	बरयातीभार	पक्की	३०	राम्रो
	त्रीवेणी पुल	गयल खोला	दोगढे	त्रीवेणी	पक्की	१०	राम्रो
	बुधबारे स्कुल पुल	सुकुना खोला	बुधबारे	पाटि गाउं	पक्की	५	जीर्ण
	छरछरे पुल	सुकुना खोला	बुधबारे	पाटि गाउं	पक्की	५	जीर्ण
	वाघे भोडा पुल	सुकुना खोला	बुधबारे	पाटि गाउं	पक्की	५	जीर्ण
९	माझी गाउं पुल	केशलीया खोला	माझी गाउं	बेलवारी ४	पक्की	५.५	राम्रो
	धैती खोला पुल	धैती खोला	बेलवारी ८	बेलवारी ९	पक्की	३.५	जीर्ण
	दुधा खोला पुल	दुधा खोला	बेलवारी ८	बेलवारी ९	पक्की	३	जीर्ण
	दुधा खोलामा ७ वटा पुल रहेको						
	धैती खोलामा ५ वटा पुल रहेको						
केशलीयामा २ वटा पुल रहेको							
१०	हाडीदह पुल	भलभली खोला	वाड नं १०	वाड नं ८	पक्की	१०	ठिकै
	माटीगाउं पुल	कयर खोला	वाड नं १०	वाड नं ९, ८	पक्की	१०	जीर्ण
	कयर खोला पुल	कयर खोला	वाड नं १०	वाड नं ९	पक्की	१०	जीर्ण

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने बस्तीहरू		प्रकार	लम्बाई (मि.)	अवस्था
			देखि	सम्म			
	धैति पुल	धैति खोला	वडा नं १०	वाड नं ९, ८	पक्की	१५	जीर्ण
	भलभली पुल	भलभली खोला	वडा नं १०	वाड नं ९, ८	पक्की	१२	राम्रो
	हाडिदह पुल (निर्माणाधिन)	हाडिदह खोला	वडा नं १०	वाड नं ८	पक्की	७	राम्रो
	कयर पुल (निर्माणाधिन)	कयर खोला	वडा नं १०		पक्की	३.५	राम्रो
	कयर पुल (निर्माणाधिन)	कयर खोला	वडा नं १०	वाड नं ८	पक्की	३	राम्रो
११	केशलीया खोला पुल	केशलीया खोला	वाड नं ११	वाड नं ४	पक्की	४०	राम्रो
	भाउन्ने कजवे	सुख्खा खोल्सी	वाड नं ११	वाड नं १०	पक्की	३५	राम्रो
	त्रिवेणि शान्ति कजवे	केशलिया खोला	मगर टोल	त्रिवेणि भाडवारी	पक्की	५	राम्रो
	मिलन टोल कजवे	केशलिया खोला	मिलन टोल	त्रिवेणि भाडवारी	पक्की	१०	राम्रो

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.१.६ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरूको विवरण

नगरपालिकाको धेरै जसो क्षेत्र सुगम र जिल्लाको केन्द्र भएकोले सडक तथा यातायातको सुविधा राम्रो रहेको छ। तैपनि नगरपालिकाको ग्रामीण क्षेत्रमा भने कच्ची सडक भएको कारण सडक भएको भएपनि नियमित रूपमा यातायातको साधन आवतजावत नहुने गरेको देखिन्छ भने केही स्थानमा वर्षातको समयमा सडक विग्रने भएकोले यातायात नचल्ने गरेको पाइन्छ। यस नगरपालिकामा रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू र ति सवारी साधन पार्किङ सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १०२: रुट परमिट लिएर सञ्चालन भएका सवारी साधनहरू

क्र.सं.	शुरुको स्थान	पुग्ने अन्तिम स्थान	दैनिक सञ्चालन हुने सवारी संख्या
१	बेलवारी	सगरतिना चौक	४
२	बेलवारी	मटेरीया	५
३	लालभित्ती	केरावारी	३
४	बेलवारी	नक्सलवारी	८
५	लालभित्ती	केरावारी	३
६	लक्ष्ममार्ग	होक्लावारी	२
७	लक्ष्ममार्ग	रञ्जनी	२
८	लक्ष्ममार्ग	बबियावित्ता	२
९	नहर	लक्ष्ममार्ग	१
१०	कसेनी	बेलवारी	४
११	कसेनी	च्याङ्गामारी	४
१२	कसेनी	सगरतिना चौक	२
१३	कसेनी	विराटनगर	१
१४	भाउन्ने	विराटनगर	८
१५	भाउन्ने	धरान	२
१६	भाउन्ने	काकडभिट्टा	२
१७	भाउन्ने	रञ्जनी	३

क्र.सं.	शुरुको स्थान	पुग्ने अन्तिम स्थान	दैनिक सञ्चालन हुने सवारी संख्या
१८	डाँगिहाट	विराटनगर	६
१९	डाँगिहाट	धरान	२
२०	बाहुनी	धरान	२
२१	बाहुनी	विराटनगर	६
२२	बाहुनी	कांकडभिट्टा	१
२३	बाहुनी	भाउन्ने	३
२४	राधानगर	भाउन्ने	१
२५	लक्ष्मिमार्ग सोरभाग	विराटनगर	१
२६	लक्ष्मिमार्ग सोरभाग	विराटनगर	१
२७	लक्ष्मिमार्ग सोरभाग	धरान	१
२८	बेतना सिमसार	नहर	२
२९	बेलवारी	कसेनी	३
३०	बेलवारी	केरावारी	३
३१	बेलवारी	लेटाड	४

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.१.७ सडक दुर्घटनाका सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १०३: सडक दुर्घटनाका सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बारम्बार दुर्घटना हुने स्थान	दुर्घटनामा संलग्न सवारी साधनहरू					टकरावका ढाँचा	साइटको विशेषता	कारण	दुर्घटनाको प्रकार
		क्र.सं.	क्र.सं.	क्र.सं.	क्र.सं.	क्र.सं.				
	बेतना सेक्टर वन, लालभित्ति आसपास, लक्ष्मीमार्ग, केशलीया पुल, कानेपोखरी जङ्गल	४	९	९	४	१	<ul style="list-style-type: none"> • Head on • Side on • Angled • Runoff • Skidding 	<ul style="list-style-type: none"> • वक्र • जड्सन • सिधा 	<ul style="list-style-type: none"> • ड्राभरको लापरवाही • तीव्र गति • ओभरटेकिङ • सवारी साधनमा हुने कमी • सडकको अवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> • मृत्यु • गम्भीर घाइते • साधारण घाइते

स्रोत : ट्राफिक कार्यालय, बेलवारी

६.२ टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धित वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

तालिका नं. १०४: टाढाको बस्ती देखि वडा केन्द्र सम्म पुग्न लाग्ने समय सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	टाढाको बस्तीको नाम	पैदल वा सवारी साधन	वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय	सेवाप्राप्त गरी घर फर्किन लाग्ने समय
१	१ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
२	२ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
३	३ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
४	४ नं. वडा	सवारी साधन	१५ मिनेट	१५ मिनेट
५	५ नं. वडा	सवारी साधन	२५ मिनेट	२५ मिनेट

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १२५

वडा नं.	टाढाको बस्तीको नाम	पैदल वा सवारी साधन	वडा केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने समय	सेवाप्राप्त गरी घर फर्किन लाग्ने समय
१	१ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
२	२ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
३	३ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
४	४ नं. वडा	सवारी साधन	१५ मिनेट	१५ मिनेट
५	५ नं. वडा	सवारी साधन	२५ मिनेट	२५ मिनेट
६	६ नं. वडा	सवारी साधन	२५ मिनेट	२५ मिनेट
७	७ नं. वडा	सवारी साधन	३० मिनेट	३० मिनेट
८	८ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
९	९ नं. वडा	सवारी साधन	२० मिनेट	२० मिनेट
१०	१० नं. वडा	सवारी साधन	१५ मिनेट	१५ मिनेट
११	११ नं. वडा	सवारी साधन	१० मिनेट	१० मिनेट

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.३ वडा केन्द्रबाट नगरपालिका केन्द्रसम्म पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

तालिका नं. १०५: वडा केन्द्र देखि नगरपालिका केन्द्र सम्म पुग्न लाग्ने समय सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	वडा केन्द्र रहेको स्थान	पुग्न लाग्ने समय	
		पैदल मार्गबाट	सवारी साधनबाट
१	१ नं. वडा	०	०
२	२ नं. वडा	३० मिनेट	१० मिनेट
३	३ नं. वडा	०	०
४	४ नं. वडा	३० मिनेट	१० मिनेट
५	५ नं. वडा	२.५ घण्टा	३० मिनेट
६	६ नं. वडा	२.५ घण्टा	३५ मिनेट
७	७ नं. वडा	४ घण्टा	३० मिनेट
८	८ नं. वडा	३ घण्टा	४० मिनेट
९	९ नं. वडा	२ घण्टा	३० मिनेट
१०	१० नं. वडा	१ घण्टा	१५ मिनेट
११	११ नं. वडा	१ घण्टा	२० मिनेट

नोट:- हाल वडा नं १ र ३ को वडा कार्यालय नगरपालिकाको कार्यालयमा रहेको ।

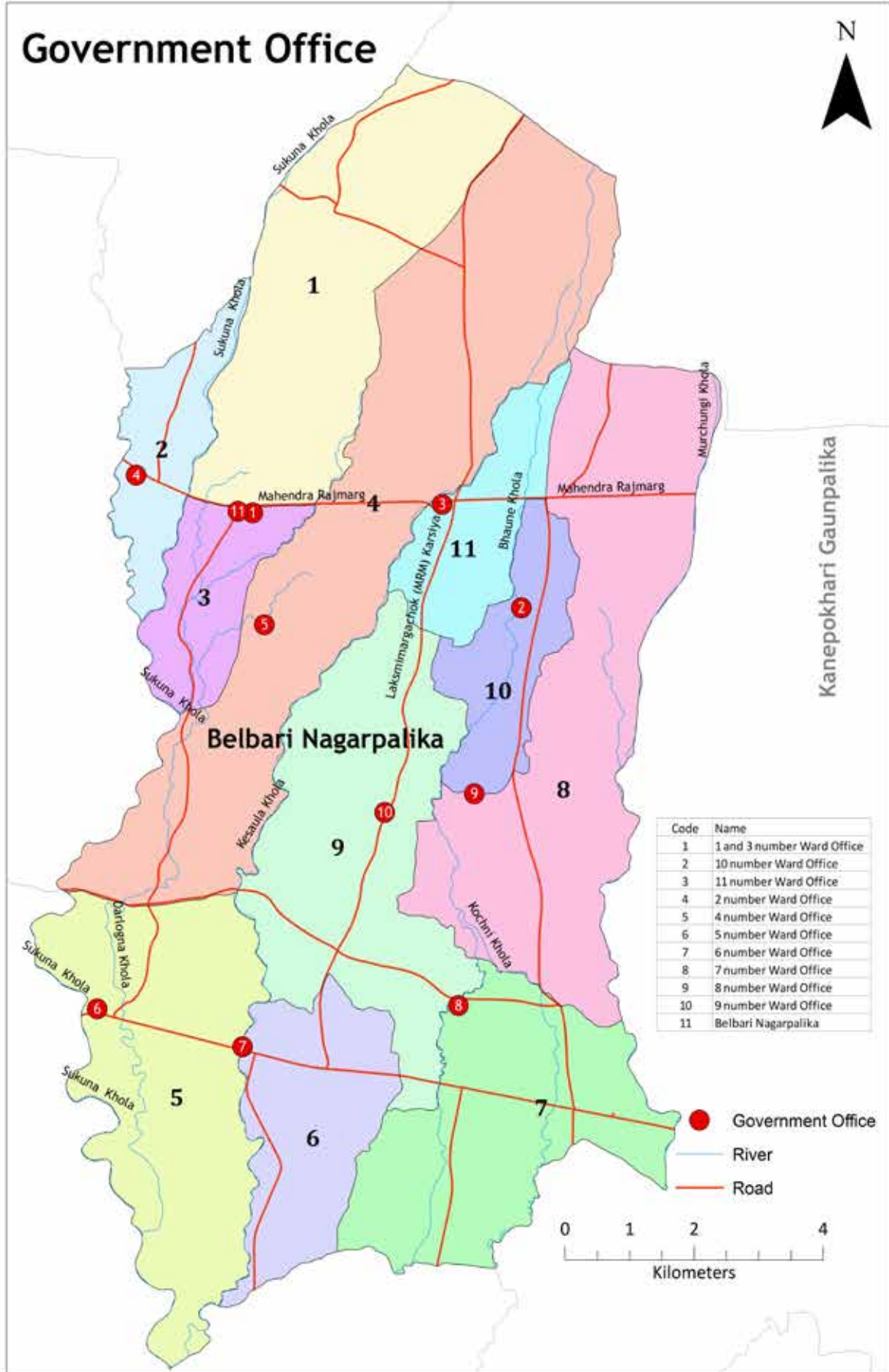
स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.४ नगरपालिकाका हालका भवनहरू

तालिका नं. १०६: नगरपालिकाका हालका भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	भवनको नाम	भवनको प्रकृति			क्र.सं.	कैफियत
		गोटा	कच्ची	पक्की		
१	बेलवारी नगरपालिका	-	-	२	३	हाल बेलवारी नगरपालिकाको कार्यालय ३ नं वडा कार्यालय संगै रहेको र अब सार्ने क्रममा रहेको ।

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस (GPS) तस्वीर सङ्कलन, २०७५

६.५ सरकारी भवनहरूको विवरण

तालिका नं. १०७: सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरूको विवरण

वडा नं.	भवनको नाम	कार्यालयको नाम	अवस्था
१	स्वास्थ्य चौकी	बेलबारी स्वास्थ्य चौकी	ठिकै
२	कृषि उप-शाखाको भवन	कृषि उप-शाखाको भवन	ठिकै
३	वडा कार्यालय, नगरपालिकाको कार्यालय, अतिरिक्त हुलाक कार्यालय, ईलाका प्रहरी कार्यालय, सेक्टर वन कार्यालयको भवन	वडा कार्यालय, नगरपालिकाको कार्यालय, अतिरिक्त हुलाक कार्यालय, ईलाका प्रहरी कार्यालय, सेक्टर वन कार्यालय	ठिकै
५	वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकीको भवन	वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी	ठिकै
७	प्रहरी चौकी	बाहुनी प्रहरी चौकी	
	वडा कार्यालय	वडा कार्यालय	
	बाहुनी कृषि	बाहुनी कृषि भवन	
	बाहुनी स्वास्थ्य चौकी	बाहुनी स्वास्थ्य चौकी	
	सशस्त्र बेश क्याम्प	सशस्त्र बेश क्याम्प	
	रेड क्रस	रेड क्रस	
	भेटनरी	भेटनरी	
	सिंचाई कार्यालय	सिंचाई कार्यालय	
	खोप केन्द्र	खोप केन्द्र	
९	स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालय, कृषि भवन, नारी विकास	स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालय, कृषि भवन, नारी विकास	ठिकै
१०	प्रहरी चौकी, इलाका वन कार्यालय	प्रहरी चौकी, इलाका वन कार्यालय	ठिकै
११	सशस्त्र बेश क्याम्प	सशस्त्र बेश क्याम्प	ठिकै

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.६ सामुदायिक भवनहरूको विवरण

तालिका नं. १०८: सामुदायिक भवनहरूको विवरण

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूका नाम	वडा नं.	हालको प्रयोग
१	तमुगुम्बा सामुदायिक भवन	१	प्रयोगमा रहेको
२	लामा गुम्बा सामुदायिक भवन	१	प्रयोगमा रहेको
३	मदनमोहन आश्रीत पुष्परत्न सांस्कृतिक भवन	१	प्रयोगमा रहेको
४	जेष्ठ नागरिक समाज भवन	१	प्रयोगमा रहेको
५	रमिते सामुदायिक वनको भवन	२	प्रयोगमा रहेको
६	सिंहदेवि सामुदायिक वनको भवन	२	प्रयोगमा रहेको
७	कबीर मन्दिर सामुदायिक भवन	२	प्रयोगमा रहेको
८	देविथान सामुदायिक भवन	४	प्रयोगमा रहेको

क्र.सं.	सामुदायिक भवनहरूका नाम	वडा नं	हालको प्रयोग
९	बेतना आमा समूहको भवन	४	प्रयोगमा रहेको
१०	बेतना सिमसार सामुदायिक वनको भवन	४	प्रयोगमा रहेको
११	कविर मठमन्दिर	५	प्रयोगमा रहेको
१२	जेष्ठ नागरिक समाज भवन+साभा कृषि भवन	७	प्रयोगमा रहेको
१०	जन सांस्कृतिक भवन	७	प्रयोगमा रहेको
११	सिँहदेवि सामुदायिक भवन	८	प्रयोगमा रहेको
१२	डाँगिहाट बजार	९	प्रयोगमा रहेको
१३	बहुउद्देशिय सभाहल	१०	प्रयोगमा रहेको
१४	आदिवासी भवन	१०	प्रयोगमा रहेको
१५	सृजना सामुदायिक भवन	१०	प्रयोगमा रहेको
१६	सामुदायिक भवन	११	प्रयोगमा रहेको
१७	वडा कार्यालय	११	प्रयोगमा रहेको

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.७ सञ्चार

सूचना र प्रविधिमा भएका नविनतम खोज तथा विकासले गाउँ, समुदाय, देश, अन्तरदेशलाई एउटा सीमाहिन विश्व समुदायको रूपमा रूपान्तरित गरिदिएको छ। दिनानुदिन संचार प्रविधिको प्रयोग विस्तारित भइरहेको छ। सन् १९९० सालको दशकमा सीमित जनसंख्याले प्रयोग गर्ने संचारका माध्यमहरू हाल आधारभूत आवश्यकतामा परिणत भएको छ। हाल देशमा ११०.३ प्रतिशत टेलिफोनको घनत्व ४६.५ प्रतिशत इन्टरनेटका प्रयोगकर्ता, रेडियोको राष्ट्रिय प्रसारणमा पहुँच ८८ प्रतिशत रहेको तथ्यांकले संचार क्षेत्रको तीव्र विकास र विकासका अन्य क्षेत्रमा यसको प्रभाव दर्शाउँछ।

हाल पत्रपत्रिका, रेडियो र टि.भि.को प्रयोग बढ्दै गएको छ। बेलवारी नगरपालिकामा कान्तिपुर एफ.एम., रेडियो नेपाल लगायत विभिन्न स्टेसनहरू जिल्ला तथा केन्द्रबाट सिधा प्रसारण भएको सुन्न सकिन्छ। नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम र एनसेलको 3G Network सेवा उपलब्ध छ। नगरपालिकामा Ncell, NTC आदि कम्पनीहरूले इन्टरनेट सेवा पुर्याउँदै आइरहेका छन् भने केही केवल नेटवर्क तथा डिस होमजस्ता माध्यमबाट नगरपालिकाबासीले मनोरन्जनात्मक टि.भी कार्यक्रमहरू हेरिरहेका छन्।

६.७.१ एफ.एम रेडियो सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १०९: एफ.एम. रेडियो विवरण

नाम	वडा नं.	फ्रिक्वेन्सी	प्रत्यक्ष रोजगारी			कैफियत
			महिला	पुरुष	जम्मा	
बेतना एफ. एम.	१	९७.९	३	६	९	

स्रोत: नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

यस नगरपालिकामा एउटा मात्र स्थानीय एफ.एम. रहेका छन् भने अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका बीबीसी नेपाली सेवा तथा राष्ट्रिय स्तरका रेडियो नेपाल पनि प्रसारण हुने गरेको पाइन्छ। जुन सुविधाबाट यस नगरपालिकाका वासिन्दाले प्रत्यक्ष लाभ लिइरहेको पाइन्छ।

नगरपालिका बासीहरूलाई विभिन्न सूचना तथा मनोरञ्जन उपलब्ध गराउँदै आएका टेलिभिजनहरूमा नेपालको राष्ट्रिय स्तरको नेपाल टेलिभिजन पनि एक हो भने अन्य काठमाडौंबाट संचालन हुने सबै च्यानलहरू रहेका छन् । यसका साथै हिन्दी, अंग्रेजी च्यानलहरू पनि प्रसारण हुन्छन् ।

६.७.२ दुरसञ्चार सम्बन्धी विवरण

सञ्चार प्रणालीको विवेचना गर्दा यस नगरपालिकाको धेरै बडाहरूमा ल्याण्डलाइन, सिडिएमए, एडिएसएल, मोबाइल, आदि सेवा नेपाल टेलिकम, एनसेलजस्ता कम्पनीहरूले उपलब्ध गराएका छन् । ग्रामीण क्षेत्रहरूमा पातलो र छरिएको बस्ती भएकोले, केवल नेटवर्कबाट टेलिफोन सेवा पुऱ्याउन प्राविधिक कठिनाइको साथै, बढी खर्चिलो हुने देखिएकोले त्यस्ता स्थानहरूमा वायरलेस प्रणालीबाट सेवा पुऱ्याउनु पर्ने देखिन्छ । यस नगरपालिकामा सञ्चालन रहेका मोबाइल तथा टेलिफोन सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ११०: मोबाइल तथा टेलिफोन सञ्चालन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	संचारको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	पि.एस.टि.एन टेलिफोन लाईन	-	
२	ए.डी.एस.एल.सेवा	-	
३	इन्टरनेट (GPRS+3G)+Sky+Wimax+ADSI) सेवा	-	Wireless सेवाको Data एकिन गर्न नसकिने भएकोले
४	मोबाइल टावर (जी.एस.एम.+3G)	-	
५	मोबाइल टावर स्काई मोबाइल टावर Wi-max		
६	जी.एस.एम. पोस्टपेड मोबाइल	-	
७	जी.एस.एम. प्रिपेड मोबाइल	-	
८	स्काई पोस्टपेड मोबाइल	-	
९	स्काई प्रिपेड मोबाइल	-	

स्रोत : नेपाल दुरसंचार संस्था, २०७५

६.७.३ हुलाक सेवा

तालिका नं. १११: हुलाकको विवरण

वडा नं	विवरण	कर्मचारी संख्या
३	अतिरिक्त हुलाक बेलवारी	४
५	अतिरिक्त हुलाक कसेनी	३
७	अतिरिक्त हुलाक बाहुनी	४
९	अतिरिक्त हुलाक डाँगिहाट	३

श्रोत: नगरपालिकाको कार्यालय, २०७४

६.७.४ पत्रपत्रिका

बेलवारी नगरपालिकामा एउटा साप्ताहिक र दैनिक पत्रपत्रिका गरी जम्मा २ वटा स्थानीय पत्रपत्रिका नियमित रूपमा प्रकाशित भई रहेका छन् । यसका अतिरिक्त काठमाडौंबाट प्रकाशित हुने सबैजसो दैनिक, साप्ताहिक र मासिक पत्रिकाहरू (गोरखापत्र, कान्तिपुर दैनिक, नागरिक दैनिक, नेपाल समाचार पत्र, राजधानी दैनिक, अन्नपूर्ण पोष्ट, द काठमाडौं पोष्ट, हिमालयन टाइम्स आदि) समेत नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा पाइन्छ । नगरपालिकामा प्रकाशित हुने पत्रपत्रिकाहरूको विवरण तलको तालिका उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ११२: पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	संचारको किसिम	परिमाण	कैफियत
१	दैनिक	१	हाल बेतना दैनिक र फाइट पत्रिका मात्र सञ्चालनमा रहेको ।
२	साप्ताहिक	१	
३	पाक्षिक	-	
४	मासिक	-	
५	द्वैमासिक	-	
६	त्रैमासिक	-	
७	चौमासिक	-	
८	अर्धवार्षिक	-	
९	वार्षिक	-	
१०	अनलाइन (दर्ता भई सञ्चालनमा रहेको)	२	
जम्मा			

स्रोत : बेलवारी नगापालिकाको कार्यालय, २०७४

६.८ विद्युत तथा सौर्य उर्जा

६.८.१ नगरपालिका क्षेत्रमा विद्युत वा सौर्य उर्जा आयोजनाहरूको स्थिति

तालिका नं. ११३: नगरपालिकामा उर्जा उपयोगको अवस्था

क्र सं	आयोजनाको किसिम	आयोजनाको नाम	क्षमता	वार्षिक उर्जा खपत	ठेगाना	सेवा क्षेत्र	लाभन्वित परिवार
१	जलविद्युत आयोजना-हालको वार्षिक ने.वि.प्रा को आपूर्ति	बेलवारी नगरपालिकामा विद्युत वा सौर्य उर्जा आयोजनाहरू नभएको					
२	स्थानीय लघु जलविद्युत आयोजना						
३	सोलार आयोजना						
४	अन्य उर्जा आयोजना						

स्रोत : नेपाल विद्युत प्राधिकरण, २०७४

६.८.२ ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत

तालिका नं. ११४: ग्राहक वर्गीकरणका आधारमा उर्जा खपत

क्र सं	उपभोक्ता	संख्या	वार्षिक उर्जा खपत (kwh)
१	ग्राहस्थ उपभोक्ता	१३२८२	४८६३८१
२	व्यापारिक उपभोक्ता	५२	४३६८१
३	सेवामुलक उपभोक्ता	५२	५३८२
४	अन्य उपभोक्ता	५०१	६५०८२

श्रोत: नेपाल विद्युत प्राधिकरण, २०७४

६.८.३ दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतको आधारमा घरपरिवारहरूको विवरण

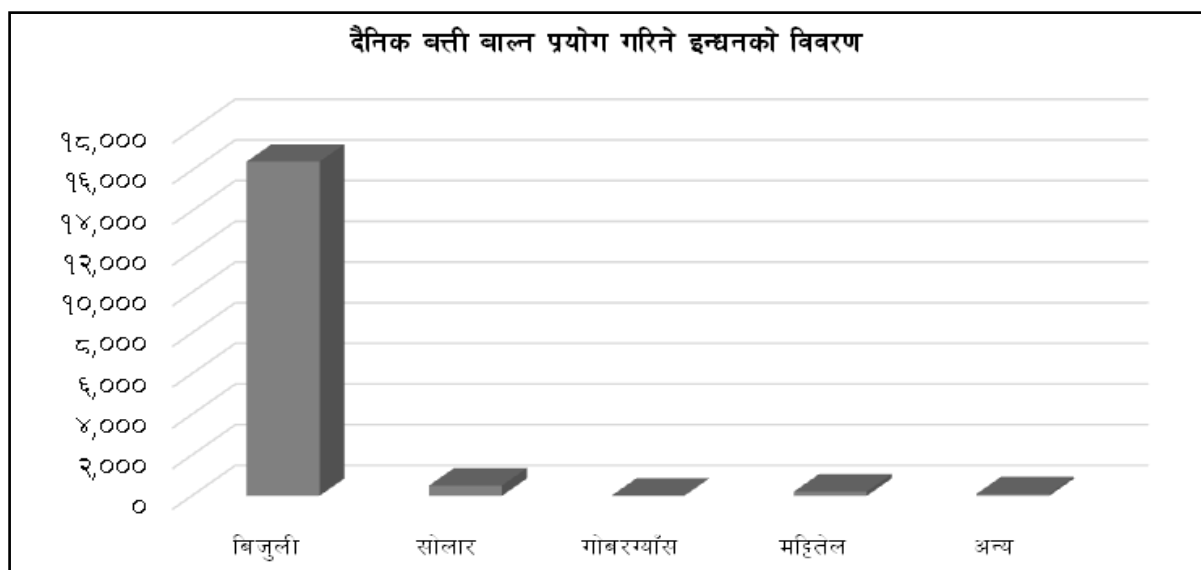
तालिका नं. ११५: दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको विवरण

वडा नं.	बिजुली	सोलार	गोबरग्याँस	मट्टितेल	अन्य	जम्मा
१	१,७४६	२८		८	११	१,७९३
२	१,५६४	२४		७	५	१,६००
३	१,३८४	११	१	२७		१,४२३
४	१,७५१	५८		२२	६	१,८३७
५	१,२५८	९८		४५	७	१,४०८
६	८७५	७५	१	९	७	९६७
७	१,११०	५८		१७	९	१,१९४
८	१,५८१	६७		३०	१	१,६७९
९	१,९९०	३५	१	१५	१९	२,०६०
१०	१,३२९	२७		१०	१२	१,३७८
११	१,८३८	२४		१४	९	१,८८५
जम्मा	१६,४२६	५०५	३	२०४	८६	१७,२२४
प्रतिशत	९५.३७	२.९३	०.०२	१.१८	०.५०	१००.००

* माथि उल्लेखित अन्य भन्नाले बिजुली, सोलार र मट्टितेल बाहेक गोबर ग्याँस बल्ने बत्ती, ब्याट्री, मैन बत्ती जस्ता इन्धनको स्रोतहरूलाई बुझाउँछ।

स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

घरपरिवारहरूले दैनिक बत्ती बाल्न प्रयोग गर्ने इन्धनको स्रोतको तथ्याङ्क हेर्दा नगरपालिकाका कुल १७,२२४ घरपरिवार मध्ये १६,४२६ अर्थात् ९५.३७ प्रतिशतले विद्युत, ५०५ अर्थात् २.९३ प्रतिशतले सोलार, २०४ अर्थात् १.१८ प्रतिशतले मट्टितेल र बाँकीले गोबर ग्याँस बल्ने बत्ती, ब्याट्री, मैन बत्ती अन्य इन्धनको प्रयोग गरेको पाइयो। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा ग्रामीण विद्युतिकरणमा व्यापक विकास भई नगरपालिकामा विद्युतको पहुँच नपुगेको जनसंख्या कम रहेको देखिन्छ भने सेवा नपुगेका क्षेत्रहरूमा त्यसको विसतार हुनु जरूरी छ। वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

६.८.४ बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण

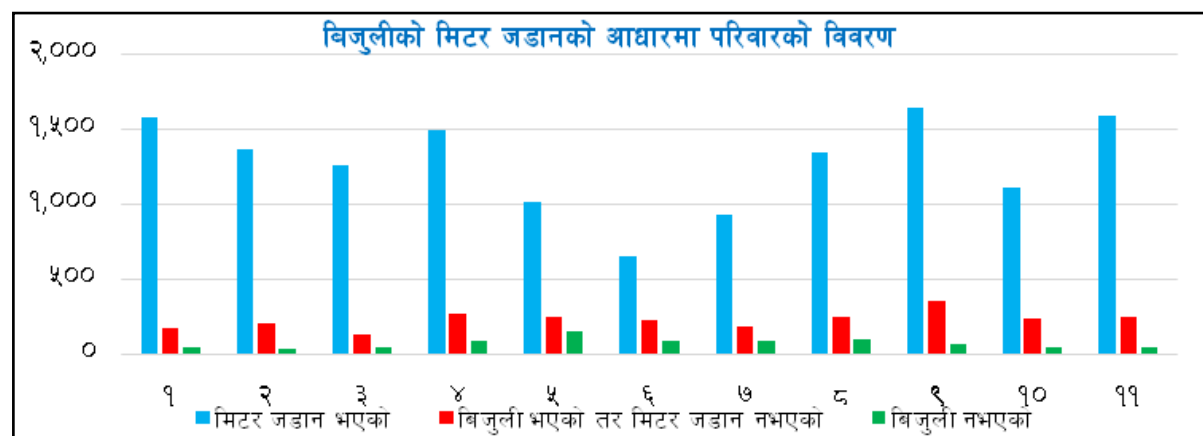
नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ घरपरिवारहरू मध्ये मिटर जडान भएका घर परिवारको संख्या १३,९३७ अर्थात् ८०.९ प्रतिशत रहेका छन् भने २,५०५ अर्थात् १४.५ प्रतिशत घरपरिवारहरूले विद्युत सेवा उपभोग गरिरहेका तर मिटर जडान नभएका परिवारको रूपमा रहेका छन् । त्यस्तै विद्युत सेवा उपभोग नगरेका परिवार संख्या ७८२ अर्थात् ४.५ प्रतिशत रहेका छन् ।

विगतका दशकहरू भन्दा हाल देशभर ग्रामीण विद्युतीकरणमा व्यापकता भएकाले विद्युतीय सेवा प्राप्त गर्ने जनसंख्या बढेको छ । आफ्नै मिटर जडान नभएता पनि अरुकोबाट विद्युत उपयोग गर्ने घरपरिवारको संख्या समेत १४.५ प्रतिशत रहेकाले यसबाट विद्युत चुहावट वा दुरुपयोग हुन सक्ने संभावना रहन्छ । विगतमा देशमा रहेको उर्जा संकटलाई भविष्यमा हुन नदिन यस प्रकारको तथ्याङ्कले सहयोग पुऱ्याउँछ । आधारभूत उर्जाको स्रोतको रूपमा विकास भएको विद्युतको पहुँचलाई सहज र पूर्णरूपमा विस्तार गरी यसको उचित सदुपयोग गर्दा गुणस्तरीय जीवन निर्वाह, सुचना तथा सञ्चार, उद्योग व्यवसाय र अन्य मानवीय क्रियाकलापमा ठूलो सहयोग पुग्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ११६: बिजुलीको मिटर जडान भएका परिवारको विवरण

वडा नं.	मिटर जडान भएको		बिजुली छ, मिटर जडान छैन		बिजुली नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१,५७१	८७.६	१७५	९.८	४७	२.६	१,७९३
२	१,३६१	८५.१	२०३	१२.७	३६	२.३	१,६००
३	१,२५४	८८.१	१३०	९.१	३९	२.७	१,४२३
४	१,४८६	८०.९	२६६	१४.५	८५	४.६	१,८३७
५	१,०१०	७१.७	२४८	१७.६	१५०	१०.७	१,४०८
६	६५४	६७.६	२२६	२३.४	८७	९.०	९६७
७	९२९	७७.८	१८३	१५.३	८२	६.९	१,१९४
८	१,३३९	७९.७	२४३	१४.५	९७	५.८	१,६७९
९	१,६४०	७९.६	३५३	१७.१	६७	३.३	२,०६०
१०	१,१०३	८०.०	२२९	१६.६	४६	३.३	१,३७८
११	१,५९०	८४.४	२४९	१३.२	४६	२.४	१,८८५
जम्मा	१३,९३७	८०.९	२,५०५	१४.५	७८२	४.५	१७,२२४

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

६.८.५ घरपरिवारले खाना पकाउने इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ११७: खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवारको विवरण

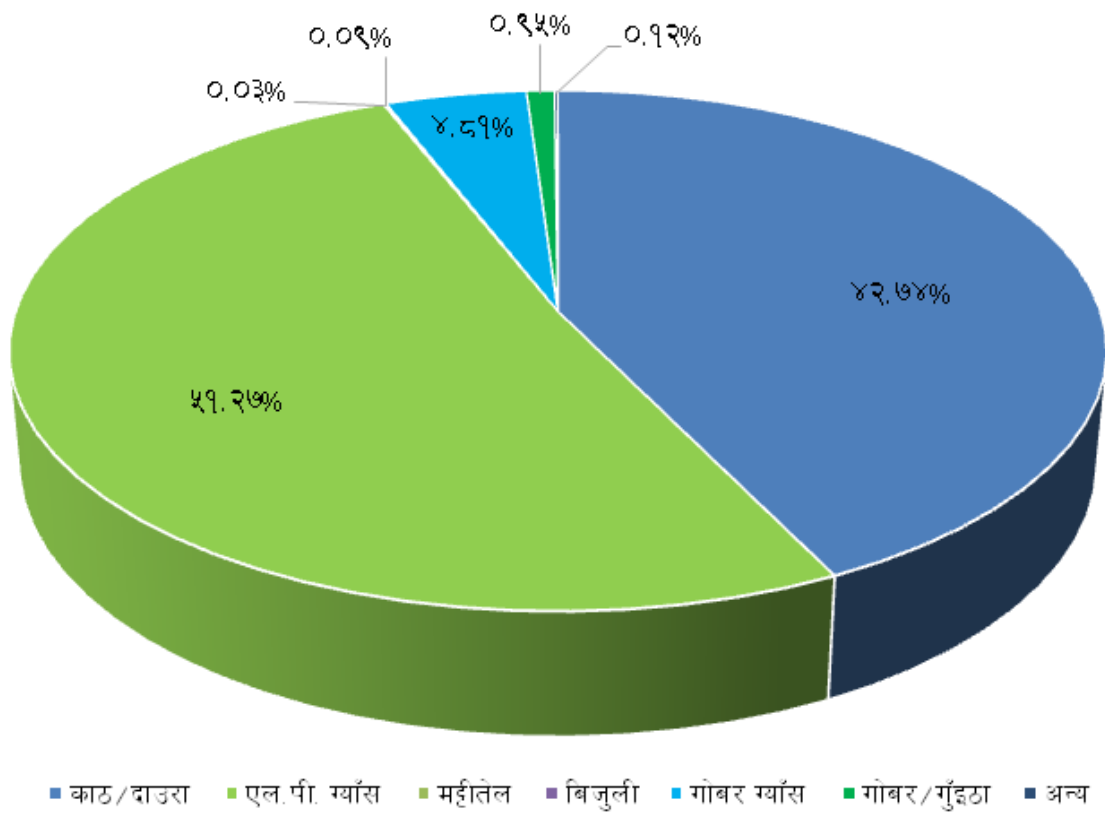
वडा नं.	काठ/दाउरा	एल.पी. ग्याँस	मट्टितेल	बिजुली	गोबर ग्याँस	गोबर/गुँडठा	अन्य	जम्मा
१	५७५	१,१६६		१	५०	१		१,७९३
२	३८०	१,१८४		७	२९			१,६००
३	१६९	१,२४१			१२		१	१,४२३
४	७६३	१,०१४	१		५९			१,८३७
५	९२०	२५०	१		१३७	९९	१	१,४०८
६	७७६	१३५			५५	१		९६७
७	७४१	२५८	२	३	१४८	४२		१,१९४
८	१,००८	४८९			१७८	४		१,६७९
९	१,००७	९३७	१	१	९४	१४	६	२,०६०
१०	६७८	६६१		३	३१	२	३	१,३७८
११	३४५	१,४९५			३५	१	९	१,८८५
जम्मा	७,३६२	८,८३०	५	१५	८२८	१६४	२०	१७,२२४
प्रतिशत	४२.७४	५१.२७	०.०३	०.०९	४.८१	०.९५	०.१२	१००.००

* अन्य भन्नाले माथि उल्लेखित स्रोत बाहेक कोइला, वायुइन्धन चुलो, भुसे चुलो जस्ता खानापकाउन प्रयोग हुने अन्य इन्धनको स्रोतहरूलाई बुझाउँछ।
स्रोत : घरधुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

दिगो विकासको अवधारणा अनुसार पर्यावरणिय सन्तुलन बनाइ राख्न मानिको उपभोगशैलीमा परिवर्तन गर्नु अपरिहार्य छ। उदाहरणका लागि नेपालले आधारवर्ष २०१५ मा ७४.७ % रहेको इन्धनको प्राथमिक स्रोतको रूपमा काठ, दाउरा, गुँडठा आदि प्रयोग गर्ने जनसमुदाय सन् २०३० सम्म ३०% मा झार्ने (SDG-7) तथा पकाउने प्रयोजनार्थ LPGप्रयोगलाई १८% (२०१५)बाट ३३% मा पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ। यसै राष्ट्रिय लक्ष्यलाई आत्मसाथ गर्दै यस नगरपालिका नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई त्यसतर्फ उन्मुख बनाउनु आवश्यक छ।

नगरपालिकाको कुल घरपरिवारहरू मध्ये ७,३६२ अर्थात् ४२.७४ प्रतिशतले काठदाउरा, ८,८३० अर्थात् ५१.२७ प्रतिशतले एल.पी ग्याँस, ८२८ अर्थात् ४.८१ प्रतिशतले गोबर ग्याँसको प्रयोग गर्दछन् भने मट्टितेल, बिजुली, गुँडठा प्रयोग गर्ने जनसंख्या नगन्य रहेको पाइयो। नगरपालिकाका अधिकांश घरपरिवारले खाना पकाउने इन्धनकोरूपमा काठदाउराको प्रयोग गरेको देखिन्छ। नगरका ४२ प्रतिशत भन्दा बढी जनसंख्याले काठ दाउराको प्रयोग गर्नाले एकातर्फ वनजंगल र पर्यावरणमा क्षति पुग्ने र अर्कोतर्फ धुवाँ र दाउरा संकलन गर्दा लाग्ने समयले क्रमशः स्वास्थ्यमा असर पुऱ्यानुका साथै समय समेत बढी खर्च हुने देखिन्छ। तसर्थ संभावित क्षेत्रमा वैकल्पिक उर्जाको उत्तम उपायको रूपमा गोबर ग्याँसको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने र आय आर्जनका कार्यक्रमहरूमा केन्द्रित गरी नगरवासीलाई काठ दाउराको विकल्प तर्फ लैजानुपर्ने देखिन्छ। वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनको आधारमा परिवारको विवरण

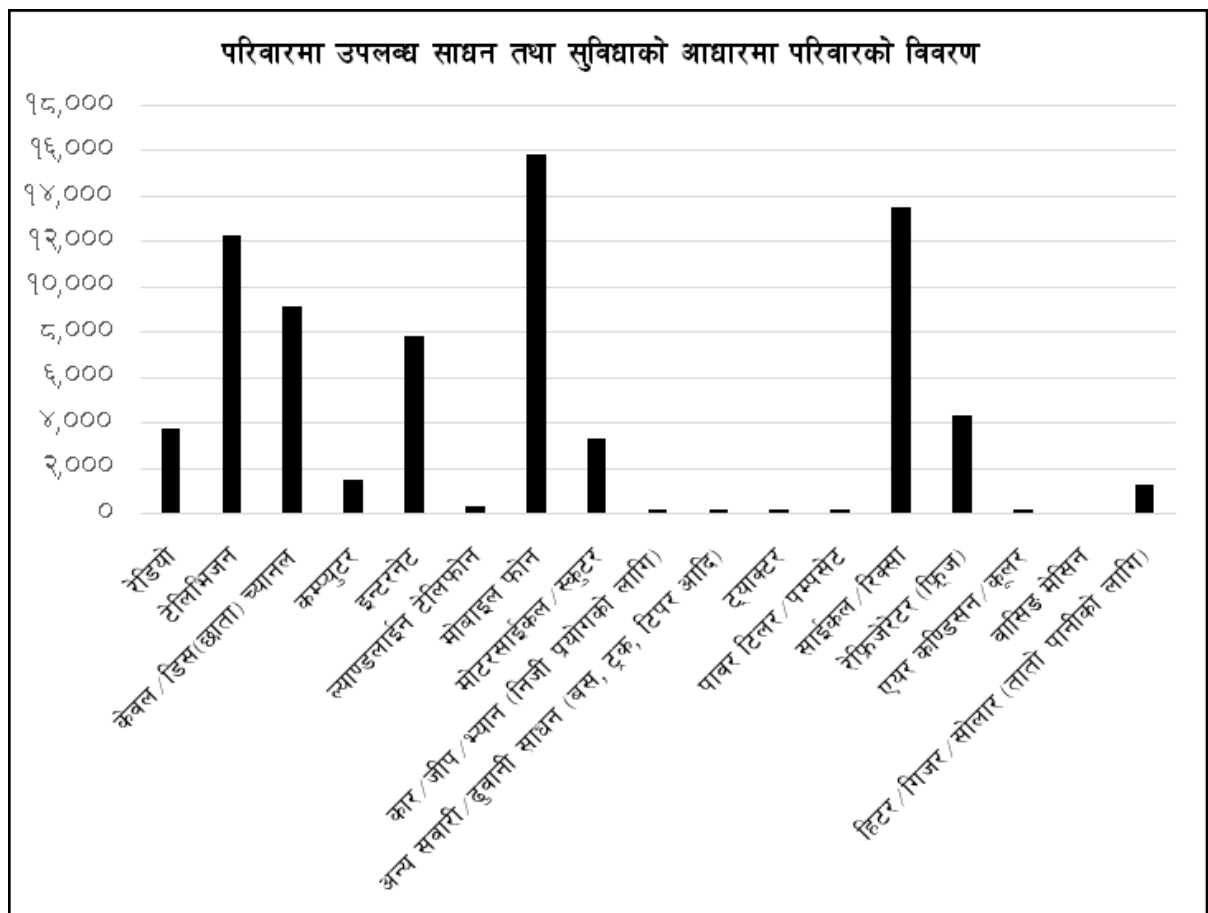
६.९ परिवारमा उपलब्ध साधन तथा सुविधाको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. ११८: परिवारमा उपलब्ध साधन तथा सुविधाको आधारमा परिवारको विवरण

साधन तथा सुविधा	बडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
रेडियो	२१७	२८१	२२८	५९२	१९७	६०४	२१०	४०२	३८३	३१०	४४१	३,८६५	२२.४४
टेलिभिजन	१,३२१	१,१९९	१,०६१	१,३२६	९२९	६५५	८३७	१,१९४	१,६००	९६४	१,३५५	१२,४४१	७२.२३
केबल/डिस(छाता) च्यानल	१,०८९	८१४	७७६	८९५	६६०	५१८	६४६	८७९	१,११९	७२२	१,१६१	९,२७९	५३.८७
कम्प्युटर	२९८	१६८	२४१	११५	६७	५३	७१	१००	१५२	८१	१८३	१,५२९	८.८८
इन्टरनेट	१,२००	५५८	५३७	१,१०६	५१०	५२६	४६७	६३८	६४८	५३०	१,२०६	७,९२६	४६.०२
ल्याण्डलाईन टेलिफोन	९७	१५	६५	७	३	३	१३	१२	१०	२५	६५	३१५	१.८३
मोबाइल फोन	१,७११	१,५२९	१,३४४	१,७२७	१,२६५	८३२	१,०९१	१,५५५	१,९०६	१,२९८	१,८३१	१६,०८९	९३.४१
मोटरसाईकल/स्कुटर	४१०	३००	३०१	३७२	३२५	२५६	१९९	२९१	३६२	२१६	३३७	३,३६९	१९.५६
कार/जीप/भ्यान (निजी प्रयोगको लागि)	३०	१०	३२	११	१०	६	१९	११	२९	१६	१५	१८९	१.१०
अन्य सवारी/दुवानी साधन (बस, ट्रक, टिपर आदि)	१७	३३	२१	२६	४९	४	५	१२	६	८	२५	२०६	१.२०
ट्याक्टर	२१	१२	६	२५	२७	१४	१७	२३	३७	२०	११	२१३	१.२४
पावर टिलर/पम्पसेट	७	१०	४६	२	३२	२४	४	८	६	१९	४	१६२	०.९४
साईकल/रिक्सा	१,२६२	१,३१०	९००	१,६६१	१,१९४	८२८	९७४	१,४०५	१,७६१	१,०२४	१,४१७	१३,७३६	७९.७५
रेफ्रिजेरेटर (फ्रिज)	७१०	५४०	५७९	५०६	१९२	१४८	१८६	२२२	३८४	२५०	६७०	४,३८७	२५.४७
एयर कण्डिसन/कुलर	११	४९	५	२०	५	१	५	६१	२	३	१०	१७२	१.००
वासिड मेसिन	१३	१	८	१	१	०	३	२	३	४	७	४३	०.२५
हिटर/गिजर/सोलार (तातो पानीको लागि)	१४४	२५५	९०	६७	१२५	४	२३	२१	१४९	२१०	१९५	१,२८३	७.४५
जम्मा	१,७९३	१,६००	१,४२३	१,८३७	१,४०८	९६७	१,१९४	१,६७९	२,०६०	१,३७८	१,८८५	१७,२२४	१००.००

स्रोत : घरघुरी तथ्याङ्क संकलन, २०७५

घरपरिवारले प्रयोग गर्ने साधन तथा सुविधाको उपलब्धता हेर्दा नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये मोबाइल फोन उपलब्ध भएको परिवार संख्या सबैभन्दा उच्च १६,०८९ अर्थात् ९३.४१ रहेको छ । दोस्रोमा साईकल/रिक्सा उपलब्ध भएको परिवार संख्या १३,७३६ अर्थात् ७९.७५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने तेस्रोमा टेलिभिजन उपलब्ध भएका परिवार संख्या १२,४४१ अर्थात् ७२.२३ रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी केवल वा डिसहोम उपलब्ध भएका घरपरिवारहरूको संख्या ९,२७९, रेडियो भएका घरपरिवार संख्या ३,८६५, कम्प्युटर वा ल्यापटप भएका घरपरिवार संख्या १,५२९, ईन्टरनेट उपलब्ध भएका घरपरिवार संख्या ७,९२६, मोटरसाइकल/स्कुटर भएका घरपरिवार संख्या ३,३६९ रहेको देखाउँछ । तथ्याङ्कलाई हेर्दा संचार क्षेत्रको मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताहरू भण्डै पूर्णरूपमा भएको अवस्था छ । मोबाइल प्रयोगकर्ताले सबैखाले संचारका सुविधा जस्तै श्रव्य, दृष्य, सुचना, गीत, खबर आदान प्रदान लगायतका धेरै काम गर्न सहज हुने भएकोले टेलिभिजन, रेडियो प्रयोगकर्ताको संख्या भन्दा न्यून देखिन्छ । अर्कोतर्फ कार/जीप, एर कन्डिसनर, हिटर वा ग्याँस गिजरजस्ता उच्च सुविधाका सामग्रीहरूको संख्या भन्दा कम देखिन्छ । यद्यपि ग्रामीण इलाकाहरूमा समेत क्रमशः आधुनिक सुख सुविधाका सामग्रीहरूको प्रयोगकर्ताहरू बढ्नाले उपभोक्तावादी संस्कृतिको विकास भएरहेको देखिन्छ । वडागत रूपमा विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

खण्ड ७ : सामाजिक पूर्वाधार तथा सेवा

७.१ शिक्षा (पृष्ठभूमि)

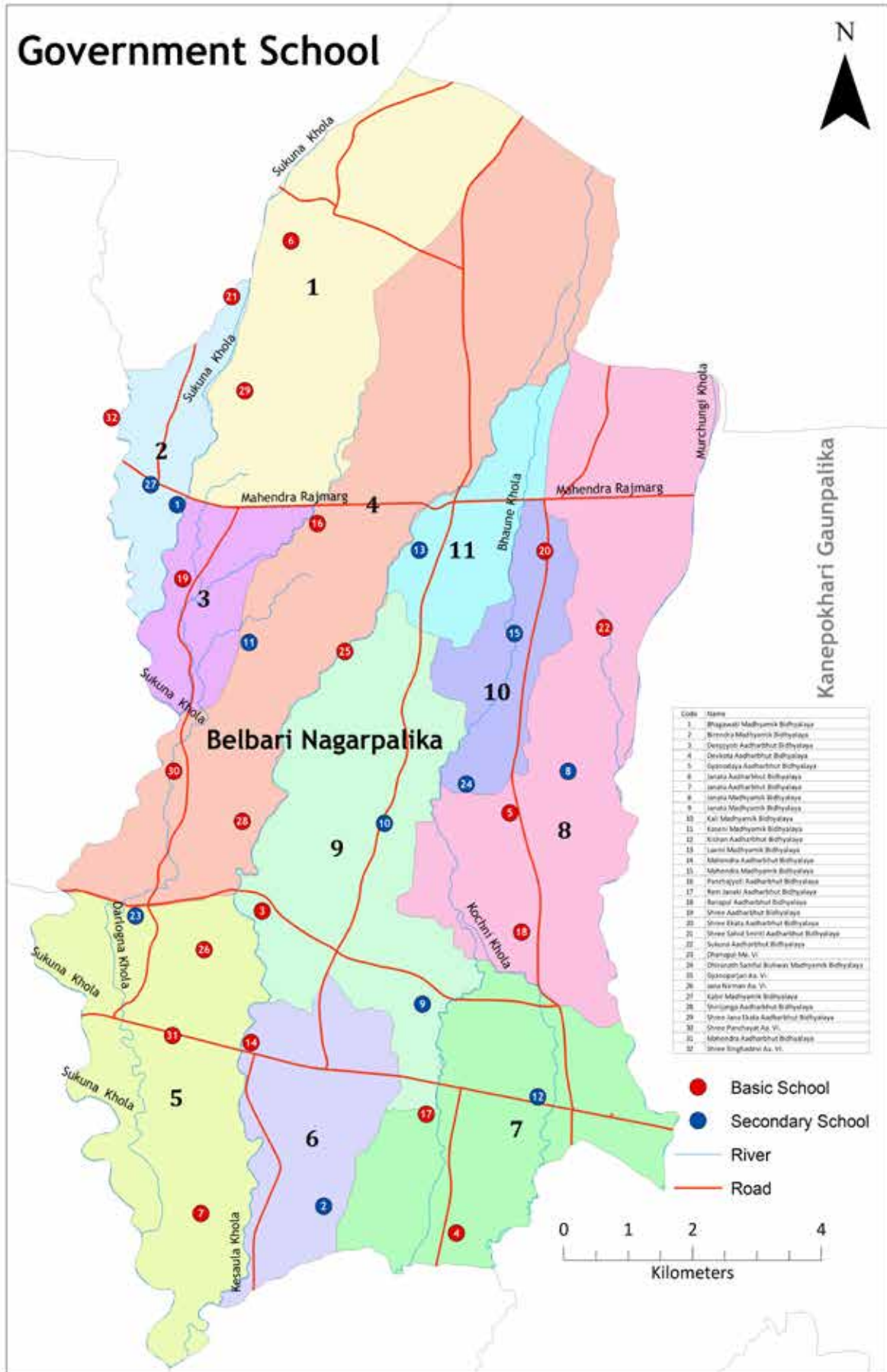
नेपाललाई अल्पविकसित राष्ट्रहरूको सूचीबाट मुक्त गराई विकासोन्मुख राष्ट्रको सूचीमा समावेश गराउन एवं दिगो विकासका लक्ष्य अनुरूप समावेशी र समन्याय आधारित शिक्षा सबैमा पुऱ्याउने संविधान प्रदान अधिकार सुनिश्चित गर्ने प्रतिबद्धता सहित शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणको सेवाहरूको रूपमा विकास गर्ने, सबै तह एवं विद्याको शिक्षामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने, शिक्षालाई रोजगारी उन्मुख बनाउने, गुणस्तरमा सुधार एवं व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक सामाजिक विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्नेतर्फ राष्ट्रिय शिक्षा नीति र कार्यक्रमहरू लक्षित गरेको चौधौँ आवधिक (२०७३/०७४-२०७५/०७६) योजनामा उल्लेख गरिएको छ ।

कुनै पनि देशको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा शिक्षाले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ । यसलाई मानव विकासको सूचकको रूपमा लिइन्छ । यसै सिलसिलामा यहाँ बेलवारी नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन खोजिएको छ । विकासको प्रमुख आधारशिला शिक्षा नै हो, शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभाहरूको विकास हुन गई समग्र समाज र राष्ट्रमा नै सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ, भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रहिआएको छ । सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशिल जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको नै सर्वोपरि भूमिका अनिवार्य रहन्छ । योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संसाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमा अबलम्बन गरिएको छ । नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३, धारा ३१ शिक्षा सम्बन्धी हक मा देहायबमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ ।

- प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत शिक्षामा पहुँचको हक हुनेछ ।
- प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने हक हुनेछ ।
- अपाङ्गता भएका र आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकलाई कानून बमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा पाउनेहक हुनेछ ।
- दृष्टिविहीन नागरिकलाई ब्रेललिपि तथा बहिरा र स्वर वा बोलाइ सम्बन्धी अपाङ्गता भएका नागरिकलाई सांकेतिक भाषाको माध्यमबाट कानून बमोजिम निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।
- नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानून बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुनेछ ।

संविधान तथा योजनाको ठूलठूला वहस भएता पनि शैक्षिक गुणस्तरको हकमा अन्य मुलुकको तुलनामा उल्लेखनीय विकास भने भएको देखिँदैन । शिक्षाले ज्ञान र सिप प्रयोगात्मक परिवर्तन ल्याउने, पिछडिएको, विपन्न र अभावग्रस्त वर्गको पक्षपोषण गर्ने, अवोध बालबालिका एवं आवाज विहिनका पक्षमा रही देशलाई समृद्ध बनाउने परिकल्पनालाई साकार पार्नुपर्दछ । देशका लागि आवश्यक नेतृत्वदायी क्षमताको विकास, अथकरूपमा सिक्ने र सिकाउने प्रवृत्ति, सामाजिक र मानवीय मूल्यमान्यता र आत्मविश्वासजस्ता आधारभूत समग्र पक्षको विकास गर्न सघाउनु नै गुणस्तरीय शिक्षाको विशेषता हो । यस्तो शिक्षामा विश्लेषणात्मक र मौलिक सोचको पर्याप्तता हुनुपर्छ । निर्दिष्ट सिकाइमात्र स्तरीयता होइन । आज व्यावहारिक परिवर्तन, श्रमसँगको आस्था, जीवनोपयोगी खोज अनुसन्धान, सान्दर्भिकता देश र संस्कृतिप्रति प्रेम, नैतिक जिम्मेवारी, मौलिकरूपमा विज्ञानको उपयोग गर्न स्तरीय शिक्षाको आवश्यकता छ ।

सन् २०००-२०१५ सम्म कार्यान्वयनमा रहेका सहश्राब्दी विकास लक्ष्य (MDGs)८ मध्ये उद्देश्य नं २ (Goal No. 2)सार्वभौमिक प्राथमिक शिक्षा रहेको थियो । MDGs पक्ष राष्ट्रको हैसियतले नेपालको उक्त उद्देश्य

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस (GPS) तस्वीर सङ्कलन, २०७५

प्राप्तिका बाटोमा आफ्नो गतिविधि केन्द्रित गरेको पाइन्छ। फलस्वरूप २०१५ को अन्त्यसम्म प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर ९६.६ प्रतिशत पुगेको छ भने लैङ्गिक अनुपात समदरमा पुगेको छ। दिगो विकासका लक्ष्य (SDGs 2015-2030) को १७ मध्ये उद्देश्य ४ सबैका लागि समावेशी, समतामुलक र गुणस्तरीय शिक्षा र जिवनपर्यन्त सिकाइ रहेको छ। गुणस्तरीय शैक्षिक जनशक्ति उत्पादन गर्न, उद्यमशिलता विकास गर्न, प्रतिस्पर्धात्मक श्रमबजारमा रोजगारी प्राप्त गर्न यो उद्देश्यको कार्यान्वयन निर्देशित देखिन्छ।

परम्परागत कृषि पेशामा आधुनिकिकरण र व्यवसायिकरण गर्न, उद्यमशिलताको विकास र पुँजी लगानी मार्फत औद्योगिकिकरण गर्न मयार्दित रोजगारीको अवसर सृजना गर्न र समग्रमा मानव विकास मार्फत सम्बृद्ध र समुन्नत देश विकास गर्न जीवनोपयोगी र व्यवहारिक शिक्षाको अहम् भूमिका रहन्छ।

शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै सिलसिलामा यस बेलवारी नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन यहाँको साक्षरता स्थिति, शिक्षण संस्थाको विवरण, शिक्षक दरबन्दी विवरण, विद्यार्थीको भर्ना, तहगत तथा विषयगत शैक्षिक विवरण देखाउन खोजिएको छ जसबाट बेलवारी नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्थालाई बुझी अगामी दिनमा सुधार गर्न नीति तथा कार्यक्रम बनाउन सकिन्छ।

तथा योजनाको ठुला ठुला बहस भएता पनि शिक्षाको हकमा विश्वको सामु तुलनात्मक अध्ययन गर्दा उल्लेखनीय विकास भने भएको देखिँदैन। शिक्षाले ज्ञान र सिपको प्रयोगात्मक परिवर्तन ल्याउने, पिछडिएको, विपन्न र अभावग्रस्त वर्गको पक्षपोषण गर्ने, अवोध बालबालिका एवं आवाज विहिनका पक्षमा रही देशलाई समृद्ध बनाउने परिकल्पनालाई साकार पार्नुपर्दछ। देशका लागि आवश्यक नेतृत्वदायी क्षमताको विकास, अथकरूपमा सिक्ने र सिकाउने प्रवृत्ति, सामाजिक र मानवीय मूल्यमान्यता र आत्मविश्वासजस्ता आधारभूत समग्र पक्षको विकास गर्न सघाउनु नै गुणस्तरीय शिक्षाको विशेषता हो। यस्तो शिक्षामा विश्लेषणात्मक र मौलिक सोचको पर्याप्तता हुनुपर्छ। निर्दिष्ट सिकाइमात्र स्तरीयता होइन। आज व्यवहारिक परिवर्तन, श्रमसँगको आस्था, जीवनोपयोगी खोज अनुसन्धान, सान्दर्भिकता देश र संस्कृतिप्रति प्रेम, नैतिक जिम्मेवारी, मौलिकरूपमा विज्ञानको उपयोग गर्न स्तरीय शिक्षाको आवश्यकता छ। शिक्षाको स्तरीय विकासले मात्र देशमा रोजगारीको अवसर, कलकारखानाको विकास, सुविधाको पहुँच, प्रविधिको विस्तार, उत्पादनमुखी कृषि, आयमुखी व्यवसाय, स्थानीय साधनश्रोतको प्रचुर सदुपयोगले जनताको जीवनस्तर उकास्न सकिन्छ।

शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै सिलसिलामा यस बेलवारी नगरपालिकाको शैक्षिक स्थिति देखाउन यहाँको साक्षरता स्थिति, शिक्षण संस्थाको विवरण, दरबन्दी शिक्षकहरूको विवरण, विद्यार्थीको भर्ना, तहगत तथा विषयगत शैक्षिक विवरण देखाउन खोजिएको छ जसबाट बेलवारी नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्थालाई बुझी आगामी दिनमा सुधार गर्न नीति तथा कार्यक्रम बनाउन सकिन्छ।

७.१.१ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिकामा शिक्षा क्षेत्रमा धेरै प्रयास भएता पनि अपेक्षित उपलब्धि भने प्राप्त गर्न सकिएको छैन। तथापि योजनाबद्ध रूपमा शैक्षिक पूर्वाधार एवम् सेवा विस्तार गर्ने प्रयास हुँदै आएको छ। योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संशाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमा अबलम्बन गरिएको छ। शिक्षा क्षेत्रको परिसूचकलाई त्यस क्षेत्रमा सञ्चालित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमबाट निर्धारण गर्न सकिन्छ। यसै अनुरूप यस नगरपालिकामा २०७५ सालसम्म सञ्चालन भई रहेका विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका नं. ११९: नगरपालिकामा रहेका शिक्षण संस्थाहरूको विवरण

विवरण	सरकारी	सामुदायिक	निजी विद्यालय	कुल
बाल विकास केन्द्र		३२ वि.आ.	२३ समुदायमा सञ्चालित	६५
आधारभूत विद्यालय		२१	१३	३४
मा.वि.		११	१७	२८
क्याम्पस	१	०	०	१
वेद विद्याश्रम	०	०	०	०
मदरशा	०	०	०	०
गुम्वा	०	०	०	०
अन्य				

(नोट : नयाँ शिक्षा ऐन अनुसार कक्षा १ देखि ८ सम्मको तहलाई आधारभूत तह र कक्षा ९ देखि १२ सम्मलाई माध्यमिक तहमा घोषणा गरिएको छ । त्यस्तै कक्षा १ भन्दा मुनिको तहलाई बाल विकास भनेर नामकरण गरिएको छ ।)

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.२ बालविकास केन्द्रको विवरण

तालिका नं. १२०: बाल विकास केन्द्र सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	नाम	ठेगाना	प्रकार	भर्ना भएका		जम्मा
				बालक	बालिका	
१.	श्री जनएकता आ.वि.	बे.न.पा. १	विद्यालयमा आधारित	१४	६	२०
२	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	बे.न.पा. १	विद्यालयमा आधारित	१५	१४	२९
३	श्री जनता आ.वि.	बे.न.पा. १	विद्यालयमा आधारित	१४	१३	२७
४	श्री कविर मा.वि.	बे.न.पा. २	विद्यालयमा आधारित	६	१८	२४
५	श्री सिंहदेवी आ.वि.	बे.न.पा. २	विद्यालयमा आधारित	३	१०	१३
६	श्री भगवति मा.वि.	बे.न.पा. ३	विद्यालयमा आधारित	७	१३	२०
७	श्री आ.वि.	बे.न.पा. ३	विद्यालयमा आधारित	६	५	११
८	श्री पन्चायत आ.वि.	बे.न.पा. ४	विद्यालयमा आधारित	५	४	९
९	श्री कसेनी मा.वि.	बे.न.पा. ४	विद्यालयमा आधारित	९	६	१५
१०	श्री सिरिजङ्गा आ.वि.	बे.न.पा. ४	विद्यालयमा आधारित	३	५	८
११	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	बे.न.पा. ४	विद्यालयमा आधारित	५	३	८
१२	श्री धनपाल ढँ वि.	बे.न.पा. ५	विद्यालयमा आधारित	९	३	१२
१३	श्री जननिर्माण आ.वि.	बे.न.पा. ५	विद्यालयमा आधारित	१५	११	२६
१४	श्री महेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ५	विद्यालयमा आधारित	११	१३	२४
१५	श्री जनता आ.वि.	बे.न.पा. ५	विद्यालयमा आधारित	९	८	१७
१६	श्री वीरेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ६	विद्यालयमा आधारित	९	११	२०
१७	श्री महेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ६	विद्यालयमा आधारित	९	१२	२१
१८	श्री रामजानकी आ.वि.	बे.न.पा. ७	विद्यालय, समुदायमा आधारित	१७	२६	४३
१९	श्री देवकोटा आ.वि.	बे.न.पा. ७	विद्यालयमा आधारित	६	९	१५
२०	श्री किसान आ.वि.	बे.न.पा. ७	विद्यालय, समुदायमा आधारित	१०	१३	२३
२१	श्री रणपाल आ.वि.	बे.न.पा. ८	विद्यालय, समुदायमा आधारित	२२	१४	३६

क्र. सं.	नाम	ठेगाना	प्रकार	भर्ना भएका		जम्मा
				बालक	बालिका	
२२	श्री ज्ञानोदय आ.वि.	बे.न.पा. ८	विद्यालयमा आधारित	८	१०	१८
२३	श्री सुकुना आ.वि.	बे.न.पा. ८	विद्यालय, समुदायमा आधारित	९	१०	१९
२४	श्री जनता मा.वि.	बे.न.पा. ८	विद्यालय, समुदायमा आधारित	४१	४४	८५
२५	श्री धिरनाथ स.मा.वि.	बे.न.पा. १०	विद्यालय, समुदायमा आधारित	१२	९	२१
२६	श्री दिपज्योति आ.वि.	बे.न.पा. ९	विद्यालय, समुदायमा आधारित	४	१३	१७
२७	ज्ञानोपार्जन आ.वि.	बे.न.पा. ९	समुदायमा आधारित	६	९	१५
२८	श्री काली मा.वि.	बे.न.पा. ९	विद्यालय, समुदायमा आधारित	१८	२७	४५
२९	श्री जनता मा.वि.	बे.न.पा. ९	विद्यालय, समुदायमा आधारित	८	१०	१८
३०	श्री महेन्द्र मा.वि.	बे.न.पा. १०	विद्यालय, समुदायमा आधारित	३१	२०	५१
३१	श्री एकता आ.वि.	बे.न.पा. १०	विद्यालय, समुदायमा आधारित	६	३	९
३२	श्री लक्ष्मी मा.वि.	बे.न.पा. ११	विद्यालय, समुदायमा आधारित	२४	२३	४७

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

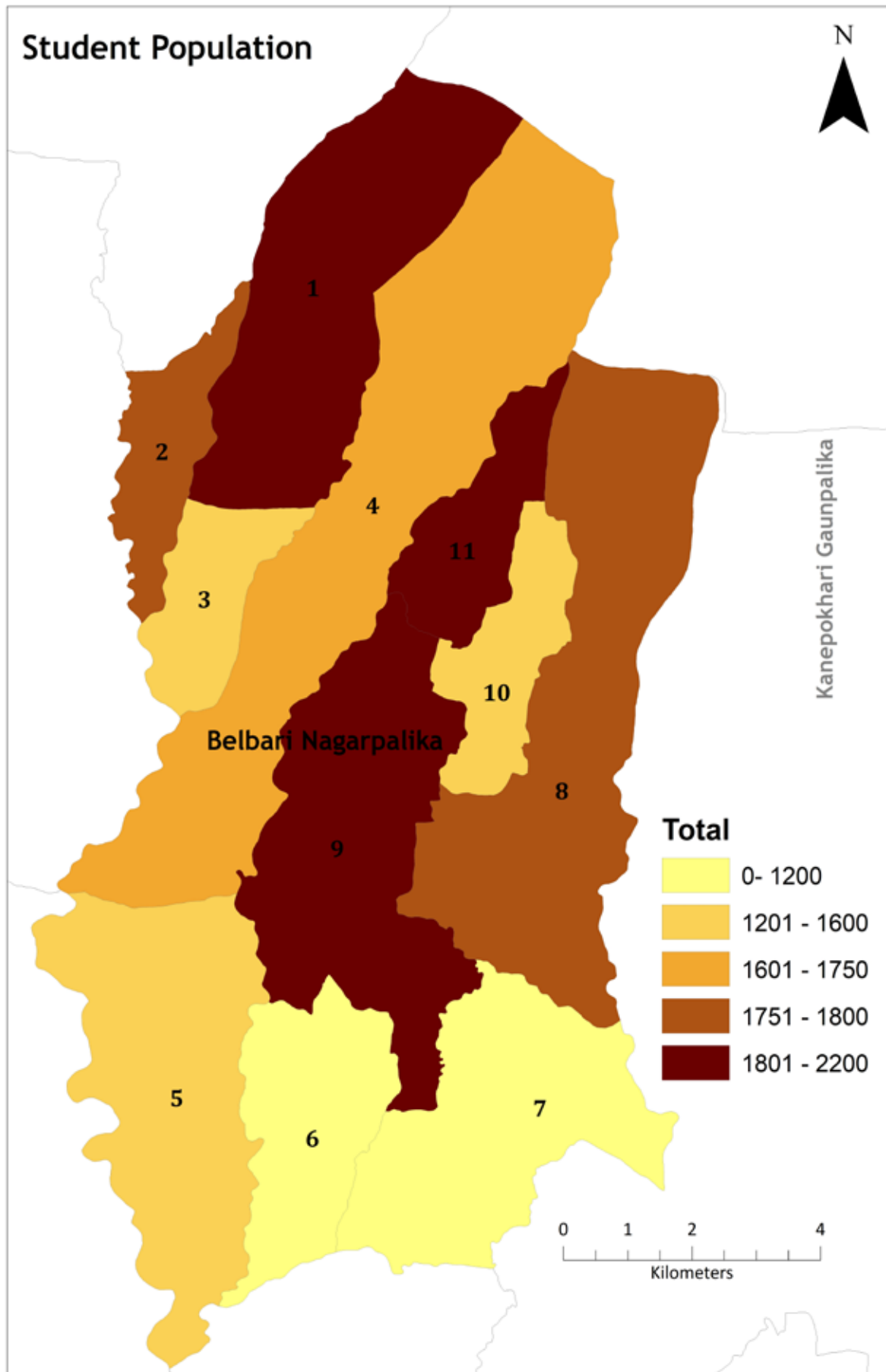
७.१.३ विश्वविद्यालय तथा क्याम्पसहरू

यस नगरपालिकामा शैक्षिक जनशक्ति उत्पादन केन्द्रको रूपमा स्थापित क्याम्पसहरूमा विभिन्न संकाय र विशिष्टकृत विषयहरूको अध्यापनले उच्च शिक्षा आर्जन गर्ने अभिलाषा पुरा गर्न आफ्नो थातथलो छोड्नुपर्ने समस्याको निराकरण गर्दै श्रम बजारको भागलाई समेत सम्बोधन गर्न सघाउ पुऱ्याएका छन् ।

तालिका नं. १२१: नगरपालिकामा रहेका क्याम्पस तथा विश्वविद्यालयहरूको विवरण

क्र. सं.	क्याम्पसको नाम	ठेगाना	सञ्चालित तह	विद्यार्थी संख्या		
				छात्रा	छात्र	जम्मा
१.	बेलवारी बहुमुखी क्याम्पस	बे.न.पा.३	१. व्यवस्थापन संकाय			
			प्रथम वर्ष	२७	३३	६०
			द्वितीय वर्ष	२८	३७	६५
			तृतीय वर्ष	१८	२७	४५
			चौथो वर्ष	२५	१८	४३
			२. शिक्षाशास्त्र संकाय			
			प्रथम वर्ष	१०	१५	२५
			द्वितीय वर्ष	१०	२३	३३
			तृतीय वर्ष	०७	१८	२५
			३. मानविकी तथा समाजशास्त्र			
			प्रथम वर्ष	-	-	-
			द्वितीय वर्ष	-	-	-
तृतीय वर्ष	-	-	-			

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

नक्सा स्रोत:भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १४३

७.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण

तालिका नं. १२२: २०७४ सालमा विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका छात्र/छात्राहरूको विवरण

तह	कक्षा	सरकारी विद्यालय			निजी विद्यालय			कुल जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
आधारभूत तह	१	४२५	३८५	८१०	५५२	६३५	११८७	९७७	१०२०	१९९७
	२	२८७	२८४	५७१	४७०	५८३	१०५३	७५७	८६७	१६२४
	३	३४१	२८१	६२२	४०३	५०६	९०९	७४४	७८७	१५३१
	४	३९४	३१८	७१२	३६२	४७२	८३४	७५६	७९०	१५४६
	५	४१४	३६३	७७७	३७४	५०३	८७७	७८८	८६६	१६५४
	१-५	१८६१	१६३१	३४९२	२१६१	२६९९	४८६०	४०२२	४३३०	८३५२
	६	४४९	३६८	८१७	३३७	४००	७३७	७८६	७६८	१५५४
	७	४६३	४१८	८८१	३१६	३८८	७०४	७७९	८०६	१५८५
	८	५०८	४३०	९३८	२६५	३४१	६०६	७७३	७७१	१५४४
	६-८	१४२०	१२१६	२६३६	९१८	११२९	२०४७	२३३८	२३४५	४६८३
माध्यमिक तह	९	५३०	४७६	१००६	२८५	३४९	६३४	८१५	८२५	१६४०
	१०	४३८	३९३	८३१	२१६	२९२	५०८	६५४	६८५	१३३९
	९-१०	९६८	८६९	१८३७	५०१	६४१	११४२	१४६९	१५१०	२९७९
	११	४१५	२८३	६९८	२१	३४	५५	४३६	३१७	७५३
	१२	४००	२३७	६३७	१८	१४	३२	४१८	२५१	६६९
	११-१२	८१५	५२०	१३३५	३९	४८	८७	८५४	५६८	१४२२
कुल जम्मा	५०६४	४२३६	९३००	३६१९	४६१७	८१३६	८६८३	८८५३	१७५३६	

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.५ विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

विशेष शिक्षा नीति, २०५३ अनुसार विभिन्न किसिमका अपाङ्गहरू जस्तै दृष्टिविहिन वा दृष्टिशक्ति कम भएका, बहिरा वा सुस्त श्रवण भएका, सुस्त मनस्थिति, शारीरिक रूपमा अपाङ्ग, सिकाई कठिनाई (असक्षमता) भएका भाषा र संचार क्षमतामा समस्या भएका एवं बहु अपाङ्गता भएकालाई सामाजिकीकरणका निम्ती जनचेतना ल्याउने वातावरण सृजना गर्न र उनीहरूलाई स्वावलम्बी एवं आत्मनिर्भर बनाउन अपाङ्गता अनुकूल शिक्षाको उचित व्यवस्थापन गर्न विशेष शिक्षा नीति अवलम्बन गरिएको हो । यो नीति कार्यक्रमबाट यस नगरपालिकामा लाभान्वित बालबालिकाको विवरण यस प्रकार छ :

तालिका नं. १२३: विशेष शिक्षातर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

स्रोत कक्षा रहेको विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	अपाङ्ग बालबालिकाको कक्षागत विवरण										कुल
		कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३		कक्षा ४		कक्षा ५		
		छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	
श्री कविर मा.वि.	बेलवारी २		१	३		१		१	१	२		९

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.६ विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण

विभिन्न अध्ययनका अनुसार विद्यालय छाड्नेहरूलाई सघाउने तत्व मध्ये शौचालय पनि एक हो । विशेष गरी किशोरीहरूलाई महिनावारीको समयमा सुविधाजनक शौचालयको आवश्यकता पर्दछ । अन्य समूहका बालबालिकालाई पनि सुरक्षा लगायतका कारणबाट विद्यालयमा अनिवार्य शौचालयको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ । फरक क्षमता भएका विद्यार्थीका लागि समेत विचार गरी विभिन्न विद्यालयले शौचालयको व्यवस्थापन गरेबाट सम्पूर्ण विद्यालय परिवार सरसफाईको विषयमा संवेदनशिल रहेको पाइएको छ ।

तालिका नं. १२४: विद्यालयहरूमा शौचालयको विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	शौचालयको किसिम (संख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैछो प्रयोग गर्न किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्रा/छात्रका लागि भिन्दा-भिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
१.	श्री जनता आ.वि.	बेलवारी १	-	१	२	-	-	३
२	श्री जनएकता आ. वि.	बेलवारी १	-	१	२	-	-	३
३	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	बेलवारी १	-	१	१	-	-	२
४	श्री सिंहदेवी आ.वि.	बेलवारी २	-	१	२	-	-	३
५	श्री कविर मा.वि.	बेलवारी २	-	१	२	१	-	४
६	श्री भगवति मा.वि.	बेलवारी ३	-	२	२	१	-	५
७	श्री आ.वि.	बेलवारी ३	-	१	१	-	-	२
८.	श्री पन्चायत आ.वि.	बेलवारी ४	-	१	२	-	-	३
९	श्री सिरिजङ्गा आ.वि.	बेलवारी ४	१	-	-	-	-	१
१०	श्री कसेनि मा.वि.	बेलवारी ४	-	२	२	१	-	५
११	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	बेलवारी ४	-	१	१	-	-	२
१२	श्री धनपाल आ.वि.	बेलवारी ५	-	१	२	-	-	३
१३	श्री जननिर्माणआ.वि.	बेलवारी ५	१	-	-	-	-	१
१४	श्री महेन्द्र आ.वि.	बेलवारी ५	-	१	२	-	-	३
१५	जनता आ.वि.	बेलवारी ५	२	-	-	-	-	२
१६	श्री वीरेन्द्र आ.वि.	बेलवारी ६	२	-	-	-	-	२
१७.	श्री महेन्द्र आ.वि.	बेलवारी ६	-	१	२	-	-	३
१८.	श्री रामजानकी आ. वि	बेलवारी ७	१	-	-	-	-	१
१९.	श्री देवकोटा आ.वि.	बेलवारी ७	२	-	-	-	-	२
२०.	श्री किसान आ.वि.	बेलवारी ७	-	१	२	-	-	३
२१	श्री रणपाल आ.वि.	बेलवारी ८	२	-	-	-	-	२
२२	श्री जनता मा.वि.	बेलवारी ८	६	-	-	-	-	६
२३	श्री सुकुना आ.वि.	बेलवारी ८	-	१	२	-	-	३
२४	श्री ज्ञानोदय आ.वि.	बेलवारी ८	२	-	-	-	-	२
२५	श्री धिरनाथ सम्फुल विश्वास मा.वि.	बेलवारी १०	४	-	-	-	-	४

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	शौचालयको किसिम (संख्यामा उल्लेख गर्ने)					जम्मा
			सामान्य, सबैले प्रयोग गर्ने किसिमको	शिक्षक शिक्षिकाका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	छात्र/छात्रिका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	अपांगका लागि भिन्दाभिन्दै भएको	शौचालय नभएको	
२६	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	बेलवारी ९	२	-	२	१	-	५
२७	श्री दिपज्योति आ.वि.	बेलवारी ९	-	१	२	-	-	३
२८	श्री काली मा.वि.	बेलवारी ९	-	१	१	-	-	२
२९	श्री जनता मा.वि.	बेलवारी ९	-	-	२	-	-	२
३०	श्री एकता आ.वि.	बेलवारी १०	-	१	२	-	-	३
३१	श्री महेन्द्र मा.वि.	बेलवारी १०	-	१	१	-	-	२
३२	श्री लक्ष्मी मा.वि.	बेलवारी ११	-	-	२	१	-	३

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.७ तहगत शिक्षक विवरण

तालिका नं. १२५: तहगत शिक्षक विवरण

तह	स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत		परियोजना	निजी निजी स्रोतमा	राहत दरवन्दीमा कार्यरत	तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या	शिक्षक संख्या	कर्मचारी संख्या
	स्थायी	अस्थायी						
बाल वि. केन्द्र		६५					६५	
प्रा.वि.	९०	५४		१२	३६	११०	१८०	१०
नि.मा.वि.	४५	११		५	१६	५२	७२	१०
मा.वि.	२९	३		४	७	२४	३९	२३
उ.मा.वि.	०	१४		१६		११	१४	०
जम्मा	१६४	१४७		३७	५९	२१२	३७०	४३

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय स्रोत केन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७५

७.१.८ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

शिक्षाको गुणस्तर निर्धारक तत्वमध्ये शिक्षक विद्यार्थी अनुपात पनि एक हो । उचित तालिम प्राप्त, उच्च मनोबलयुक्त र परिणात्मक तालमेलयुक्त कक्षाकोठामा भएको शैक्षिक कृयाकलापले मात्र नतिजा दिन सक्छ ।

तालिका नं. १२६: शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	विद्यार्थी संख्या	शिक्षक संख्या	कक्षा कोठा संख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
१	श्री जनता आ.वि.	बेलवारी १	१७९	१०	९	१:१.१७	१:१.१९
२	श्री जनएकता आ. वि	बेलवारी १	९९	४	७	१:१.२४	१:१.१४
३	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	बेलवारी १	६५	५	६	१:१.१३	१:१.१०
४	श्री सिंहदेवी आ.वि.	बेलवारी २	७२	५	५	१:१.१४	१:१.१४
५	श्री कविर मा.वि.	बेलवारी २	७४८	१९	१४	१:१.३९	१:१.५३
६	श्री भगवति मा. वि	बेलवारी ३	१२१७	३३	३०	१:१.३६	१:१.४०

१४६ । बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	विद्यार्थी संख्या	शिक्षक संख्या	कक्षा कोठा संख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
७	श्री आ.वि.	बेलवारी ३	८४	४	४	१:१.२१	१:१.२१
८	श्री सिरिजङ्गा आ.वि.	बेलवारी ४	५३	५	४	१:१.१०	१:१.१३
९	श्री पन्चायत आ.वि.	बेलवारी ४	१६७	८	१२	१:१.२०	१:१.१३
१०	श्री कसेनि मा.वि.	बेलवारी.४	५४३	१७	१६	१:१.३१	१:१.३३
११	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	बेलवारी ४	१२८	८	८	१:१.१६	१:१.१६
१२	श्री धनपाल आ.वि.	बे.न.पा. ५	५९७	१७	१५	१:१.३५	१:१.३९
१३	श्री जननिर्माण आ.वि.	बे.न.पा. ५	५८	५	५	१:१.११	१:१.११
१४	श्री जनता आ. वि	बे.न.पा. ५	७५	४	७	१:१.१८	१:१.१०
१५	श्री महेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ५	१८६	१२	९	१:१.१५	१:१.२०
१६	श्री वीरेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ६	३३८	१५	११	१:१.२२	१:१.३०
१७	श्री महेन्द्र आ.वि.	बे.न.पा. ६	१९८	११	१२	१:१.१८	१:१.१६
१८	श्री रामजानकी आ. वि	बे.न.पा. ७	३६९	८	१०	१:१.४६	१:१.३६
१९	श्री देवकोटा आ.वि.	बे.न.पा. ७	१८९	१०	८	१:१.१८	१:१.२३
२०	श्री किसान आ.वि.	बे.न.पा. ७	११३	५	७	१:१.२२	१:१.१६
२१	श्री रणपाल आ.वि.	बे.न.पा. ८	१६५	१३	८	१:१.१२	१:१.२०
२२	श्री धिरनाथ सम्फुल विश्वास मा.वि.	बे.न.पा. ८	६५३	२७	१६	१:१.२४	१:१.४०
२३	श्री सुकुना आ.वि.	बे.न.पा. ८	१७५	८	९	१:१.२१	१:१.१९
२४	श्री जनता मा.वि.	बे.न.पा. ८	४८०	१७	१२	१:१.२८	१:१.४०
२५	श्री ज्ञानोदय आ.वि.	बे.न.पा. ८	७४	३	३	१:१.२४	१:१.२४
२६	श्री दिपज्योति आ.वि.	बे.न.पा. ९	१३३	९	७	१:१.१४	१:१.१९
२७	श्री काली मा. वि	बे.न.पा.९	५७४	२४	१३	१:१.२३	१:१.४४
२८	श्री जनता मा.वि.	बे.न.पा. ९	७७१	२४	३१	१:१.३२	१:१.२४
२९	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	बे.न.पा. ९	८८	५	६	१:१.१७	१:१.१४
३०	श्री महेन्द्र मा.वि	बे.न.पा.१०	४५३	१८	१२	१:१.२५	१:१.३७
३१	श्री एकता आ.वि.	बे. न.पा.१०	१०१	८	७	१:१.१२	१:१.१४
३२	श्री लक्ष्मी मा.वि.	बे.न.पा. ११	९१९	३५	२२	१:१.२६	१:१.४१

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय श्रोत केन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७५

७.१.९ शैक्षिक सत्रमा भर्ना भएका छात्र छात्राको विवरण

तालिका नं. १२७: शैक्षिक सत्र २०७४ भर्ना भएका छात्र छात्राको विवरण

सञ्चालित कक्षा	कुल			दलित			जनजाती			ब्राह्मण/क्षेत्री			अपाङ्ग			अन्य/सीमान्तकृत		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	३५६	३६०	७१६	७७	८५	१६२	११८	१८५	३०३	६०	७०	१३०	१	२	३	२०	१८	३८
२	३१८	२९७	६१५	५९	६६	१२५	११७	१७०	३६७	४५	४६	९१	२	३	५	१५	१२	२७
३	३६६	३१४	६८०	६६	४७	११३	२२५	१८३	४०८	६५	६१	१२६	०	२	२	१०	२१	३१
४	४००	३३९	७३९	६५	७१	१३६	२०९	१९१	४००	९९	५७	१५६	६	६	१२	२१	१४	३५
५	४०७	३५८	७६५	५५	५९	११४	२३८	२०५	४४३	९२	७६	१६८	१	१	२	२१	१७	३८

सञ्चालित कक्षा	कुल			दलित			जनजाती			ब्राह्मण/क्षेत्री			अपाङ्ग			अन्य/सीमान्तकृत		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१-५	१८४७	१६६८	३५१५	३२२	३२८	६५०	१०६७	९३४	२००१	३६१	३१०	६७१	१०	१४	२४	८७	८२	१६९
६	४१३	३६४	७७७	६५	५८	१२३	२४२	२०४	४४६	९४	८८	१८२	१	३	४	११	११	२२
७	४८२	४०५	८८७	७२	५३	१२५	२८२	२४७	५२९	११८	९०	२०८	०	२	२	१०	१३	२३
८	५०१	३९१	८९२	७८	४७	१२५	२८०	२४५	५२५	१२५	८७	२१२	३	२	५	१५	१०	२५
६-८	१३९६	११६०	२५५६	२१५	१५८	३७३	८०४	६९६	१५००	३३७	२६५	६०२	४	७	११	३६	३४	७०
९	५३९	४०३	९४२	४४	२९	७३	३५६	२३८	६३४	१२४	१२१	२४६	२	१	३	१३	१४	२७
१०	४९७	३९०	८८७	४०	२३	६३	२९७	२४१	५३८	१५०	११४	२६४	१	२	३	९	१०	१९
९-१०	१०३६	७९३	१८२९	८४	५२	१३६	६५३	४७९	११७२	२७४	२३५	५०९	३	३	६	२२	२४	४६
११	४१६	२१७	६३३	१८	११	२९	२५६	१२२	३७८	१२१	७५	१९६	२	०	२	१९	९	२८
१२	३३७	२२४	५६१	२३	१६	३९	१९२	१२२	३१४	१०८	८०	१८८	२	०	२	१२	६	१८
११-१२	७५३	४४१	११९४	५१	२७	६८	४४८	२४४	६९२	२२९	१५५	३८४	४	०	४	३१	१५	४६

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा/विद्यालय श्रोत केन्द्र/जिल्ला शिक्षा कार्यालय, २०७५

७.१.१० विद्यालयको भौतिक विवरण

तालिका नं. १२८: विद्यालयको भौतिक विवरण सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	पक्की		कच्ची		अस्थायी सिकाई केन्द्र		कैफियत
			भवनको संख्या	कोठा संख्या	भवनको संख्या	कोठा संख्या	भवनको संख्या	कोठा संख्या	
१	श्री जनता आ.वि.	वे.न.पा.१	३	१०	०	०	०	०	
२	श्री जनएकता आ. वि.	वे.न.पा.१	३	८	०	०	०	०	
३	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	वे.न.पा.१	२	७	०	०	०	०	
४	श्री सिंहदेवी आ.वि.	वे.न.पा. २	३	७	०	०	०	०	
५	श्री कविर मा.वि.	वे.न.पा. २	४	१६	०	०	०	०	
६	श्री भगवति मा.वि.	वे.न.पा. ३	३	३३	०	०	०	०	
७	श्री आ.वि.	वे.न.पा. ३	३	३	५	०	०	०	
८	श्री पन्चायत आ.वि.	वे.न.पा. ४	५	१२	०	०	०	०	
९	श्री सिरिजङ्ग आ.वि.	वे.न.पा. ४	२	५	०	०	०	०	
१०	श्री कसेनि मा.वि.	वे.न.पा. ४	२	२०	२	७	०	०	
११	श्री पञ्चज्योती आ.वि.	वे.न.पा. ४	१	५	२	४	०	०	
१२	श्री धनपाल आ.वि.	वे.न.पा. ५	६	१५	१	२	०	०	
१३	श्री जननिर्माण आ.वि.	वे.न.पा. ५	४	८	०	०	०	०	
१४	श्री महेन्द्र आ.वि.	वे.न.पा. ५	७	१२	०	०	०	०	
१५	श्री जनता आ. वि	वे.न.पा. ५	१	२	२	६	०	०	
१६	श्री वीरेन्द्र मा.वि.	वे.न.पा. ६	७	१५	०	०	०	०	
१७	श्री महेन्द्र आ. वि	वे.न.पा. ६	६	१२	०	०	०	०	
१८	श्री रामजानकी आ. वि	वे.न.पा. ७	४	१०	०	०	०	०	

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	पक्की		कच्ची		अस्थायी सिकाई केन्द्र		कैफियत
			भवनको संख्या	कोठा संख्या	भवनको संख्या	कोठा संख्या	भवनको संख्या	कोठा संख्या	
१९	श्री देवकोटा आ.वि.	वे.न.पा. ७	४	८	०	०	०	०	
२०	श्री किसान आ.वि.	वे.न.पा. ७	४	८	०	०	०	०	
२१	श्री रणपाल आ.वि.	वे.न.पा. ८	६	१०	०	०	०	०	
२२	श्री धिरनाथ सम्फुल विश्वास मा.वि.	वे.न.पा. १०	६	२२	०	०	०	०	
२३	श्री सुकुना आ.वि.	वे.न.पा. ८	४	८	०	०	०	०	
२४	श्री ज्ञानोदय आ.वि.	वे.न.पा. ८	२	४	०	०	०	०	
२५	श्री जनता मा.वि.	वे.न.पा. ८	४	१५	०	०	०	०	
२६	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	वे.न.पा. ९	३	६	०	०	०	०	
२७	श्री दिपज्योति आ.वि.	वे.न.पा. ९	३	७	०	०	०	०	
२८	श्री काली मा.वि.	वे.न.पा. ९	२	१६	०	०	०	०	
२९	श्री जनता मा.वि.	वे.न.पा. ९	८	२५	०	०	०	०	
३०	श्री एकता आ.वि.	वे.न.पा. १०	४	१०	०	०	०	०	
३१	श्री महेन्द्र मा.वि.	वे.न.पा. १०	५	१६	०	०	०	०	
३२	श्री लक्ष्मी मा.वि.	वे.न.पा. ११	५	३२	०	०	०	०	

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

यस नगरपालिका हाताभित्र रहेका अधिकांश विद्यालयको संरचना पक्की रहेको पाइएको छ । विभिन्न किसिमका प्राकृतिक प्रकोपबाट बालबालिकाले भौतिक र मनोवैज्ञानिक रूपमा सुरक्षित महसुस हुँदै विद्या आर्जन गर्न पाउनु उनीहरूको अधिकार हो । नगरमा सबै जसो विद्यालयहरूले आ-आफ्ना भवनहरूलाई पक्की र सुरक्षित बनाएको पाइएको छ ।

७.१.११ विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशाला सम्बन्धी विवरण

विद्यालय भनेको कोरा सिद्धान्त पढाउने मात्र थलो नभएर जिविकोपार्जनको लागि कौशल सिकाउने, व्यक्तित्व विकासमा सघाउने, समग्र समाज र राष्ट्रलाई योगदान गर्न सक्ने नागरिक उत्पादन गर्ने प्रशिक्षण केन्द्र हो । यहाँ प्रदान गरिएका ज्ञान, सिप, प्रवृत्ति र पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशाला, प्रयोगात्मक कलाहरू जस्ता आधारभूत पक्षमा विद्यालयले ध्यान पुऱ्याउनुपर्छ ।

तालिका नं. १२९: विद्यालयमा भएका पुस्तकालय, कम्प्युटर तथा विज्ञान प्रयोगशालासम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	प्राथमिक उपचार कक्ष छ ?	पुस्तकालय संख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला/ कम्प्युटर संख्या	विज्ञान प्रयोगशाला संख्या
१	श्री जनता आ.वि.	१	छैन	छैन	९- कम्प्युटर	छैन
२	श्री जनएकता आ.वि.	१	छैन	छैन	छैन	छैन
३	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	१	छैन	छैन	२- ल्यापटप, १- कम्प्युटर	छैन
४	श्री कविर मा.वि.	२	छैन	१	५३ कम्प्युटर, २ ल्यापटप, १ प्रोजेक्टर	छैन
५	श्री सिंहदेवी आ.वि.	२	छैन	छैन	छैन	छैन
६	श्री भगवती मा.वि.	३	छैन	१	२२- कम्प्युटर	छैन
७	श्री आ.वि.	३	छैन	छैन	छैन	छैन

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	प्राथमिक उपचार कक्षा छ ?	पुस्तकालय संख्या	कम्प्युटर प्रयोगशाला/ कम्प्युटर संख्या	विज्ञान प्रयोगशाला संख्या
८	श्री कसेनी मा.वि.	४	छैन	१	१०- कम्प्युटर	१
९	श्री सिरीजङ्गा आ.वि.	४	छैन	छैन	छैन	छैन
१०	श्री पञ्चायत आ.वि.	४	छैन	छैन	५-कम्प्युटर	छैन
११	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	४	छैन	छैन	छैन	छैन
१२	श्री धनपाल मा.वि.	५	छैन	१	७ - कम्प्युटर	छैन
१३	श्री जननिमार्ण आ.वि.	५	छैन	छैन	१-ल्यापटप	छैन
१४	श्री महेन्द्र आ.वि.	५	छैन	छैन	छैन	छैन
१५	श्री जनता आ.वि.	५	छैन	छैन	१ ल्यापटप	छैन
१६	श्री विरेन्द्र मा.वि.	६	छैन	१	२ कम्प्युटर, १ ल्यापटप	छैन
१७	श्री महेन्द्र आ.वि.	६	छैन	छैन	४ कम्प्युटर	छैन
१८	श्री रामजानकी आ.वि.	७	छैन	छैन	३ कम्प्युटर	छैन
१९	श्री देवकोटा आ.वि.	७	छैन	छैन	१ कम्प्युटर	छैन
२०	श्री किसान आ.वि.	७	छैन	छैन	छैन	छैन
२१	श्री जनता मा.वि.	८	छैन	छैन	४ कम्प्युटर	छैन
२२	श्री सुकुना आ.वि.	८	छैन	छैन	१ कम्प्युटर	छैन
२३	श्री रणपाल आ.वि.	८	छैन	१	५ कम्प्युटर	छैन
२४	श्री ज्ञानेदय आ.वि.	८	छैन	छैन	छैन	छैन
२५	श्री धिरनाथ सं.मा.वि.	१०	छैन	१	१ कम्प्युटर	छैन
२६	श्री जनता मा.वि.	९	छ	१	१० कम्प्युटर,३ ल्यापटप	छैन
२७	श्री काली मा.वि.	९	छैन	निमार्णाधिन	४ कम्प्युटर	सामान्य
२८	श्री दिपज्योति आ.वि.	९	छैन	छैन	३ कम्प्युटर	छैन
२९	श्री ज्ञानोपार्जनआ.वि.	९	छैन	छैन	छैन	छैन
३०	श्री महेन्द्र मा.वि.	१०	छैन	१	७ कम्प्युटर	छैन
३१	श्री एकता आ.वि.	१०	छैन	छैन	१ कम्प्युटर	छैन
३२	श्री लक्ष्मी मा.वि.	११	छैन	१	२ कम्प्युटर	छैन

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.१२ विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १३०: विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकारवालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय सुधार योजना निर्माण र अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
१.	श्री जनएकता आ. वि	वे.न.पा.१	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ	छ
२.	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	वे.न.पा. १	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	शिक्षकहरूको बैठक नियमित बस्ने गरेको छ ?	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक कति समयमा बस्छ ?	प्रगति समिक्षा सरोकारवालाहरूसँग बर्षमा कति पटक गर्ने गरेको छ ?	विद्यालय सुधार योजना निर्माण र अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ?	बाल समूह गठन भएको छ ?
३.	श्री जनता आ.वि.	वे.न.पा. १	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
४.	श्री कविर मा.वि.	वे.न.पा. २	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
५.	श्री सिंहदेवी आ.वि.	वे.न.पा. २	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ	छ
६.	श्री भगवति मा.वि.	वे.न.पा. ३	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
७.	श्री आ.वि.	वे.न.पा. ३	मासिक	त्रैमासिक	४ पटक	छैन	छ
८.	श्री पन्चायत आ.वि.	वे.न.पा. ४	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
९.	श्री कसेनी मा.वि.	वे.न.पा. ४	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
१०.	श्री सिरिजङ्गा आ.वि.	वे.न.पा. ४	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
११.	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	वे.न.पा. ४	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
१२.	श्री धनपाल आ.वि.	वे.न.पा. ५	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
१३.	श्री जननिर्माण आ.वि.	वे.न.पा. ५	पाक्षिक	मासिक	२ पटक	छ	छ
१४.	श्री महेन्द्र आ.वि.	वे.न.पा. ५	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
१५.	श्री जनता आ. वि.	वे.न.पा. ५	मासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ	छ
१६.	श्री वीरेन्द्र मा.वि.	वे.न.पा. ६	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
१७.	श्री महेन्द्र आ.वि.	वे.न.पा. ६	मासिक	मासिक	२ पटक	छ	छ
१८.	श्री रामजानकी आ.वि.	वे.न.पा. ७	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
१९.	श्री देवकोटा आ.वि.	वे.न.पा. ७	मासिक	मासिक	२ पटक	छ	छ
२०.	श्री किसान आ.वि.	वे.न.पा. ७	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
२१.	श्री रणपाल आ.वि.	वे.न.पा. ८	त्रैमासिक	मासिक	२ पटक	छ	छ
२२.	श्री ज्ञानोदय आ.वि.	वे.न.पा. ८	त्रैमासिक	त्रैमासिक	२ पटक	छ	छ
२३.	श्री सुकुना आ.वि.	वे.न.पा. ८	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
२४.	श्री जनता मा.वि.	वे.न.पा. ८	त्रैमासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
२५.	श्री धिरनाथ स.मा.वि.	वे.न.पा. १०	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
२६.	श्री दिपज्योति आ.वि.	वे.न.पा. ९	त्रैमासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
२७.	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	वे.न.पा. ९	मासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
२८.	श्री काली मा.वि.	वे.न.पा. ९	मासिक	मासिक	२ पटक	छ	छ
२९.	श्री जनता मा.वि.	वे.न.पा. ९	मासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ
३०.	श्री महेन्द्र मा.वि.	वे.न.पा. १०	मासिक	मासिक	३ पटक	छ	छ
३१.	श्री एकता आ.वि.	वे.न.पा. १०	त्रैमासिक	त्रैमासिक	१ पटक	छ	छ
३२.	श्री लक्ष्मी मा.वि.	वे.न.पा. ११	त्रैमासिक	मासिक	१ पटक	छ	छ

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.१३ विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको वार्षिक कार्ययोजना विषयगत वार्षिक/मासिक/दैनिक कार्ययोजनाले व्यवस्थित सिकाइलाई इंगित गर्दछ । त्यसैगरी निरन्तर मूल्याङ्कन, पृष्ठपोषण, उत्प्रेरणाका कार्यक्रमले विद्यार्थीलाई सिकाइप्रति आकर्षण गर्दछ भने कमीकमजोरीलाई समयमा नै सम्बोधन गर्न सघाउँछ त्यसैगरी अनुशासनविना सिकाइ असम्भव हुनेहुँदा निश्चित आचारसंहिताको निर्माण र कार्यान्वयनले शिक्षक र विद्यार्थीलाई मर्यादित र सभ्य व्यवहार विकासमा समेत टेवा पुऱ्याउँछ ।

तालिका नं. १३१: विद्यालय गुणस्तर व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	निरन्तरविद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली प्रयोगमा छ ?	पाठ योजना निर्माण र कार्यन्वयन भएको छ?	छत्रवृत्तिको सूचना प्रकाशन गर्ने गरेको छ?	छत्रवृत्ति वितरण पश्चात नामावली प्रकाशन गर्ने गरेको छ?	विद्यालय आचार संहिता लागू भएको छ ?
१.	श्री जनता आ.वि.	१	छ	छ	छ	छैन	छ
२.	श्री जनएकता आ.वि.	१	छ	छ	छ	छ	छ
३.	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	१	छ	छ	छ	छ	छ
४.	श्री कबिर मा.वि.	२	छ	छ	छ	छैन	छ
५.	श्री सिंहदेवी आ.वि.	२	छ	छ	छ	छैन	छ
६.	श्री भगवती मा.वि.	३	छ	छ	छ	छ	छ
७.	श्री आ.वि.	३	छ	छ	छ	छ	छ
८.	श्री कसेनी मा.वि.	४	छ	छैन	छ	छ	छ
९.	श्री सिरीजङ्गा आ.वि.	४	छ	छ	छ	छ	छ
१०.	श्री पञ्चायत आ.वि.	४	छ	छ	छ	छ	छ
११.	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	४	छ	छ	छ	छ	छ
१२.	श्री धनपाल मा.वि.	५	छ	छ	छ	छैन	छ
१३.	श्री महेन्द्र आ.वि.	५	छ	छ	छ	छैन	छ
१४.	श्री जननिर्माण आ.वि.	५	छ	छ	छ	छैन	छ
१५.	श्री जनता आ.वि.	५	छ	छ	छ	छैन	छ
१६.	श्री विरेन्द्र मा.वि.	६	छ	छ	छ	छैन	छ
१७.	श्री महेन्द्र आ.वि.	६	छ	छ	छ	छैन	छ
१८.	श्री रामजानकी आ.वि.	७	छ	छ	छ	छ	छ
१९.	श्री देवकोटा आ.वि.	७	छ	छ	छ	छैन	छ
२०.	श्री किसान आ.वि.	७	छ	छ	छ	छ	छ
२१.	श्री जनता मा.वि.	८	छ	छ	छ	छ	छ
२२.	श्री सुकुना आ.वि.	८	छ	छ	छ	छ	छ
२३.	श्री रणपाल आ.वि.	८	छ	छ	छ	छैन	छ
२४.	श्री ज्ञानेदय आ.वि.	८	छ	छ	छ	छ	छ
२५.	श्री धिरनाथ सं.मा.वि.	१०	छ	छ	छ	छ	छ
२६.	श्री जनता मा.वि.	९	छ	छ	छ	छ	छ
२७.	श्री काली मा.वि.	९	छ	छ	छ	छैन	छ

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	निरन्तरविद्यार्थी मुल्याङ्कन प्रणाली प्रयोगमा छ ?	पाठ योजना निर्माण र कार्यन्वयन भएको छ?	छत्रवृत्तिको सूचना प्रकाशन गर्ने गरेको छ?	छत्रवृत्ति वितरण पश्चात नामावली प्रकाशन गर्ने गरेको छ?	विद्यालय आचार संहिता लागू भएको छ ?
२८.	श्री दिपज्योति आ.वि.	९	छ	छ	छ	छ	छ
२९.	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	९	छ	छ	छ	छ	छ
३०.	श्री महेन्द्र मा.वि.	१०	छ	छ	छ	छ	छ
३१.	श्री एकता आ.वि.	१०	छ	छैन	छ	छ	छ
३२.	श्री लक्ष्मी मा.वि.	११	छ	छैन	छ	छ	छ

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.१४ विद्यालय संरचनागत विवरण

तालिका नं. १३२: विद्यालय संरचनागत विवरण

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	विद्यालयमा पर्खाल र बार छ/छैन	पिउने पानिको सुविधा छ/छैन	शैक्षिक सामग्री दराज कक्षागत रूपमा छ/छैन	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन
१.	श्री जनता आ.वि.	१	आधा छ	छ	छैन	पर्याप्त छैन
२.	श्री जनएकता आ.वि.	१	छ	छ	छैन	छ
३.	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	१	छैन	छ	छैन	छ
४.	श्री कविर मा.वि.	२	छ	छ	छैन	छैन
५.	श्री सिंहदेवी आ.वि.	२	आधा छ	छ	छैन	छ
६.	श्री भगवती मा.वि.	३	छ	छ	छैन	छ
७.	श्री आ.वि.	३	छैन	छ	छैन	छ
८.	श्री कसेनी मा.वि.	४	छ	छ	छैन	पर्याप्त छैन
९.	श्री सिरीजडगा आ.वि.	४	छैन	छ	छैन	छ
१०.	श्री पञ्चायत आ.वि.	४	छैन	छ	छैन	छ
११.	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	४	छैन	छ	छैन	छ
१२.	श्री धनपाल मा.वि.	५	आधा छ	छ	छैन	छ
१३.	श्री महेन्द्र आ.वि.	५	आधा छ	छ	छैन	छ
१४.	श्री जननिर्माण आ.वि.	५	चौथाइ छ	छ	छैन	छ
१५.	श्री जनता आ.वि.	५	छैन	छ	छैन	छ
१६.	श्री विरेन्द्र मा.वि.	६	आधा छ	छ	छैन	छ
१७.	श्री महेन्द्र आ.वि.	६	छ	छ	छैन	छ
१८.	श्री रामजानकी आ.वि.	७	आधा छ	छ	छैन	छ
१९.	श्री देवकोटा आ.वि.	७	आधा छ	छैन	छैन	छैन
२०.	श्री किसान आ.वि.	७	आधा छ	छ	छैन	छ
२१.	श्री जनता मा.वि.	८	छैन	पर्याप्त छैन	छैन	छ
२२.	श्री सुकुना आ.वि.	८	आधा छ	छ	छैन	छैन

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	विद्यालयमा पर्खाल र बार छ/छैन	पिउने पानिको सुविधा छ/छैन	शैक्षिक सामग्री दराज कक्षागत रूपमा छ/छैन	विद्यालयमा सबै शिक्षकका लागि पाठ्यक्रम छ/छैन
२३.	श्री रणपाल आ.वि.	८	छ	छ	छैन	छ
२४.	श्री ज्ञानेदय आ.वि.	८	छैन	छ	छैन	छैन
२५.	श्री धिरनाथ सं.मा.वि.	१०	आधा छ	छ	छैन	छैन
२६.	श्री जनता मा.वि.	९	छ	छ	छैन	छ
२७.	श्री काली मा.वि.	९	आधा छ	छ	छैन	छ
२८.	श्री दिपज्योति आ.वि.	९	आधा छ	छ	छैन	छ
२९.	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	९	छ	छ	छैन	छ
३०.	श्री महेन्द्र मा.वि.	१०	छ	पर्याप्त छैन	छैन	छ
३१.	श्री एकता आ.वि.	१०	छ	छ	छैन	छ
३२.	श्री लक्ष्मी मा.वि.	११	आधा छ	छ	छैन	छैन

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.१५ सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था

विद्यालयका गतिविधिलाई विभिन्न माध्यमबाट सम्प्रेषण गर्दा एकातर्फ सबै सरोकारवाला सुसूचित हुन्छन् भने अर्कोतर्फ समुदायको संलग्नता र अपनत्व पनि बृद्धि हुन्छ। शैक्षिक गतिविधिलाई समसामयिक बनाउन विद्यालयका गतिविधि समुदायस्तरमा पुऱ्याउन, अभिभावक र विद्यार्थीलाई थप जिम्मेवार बनाउँदै पारदर्शिता र जवाफदेहीताको प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न माध्यमको उपयोगबाट सूचनाको सार्वजनिककरण गर्नुपर्दछ।

तालिका नं. १३३: सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (बडा नं.)	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू के के हुन ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुझाव/गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
१.	श्री जनता आ.वि.	१	शम्भु प्रसाद खनाल	९८४२३७३२२५	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२.	श्री जनएकता आ.वि.	१	मोहन प्रसाद खतिवडा	९८५२०५००४३	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
३.	श्री सहिद स्मृति आ.वि.	१	मोती सेन्चुरी	९८४२४५६१८३	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
४.	श्री कविर मा.वि.	२	दुर्गा प्र. गौतम	९८५२०५५२३७	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
५.	श्री सिंहदेवी आ.वि.	२	हरि ब. कार्की	९८४२०७३१५५	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
६.	श्री भगवती मा.वि.	३	मन बहादुर कार्की	९८५२०५९३७५	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
७.	श्री आ.वि.	३	लीला प्र. आचार्य	९८४२११०६१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
८.	श्री कसेनी मा.वि.	४	खगेन्द्र प्र. लुइटेल्	९८४२२६६२९६	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
९.	श्री सिरीजङगा आ.वि.	४	चन्द्र ब. धिमाल	९८४२१६००९१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१०.	श्री पञ्चायत आ.वि.	४	लोक ब. बस्नेत	९८४२०९३०७३	छ	पत्रचार	पत्रचार	छ
११.	श्री पञ्चज्योति आ.वि.	४	गुणराज सुवेदी	९८४२०७३१२६	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना (वडा नं.)	सूचना अधिकारीको व्यवस्था		सूचना स्वतः प्रकाशन गर्ने गरेको छ ?	प्रकाशनका माध्यमहरू के के हुन ?	विद्यालयका निर्णयहरू सरोकारवालालाई कसरी जानकारी गर्ने गरिएको छ ?	सुभाष/गुनासो पेटिका छ ?
			नाम	सम्पर्क नं.				
१२.	श्री धनपाल मा.वि.	५	कैशल कु सिंह राई	९८५३५९६२७	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१३.	श्री महेन्द्र आ.वि.	५	खेम प्र.निरौला	९८४२१०३११३	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१४.	श्री जननिमार्ण आ.वि.	५	नारायण कु चौधरी	९८४२०५९६८	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१५.	श्री जनता आ.वि.	५	गणेश ब.कार्की	९८४२१६९९३०	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१६.	श्री विरेन्द्र मा.वि.	६	तीर्थ ब.राई	९८५३३०५५५	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१७.	श्री महेन्द्र आ.वि.	६	जीत ब.गच्छदार	९८४२४३४८५४	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१८.	श्री रामजानकी आ.वि.	७	इन्द्र ब.श्रेष्ठ	९८४२०५९००३	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
१९.	श्री देवकोटा आ.वि.	७	मिन ब.थापा	९८५६३६५१०१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२०.	श्री किसान आ.वि.	७	छत्रमान दाहाल	९८४२१०२०९४	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२१.	श्री जनता मा.वि.	८	जनकलाल घिमिरे	९८४२०५८६६१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२२.	श्री सुकुना आ.वि.	८	वीर ब.श्रेष्ठ	९८४२२९०४६४	छ	पत्रचार	पत्रचार	छ
२३.	श्री रणपाल आ.वि.	८	शंकर प्र.ढकाल	९८५२०२२४१०	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२४.	श्री ज्ञानेदय आ.वि.	८	भोज कुमारी राई		छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२५.	श्री धिरनाथ सं.मा.वि.	१०	टेकनारायण शाह	९८४२०४४७५८	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२६.	श्री जनता मा.वि.	९	तिलक प्र.लम्साल	९८५२०५४२६१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२७.	श्री काली मा.वि.	९	सुरेन्द्रराज काफ्ले	९८५२०३२४२८	छ	पत्रचार	पत्रचार	छ
२८.	श्री दिपज्योति आ.वि.	९	भरत ब. धिमाल	९८४२०५६५५१	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
२९.	श्री ज्ञानोपार्जन आ.वि.	८	पुर्ण प्र.कोइराला	९८४२१२१०५४	छ	पत्रचार	पत्रचार	छ
३०.	श्री महेन्द्र मा.वि.	१०	गणेश प्र आचार्य	९८४२२९६५२६	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
३१.	श्री एकता आ.वि.	१०	इन्दु दाहाल	९८४२३२९९३०	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन
३२.	श्री लक्ष्मी मा.वि.	११	गोविन्द भण्डारी	९८४२०२२४३०	छ	पत्रचार	पत्रचार	छैन

स्रोत: नगरपालिका शिक्षा शाखा, २०७४

७.१.१६ लिङ्गानुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको साक्षरता स्थितिको विवरण

नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर समूहकाकुल ६४,२९७ जनसंख्या मध्ये पढ्न र लेख्न सक्ने सिपयुक्त ४७,३४६ अर्थात् ७३.६४ प्रतिशत मानिस रहेका छन् भने पढ्न मात्र सक्ने ३६६जना अर्थात् ०.५७प्रतिशत रहेका छन् । पढ्ने र लेख्ने दुवै सिप नभएका अर्थात् निरक्षर जनसंख्या १६,५८५ अर्थात् २५.७९प्रतिशत रहेको छ । वडागत रूपमा तुलना गर्दा सबैभन्दा बढी साक्षरता प्रतिशत वडा नं ११ रहेको छ जसको साक्षरता ८२.८ प्रतिशत रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून साक्षरता वडा नं ७ जसको साक्षरता ६४.७ प्रतिशत रहेको छ ।

उल्लेखित आँकडालाई लैंगिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर समूहकाकुल ६४,२९७ जनसंख्यामा २३५२५ पुरुष र २३,८२१ महिला पढ्न र लेख्न सक्ने अर्थात् साक्षर रहेका छन् । लैंगिक रूपमा निरक्षरता विश्लेषण गर्दा कुल १६,५८५ अर्थात् २५.७९ निरक्षर रहेकोमा ११,१७७अर्थात् ३१.७६ प्रतिशत महिला पढ्न र लेख्न नसक्ने अर्थात् निरक्षर रहेका छन् ।

पुरुषको भन्दा महिलाको जनसंख्या बढी भएको यस नगरपालिकामा महिला निरक्षरता पुरुषको तुलनामा बढी रहेको छ । साक्षरताले पढ्न र लेख्न सक्ने सिप भन्दा माथि समग्र मानव विकास सूचकलाई इंगित गर्दछ । तथ्यहरूका अनुसार महिला साक्षरताले समग्र बहुआयामिक गरिबी सूचकमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । वर्तमान संविधान, शिक्षाप्रतिको राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू, विश्वव्यापी एजेण्डाको रूपमा रहेको दिगो विकासका लक्ष्यहरूको कार्यान्वयन, सन् २०२२ मा नेपाललाई अतिक्रम विकसित राष्ट्रहरूको सूचीबाट स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य २०३० सम्म देशलाई मध्यम आयस्तर राष्ट्रको रूपमा पुऱ्याउने महत्वकांक्षी सोचलाई यथार्थतामा रूपान्तरण गर्न समाजमा विद्यमान सबै किसिमका असमानताहरूको अन्त्य गर्दै समन्यायिक, समतामुलक, गुणस्तरीय र जीवनपयोगी शिक्षालाई प्राथमिकतामा राख्नु सबै तहका सरकारको दायित्व हो ।

तालिका नं. १३४: लिङ्गानुसार ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको साक्षरता स्थितिको विवरण

वडा नं.	लिङ्ग	पढ्न वा लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न वा लेख्न नसक्ने		जम्मा
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	पुरुष	२,४२४	८६.०	२३	०.८	३७०	१३.१	२,८१७
	महिला	२,६८७	७५.२	१९	०.५	८६८	२४.३	३,५७४
	जम्मा	५,१११	८०.०	४२	०.७	१,२३८	१९.४	६,३९१
२	पुरुष	२,३९३	८८.५	१८	०.७	२९४	१०.९	२,७०५
	महिला	२,४८५	७७.७	१८	०.६	६९५	२१.७	३,१९८
	जम्मा	४,८७८	८२.६	३६	०.६	९८९	१६.८	५,९०३
३	पुरुष	२,०१५	८३.२	१५	०.६	३९३	१६.२	२,४२३
	महिला	२,१३४	७४.३	२८	१.०	७११	२४.७	२,८७३
	जम्मा	४,१४९	७८.३	४३	०.८	१,१०४	२०.८	५,२९६
४	पुरुष	२,३१३	७७.८	५५	१.८	६०५	२०.३	२,९७३
	महिला	२,४२४	६५.८	६२	१.७	१,२००	३२.६	३,६८६
	जम्मा	४,७३७	७१.१	११७	१.८	१,८०५	२७.१	६,६५९
५	पुरुष	१,९२०	७६.३	१०	०.४	५८८	२३.४	२,५१८
	महिला	१,७१८	५९.०	९	०.३	१,१८३	४०.७	२,९१०
	जम्मा	३,६३८	६७.०	१९	०.४	१,७७१	३२.६	५,४०९
६	पुरुष	१,१८९	७४.६	३	०.२	४०१	२५.२	१,५९३
	महिला	१,१६५	६०.९	४	०.२	७४४	३८.९	१,९१३
	जम्मा	२,३५४	६७.१	७	०.२	१,१४५	३२.७	३,५०६
७	पुरुष	१,४७४	७१.८	१९	०.९	५५९	२७.२	२,०५२
	महिला	१,४१५	५८.७	१७	०.७	९७९	४०.६	२,४११
	जम्मा	२,८८९	६४.७	३६	०.८	१,५३८	३४.५	४,४६३
८	पुरुष	२,३९३	७७.३	३	०.१	७००	२२.६	३,०९६
	महिला	२,१२७	६०.०	५	०.१	१,४१४	३९.९	३,५४६
	जम्मा	४,५२०	६८.१	८	०.१	२,११४	३१.८	६,६४२
९	पुरुष	२,६७७	७७.३	१७	०.५	७६९	२२.२	३,४६३
	महिला	२,६४७	६१.७	२१	०.५	१,६२१	३७.८	४,२६९
	जम्मा	५,३२४	६८.७	३८	०.५	२,३९०	३०.८	७,७५२

वडा नं.	लिंग	पढ्न वा लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न वा लेख्न नसक्ने		जम्मा
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१०	पुरुष	१,९०९	८१.७	८	०.३	४२१	१८.०	२,३३८
	महिला	१,९६२	६९.५	५	०.२	८५७	३०.३	२,८२४
	जम्मा	३,८७१	७५.०	१३	०.३	१,२७८	२४.८	५,१६२
११	पुरुष	२,८१८	९०.१	३	०.१	३०८	९.८	३,१२९
	महिला	३,०५७	७७.१	४	०.१	९०५	२२.८	३,९६६
	जम्मा	५,८७५	८२.८	७	०.१	१,२१३	१७.१	७,०९५
जम्मा पुरुष		२३,५२५	८०.८२	१७४	०.६०	५,४०८	१८.५८	२९,१०७
जम्मा महिला		२३,८२१	६७.६९	१९२	०.५५	११,१७७	३१.७६	३५,१९०
कुल जम्मा		४७,३४६	७३.६४	३६६	०.५७	१६,५८५	२५.७९	६४,२९७

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१७ उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्षभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको साक्षरता स्थिति

तालिका नं. १३५: उमेरसमूह अनुसार पाँच वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको साक्षरता स्थिति

उमेर समूह (वर्षमा)	लिंग	पढ्न वा लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न वा लेख्न नसक्ने		जम्मा
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
५-९ वर्ष	पुरुष	३,११०	९६.२	३२	१.०	९२	२.८	३,२३४
	महिला	२,९०४	९५.९	२५	०.८	९९	३.३	३,०२८
	जम्मा	६,०१४	९६.०	५७	०.९	१९१	३.१	६,२६२
१०-१४ वर्ष	पुरुष	३,३८९	९८.२	८	०.२	५५	१.६	३,४५२
	महिला	३,२७५	९८.२	९	०.३	५२	१.६	३,३३६
	जम्मा	६,६६४	९८.२	१७	०.३	१०७	१.६	६,७८८
१५-१९ वर्ष	पुरुष	३,१५९	९७.४	३	०.१	८०	२.५	३,२४२
	महिला	३,४२९	९७.१	३	०.१	९९	२.८	३,५३१
	जम्मा	६,५८८	९७.३	६	०.१	१७९	२.६	६,७७३
२०-२४ वर्ष	पुरुष	२,३४३	९५.६	२	०.१	१०७	४.४	२,४५२
	महिला	३,४०८	९३.६	४	०.१	२२९	६.३	३,६४१
	जम्मा	५,७५१	९४.४	६	०.१	३३६	५.५	६,०९३
२५-२९ वर्ष	पुरुष	१,८९८	९३.०	४	०.२	१३९	६.८	२,०४१
	महिला	३,१८१	८९.४	१०	०.३	३६६	१०.३	३,५५७
	जम्मा	५,०७९	९०.७	१४	०.३	५०५	९.०	५,५९८
३०-३४ वर्ष	पुरुष	१,७८२	९०.५	४	०.२	१८४	९.३	१,९७०
	महिला	२,५०५	७८.३	११	०.३	६८३	२१.४	३,१९९
	जम्मा	४,२८७	८२.९	१५	०.३	८६७	१६.८	५,१६९
३५-३९ वर्ष	पुरुष	१,६६०	८३.०	१०	०.५	३२९	१६.५	१,९९९
	महिला	१,८९८	६६.९	२२	०.८	९१८	३२.३	२,८३८
	जम्मा	३,५५८	७३.६	३२	०.७	१,२४७	२५.८	४,८३७

उमेर समूह (वर्षमा)	लिङ्ग	पढ्न वा लेख्न सक्ने		पढ्न मात्र सक्ने		पढ्न वा लेख्न नसक्ने		जम्मा
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
४०-४४ वर्ष	पुरुष	१,४२६	७७.७	९	०.५	४०१	२१.८	१,८३६
	महिला	१,२४८	५२.९	२५	१.१	१,०८८	४६.१	२,३६१
	जम्मा	२,६७४	६३.७	३४	०.८	१,४८९	३५.५	४,१९७
४५-४९ वर्ष	पुरुष	१,२२७	७१.६	१०	०.६	४७७	२७.८	१,७१४
	महिला	७८०	४०.३	२४	१.२	१,१३०	५८.४	१,९३४
	जम्मा	२,००७	५५.०	३४	०.९	१,६०७	४४.१	३,६४८
५०-५४ वर्ष	पुरुष	१,१०१	६५.५	११	०.७	५६८	३३.८	१,६८०
	महिला	५३०	२७.४	२८	१.४	१,३७८	७१.२	१,९३६
	जम्मा	१,६३१	४५.१	३९	१.१	१,९४६	५३.८	३,६१६
५५-५९ वर्ष	पुरुष	७६९	५६.७	१६	१.२	५७१	४२.१	१,३५६
	महिला	३०७	२०.३	७	०.५	१,१९६	७९.२	१,५१०
	जम्मा	१,०७६	३७.५	२३	०.८	१,७६७	६१.७	२,८६६
६०-६४ वर्ष	पुरुष	६१४	४६.९	१३	१.०	६८१	५२.१	१,३०८
	महिला	१७७	१२.५	८	०.६	१,२२७	८६.९	१,४१२
	जम्मा	७९१	२९.१	२१	०.८	१,९०८	७०.१	२,७२०
६५-६९ वर्ष	पुरुष	४४४	४१.७	१५	१.४	६०७	५६.९	१,०६६
	महिला	९४	८.५	१०	०.९	१,००१	९०.६	१,१०५
	जम्मा	५३८	२४.८	२५	१.२	१,६०८	७४.१	२,१७१
७०-७४ वर्ष	पुरुष	२८९	३५.५	१४	१.७	५१२	६२.८	८१५
	महिला	४५	५.४	३	०.४	७८७	९४.३	८३५
	जम्मा	३३४	२०.२	१७	१.०	१,२९९	७८.७	१,६५०
७५ वर्ष माथि	पुरुष	३१४	३३.३	२३	२.४	६०५	६४.२	९४२
	महिला	४०	४.१	३	०.३	९२४	९५.६	९६७
	जम्मा	३५४	१८.५	२६	१.४	१,५२९	८०.१	१,९०९
जम्मा पुरुष		२३,५२५	८०.८	१७४	०.६	५,४०८	१८.६	२९,१०७
जम्मा महिला		२३,८२१	६७.७	१९२	०.५	११,१७७	३१.८	३५,१९०
कुल महिला		४७,३४६	७३.६	३६६	०.६	१६,५८५	२५.८	६४,२९७

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.१८ ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर

तालिका नं. १३६: ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर

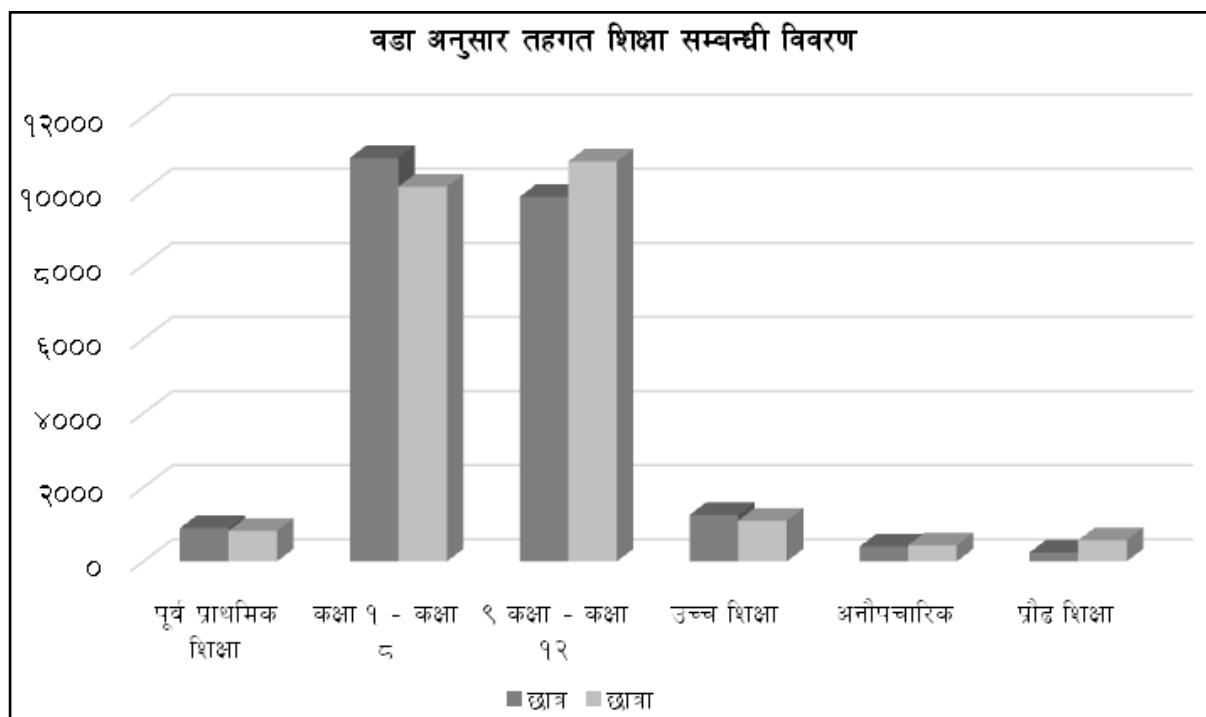
वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह					जम्मा संख्या	
		पुर्व प्राथमिक शिक्षा	कक्षा १ देखि कक्षा ८	कक्षा ९-१२ कक्षा	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक		प्रौढ शिक्षा
१	छात्र	७१	१,१२४	१,०४०	१७५	२	१२	२,४२४
	छात्रा	७३	१,१२१	१,२६५	१६८	४	५६	२,६८७
	जम्मा	१४४	२,२४५	२,३०५	३४३	६	६८	५,१११

वडा नं.	लिङ्ग	शैक्षिक तह						जम्मा संख्या
		पुर्व प्राथमिक शिक्षा	कक्षा १ देखि कक्षा ८	कक्षा ९-१२ कक्षा	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक	प्रौढ शिक्षा	
२	छात्र	९४	१,०६४	९६८	१३७	७८	५२	२,३९३
	छात्रा	८३	९९०	१,०२३	१२९	१२३	१३७	२,४८५
	जम्मा	१७७	२,०५४	१,९९१	२६६	२०१	१८९	४,८७८
३	छात्र	४४	८४८	८९५	१७०	४०	१८	२,०१५
	छात्रा	३४	८३९	१,००६	१५१	५४	५०	२,१३४
	जम्मा	७८	१,६८७	१,९०१	३२१	९४	६८	४,१४९
४	छात्र	८७	१,०९०	९९८	९०	४२	६	२,३१३
	छात्रा	७८	१,०६८	१,१६४	७८	११	२५	२,४२४
	जम्मा	१६५	२,१५८	२,१६२	१६८	५३	३१	४,७३७
५	छात्र	५८	९२६	७८७	११३	२९	७	१,९२०
	छात्रा	५५	७४९	८०७	८२	६	१९	१,७१८
	जम्मा	११३	१,६७५	१,५९४	१९५	३५	२६	३,६३८
६	छात्र	३८	५४६	५०७	४६	२७	२५	१,१८९
	छात्रा	२०	४९२	५१२	२५	४४	७२	१,१६५
	जम्मा	५८	१,०३८	१,०१९	७१	७१	९७	२,३५४
७	छात्र	७६	७२३	६१०	४४	६	१५	१,४७४
	छात्रा	७५	६२४	६५४	२०	५	३७	१,४१५
	जम्मा	१५१	१,३४७	१,२६४	६४	११	५२	२,८८९
८	छात्र	१०८	१,१३८	९८९	१०९	२७	२२	२,३९३
	छात्रा	९५	९१४	९७४	९३	२३	२८	२,१२७
	जम्मा	२०३	२,०५२	१,९६३	२०२	५०	५०	४,५२०
९	छात्र	१२७	१,२७०	१,०७२	९४	७८	३६	२,६७७
	छात्रा	१२०	१,१२२	१,२१०	६५	६१	६९	२,६४७
	जम्मा	२४७	२,३९२	२,२८२	१५९	१३९	१०५	५,३२४
१०	छात्र	७५	८८८	८३९	८७	९	११	१,९०९
	छात्रा	७२	८९९	८९७	७२	७	१५	१,९६२
	जम्मा	१४७	१,७८७	१,७३६	१५९	१६	२६	३,८७१
११	छात्र	१२०	१,२७१	१,१३२	१९२	६५	३८	२,८१८
	छात्रा	११५	१,२८८	१,२७८	२१७	९८	६१	३,०५७
	जम्मा	२३५	२,५५९	२,४१०	४०९	१६३	९९	५,८७५
कुल	छात्र	८९८	१०,८८८	९,८३७	१,२५७	४०३	२४२	२३,५२५
	प्रतिशत	३.८२	४६.२८	४१.८२	५.३४	१.७१	१.०३	१००.००
	छात्रा	८२०	१०,१०६	१०,७९०	१,१००	४३६	५६९	२३,८२१
	प्रतिशत	३.४४	४२.४२	४५.३०	४.६२	१.८३	२.३९	१००.००
	जम्मा	१,७१८	२०,९९४	२०,६२७	२,३५७	८३९	८११	४७,३४६
	प्रतिशत	३.६३	४४.३४	४३.५७	४.९८	१.७७	१.७१	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १५९

नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समूहका कुल ६४,२९७ जनसंख्यामा ४७,३४६ साक्षर रहेका छन्। साक्षर जनसंख्याहरू मध्ये तहगत शैक्षिक स्थिति हेर्दा कुल साक्षर जनसंख्याको सबैभन्दा धेरै ४४.३४ प्रतिशत अर्थात् २०,९९४ जना कक्षा १ देखि ८ सम्मको शैक्षिक स्तर, ४३.५७ प्रतिशत अर्थात् २०,६२७ जना कक्षा ९ देखि १२ सम्म, ३.६३ प्रतिशत अर्थात् १,७९८ जना प्राथमिक शिक्षासम्म अध्ययन गरिरहेका छन्। नगरपालिकामा उच्च शिक्षाअध्ययन गरेका ४.९८ प्रतिशत अर्थात् २,३५७ मात्र रहेका छन्। उच्च अध्ययन गर्ने अवसर नमिलेर, थप अध्ययनको आवश्यकता नठानेर वा आर्थिक अवस्था नभएर सो संख्या न्यून रहेको हुनसक्छ। नगरपालिकाको विकासकालागि नगरपालिकाकै दक्ष तथा शिक्षित जनशक्तिको योगदान महत्वपूर्ण हुन्छ। सामान्यतया उच्च अध्ययन गरेकाहरू रोजगारी तथा उचित अवसरको कमीले पलायन हुने गर्दछन्। दिगो विकासको लागि शिक्षित र दक्ष जनशक्ति नगरपालिकामा रहि ज्ञान र सीपको पूर्ण सदुपयोग गर्न पाउने वातावरणको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ। तुलनात्मक कक्षा ९ देखि १२ सम्ममा नि पुरुषको भन्दा महिलाहरूको संख्या प्राय सबै शैक्षिक तहहरूमा बढी रहेको देखिन्छ। वडागत लैङ्गिक विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

७.१.१९ ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर

उमेर समूह र लैङ्गिकताका आधारमा हेर्दा नगरपालिकामा ५ देखि ९ वर्षका पूर्व प्राथमिक शिक्षा हासिल गरेका पुरुष संख्या ८७६६ भन्ने महिलाको संख्या ७९४ रहेको छ। उमेर बढ्दै जाँदा क्रमशः पढाइको स्तर कम हुने वा छोड्ने प्रवृत्ति उच्च रहेको छ। यद्यपि आधारभूत शिक्षामा सबैको पहुँचमा विगतको तुलनामा ठूलो सुधार भएतापनि उच्च शिक्षामा भने अपेक्षाकृत सुधार देखिँदैन। आधारभूत शिक्षामा उपलब्धी प्राप्त भएपश्चात उच्च शिक्षामा लगानी वृद्धि गरी दिगो विकासतर्फ अघि बढ्ने योजना निर्माण गर्नु जरुरी छ। पाको उमेर समूहका प्रौढ र वृद्ध वृद्धाहरूमा शैक्षिक स्तर कम रहनु विगतमा शिक्षाको पहुँचबाट टाढा रहेको जनसंख्या हाल पाको उमेर समूहमा परेकोले हुनसक्छ। बालबालिकाहरूमा भने विद्यालय जाने परिवार संख्या राम्रो रहेको पाइन्छ भन्ने नर्सरी देखि उच्च तह सम्म सबै उमेर समूहमा पुरुषको संख्या भन्दा महिलाको संख्या धेरै रहेको देख्न सकिन्छ। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १३७: ५ वर्ष र सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहका जनसंख्याको तहगत शैक्षिक स्तर

उमेर समूह	लिंग	शैक्षिक तह						जम्मा संख्या
		पूर्व प्राथमिक शिक्षा	कक्षा १ देखि कक्षा ८	कक्षा ९-१२ कक्षा	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक	प्रौढ शिक्षा	
५-९ वर्ष	पुरुष	८७६	२,२३२				२	३,११०
	महिला	७९४	२,११०					२,९०४
	जम्मा	१,६७०	४,३४२				२	६,०१४
१०-१४ वर्ष	पुरुष	११	३,०१९	३५६		१	२	३,३८९
	महिला	८	२,८०८	४५८		१		३,२७५
	जम्मा	१९	५,८२७	८१४		२	२	६,६६४
१५-१९ वर्ष	पुरुष	२	६३७	२,४४६	७२	१	१	३,१५९
	महिला	३	५५०	२,७६०	११२	४		३,४२९
	जम्मा	५	१,१८७	५,२०६	१८४	५	१	६,५८८
२०-२४ वर्ष	पुरुष	१	४७८	१,५१९	३४३		२	२,३४३
	महिला	३	६०३	२,३६९	४२१	९	३	३,४०८
	जम्मा	४	१,०८१	३,८८८	७६४	९	५	५,७५१
२५-२९ वर्ष	पुरुष	२	५१०	१,१२३	२५९	२	२	१,८९८
	महिला	३	८२४	१,९९२	३२७	२०	१५	३,१८१
	जम्मा	५	१,३३४	३,११५	५८६	२२	१७	५,०७९
३०-३४ वर्ष	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	२	९१२	१,३५७	१५०	३९	४५	२,५०५
	जम्मा	२	१,४६९	२,३८८	३२९	४९	५०	४,२८७
३५-३९ वर्ष	पुरुष	१	६०६	९२१	१०८	१४	१०	१,६६०
	महिला	१	७९६	९१६	५१	६०	७४	१,८९८
	जम्मा	२	१,४०२	१,८३७	१५९	७४	८४	३,५५८
४०-४४ वर्ष	पुरुष		५५५	७४३	९५	१५	१८	१,४२६
	महिला	१	६०१	५०२	२०	५६	६८	१,२४८
	जम्मा	१	१,१५६	१,२४५	११५	७१	८६	२,६७४
४५-४९ वर्ष	पुरुष	१	४७१	६२९	७७	३०	१९	१,२२७
	महिला	१	३६१	२७०	१२	५८	७८	७८०
	जम्मा	२	८३२	८९९	८९	८८	९७	२,००७
५०-५४ वर्ष	पुरुष	१	५०९	४६०	७१	३९	२१	१,१०१
	महिला	१	२४५	११०	३	६३	१०८	५३०
	जम्मा	२	७५४	५७०	७४	१०२	१२९	१,६३१
५५-५९ वर्ष	पुरुष	१	३९८	२६४	१९	५५	३२	७६९
	महिला		१४४	३५		५६	७२	३०७
	जम्मा	१	५४२	२९९	१९	१११	१०४	१,०७६
६०-६४ वर्ष	पुरुष	१	३५४	१६६	१७	५२	२४	६१४
	महिला		९३	१३	२	२४	४५	१७७
	जम्मा	१	४४७	१७९	१९	७६	६९	७९१

उमेर समूह	लिंग	शैक्षिक तह						जम्मा संख्या
		पुर्व प्राथमिक शिक्षा	कक्षा १ देखि कक्षा ८	कक्षा ९-१२ कक्षा	उच्च शिक्षा	अनौपचारिक	प्रौढ शिक्षा	
६५-६९ वर्ष	पुरुष		२६४	९१	११	५०	२८	४४४
	महिला	१	४०	२	१	२४	२६	९४
	जम्मा	१	३०४	९३	१२	७४	५४	५३८
७०-७४ वर्ष	पुरुष	१	१५६	४६	५	५६	२५	२८९
	महिला	१	९	५		१०	२०	४५
	जम्मा	२	१६५	५१	५	६६	४५	३३४
७५ वर्ष माथि	पुरुष		१४२	४२	१	७८	५१	३१४
	महिला	१	१०	१	१	१२	१५	४०
	जम्मा	१	१५२	४३	२	९०	६६	३५४
कुल जम्मा	पुरुष	८९८	१०,८८८	९,८३७	१,२५७	४०३	२४२	२३,५२५
	प्रतिशत	३.८२	४६.२८	४१.८२	५.३४	१.७१	१.०३	१००.००
	महिला	८२०	१०,१०६	१०,७९०	१,१००	४३६	५६९	२३,८२१
	प्रतिशत	३.४४	४२.४२	४५.३०	४.६२	१.८३	२.३९	१००.००
	जम्मा	१,७१८	२०,९९४	२०,६२७	२,३५७	८३९	८११	४७,३४६
	प्रतिशत	३.६३	४४.३४	४३.५७	४.९८	१.७७	१.७१	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२० ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसंख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार विवरण

तालिका नं. १३८: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका जनसंख्या हाल स्कुल/कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका उमेरसमूह अनुसार विवरण

हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/कलेज गइरहेका	हाल स्कुल/कलेज नजाने	जम्मा
५-९	६,०७८	१६०	६,२३८
१०-१२	३,७८३	१०८	३,८९१
१३-१६	६,०४१	९६१	७,००२
१७-२४	२,२९३	६,२९४	८,५८७
जम्मा	१८,१९५	७,५२३	२५,७१८
प्रतिशत	७०.७५	२९.२५	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

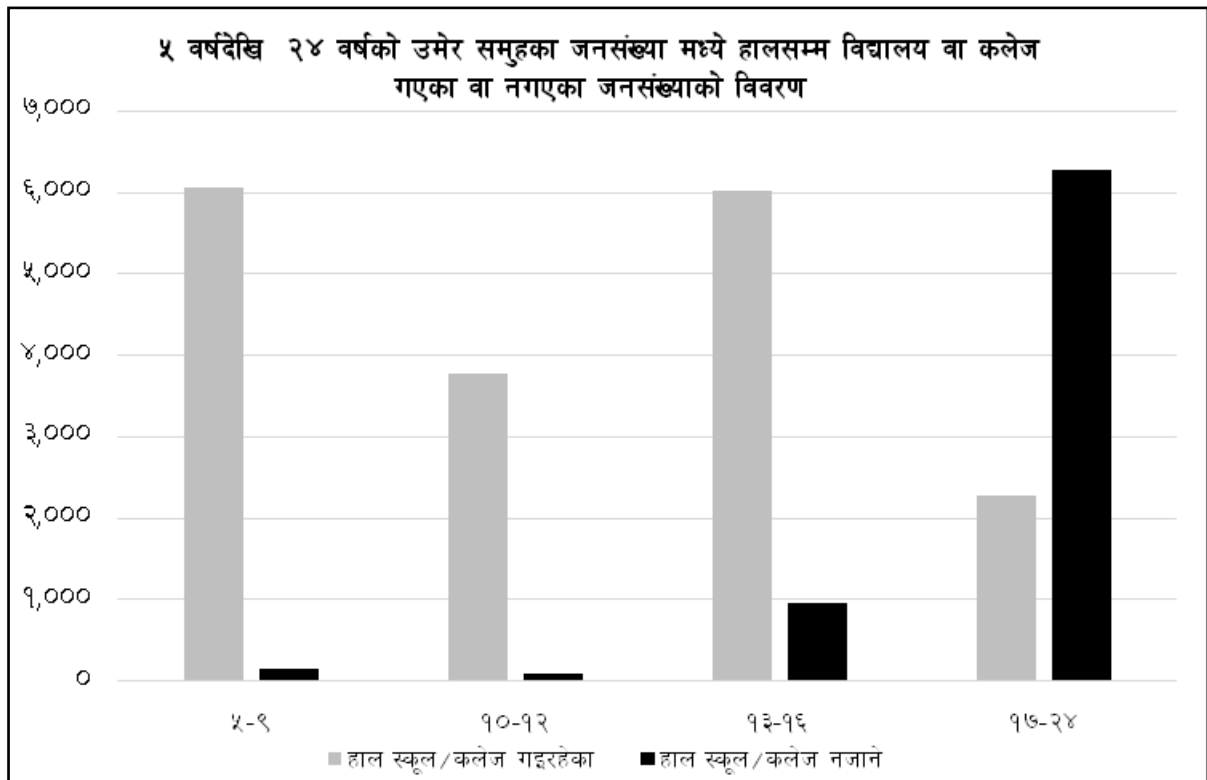
नगरपालिकामा ५ देखि २४ वर्ष उमेर भित्रका कुल २५,७१८ जना जनसंख्या मध्ये, के तपाईं स्कुल/कलेज जानु भएको छ भनि सोधिएको प्रश्नमा हाल स्कुल कलेज गइरहेकाहरूको संख्या १८,१९५ अर्थात् ७०.७५ रहेका छन् भने ७,५२३ जना अर्थात् २९.२५ प्रतिशत हाल स्कुल/कलेज नजाने/छाड्ने गरेको पाइयो। वडागत रूपमा वडा नं. ८ मा हाल स्कुल/कलेज नजाने/छाड्नेहरूको संख्या अन्य वडामा भन्दा बढी रहेको देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १३९: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज गइरहेका वा नगएका जनसंख्याको उमेरसमूह अनुसार वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कुल/कलेज गइरहेका	हाल स्कुल/कलेज नजाने	जम्मा
१	५-९	६७६	७	६८३
	१०-१२	३६०	४	३६४
	१३-१६	६४९	५३	७०२
	१७-२४	२८२	५९८	८८०
	जम्मा	१,९६७	६६२	२,६२९
२	५-९	५४९	१६	५६५
	१०-१२	३७२	७	३७९
	१३-१६	५७९	५२	६३१
	१७-२४	२४८	५७५	८२३
	जम्मा	१,७४८	६५०	२,३९८
३	५-९	५२६	१३	५३९
	१०-१२	३०४	७	३११
	१३-१६	४८८	७३	५६१
	१७-२४	२४८	५०१	७४९
	जम्मा	१,५६६	५९४	२,१६०
४	५-९	६१९	१०	६२९
	१०-१२	३७४	६	३८०
	१३-१६	६३८	६४	७०२
	१७-२४	२४८	६३६	८८४
	जम्मा	१,८७९	७१६	२,५९५
५	५-९	४४२	१५	४५७
	१०-१२	२९८	१०	३०८
	१३-१६	४९५	८२	५७७
	१७-२४	२०७	५२७	७३४
	जम्मा	१,४४२	६३४	२,०७६
६	५-९	३०४	२०	३२४
	१०-१२	२१२	१६	२२८
	१३-१६	३०६	५५	३६१
	१७-२४	८७	३०७	३९४
	जम्मा	९०९	३९८	१,३०७
७	५-९	४०२	२४	४२६
	१०-१२	२५०	२४	२७४
	१३-१६	४०६	७७	४८३
	१७-२४	१००	४३५	५३५
	जम्मा	१,१५८	५६०	१,७१८

वडा नं.	हालको उमेर समूह	हाल स्कूल/कलेज गइरहेका	हाल स्कूल/कलेज नजाने	जम्मा
८	५-९	५९१	१६	६०७
	१०-१२	३९७	१८	४१५
	१३-१६	५७७	१५३	७३०
	१७-२४	१७४	७६८	९४२
	जम्मा	१,७३९	९५५	२,६९४
९	५-९	७२१	२५	७४६
	१०-१२	४५९	६	४६५
	१३-१६	७०५	१२८	८३३
	१७-२४	२७८	७३८	१,०१६
	जम्मा	२,१६३	८९७	३,०६०
१०	५-९	५०२	१०	५१२
	१०-१२	२९१	७	२९८
	१३-१६	५२१	७२	५९३
	१७-२४	१७३	५०१	६७४
	जम्मा	१,४८७	५९०	२,०७७
११	५-९	७४६	४	७५०
	१०-१२	४६६	३	४६९
	१३-१६	६७७	१५२	८२९
	१७-२४	२४८	७०८	९५६
	जम्मा	२,१३७	८६७	३,००४

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२१ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका जनसंख्या मध्ये कहिल्यै स्कुल/कलेज नगएका जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४०: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्या मध्येस्कुल/कलेज नगएका जनसंख्याको विवरण

हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका	कहिल्यै स्कुल/कलेज नगएका	जम्मा
५-९	८२	१५४	२३६
१०-१२	६३	९०	१५३
१३-१६	५६६	४५४	१,०२०
१७-२४	३,६५४	२,६४३	६,२९७
जम्मा	४,३६५	३,३४१	७,७०६

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

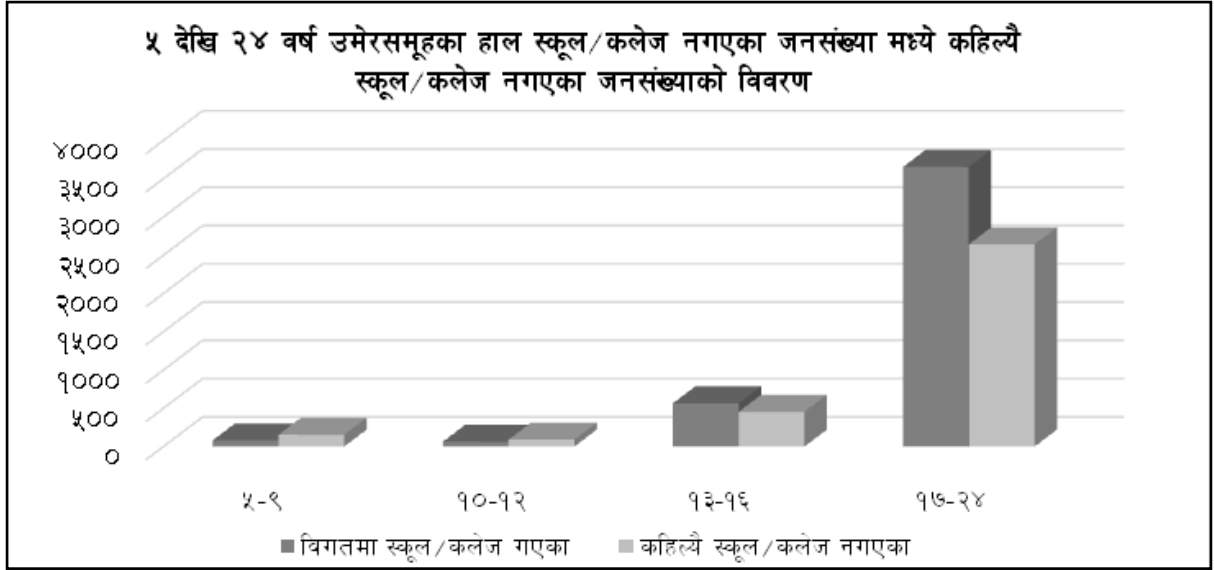
नगरपालिकामा ५ देखि २४ वर्ष उमेर भित्रका कुल २५७१८ जना जनसंख्या मध्ये, हाल विद्यालय/कलेज नजाने/छाड्ने ७,७०६ पाइयो । यो तथ्यलाई हेर्दा आधुनिकता, विकास र नवजागरणको चहल पहल चरम अवस्थामा पुगेको वर्तमान विश्व परिवेशमा यस नगरपालिकामा विद्यालय/कलेज नगएका/छाडेका संख्या उल्लेख्य हुनु गम्भिर विषय हो । तसर्थ यो अवस्थालाई प्रभावकारी ढंगले अन्त्य गर्न अविलम्ब पहल गरिनु आवश्यक छ । यसका लागि औपचारिक शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, प्रौढ शिक्षा तथा अन्य शैक्षिक विकासका व्यवहारिक र कार्यन्वयनमुखी योजना निर्माण गरी लागू गर्नु जरुरी छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. १४१: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्या मध्ये स्कुल/कलेज नगएका/छाडेका जनसंख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका	कहिल्यै स्कुल/कलेज नगएका	जम्मा
१	५-९	६	७	१३
	१०-१२	५	३	८
	१३-१६	४२	१५	५७
	१७-२४	५४९	४९	५९८
	जम्मा	६०२	७४	६७६
२	५-९	२	१५	१७
	१०-१२	१	६	७
	१३-१६	२८	२७	५५
	१७-२४	३५८	२१७	५७५
	जम्मा	३८१	२६५	६४६
३	५-९	७	११	१८
	१०-१२	५	३	८
	१३-१६	५३	२४	७७
	१७-२४	३५०	१५२	५०२
	जम्मा	४१५	१९०	६०५

वडा नं.	हालको उमेर समूह	विगतमा स्कुल/कलेज गएका	कहिल्यै स्कुल/कलेज नगएका	जम्मा
४	५-९	१०	९	१९
	१०-१२	७	४	११
	१३-१६	४६	२३	६९
	१७-२४	४४३	१९३	६३६
	जम्मा	५०६	२२९	७३५
५	५-९	६	१२	१८
	१०-१२	५	८	१३
	१३-१६	३३	५१	८४
	१७-२४	२०९	३१९	५२८
	जम्मा	२५३	३९०	६४३
६	५-९	१२	१४	२६
	१०-१२	९	१०	१९
	१३-१६	३४	२५	५९
	१७-२४	२०४	१०३	३०७
	जम्मा	२५९	१५२	४११
७	५-९	३	२३	२६
	१०-१२	३	२३	२६
	१३-१६	२६	५४	८०
	१७-२४	१४६	२९०	४३६
	जम्मा	१७८	३९०	५६८
८	५-९	८	२०	२८
	१०-१२	११	१५	२६
	१३-१६	१००	६७	१६७
	१७-२४	४४९	३१९	७६८
	जम्मा	५६८	४२१	९८९
९	५-९	६	२३	२९
	१०-१२	३	६	९
	१३-१६	६९	६०	१२९
	१७-२४	३७६	३६२	७३८
	जम्मा	४५४	४५१	९०५
१०	५-९	१२	१६	२८
	१०-१२	४	११	१५
	१३-१६	२५	५३	७८
	१७-२४	२०३	२९८	५०१
	जम्मा	२४४	३७८	६२२
११	५-९	१०	४	१४
	१०-१२	१०	१	११
	१३-१६	११०	५५	१६५
	१७-२४	३६७	३४१	७०८
	जम्मा	४९७	४०१	८९८

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२२ ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४२: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको विवरण

हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार								जम्मा
	सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा		*अन्य		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
५-९	६९६	८३६	२,३९५	२,०६५	३	३	२	२	६,००२
१०-१२	७४९	८५८	१,१७५	९५१	२	२	१		३,७३८
१३-१६	१,५४१	१,८९८	१,३९१	१,१३९	२	२	५	४	५,९८२
१७-२४	६२७	८३६	४२९	३८६	१	३	३	५	२,२९०
जम्मा	३,६१३	४,४२८	५,३९०	४,५४१	८	१०	११	११	१८,०१२
प्रतिशत	२०.०६	२४.५८	२९.९२	२५.२१	०.०४	०.०६	०.०६	०.०६	१००.००

*अन्य भन्नाले अनौपचारिक तथा निजी स्तरमा सञ्चालन हुने शिक्षण तथा प्रशिक्षण केन्द्रहरू पर्दछन् ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

तालिका नं. १४३: ५ देखि २४ वर्ष उमेरसमूहका हाल स्कूल/कलेज गइरहेका जनसंख्या मध्ये स्कूल/कलेजको प्रकारका आधारमा जनसंख्याको वडागत विवरण

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार								जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा		अन्य		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	५-९	५७	८०	२८७	२४५	१				६७०
	१०-१२	७१	७०	१११	१०४					३५६
	१३-१६	१४२	१६५	१६५	१७३					६४५
	१७-२४	५८	८५	७३	६५		१			२८२
	जम्मा	३२८	४००	६३६	५८७	१	१			१,९५३

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कुल/कलेजको प्रकार								जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा		अन्य		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
२	५-९	६२	९१	२१६	१७९					५४८
	१०-१२	७५	९०	१२३	८४					३७२
	१३-१६	१५६	२१८	११३	८८				१	५७६
	१७-२४	८७	९७	३२	२८			२	२	२४८
	जम्मा	३८०	४९६	४८४	३७९			२	३	१,७४४
३	५-९	३५	५०	२२३	२१३					५२१
	१०-१२	४०	५०	१२५	८८					३०३
	१३-१६	८१	११०	१६२	१३०			१		४८४
	१७-२४	५२	६३	६१	७१					२४७
	जम्मा	२०८	२७३	५७१	५०२			१		१,५५५
४	५-९	६८	५८	२५२	२३२					६१०
	१०-१२	७८	८१	१०४	१०६					३६९
	१३-१६	१७०	१९९	१४६	११८					६३३
	१७-२४	७४	८०	४२	५२					२४८
	जम्मा	३९०	४१८	५४४	५०८					१,८६०
५	५-९	९२	८४	१४३	१२०					४३९
	१०-१२	७३	९२	७१	५९					२९५
	१३-१६	१६४	१६७	८८	७४					४९३
	१७-२४	५४	७०	५१	३१					२०६
	जम्मा	३८३	४१३	३५३	२८४					१,४३३
६	५-९	४५	५२	१२३	७८					२९८
	१०-१२	४९	६३	५६	४१					२०९
	१३-१६	११०	१०८	४४	४०					३०२
	१७-२४	३५	४५	१	६					८७
	जम्मा	२३९	२६८	२२४	१६५					८९६
७	५-९	६७	१०८	१२४	१००			१		४००
	१०-१२	६८	७४	५७	४९					२४८
	१३-१६	१३५	१४४	६९	५४			१		४०३
	१७-२४	३६	३९	१८	६					९९
	जम्मा	३०६	३६५	२६८	२०९			२		१,१५०
८	५-९	११०	१२८	१८५	१५६					५७९
	१०-१२	१००	११०	१००	७९					३८९
	१३-१६	१७९	१९६	११९	६८			१		५६३
	१७-२४	६१	७८	१५	१८			२		१७४
	जम्मा	४५०	५१२	४१९	३२१			३		१,७०५

वडा नं.	हालको उमेर समूह	स्कूल/कलेजको प्रकार								जम्मा
		सामुदायिक		निजी/संस्थागत		गुरुकुल/गुम्बा/मदरसा		अन्य		
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
९	५-९	५३	८२	३११	२६६	२	३			७१७
	१०-१२	८१	९८	१५९	११५	१	२			४५६
	१३-१६	१८१	२३७	१५८	१२५	२	१			७०४
	१७-२४	७३	१२९	४७	२७	१			१	२७८
	जम्मा	३८८	५४६	६७५	५३३	६	६		१	२,१५५
१०	५-९	४८	४८	२१५	१७०			१	२	४८४
	१०-१२	५५	६५	९०	७१	१		१		२८३
	१३-१६	१११	१६८	१२८	१०४			२	२	५१५
	१७-२४	५८	७८	१८	१८				१	१७३
	जम्मा	२७२	३५९	४५१	३६३	१		४	५	१,४५५
११	५-९	५९	५५	३१६	३०६					७३६
	१०-१२	५९	६५	१७९	१५५					४५८
	१३-१६	११२	१८६	१९९	१६५			१	१	६६४
	१७-२४	३९	७२	७१	६४			१	१	२४८
	जम्मा	२६९	३७८	७६५	६९०			२	२	२,१०६

*अन्य भन्नाले अनौपचारिक तथा निजी स्तरमा सञ्चालन हुने शिक्षण तथा प्रशिक्षण केन्द्रहरू पर्दछन् ।

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२३ लिङ्गको आधारमा ५ वर्ष देखि ३५ वर्ष उमेर सम्मको जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका/नगएका जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४४: लिङ्गको आधारमा ५ वर्ष देखि ३५ वर्ष उमेर सम्मको जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका र नगएका/छाडेका जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	विद्यालय/कलेज गएका				विद्यालय/कलेज नगएका				जम्मा
	पुरुष		महिला		पुरुष		महिला		
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	६८३	३४.२	१,०९४	५४.८	७०	३.५	१४८	७.४	१,९९५
२	४४५	२४.८	६३०	३५.१	२९५	१६.४	४२६	२३.७	१,७९६
३	४७७	२९.४	५९१	३६.४	२०९	१२.९	३४५	२१.३	१,६२२
४	५०८	२५.८	७५२	३८.१	२५२	१२.८	४६०	२३.३	१,९७२
५	२७०	१७.५	३३९	२२.०	३६२	२३.५	५७१	३७.०	१,५४२
६	२३६	२३.०	३२६	३१.८	१७६	१७.२	२८७	२८.०	१,०२५
७	१७८	१३.९	२९३	२२.९	३१९	२४.९	४९१	३८.३	१,२८१
८	५२५	२४.५	६१२	२८.५	४१०	१९.१	६००	२७.९	२,१४७
९	४४९	१९.८	६१६	२७.१	४२८	१८.८	७७९	३४.३	२,२७२
१०	२५०	१६.०	३५९	२२.९	३७२	२३.८	५८५	३७.४	१,५६६
११	४४४	१९.९	६६१	२९.६	४२८	१९.२	६९७	३१.३	२,२३०
जम्मा	४,४६५	२३.०	६,२७३	३२.३	३,३२१	१७.१	५,३८९	२७.७	१९,४४८

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५
बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १६९

७.१.२४ उमेर समूहको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४५: उमेर समूहको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्म उमेर समूहका जनसंख्या मध्ये हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

उमेर समूह	हाल विद्यालय/कलेजमा उपस्थित				जम्मा संख्या
	उपस्थित भएका		उपस्थित नभएका		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
५-९ वर्ष	३,१३९	२,९३९	८२	७८	६,२३८
१०-१४ वर्ष	३,३२१	३,२२३	१२५	१०२	६,७७१
१५-१९ वर्ष	२,२१०	२,३४३	१,००१	१,१६४	६,७१८
२०-२४ वर्ष	४४५	५७५	१,९६५	३,००६	५,९९१
२५-२९ वर्ष	८२	९१	१,८९९	३,३६०	५,४३२
३०-३५ वर्ष	२१	२८	२,६१०	३,८५५	६,५१४
जम्मा	९,२१८	९,१९९	७,६८२	११,५६५	३७,६६४
प्रतिशत	२४.४७	२४.४२	२०.४०	३०.७१	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२५ विद्यालय/कलेजको प्रकार अनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

तालिका नं. १४६: विद्यालय/कलेजको प्रकार अनुसार ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर समूहमा हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

वडा नं	सामुदायिक/सरकारी		संस्थागत/निजी		अन्य		जम्मा संख्या
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	३३१	४०८	६३९	५९०	१	१	१,९७०
२	३९३	५०५	४८७	३८१	२	४	१,७७२
३	२१०	२७८	५८०	५१३	१		१,५८२
४	३९४	४२३	५४५	५१६			१,८७८
५	३८९	४२४	३५८	२८७			१,४५८
६	२४४	२७२	२२५	१६५			९०६
७	३०९	३६७	२६८	२११	२		१,१५७
८	४५४	५१६	४२१	३२३	१	३	१,७१८
९	३९८	५५३	६७६	५३७	६	७	२,१७७
१०	२७७	३६७	४५१	३६७	५	६	१,४७३
११	२७६	३८२	७६९	६९४	२	२	२,१२५
जम्मा	३,६७५	४,४९५	५,४१९	४,५८४	२०	२३	१८,२१६
प्रतिशत	२०.१७	२४.६८	२९.७५	२५.१६	०.११	०.१३	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२६ विद्यालय तथा कलेजमा बुझाउने मासिक शुल्कको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेर सम्मको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

यस पुर्व उल्लेख गरिएको तथ्याङ्क अनुसार नागरिकहरूले गर्ने खर्चका मुख्य शिर्षकहरू मध्ये शिक्षामा गर्ने खर्च प्रमुख मध्ये एक हो । सामान्यतया सामुदायिक विद्यालयहरूमा आकर्षण घटी निजी विद्यालयमा महँगो शुल्क तिरेर आफ्ना बालबालिकाको भविष्यको लागि अभिभावकहरू पढाउन बाध्य हुन्छन् । यसरी अभिभावकहरूले विद्यालयमा मासिकरूपमा बुझाउने शुल्कको आधारमा हेर्दा सबैभन्दा धेरै अर्थात् ७,६०४ जनाले मासिक १००१ देखि ५००० सम्म खर्च गर्ने गरेको, ३,०६७ जनाले मासिक रू. ५०० देखि १००० सम्म खर्च गर्ने गरेको, १,२३५ जनाले मासिक रू. २०१ देखि ५०० सम्म तिर्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी १० हजार भन्दा माथि खर्च गर्नेको संख्या २२९ जना रहेका छन् । एकातर्फ समुचित पठनपाठनको सुनिश्चितता नहुँदा साधारण आर्थिक हैसियत भएका परिवारका बालबालिकाहरू सामुदायिक विद्यालयमा नगन्य मात्रामा पैसा खर्च गरिरहेका छन् भने राज्यले ठुलो लगानी गरेपनि प्रतिफल न्युन छ अर्कोतर्फ आधा भन्दा बढी जनसंख्याले शिक्षामा ठुलो लगानी गर्न बाध्य छन् । वास्तवमा संविधानको मर्म अनुसार शिक्षामा गरिएको प्रावधान मुताविक आधारभूत शिक्षामा निशुल्क र सबैको पहुँच पुऱ्याउन सके शिक्षा जस्तो संवेदनशील क्षेत्रमा नागरिकहरू सुरक्षित हुन सक्छन् । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १४७: विद्यालय तथा कलेजमा बुझाउने मासिक शुल्कको आधारमा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षको उमेरसम्मको हाल विद्यालय वा कलेज गइरहेका जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	शुल्क रू. १०० सम्म	शुल्क रू. १०१-२००	शुल्क रू. २०१-५००	शुल्क रू. ५०१-१०००	शुल्क रू. १००१-५०००	शुल्क रू. ५००१-१००००	शुल्क रू. १०००० भन्दा माथि	जम्मा	औषत मासिक शुल्क
१	३४२	६४	१५६	३३७	१,०२०	२५	२६	१,९७०	१,९१८
२	६१२	१२२	१०४	१६०	७२९	१७	२८	१,७७२	१,४३५
३	३०३	३०	३१	२७३	९०५	१५	२५	१,५८२	२,०८५
४	४७३	४८	६९	३१२	९४०	२०	१६	१,८७८	१,६२३
५	४८९	५६	१७२	२६२	४२६	१७	३६	१,४५८	१,३३०
६	५५०	२०	३०	१२९	१७२	५		९०६	५८१
७	५९३	१	७०	२३६	२४७	८	२	१,१५७	७२२
८	४१९	७१	१४८	४६०	५५४	३६	३०	१,७१८	१,६७३
९	६९४	३१	२२१	३९५	७८६	३१	१९	२,१७७	१,२६१
१०	४१६	३५	९२	३४९	५३१	३२	१८	१,४७३	१,४५३
११	४१९	६०	१४२	१५४	१,२९४	२७	२९	२,१२५	१,९९६
जम्मा	५,३१०	५३८	१,२३५	३,०६७	७,६०४	२३३	२२९	१८,२१६	१,५३६
प्रतिशत	२९.१५	२.९५	६.७८	१६.८४	४१.७४	१.२८	१.२६	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२७ परिवारमा रहेका विद्यार्थी संख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल १८,४१७ विद्यार्थीहरूमा कुल रू.५१२,३११,६९२।- खर्च भएकोमा औषत प्रति विद्यार्थी वार्षिक रु ४६,२००।- खर्च भएको देखिन्छ । निम्न आयस्तर भएका परिवारहरूको संख्या उल्लेख्य भएको यस नगरपालिकामा शिक्षामा प्रति विद्यार्थी मासिक औषत भण्डै ३,८५०।- रूपैयाँ सम्म खर्च हुनु

सामान्य आयस्तर भएका परिवारहरूको लागि असम्भव जस्तो हो । यस पूर्व रु १०,००० भन्दा कम रकममा मासिक रूपमा पुरै परिवार चलाउनु पर्ने परिवारको संख्या ११,३७६ अर्थात् ६६.०५ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्क छ, साथै वार्षिक आमदानीले परिवार धान्न नपुग हुने परिवारहरूको संख्या समेत ४,५६८ अर्थात् २६.५२ प्रतिशत रहेकाले शिक्षा जस्तो संवेदनशील र अत्यावश्यक क्षेत्रमा गुणस्तरीय शिक्षाबाट यस्ता परिवारका बालबालिकाहरू बञ्चित हुन सक्ने तथ्याङ्कले देखाउँछ । तसर्थ राज्यद्वारा गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गरिनुपर्ने टड्कारो आवश्यकता छ ।

तालिका नं. १४८: परिवारमा रहेका विद्यार्थी संख्या र शिक्षामा वार्षिक खर्चको विवरण

वडा नं.	घरधुरी संख्या	विद्यार्थी भएका घरधुरी संख्या	जम्मा विद्यार्थी संख्या	शिक्षामा वार्षिक खर्च योगफल	शिक्षामा औषत वार्षिक खर्च
१	१,७९३	१,२२१	१,९८७	८०,२३२,२५०	६५,७१०
२	१,६००	१,०९६	१,७७७	४८,०७२,६९२	४३,८६२
३	१,४२३	९६५	१,५९४	५६,०७८,१२०	५८,११२
४	१,८३७	१,१८१	१,८९९	५२,११०,३७०	४४,१२४
५	१,४०८	८७३	१,४६७	३८,४४१,१९०	४४,०३३
६	९६७	५५१	९१९	१३,८६७,८९०	२५,१६९
७	१,१९४	६७९	१,१६५	१४,३१७,४६०	२१,०८६
८	१,६७९	१,०३४	१,७५३	४५,२३५,२४८	४३,७४८
९	२,०६०	१,२८५	२,१८७	५४,३५९,०६८	४२,३०३
१०	१,३७८	९०६	१,५०८	३६,६७५,०३८	४०,४८०
११	१,८८५	१,२९८	२,१६१	७२,९२२,३६६	५६,१८१
जम्मा	१७,२२४	११,०८९	१८,४१७	५१२,३११,६९२	४६,२००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२८ ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका जनसंख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणका तथा लिङ्गको आधारमा वडागत विवरण

नगरपालिकामा ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मको कुल ३७,६६४ जनसंख्या मध्ये हाल १९,३११ जना विद्यालय/कलेज गैरहेका छन् । यस मध्ये ७,७८६ जना पुरुष र ११,५२५ जना महिला रहेका छन् । विद्यालय/कलेज नजानुको कारण हेर्दा सबैभन्दा बढी ५,७३४ अर्थात् २९.७९ प्रतिशतले विवाह भएकाले, ४,८१८ अर्थात् २४.९५ प्रतिशतले चाहेजति पढिसकेकोले र तेस्रोमा ३,८१३ अर्थात् १९.५५ प्रतिशतले घरमा काम सघाउनु परेकोले र १,४७४ अर्थात् ७.६३ प्रतिशतले शिक्षा धेरै महङ्गो भएर भन्ने जवाफ दिएका छन् भने ४.३५ प्रतिशतले काम शुरु गरेको तथा जागिर भएर भन्ने जवाफ दिएका छन् । यस्तै बा/आमा इच्छुक नभएर, माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर, धेरै टाढा भएर र अन्य समेत कारणले विद्यालय तथा कलेज नजाने जनसंख्या रहेका छन् । जे सुकै कारणले भएपनि उचित शिक्षाबाट बञ्चित हुनु राम्रो होइन तसर्थ शिक्षालाई प्राथमिकता दिने र युवाहरूलाई शिक्षातर्फ उत्साहित गर्न रोजगारमूलक र जीवनोपयोगी शिक्षा, व्यवसायीक, शिक्षा तथा सीपमूलक शिक्षाको व्यवस्था गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

लैङ्गिक हिसाबले गर्दा विवाहका कारण शिक्षाबाट बञ्चित हुने पुरुषको तुलनामा महिलाको संख्या अत्यधिक अर्थात् ७०४ पुरुष विवाहको कारण शिक्षाबाट बञ्चित हुँदा ५,०३० महिलाहरू विवाह पश्चात शिक्षामा बञ्चित रहेको देखिन्छ । विवाह पश्चात नेपाली सामाजिक परिपाटीमा महिलाहरू घरायसी धन्दा र बालबच्चा

जन्माउने र हुर्काउने कार्यमा लाग्ने साथै विवाह भएर जाने घरबाट शिक्षामा प्रोत्साहन नगर्ने जस्ता कारणले उनीहरू शिक्षाबाट टाढिएका हुनसक्छन् । यसतर्फ सामाजिक जागरण र महिला हक अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्ने सम्बन्धित सबैले ध्यान पुऱ्याउनु जरुरी छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १४९: ५ वर्षदेखि ३५ वर्षसम्मका जनसंख्या हाल विद्यालय/कलेज नजानुका कारणहरूको आधारमा जनसंख्याको विरण

वडा नं.	लिंग	माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर	धेरै महँगो भएर	धेरै टाढा भएर	घरमा काम सघाउनु परेकोले	बा/आमा इच्छुक नभएर	चाहेजति पढिसकेकोले	विवाहका कारण	काम शुरु गरेको/जागिर पाएर	विद्यालयले भर्ना लिन अस्वीकार गरेर	अन्य	जम्मा
१	पुरुष	८	१६	३	२३०	५७	३११	४५	२९	१	५३	७५३
	महिला	८	११	८	२५०	५२	३९८	४४४	१२	२	५७	१,२४२
	जम्मा	१६	२७	११	४८०	१०९	७०९	४८९	४१	३	११०	१,९९५
२	पुरुष	१४	५	५	२४६	१०	२९२	२९	१७३	५	४१	७४०
	महिला	१७	१	११	३२३	१८	१६५	४७४	२५	४	१८	१,०५६
	जम्मा	३१	६	१६	५६९	२८	३७७	५०३	१९८	९	५९	१,७९६
३	पुरुष	३९	१३६	४	५७	३	२३४	५७	१२३	३	३०	६८६
	महिला	६३	७९	१०	६१	६	१३५	५३४	१९	६	२३	९३६
	जम्मा	१०२	२१५	१४	११८	९	३६९	५९१	१४२	९	५३	१,६२२
४	पुरुष	१३	७४	११	१६४	२२	१७८	६३	१५८	५	७२	७६०
	महिला	२०	४३	२०	२५२	४७	२०१	५३३	३५	३	५८	१,२१२
	जम्मा	३३	११७	३१	४१६	६९	३७९	५९६	१९३	८	१३०	१,९७२
५	पुरुष	४	८३	३	२७०	११	११४	९०	४०	१	१६	६३२
	महिला	९	११२	७	३१२	१६	१२३	२९२	७	१	३१	९१०
	जम्मा	१३	१९५	१०	५८२	२७	२३७	३८२	४७	२	४७	१,५४२
६	पुरुष	११	९	५	४१	१९	२२१	५४	१४	१	३७	४१२
	महिला	१०	१७	११	५५	३६	१४७	२९२	७	१	३७	६१३
	जम्मा	२१	२६	१६	९६	५५	३६८	३४६	२१	२	७४	१,०२५
७	पुरुष	२३	१७	९	७५	२९	२८६	३७	१६	१	४	४९७
	महिला	५६	१४	१७	९८	४४	२८०	२६६	२	१	६	७८४
	जम्मा	७९	३१	२६	१७३	७३	५६६	३०३	१८	२	१०	१,२८१
८	पुरुष	७२	१३३	३३	१७१	४१	३३८	८७	३७	२१	२	९३५
	महिला	७५	१३८	२९	१३०	४८	१८४	५७६	१०	१८	४	१,२१२
	जम्मा	१४७	२७१	६२	३०१	८९	५२२	६६३	४७	३९	६	२,१४७
९	पुरुष	२७	५३	१५	१८५	८१	२७८	८०	७६		८२	८७७
	महिला	४३	३७	१५	२५९	१५१	२४१	५९४	१२	३	४०	१,३९५
	जम्मा	७०	९०	३०	४४४	२३२	५१९	६७४	८८	३	१२२	२,२७२

वडा नं.	लिंग	माथिल्लो तहको शिक्षण संस्थाको पहुँच नभएर	धेरै महत्त्वो भएर	धेरै टाढा भएर	घरमा काम सघाउनु परेकोले	बा/आमा झुक्नु नभएर	चाहेजति पढिसकेकोले	विवाहका कारण	काम शुरु गरेको/ जागिर पाएर	विद्यालयले भर्ना लिन अस्वीकार गरेर	अन्य	जम्मा
१०	पुरुष	११	२५	८	२२७	१४	१८४	११०	१०	१	३२	६२२
	महिला	२२	१३	७	२२६	२४	१०७	५१६	३		२६	९४४
	जम्मा	३३	३८	१५	४५३	३८	२९१	६२६	१३	१	५८	१,५६६
११	पुरुष	१६	२१६	११	९१	३	२९४	५२	२३		१६६	८७२
	महिला	२०	२५०	२२	१२९	१२	२०७	५३५	११	३	१६९	१,३५८
	जम्मा	३६	४६६	३३	२२०	१५	५०१	५८७	३४	३	३३५	२,२३०
जम्मा कुल	पुरुष	२३८	७६७	१०७	१,७५७	२९०	२,६५०	७०४	६९९	३९	५३५	७,७८६
	प्रतिशत	३.०६	९.८५	१.३७	२२.५७	३.७२	३४.०४	९.०४	८.९८	०.५०	६.८७	१००.००
	महिला	३४३	७०७	१५६	२,०५६	४३४	२,१६८	५,०३०	१४१	४१	४६०	११,५२५
	प्रतिशत	२.९८	६.१३	१.३५	१७.८४	३.७७	१८.८१	४३.६४	१.२२	०.३६	३.९९	१००.००
	जम्मा	५८१	१,४७४	२६३	३,८१३	७२४	४,८१८	५,७३४	८४०	८०	९९५	१९,३११
	प्रतिशत	३.०१	७.६३	१.३६	१९.७५	३.७५	२४.९५	२९.६९	४.३५	०.४१	५.१५	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.१.२९ विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसंख्याको वडागत विवरण

१० वर्ष वा सो भन्दा माथिका उमेरसमूहको जनसंख्यालाई तपाईंमा विशेष सीप वा दक्षता के छ भनि सोधिएको प्रश्नमा नगरपालिकामा ७,२९३ जनाले विशेष सीप वा दक्षता भएको जवाफ दिएका छन्। जुन नगरपालिकाको १० वर्ष वा सो भन्दा माथिका उमेरसमूहको कुल जनसंख्याको ११.३४ प्रतिशत हो। यी मध्ये सबैभन्दा बढी १,७४५ जनामा शिक्षण सिकाई सम्बन्धी सीप वा दक्षता भएको देखिन्छ भने दोस्रोमा कृषि, पशुपालन, माछापालन र मौरीपालन सम्बन्धी सीप हासिल गरेको जनसंख्या १,१४० जना रहेका छन्। त्यसैगरी तेस्रोमा सिकर्मी तथा डकर्मी सम्बन्धी ७५० जना रहेका छन्। नगरमा ७८५ जनामा अन्य कुनै सीप भएको अर्थात् कुन सीप भएको भन्ने कुरा अस्पष्ट देखिन्छ। यी बाहेक फर्निचर बनाउने, सवारी चलाउने, रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य ईलेक्ट्रिक बस्तुको मर्मत, जुता, चप्पल बनाउने, छपाइ सम्बन्धी, प्लम्बिङ सम्बन्धी, साहित्य श्रृजना तथा इन्जिनियरिङ सम्बन्धी डिजाइन गर्नेको संख्या न्यून रहेको छ। समग्रमा हेर्दा कुनैपनि प्रकारको सीप वा दक्षता हुनु आफैमा राम्रो भएतापनि नगरपालिकामा आधुनिक समाजमा आवश्यक पर्ने खालका विशेष सिपहरू तथा विश्वविद्यालयबाट प्राज्ञिक सर्टिफिकेट (प्रमाणपत्र) लिएर तयार भएको दक्ष जनशक्ति जस्तै डाक्टर, इन्जिनियर, मेकानिक्स वा विषयगत विशेषज्ञहरूको संख्या अत्यन्त न्यून देखिन्छ। दक्ष जनशक्तिको आयस्तर उच्च हुने हुनाले विकास निर्माणमा सहयोग पुग्नुका साथै उक्त जनशक्तिको जीवनयापन गुणस्तरीय हुन्छ। यस प्रकारको जनशक्तिले नगरपालिकाको समग्र दिगो विकासमा प्रत्यक्ष भूमिका खेल्दछ। नगरपालिकामा ८८.६६ प्रतिशत जनसंख्या अदक्ष वा अर्धदक्ष हुनाले नगरपालिकाको दिगो विकासमा ठूलो प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ। साथै मानव संसाधन विकासलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने देखिन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १५०: वडागतरूपमा विशेष सीप वा दक्षता भएको जनसंख्याको विवरण

सिपको विवरण	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
विशेष क्षमता नभएको	५,६२५	४,९१८	४,६५०	६,११५	४,९२०	३,९३०	४,९०४	५,९०३	६,३९४	४,९२९	६,३९६	५७००४	८८.६६
शिक्षण शिकाई सम्बन्धी	१४८	४५९	७३	१२६	११४	६८	१०१	३७२	११०	६४	११०	१,७४५	२.७१
श्रव्यदृष्य तथा फोटोग्राफी सम्बन्धी	२	१			१	२	१	२	२	४	१	१६	०.०२
हस्तकला / चित्रकला सम्बन्धी	४	१	८	३	७	४	२	३	१२		३	४७	०.०७
गीत, संगीत, नाटक तथा कलाकारिता	१	४	२	२	१४	४			१४	२	१	४४	०.०७
मूर्तिकला, प्रस्तरकला, काष्ठकला	१	४	१		२							८	०.०१
सिकर्मी, डकर्मी सम्बन्धी	८३	५६	४१	९५	६८	३९	३७	२६	१४१	९	१५५	७५०	१.१७
प्लम्बिङ सम्बन्धी	६	१५	३	८	२	३	१		१	३	१४	५६	०.०९
मानव स्वास्थ्यसंग सम्बन्धी	३३	४१	१५	२६	२१	११	१७	५	१९	११	२१	२२०	०.३४
पशुचिकित्सा तथा पशुस्वास्थ्य सम्बन्धी	२	२	३	८	७	६	६	२	५	४	६	५१	०.०८
विजुली जडान सम्बन्धी	२५	१७	२८	९	१३	८	६	७	१७	४	२३	१५७	०.२४
होटल तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी	४	५	१४	४	४	६	४	२	१३	६	१४	७६	०.१२
कृषि, पशुपालन, माछापालन, मौरी पालन सम्बन्धी	२५	३३	५३	४५	३६	२७	१९	१९६	६५५	१३	३८	१,१४०	१.७७
छपाई सम्बन्धी	२	३	२	२	२	४	१		१	१	२	२०	०.०३
सवारी चालक सम्बन्धी	८५	१००	५२	४७	५५	२९	३७	२३	९०	२७	९५	६४०	१.००
यान्त्रिक (मेकानिक्स) सम्बन्धी	१३	८	५	८	१३	७	५	८	२०	५	१२	१०४	०.१६
फर्निचर बनाउने सम्बन्धी	३१	२८	१०	११	२५	१२	२६	६	१४	१२	२६	२०१	०.३१
जुता चप्पल बनाउने	२	६	२	२	१	१	१		१			१६	०.०२
पोशाक बनाउने / सिउने	९५	७७	५०	३१	५४	५९	५९	२०	७१	२८	५४	५९८	०.९३

सिपको विवरण	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
गरगहना बनाउने /मर्मत गर्ने	१८	१६	८	७	२	४	६	३	३	१	१३	८१	०.१३
केश सजावट / श्रृंगार सम्बन्धी	३३	१३	९	१३	१०	९	१२	४	८	८	२२	१४१	०.२२
आत्मसुरक्षा सम्बन्धी/शारीरिक सुसंगठन	११	२३	७	२	१७	४	३	३	११			८१	०.१३
जमिनको सर्भेक्षण सम्बन्धी	२	१	२		२	१	२		२२	१	२	३५	०.०५
कम्प्युटर विज्ञान सम्बन्धी	१३	१७	२०	३१	१२	८		६	१३	१४	२०	१५४	०.२४
इन्जिनियरिङ डिजाइन सम्बन्धी	७	३	६	३	२	१	१	२	५	२	३	३५	०.०५
रेडियो, टेलिभिजन, मोबाईल, तथा अन्य इलेक्ट्रिक बस्तुको मर्मत	६	१३	६	४	४	१५	४	१	१३	२	१५	८३	०.१३
साहित्य श्रृजना सम्बन्धी		१	१					१	१	१	३	९	०.०१
अन्य	११४	३८	२२५	५७	२०	४४	७	४७	९६	११	१२६	७८५	१.२२
जम्मा	६,३९१	५,९०३	५,२९६	६,६५९	५,४२८	३,५०६	४,४६३	६,६४२	७,७५२	५,१६२	७,०९५	६४,२९७	१००.००

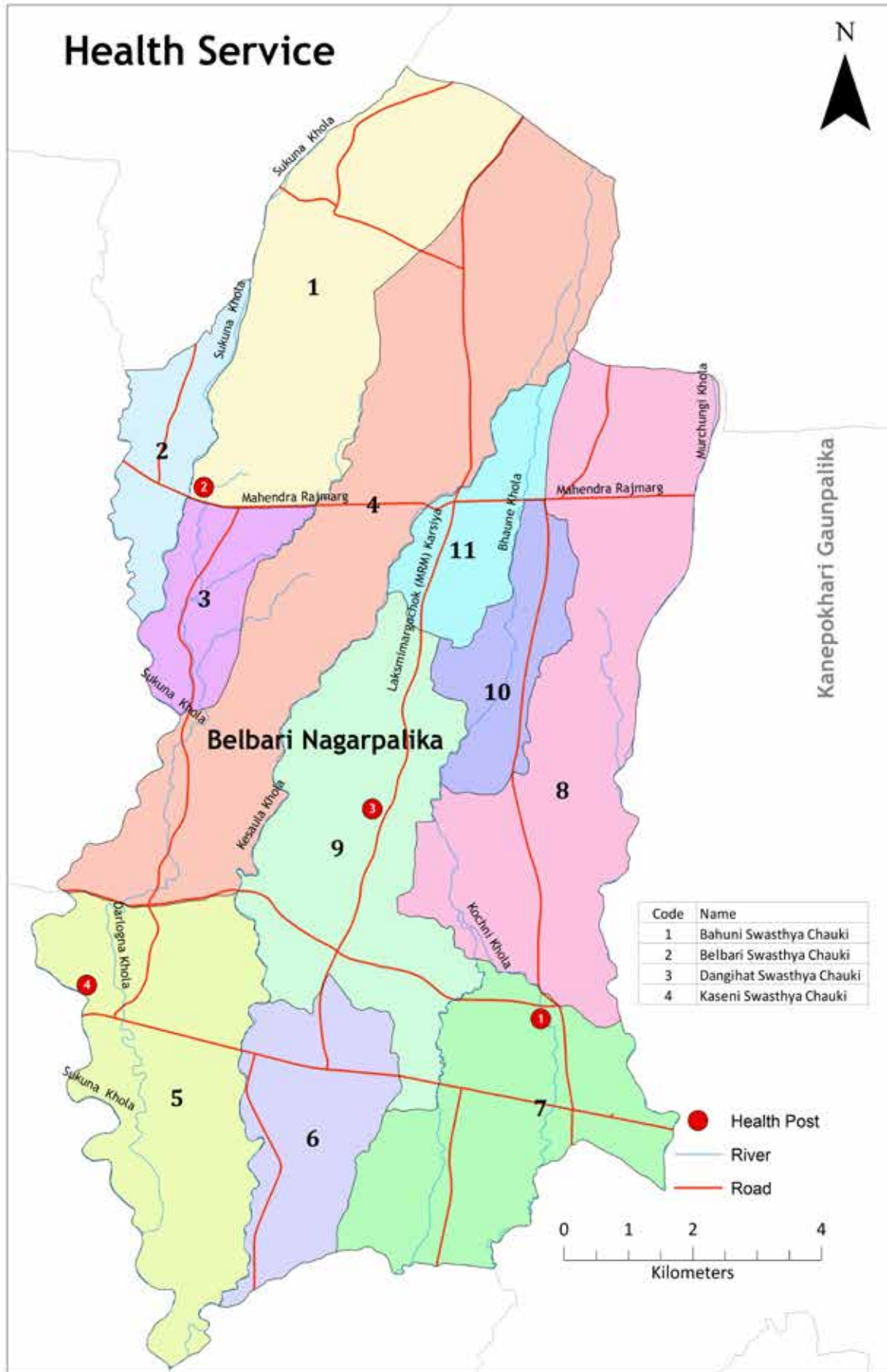
स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२ स्वास्थ्य

नेपालको संविधानले प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई राज्यबाट प्राप्त हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्राप्त गर्ने तथा स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँच रहने कुरालाई मौलिक हकको रूपमै प्रत्याभूत गरेको छ । राजनितिक रूपमा ११ वडाहरूमा विभाजित यस नगरपालिकाका धेरैजसो जनताले आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य सुविधा लिइ रहेका छन् । नगरका केन्द्र क्षेत्रका जनताहरूको पहुँच सहज देखिएता पनि बाँकी जनताको पहुँच केवल स्वास्थ्य चौकीसम्म रहेको छ जहाँ सबै स्वास्थ्य समस्याको समाधान संभव छैन । हेल्थपोष्टहरूमा पर्याप्त स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य उपकरण, सामग्री र औषधीको उपलब्धता नहुँदा समस्या भेल्लुपर्ने बाध्यता छ ।

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको सर्भेक्षणअनुसार करिब आधाजति जनसंख्याले गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट स्वास्थ्य सेवा लिएको देखिन्छ । आर्थिक स्थिति मजबुत भएका तथा पहुँचवाला व्यक्तिहरू मात्रले यस किसिमको सेवा उपभोग गर्न सफल भएको पाइन्छ ।

यस क्षेत्रमा आपतकालीन प्रसुती सेवा (Emergency Obstetric Care) को कमीको कारणले गर्दा उत्पन्न हुने परिस्थिति नै मातृमृत्युदर (Maternal Mortality) को सबैभन्दा प्रमुख कारण बनेको छ । समस्याको पहिचान गर्ने सन्दर्भमा ज्ञानको कमी, लक्षणहरूको (Symptoms) गम्भीरता सम्बन्धी बुझाइमा कमी, औषधी उपचार प्रणाली (Medical System) माथिको विश्वासमा कमी, स्वास्थ्य सेवाका लागि यात्रा गरिरहनुपर्ने दुरी सम्बन्धी कुराहरू, सेवाको लागत, परम्परागत विश्वास, गरिवी न्यून गर्ने सामाजिक, आर्थिक अवस्था जस्ता विविध प्रकारका तत्वहरूको कारणले गर्दा आपतकालीन सेवामा कमी आउने गरेको देखिएको छ ।

नक्सा स्रोत: भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: जि पि एस (GPS) तस्वीर सङ्कलन, २०७५

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १७७

नगरपालिकामा रहेको सामुदायिक अस्पतालमा विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको (Medical Officers) संख्यामा कमी रहेको छ। दरबन्दीअनुसार डाक्टर लगायत स्वास्थ्यकर्मीहरू उपलब्ध हुन सकेको छैन।

नगरपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकी रहेको देखिन्छ। स्वास्थ्य संस्थाहरूमा औषधीको कमी मुख्य समस्याको रूपमा रहेको देखिन्छ। दुर्गम वडाहरूमा बस्ने परिवारहरूले स्वास्थ्य सेवाका लागि धेरै समय खर्चिनु पर्ने बाध्यता छ, भने वर्षातको समयमा अझ कठिनाई भएलु पर्ने अवस्था छ।

७.२.१ नगरपालिकामा विद्यमान स्वास्थ्य सेवाहरू

नगरपालिका भित्र ४ वटा स्वास्थ्य चौकीहरू रहेका छन् तर आवश्यक भौतिक पूर्वाधार तथा दरबन्दीअनुसार स्वास्थ्यकर्मीहरू छैनन्। तथापी ग्रामीणस्तरमा उपचारात्मक स्वास्थ्य स्थिति कमजोर रहेको छ।

७.२.२ खोपको विवरण

बालबालिका भविष्यका निर्माता हुन्। तसर्थ यसको लागि यिनीहरू स्वस्थ र निरोगी हुनु आवश्यक छ। शिशु र बाल्य अवस्थामा उनीहरूलाई बी.सी.जी. एक पटक, डि.पि.टी. तीन पटक, दादुरा एक पटक, पोलियो र भिटामिन तोकिएको मात्रामा दिनै पर्दछ। बालबालिकाहरूको लागि पाँचऔँटै खोपहरू नियमित पुरा मात्रामा दिनु पर्दछ। नेपाल सरकारले राष्ट्रिय खोप कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ। खोप कार्यक्रम कम खर्चिलो तथा मितव्ययी रूपमा गरिने स्वास्थ्य क्षेत्रको एउटा प्रभावकारी प्रयत्न हो। खोप कार्यक्रमले उल्लेख्य रूपमा बालमृत्युदर घटाउने र विभिन्न रोगलाई रोकथाम गर्न सहयोग पुऱ्याएको पाइन्छ। जसले गर्दा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यको बालमृत्युदर घटाउने लक्ष्य (एम.जी.डी.-४) प्राप्त गर्न सहयोग पुगेको छ।

बालबालिकाले बाल्य अवस्थामा लगाएको खोपले बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्धारण गर्दछ। बालक स्वस्थ रहन बाल्य अवस्थामा लगाउनुपर्ने खोपहरू सबै पुरा गर्नु पर्छ। खोप कार्यक्रम प्रभावकारी भएको खण्डमा बाल अवस्थामा जोखिम हुने रोगहरूबाट बच्नुको साथै बाल मृत्युदर पनि कम हुन्छ।

आधारवर्ष सन् १९९० मा एक वर्षका बालबालिकालाई दादुरा विरुद्ध खोप लगाउने अनुपात ४२ रहेकोमा सहस्राब्दी लक्ष्य कार्यान्वयन पश्चात सन् २०१५ मा ९२.६ पुगेको छ। नेपालले यो लक्ष्य ९० वा सो भन्दा हासिल गर्ने उद्देश्य राखेको भएतापनि खोपप्रतिको चासो र चेतनाले नेपाललाई अग्रस्थानमा पुऱ्याएको छ।

यस बेलवारी नगरपालिकाको बालबालिकामा लगाईएको खोपको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ।

तालिका नं. १५१: खोप सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खोपको नाम	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
१	वि.सि.जि.	१४९७	१४९१	१३९२
२	डि.पि.टी. ३	१४५७	१६७८	१३८४
३	हेपाटाइटिस “वि”	१४५७	१६७८	१३८४
४	दादुरा	१४०८	१४०२	१४३६
५	पोलियो ३	१४५७	१६७८	१३८४
६	टि.टि (गर्भवती महिला)	३२३९	१६२७	१५९७

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.३ २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

बाल्यकाल तथा उमेर पुगेपछि लाग्न सक्ने प्राणघातक रोगहरू जस्तै क्षयरोग, भ्यागुते रोग, लहरे खोकी, धनुषटंकार, हेपाटाइटिस बी, इन्फ्युयन्जा टाइप बी, पोलियो, न्यूमोनिया, दादुरा, रुबेला र जापानिज इन्सफलाइटिस विरुद्ध चरणबद्ध रूपमा समयमै खोपहरू अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्दछ। ती खोपहरू क्रमशः BCG, DPT, OPV, PCV, IPV, MR, JE / ID हुन्। यसरी खोपहरू समयमै लगाउँदा अत्यन्त सिमीत लगानीमा ठूला रोगहरूको जोखिमबाट मुक्त भई बाल मृत्युदर नियन्त्रण गर्ने प्रभावकारी उपाय हुन्छ।

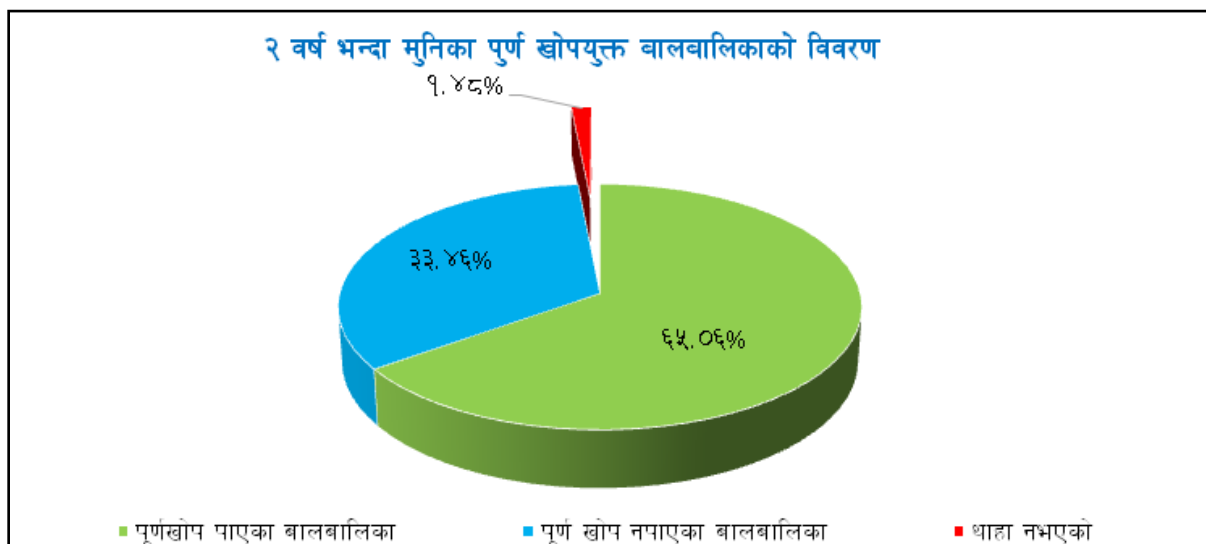
EX →	Abbreviation	Vaccine	Disease	Time
	BCG → Bacillus	Calmette Guerin →		जन्मनासाथ

यस नगरपालिकामा पूर्णखोप लगाएका बालबालिकाहरूको तथ्याङ्कलाई हेर्दा २ वर्ष मुनिका कुल १,८८९ बालबालिकाहरू मध्ये १,२२९ अर्थात् ६५.१ प्रतिशतले पूर्णरूपमा खोप लगाएको पाइयो भने ६३२ अर्थात् ३३.५० प्रतिशत बालबालिकाहरू भने पूर्ण खोप नलगाएको पाइयो भने १.५० प्रतिशत बालबालिकाहरू पूर्ण खोप युक्त छन् कि छैनन् भने थाहा नभएको देखिन्छ। ३३.५० प्रतिशत बालबालिकाहरू खोपबाट टाढा हुँदा उनीहरूको स्वास्थ्य जोखिममा पर्दछ। यसले बाल मृत्युदर बढाउने र बालकको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गरी बाँच्न पाउने मौलिक अधिकार समेत हनन् हुने हुँदा यस तर्फ सरोकारवालाहरूको ध्यान पुगनु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १५२: २ वर्ष भन्दा मुनिका पूर्ण खोपयुक्त बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	पूर्णखोप पाएका		पूर्ण खोप नपाएका		थाहा नभएको		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	१०८	५७.४	७९	४२.०	१	०.५	१८८
२	११०	६१.५	६६	३६.९	३	१.७	१७९
३	१२१	८७.७	१५	१०.९	२	१.४	१३८
४	१३७	७२.१	५३	२७.९			१९०
५	१०३	६५.२	५३	३३.५	२	१.३	१५८
६	८०	९३.०	६	७.०			८६
७	५४	४७.४	५९	५१.८	१	०.९	११४
८	१३८	६९.०	५८	२९.०	४	२.०	२००
९	१३२	५३.७	१०५	४२.७	९	३.७	२४६
१०	१२८	७६.६	३४	२०.४	५	३.०	१६७
११	११८	५२.९	१०४	४६.६	१	०.४	२२३
जम्मा	१,२२९	६५.१	६३२	३३.५	२८	१.५	१,८८९

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.४ खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण

तालिका नं. १५३: खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण

क्र.सं.	विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
१	वि.सि.जि. र दादुरा	०	०	०
२	डि.पि.टि/हेपटाइटिस वि./एच.आइ.भि १/डि.पि.टि.रहेपटाइटिस वि./एच.आइ.भि. ३	०	०	०
३	खोप नलगाएका बालबालिका	०	०	०

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.५ पोषण सम्बन्धी विवरण

कुनै पनि ठाउँको पोषणको अवस्था त्यस ठाउँका बालबालिकालाई हेरेर सजिलै अनुमान लगाउन सकिन्छ। पोषित बालबालिकालाई कुनै पनि ठाउँको सामाजिक र आर्थिक विकासको सूचकको रूपमा हेर्न सकिन्छ। सरकारले पनि पोषणलाई प्राथमिकता दिई ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई नियमित रूपमा बालवृद्धि अनुमान गर्दै आएको छ। बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धी, १९८९ ले समेत बालबालिकालाई अवहेलना, बेवास्ता, हेलचेक्राइ, दुर्व्यवहार, हिंसा लगायतबाट जोगाई खाना र पोषणको अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। नेपालको संविधान (२०७२) ले पनि खाद्य संप्रभुतालाई मौलिक हकका रूपमा राखेको छ।

स्वास्थ्य र पोषण मानव जीवनको पहिलो महत्वपूर्ण आवश्यकता भएको र स्वस्थ नागरिकबिना राष्ट्रका अन्य विकास क्रियाकलापहरू प्रभावकारी हुन नसक्ने भएको हुँदा जनस्वास्थ्यको अध्ययन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको एक महत्वपूर्ण हिस्सा हुन आउँछ। बेलवारी नगरपालिकामा राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रममा आधारित भई बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम, परिवार स्वास्थ्य कार्यक्रम, व्यवस्थापन कार्यक्रम, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण कार्यक्रम, रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार कार्यक्रम, महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम तथा क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइ आएका छन्। स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी कार्य गर्नका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरू समेत कार्यरत रहेका छन्। कार्यक्रम सञ्चालनको सहयोगका लागि नगरमा स्वास्थ्य संञ्जाल विस्तार भएको छ।

५ वर्षभन्दा कम तौलका बालबालिका (-25D)आधारवर्ष २०१५ मा ३०.१ % रहेकोमा दिगो विकासको लक्ष्य-२ भोकमरीको अन्त्य र पोषण सुरक्षा कार्यान्वयन मार्फत सन् २०३० मा ३ % मा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ। त्यसैगरी रक्तअल्पता (U₅) को दर ४६% (२०१५)बाट १०% (२०३०) मा झार्ने लक्ष्य नेपाल सरकारले लिएको छ।

बालबालिकाको पोषणलाई ध्यानमा राख्दै सरकारले विभिन्न पोषण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। जसले बालबालिकामा देखिने कुपोषण जस्ता समस्या लाई कम गर्दै गएको पाईन्छ। वर्तमान समयमा बेलवारी नगरपालिकाको पोषणको अवस्था निम्नअनुसार रहेको छ।

तालिका नं. १५४: विगत ३ वर्षमा पोषणको अवस्था

क्र.सं.	सूचकांकहरू	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
१	५ वर्ष भन्दा मुनिको वृद्धि अनुगमन (पटक)	१२	१३	१०
२	गर्भवतीमहिलाहरूकालागि आइरन चक्की वितरण (जना)	११८७	१३१३	१०९२
३	१८० आइरन चक्की पाएका गर्भवति महिलाहरूको संख्या	१०६८	७९४	८६६
४	गर्भवतीमहिलाहरूलेप्राप्तगरेको जुकाको औषधी (जना)	१२०७	१३४४	११९५
५	भिटामिन ए पाएका सुत्केरी महिलाहरूको संख्या	९०३	९५७	८०६
६	६ महिना देखि ५ वर्ष सम्मका बच्चाहरूलाई खुवाएको भिटामिन ए(जना)	१५१५०	१३१९०	१३२२५
७	१ देखि ५ वर्ष भन्दा मुनिको वृद्धि अनुगमन (पटक)	२५	२७	२८

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.६ सुरक्षित मातृत्वको अवस्थाको विवरण

मातृ मृत्युदर २५८ (२०१५) प्रति लाखाबाट सन् २०३० सम्म ७० मा घटाउने र तलमा प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसूति गराउनेको अनुपात ५५.६ (२०१५)बाट सन् २०३० मा ९० मा बढाउने लक्ष्य लिइएको छ (SDG-3)। बालबालिकालाई गर्भमा रहँदादेखि र जन्मेपछि स्याहार तथा रेखदेख गर्न सकिएन भने उनीहरू विभिन्न रोगबाट संक्रमित हुने जोखिम हुन्छ। गर्भमा रहँदा मूलतः आमाको उमेर, पोषण, आराम, मादक तथा सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन लगायतका अवस्थाले बालबालिकाको स्वास्थ्य निर्भर रहन्छ। बालबालिका स्वस्थ जन्मनका लागि गर्भवती महिलाले कम्तीमा पनि चारपटक नियमित स्वास्थ्य जाँच गराउनुपर्दछ, र आवश्यक खोप (टि.टि) तथा आइरन, भिटामिन चक्कीहरू नियमित सेवन गर्नुपर्दछ। कम उमेरमै गर्भवती हुँदा आमा र शिशु दुवैको स्वास्थ्यमा हानिनोक्सानी पुग्ने भएकाले सरकारले कानूनी रूपमा विवाह गर्ने न्यूनतम उमेर २० वर्ष तोकिएको छ। तर नेपालमा १७ प्रतिशत किशोरीहरू (१५ देखि १९ वर्ष उमेरका) गर्भवती भएका वा आमा भइसकेका हुन्छन् (नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण-२०११)।

सरकारले स्वास्थ्य सेवा विभागमार्फत सुरक्षित मातृत्व तथा नव शिशु स्वास्थ्यका लागि समुदायमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। यसले आमा र बालबालिकाको मृत्युदर घटाउन धेरै मद्दत पुऱ्याएको छ। तर पनि उक्त सेवाहरू कार्यक्रम केन्द्रित भएका कारण सबै लक्षित वर्गमा अभै पुग्न सकेको देखिँदैन। ग्रामीण भेगहरूमा समयमा नै गर्भवती महिला स्वास्थ्य चौकी नपुग्दा र स्वास्थ्यकर्मी पर्याप्त नहुँदा कति शिशुहरूको मृत्यु हुने गरेको कुरा हामी सामु सर्ववितित् नै छ। सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १५५: सुरक्षित मातृत्वको विवरण

विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको संख्या	१४१३	१४५९	१५६५
प्रोटोकल अनुसार पहिलो पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको संख्या	११७९	११८८	१२२०
प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवति जाँच सेवा लिनेको संख्या	१०८८	९०५	८९९
दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट (डाक्टर, नर्स, तालिम प्राप्त अ.न.मी.) प्रसुति गराएको जम्मा संख्या	३३	३४	५८
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति भएको संख्या	३३	३४	५८
प्रोटोकल अनुसार ३ पटक सुत्केरी जाँच गरेको संख्या	५	६	१५
सुरक्षित गर्भपतन सेवा	७६	८१	८०

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.७ स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकाङ्कहरू

तालिका नं. १५६: स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचकाङ्कहरू

सूचक	राष्ट्रियस्तरम	न.पा. स्तरमा	फरक
शिशु मृत्युदर	०	०	०
कुपोषणको अवस्था	०	०	०
चर्पीमा पहुँच भएको जनसंख्या	०	०	०
औषत स्वास्थ्य क्षमता सूचकांक	०	०	०

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.८ परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण

परिवार नियोजनबाट हुने फाइदाका बारेमा विभिन्न संघ संस्थाहरूबाट गरिएको अध्ययन अनुसन्धानबाट आमा, बच्चा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य सुधार गर्न उल्लेखनिय भूमिका खेल्ने कुरा प्रमाणित भएको छ। साथै यसले लैङ्गिक समानता, महिलाको शिक्षा र वृत्ति विकास गर्नको लागि सहयोग पुऱ्याउँछ। त्यस कारण गुणस्तरीय परिवार नियोजन सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सन् १९९१ देखि प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम र परिवार नियोजन कार्यक्रम लाई विस्तार गरी अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, गाउँघर क्लिनिक र घुम्ती शिविरहरू महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीकाद्वारा सेवा पुऱ्याउँदै आएको छ। परिवार नियोजन सम्बन्धी अस्थायी विधिहरू प्रयोगकर्ताको संख्या तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १५७: परिवार नियोजन सम्बन्धी विवरण

विवरण	आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४	
नयाँ प्रयोगकर्ता संख्या	पिल्स	१८४	१८३	१७६
	डिपो	३०९	३८९	३३२
	आई.यु.सी.डी.	६	७	५
	ईम्प्लान्ट	२५	१७	२२

विवरण		आ.व. २०७१/०७२	आ.व. २०७२/०७३	आ.व. २०७३/०७४
हाल प्रयोग गरिरहेकाहरूको संख्या	पिल्स	८२२	९०५	८१८
	डिपो	११४४	१२५९	९२६
	आई.यु.सी.डी.	१०४	९४	९७
	ईम्प्लान्ट	८३	९२	५९
बन्ध्याकरण गराउनेको संख्या		१०४	०	०
कण्डम वितरण संख्या		४०,७२३	४०,५९२	३२,९१३

स्रोत : नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४

७.२.९ १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण

नगरपालिकामा रहेका १६,०७६ जना १५ देखि ४९ वर्ष भित्रका विवाहित महिलाहरूको विभिन्न उमेर समूह अनुसार लिइएको तथ्याङ्क अनुसार अन्तिम १२ महिनामा २ वटा जिवित शिशुलाई जन्मदिने महिलाहरूको संख्या सबैभन्दा धेरै ४,१७३ जना रहेका छन् । उमेर समूहको आधारमा ३० देखि ३४ वर्षको उमेर समूहका महिलाहरूले धेरै शिशुलाई जन्म दिएको देखिन्छ । तथ्याङ्कबाट क्रमशः नगरपालिकाको परिवारको औषट आकारमा अर्थात् महिलाको खुद प्रजनन दर घट्दै गैरहेको पाइन्छ । परिवार नियोजन कार्यक्रमको प्रभावकारीता, प्रजनन स्वास्थ्यमा आएको चेतना र शिक्षाको सामाजिक र पारिवारिक जागरणमा परेको सकारात्मक प्रभावका कारण परिवारको आकार घट्ने क्रममा रहेको पाइन्छ । यस तथ्याङ्कको अर्कोपक्ष भनेको सन्ताननै नभएका महिलाहरूको जनसंख्या हो । उदाहरणका लागि ४५ वर्ष देखि ४९ वर्षको उमेर पुगिसक्दा एक जिवित सन्तान समेत नजन्माएका महिलाको संख्या ६९० रहेको छ । भने १५-४९ वर्ष सम्म शिशु नजन्माउने महिलाको संख्या ५,९११ जना रहेका छन् । मुख्यतया महिलाको प्रजनन स्वास्थ्यमा भएको जटिलता, प्रजनन स्वास्थ्यबारेको चेतनाको कमी, औषधोपचारमा पहुँचको कमी, पोषणको कमी, चुरोट तथा नशालु पदार्थको प्रयोग वंशाणुगत कारण आदिले महिलामा बाँझोपन आउन सक्ने तथ्यलाई मनन् गरी त्यसतर्फ उचित कदम चाल्नु पर्ने देखिन्छ । महिलामा बाँझोपन हुँदा देखा पर्ने महिला हिंसा तथा नकारात्मक सामाजिक व्यवहारले लैङ्गिक हिंसा बढाएको तथ्य हामी सामु रहेको छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १५८: १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण

विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	
	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	संख्या	प्रतिशत
शिशु नभएको	३५५	१,०४८	१,०७६	९६६	९५३	८२३	६९०	५,९११	३६.७७
१ शिशु	१५०	१,०३५	१,१७३	६२५	३१६	१६५	१४२	३,६०६	२२.४३
२ शिशु	१५	२४३	७९२	१,१०९	९४४	६४८	४२२	४,१७३	२५.९६
३ शिशु	७	२३	१२०	२७६	३८३	४२१	३७२	१,६०२	९.९७
४ शिशु		७	१८	५९	१०७	१६७	१५५	५१३	३.१९
५ शिशु		१	१	१४	३८	५२	७५	१८१	१.१३
६ शिशु			२	३	१२	१७	२६	६०	०.३७

विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	
	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	संख्या	प्रतिशत
७ शिशु				१	४	६	५	१६	०.१०
८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					२	८	४	१४	०.०९
जम्मा	५२७	२,३५७	३,१८२	३,०५३	२,७५९	२,३०७	१,८९१	१६,०७६	१००.००
प्रतिशत	३.२८	१४.६६	१९.७९	१८.९९	१७.१६	१४.३५	११.७६	१००.००	

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१० वडागत रूपमा १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण

तालिका नं. १५९: वडागत रूपमा १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट अन्तिम १२ महिनामा जन्माएका जिवित शिशुहरूको विवरण

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
१	शिशु नभएको	३३	११०	१३०	१२५	११२	९३	७१	६७४	३९.६५
	१ शिशु	१२	१०६	१३४	८९	३६	२३	१७	४१७	२४.५३
	२ शिशु		२१	९३	११२	११७	७७	३६	४५६	२६.८२
	३ शिशु	३	१	७	१३	२८	३५	२२	१०९	६.४१
	४ शिशु			१	३	१३	७	१३	३७	२.१८
	५ शिशु				१		१	४	६	०.३५
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					१			१	०.०६
	जम्मा	४८	२३८	३६५	३४३	३०७	२३६	१६३	१,७००	१००.००
२	शिशु नभएको	२९	१२१	११०	१०६	१०६	९३	६६	६३१	४२.३५
	१ शिशु	१६	८१	११९	६४	३०	१४	१२	३३६	२२.५५
	२ शिशु	१	१४	६४	१०७	७९	५१	३६	३५२	२३.६२
	३ शिशु		२	५	१९	२७	३४	३२	११९	७.९९
	४ शिशु			१	६	७	१३	११	३८	२.५५
	५ शिशु				१	१	२	६	१०	०.६७
	६ शिशु				१		१	२	४	०.२७
	जम्मा	४६	२१८	२९९	३०४	२५०	२०८	१६५	१,४९०	१००.००
३	शिशु नभएको	२२	७४	७५	५२	६१	५३	४४	३८१	२९.१५
	१ शिशु	१०	८५	१३२	६१	३७	२०	९	३५४	२७.०८
	२ शिशु		१९	७१	११६	७७	५८	४४	३८५	२९.४६

बडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
	३ शिशु			५	२१	४०	३८	३०	१३४	१०.२५
	४ शिशु			२	४	१०	९	६	३१	२.३७
	५ शिशु				२	३	२	५	१२	०.९२
	६ शिशु				१	२	२	३	८	०.६१
	७ शिशु							१	१	०.०८
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						१		१	०.०८
	जम्मा	३२	१७८	२८५	२५७	२३०	१८३	१४२	१,३०७	१००.००
४	शिशु नभएको	३८	१११	१२४	७५	६८	६५	५८	५३९	३२.०८
	१ शिशु	१७	१०६	१३९	८४	५२	२५	२१	४४४	२६.४३
	२ शिशु	३	१९	७९	१२७	११५	७०	५६	४६९	२७.९२
	३ शिशु			७	१९	३९	३९	४७	१५१	९.९९
	४ शिशु		१	२	६	९	१७	१८	५३	३.१५
	५ शिशु		१			३	४	८	१६	०.९५
	६ शिशु					१		१	२	०.१२
	७ शिशु						१		१	०.०६
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु					१	२	२	५	०.३०
	जम्मा	५८	२३८	३५१	३११	२८८	२२३	२११	१,६८०	१००.००
५	शिशु नभएको	२८	७७	८६	७९	८६	८१	८२	५१९	४०.४५
	१ शिशु	१५	९६	७२	३६	२२	९	९	२५९	२०.१९
	२ शिशु	१	१६	५२	७३	७९	५९	३८	३१८	२४.७९
	३ शिशु	१	४	१०	१७	३३	२२	३९	१२६	९.८२
	४ शिशु			२	४	१०	७	१७	४०	३.१२
	५ शिशु				१	५	४	६	१६	१.२५
	६ शिशु					१		२	३	०.२३
	७ शिशु						१	१	२	०.१६
	जम्मा	४५	१९३	२२२	२१०	२३६	१८३	१९४	१,२८३	१००.००
६	शिशु नभएको	१८	६०	५९	७०	६५	६०	४९	३८१	४३.७४
	१ शिशु	१०	४५	५७	२६	१६	८	३	१६५	१८.९४
	२ शिशु	१	१२	४१	४५	४३	३०	१९	१९१	२१.९३
	३ शिशु			९	१८	२१	१५	२५	८८	१०.१०
	४ शिशु			२	५	६	१०	९	३२	३.६७
	५ शिशु				१	१		५	७	०.८०
	६ शिशु					१	१	२	४	०.४६
	७ शिशु					१		२	३	०.३४
	जम्मा	२९	११७	१६८	१६५	१५४	१२४	११४	८७१	१००.००

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
७	शिशु नभएको	२६	६९	७४	१०१	८५	८१	५६	४९२	४६.१५
	१ शिशु	५	५६	६३	२७	७	९	७	१७४	१६.३२
	२ शिशु	१	१८	५९	६१	५०	३२	३१	२५२	२३.६४
	३ शिशु		३	१६	२२	१६	२१	१९	९७	९.१०
	४ शिशु		२		५	३	९	१२	३१	२.९१
	५ शिशु			१	२	४	५	४	१६	१.५०
	६ शिशु						१	२	३	०.२८
	७ शिशु						१		१	०.०९
	जम्मा	३२	१४८	२१३	२१८	१६५	१५९	१३१	१,०६६	१००.००
८	शिशु नभएको	६६	११३	११०	७६	१०३	७७	५४	५९९	३६.०८
	१ शिशु	२१	१२९	८८	३६	१७	८	११	३१०	१८.६७
	२ शिशु	२	४१	८५	१०९	८०	६०	४२	४१९	२५.२४
	३ शिशु	१	३	२०	३८	३८	५३	५३	२०६	१२.७१
	४ शिशु			२	५	१५	२९	१७	६८	४.१०
	५ शिशु				३	७	१०	१८	३८	२.२९
	६ शिशु					४	३	६	१३	०.७८
	७ शिशु					२	२		४	०.२४
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						२	१	३	०.१८
जम्मा	९०	२८६	३०५	२६७	२६६	२४४	२०२	१,६६०	१००.००	
९	शिशु नभएको	३१	११२	९७	८०	९६	६४	८७	५६७	२८.९३
	१ शिशु	१७	१५७	१४९	७८	४४	१९	२४	४८८	२४.९०
	२ शिशु	४	४०	१०३	१५२	१००	९३	५३	५४५	२७.८१
	३ शिशु	१	३	१८	५३	७४	६५	३६	२५०	१२.७६
	४ शिशु		१	१	१४	१७	२६	१६	७५	३.८३
	५ शिशु				२	७	६	७	२२	१.१२
	६ शिशु			१		१	५	३	१०	०.५१
	७ शिशु					१			१	०.०५
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						१	१	२	०.१०
जम्मा	५३	३१३	३६९	३७९	३४०	२७९	२२७	१,९६०	१००.००	
१०	शिशु नभएको	२७	१०७	१३२	१२३	११७	९२	८०	६७८	५२.६८
	१ शिशु	१४	५०	७५	३७	२१	८	१४	२१९	१७.०२
	२ शिशु		१६	४५	७१	५४	३०	२०	२३६	१८.३४
	३ शिशु		३	८	१७	१६	३१	२५	१००	७.७७
	४ शिशु		१	२		६	१८	९	३६	२.८०

वडा नं.	विवरण	आमाको उमेर समूह							जम्मा	प्रतिशत
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष		
	५ शिशु					२	१	३	१४	१.०९
	६ शिशु					२			२	०.१६
	७ शिशु				१				१	०.०८
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						१		१	०.०८
	जम्मा	४१	१७७	२६२	२४९	२१८	१८९	१५१	१,२८७	१००.००
११	शिशु नभएको	३७	९४	७९	७९	५४	६४	४३	४४०	२५.४०
	१ शिशु	१३	१२४	१४५	८७	३४	२२	१५	४४०	२५.८३
	२ शिशु	२	२७	१००	१३६	१५०	८८	४७	५५०	३१.०४
	३ शिशु	१	४	१५	३९	५१	६८	४४	२२२	१२.५३
	४ शिशु		२	३	७	११	२२	२७	७२	४.०६
	५ शिशु				१	५	९	९	२४	१.३५
	६ शिशु			१	१		४	५	११	०.६२
	७ शिशु						१	१	२	०.११
	८ वा ८ भन्दा बढी शिशु						१		१	०.०६
	जम्मा	५३	२५१	३४३	३५०	३०५	२७९	१९१	१,७७२	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.११ शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

नगरपालिकामा वितेको १२ महिनामा जन्मेका शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा हेर्दा जम्मा ५६६ शिशु जन्मिएकोमा २.५ के.जी.भन्दा कम तौल भएका शिशुहरूको संख्या ७३ अर्थात् १२.९ प्रतिशत र २.५ के.जी. भन्दा बढी तौल हुनेको संख्या ४९३ अर्थात् ८७.१ प्रतिशत रहेको थियो । २.५ के. जी. भन्दा कम तौलको शिशु जन्मनुमा गर्भवती हुँदा आमाको उचित स्याहार र खानपान नपुग्नु तथा आवश्यक सम्पूर्ण पोषण सहितको आहार नहुनु, धुम्रपान र किशोरी अवस्थामै आमा बन्नु जस्ता कारणहरू जिम्मेवार हुन्छन् । यस्ता शिशुहरूको शिशु मृत्युदर समेत उच्च रहन्छ । तसर्थ यसको समाधानका लागि उपयुक्त उमेरमा विवाह, उचित तथा सन्तुलित खानपान र स्याहारको प्रबन्ध गर्नुका साथै गर्भवती अवस्थामा परीवारका सदस्यहरूले गर्भवतीको उचित हेरचाह पुर्याउनु आवश्यक हुन्छ । वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

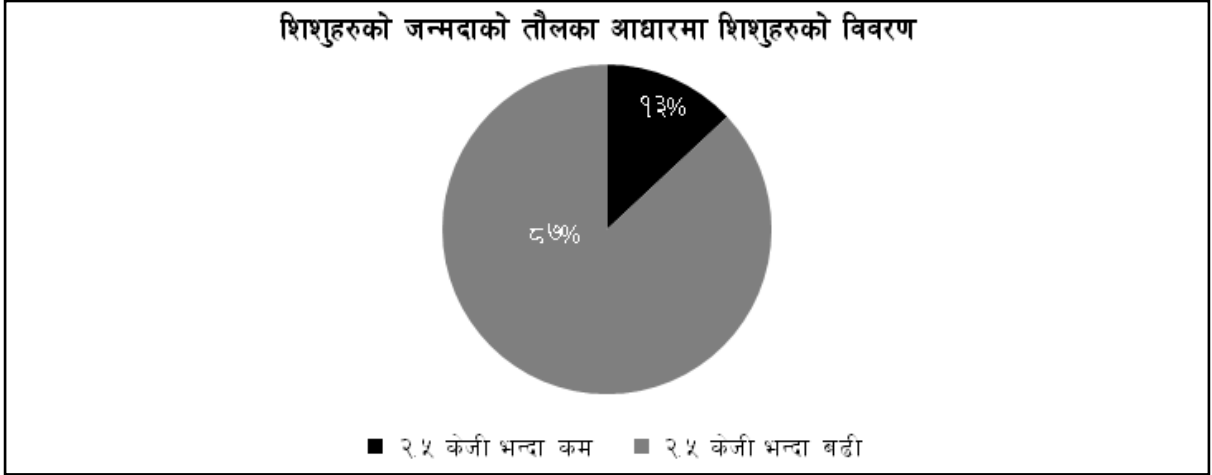
तालिका नं. १६०: शिशुहरूको जन्मदाको तौलका आधारमा शिशुहरूको विवरण

वडा नं.	२.५ केजी भन्दा कम		२.५ केजी भन्दा बढी		जम्मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	४	५.६	६७	९४.४	७१
२	९	१५.५	४९	८४.५	५८
३	३	६.७	४२	९३.३	४५
४	७	१०.८	५८	८९.२	६५
५	१९	४१.३	२७	५८.७	४६

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १८७

६	४	१३.३	२६	८६.७	३०
७	२	७.४	२५	९२.६	२७
८	१	५.६	१७	९४.४	१८
९	११	१२.५	७७	८७.५	८८
१०	७	४३.८	९	५६.३	१६
११	६	५.९	९६	९४.१	१०२
जम्मा	७३	१२.९	४९३	८७.१	५६६

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१२ १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरुको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेर सम्बन्धी विवरण
तालिका नं. १६१: १५-४९ उमेरसमूहका विवाहित महिलाहरुको पहिलो बच्चा जन्मदाको उमेर सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पहिलो शिशु जन्मदा आमाको उमेर (समूहमा)						जम्मा	पहिलो बच्चा जन्माउने महिलाको औषत उमेर
	१४ वर्ष भन्दा कम	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५ वर्ष भन्दा बढी		
१	६	३५८	४४५	१६४	४१	१२	१,०२६	२१.५
२	८	२६९	४२९	१२६	२३	४	८५९	२१.४
३	१	२८७	४५७	१३८	३१	१२	९२६	२१.८
४	८	३६७	५५२	१७२	३२	१०	१,१४१	२१.५
५		२४९	४२७	७६	८	४	७६४	२०.९
६	१	१७४	२४४	५३	१४	४	४९०	२१.२
७	१	१९९	३०१	६२	११		५७४	२०.९
८	१	३६०	६०१	९०	८	१	१,०६१	२०.७
९	७	४७४	७०३	१७६	२४	९	१,३९३	२१.१
१०		१७९	३१५	९१	१७	७	६०९	२१.६
११	८	४३३	६५६	१७०	४०	१५	१,३२२	२१.४
जम्मा	४१	३,३४९	५,१३०	१,३१८	२४९	७८	१०,१६५	२१.३
प्रतिशत	०.४०	३२.९५	५०.४७	१२.९७	२.४५	०.७७	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

कुल १०,१६५ महिलालाई पहिलो सन्तान जन्मदाको उनीहरूको उमेरको बारेमा सोधिएको प्रश्नमा ४१ जना अर्थात् ०.४० प्रतिशत महिला १४ वर्ष भन्दा कम उमेरमा आमा बनेको तथ्यांक प्राप्त भएको छ भने ३,३४९ जना अर्थात् ३२.९५ प्रतिशत महिलाले १५-१९ वर्षको विचमा पहिलो सन्तान जन्माएको देखिन्छ । त्यसैगरी ५,१३० जना अर्थात् ५०.४७ प्रतिशत महिला २०-२४ वर्ष उमेरमा, १,३१८ जना अर्थात् १२.९७ प्रतिशत महिला २५-२९ वर्ष उमेरमा र २४९ जना अर्थात् २.४५ प्रतिशत महिला ३०-३४ वर्ष उमेरमा आमा बनेको देखिन्छ भने ३५ वर्ष माथि पहिलो पटक आमा बन्नेको संख्या जम्मा ७८ जना अर्थात् ०.७७ प्रतिशत रहेको छ ।

कानूनी र प्रजनन स्वास्थ्यको दृष्टिकोणबाट २० वा सो वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह गरी आमा बन्नु गैरकानूनी र मातृ तथा शिशु दुवैको स्वास्थ्यका दृष्टिकोणबाट जोखिमपूर्ण मानिन्छ । शारीरिक, मानसिक, आर्थिक रूपमा अपरिपक्व अवस्थामा गर्भाधान र सन्तान जन्माउँदा एकातर्फ अपरिपक्व, कम तौलको, शारीरिक र बौद्धिक रूपमा विकलाङ्ग शिशु जन्मन सक्ने जोखिम उच्च रहन्छ भने अर्को तर्फ गर्भावस्थाको हेरविचार, मातृ तथा शिशुको स्याहार, खानपान, सरसफाई जस्ता विषयमा पर्याप्त जानकारी नहुँदा आमा र शिशु विभिन्न प्रकारका संक्रमणको सिकार हुन सक्ने संभावना रहन्छ । अर्कोतर्फ सानो उमेरमा आमा बन्नुपर्दा उनीहरू उचित शिक्षा, सीप विकास तथा जीवन उपयोगी वृत्ति विकासमा पछाडी पर्दछन् ।

नेपालले सहश्राब्दि विकास लक्ष्य २०००-२०१५ का विचमा मातृ तथा शिशु स्वास्थ्यको क्षेत्रमा उल्लेखनीय कार्य गरेको छ । सन् १९९० लाई आधार वर्ष मान्दा नेपालमा कुल १००० जिवित जन्म भएका शिशु मध्ये १०८ जनाको मृत्यु हुने गरेकोमा यो संख्यामा सारभूत रूपमा गिरावट आई सन् २०१५ सम्म ३३ मा झरेको छ भने ५ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको मृत्युदर (प्रति हजार) ३८ मा झरेको छ । त्यसैगरी सन् १९९० लाई आधार वर्ष मान्दा मातृमृत्यु (प्रति एकलाख) मा ८५० रहेकोमा सन् २०१५ सम्म २५८ मा झरेको देखिन्छ भने तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसूति गराउने महिलाको अनुपात ५५.६% पुगेको तथ्यांक देखिन्छ (Nepal and the Millennium Development Goals Final Status Report 2000-2015) । यसरी हेर्दा समग्र मातृ तथा शिशु स्वास्थ्यको क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तनका संकेतहरू देखा परिरहेका छन् ।

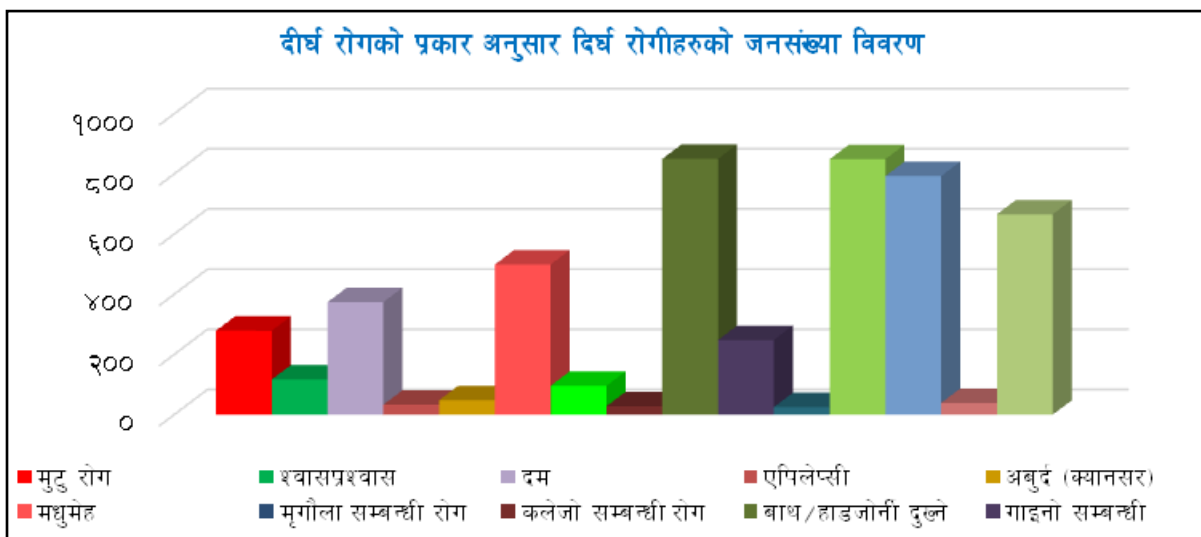
७.२.१३ दीर्घ रोगको प्रकार अनुसार दीर्घ रोगीहरूको जनसंख्या विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल जनसंख्या मध्ये दीर्घ रोगका कारण पिडितहरूको संख्या ४,९४४ रहेको छ । यी मध्ये सबैभन्दा बढी बाथ/हाडजोर्नी समस्यासम्बन्धी समस्या भएका ८५०, दोस्रोमा रक्तचाप सम्बन्धी समस्या हुनेहरू ८४९, तेस्रोमा ग्याष्ट्रिक/अल्सर हुनेहरू ७९३ रहेका छन् भने मधुमेह, मुटु रोगी, श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोगीहरूको संख्या समेत धेरै रहेको छ । विशेषगरी खानपान र जीवनशैली, धुम्रपान, मध्यपान, शारीरिक व्यायामको कमी, मानसिक चिन्ता तथा बंशाणुगत कारणले दीर्घ रोगहरू लाग्छन् । तसर्थ यस्ता रोगहरू कम गर्न व्यापक स्वास्थ्य चेतना फैलाउने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १६२: दीर्घरोग रोगको प्रकार अनुसार जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	मुटु रोग	शवास-प्रशवास	दम	एपिलेप्सी	अबुर्द (क्यानसर)	मधुमेह	मृगौला सम्बन्धी रोग	कलेजो सम्बन्धी रोग	बाथ/ हाडजोर्नी दुब्लो	गाइनो सम्बन्धी	पेशागत विरामी	रक्तचाप	म्याट्रिक/ अल्सर	माइग्रेन	अन्य	जम्मा
१	२४	५	२२	५	६	६७	५	१	८१	१३	४	७१	५६	१	७४	४३५
२	२७	१२	४५	९	१३	७	११	२	१२१	४८	१०	१२४	१०४	११	१०३	७११
३	३४	१६	२१	१	३	५१	६	६	८३	२०		८२	७१		५४	४४८
४	२५	१५	३४	१	५	२८	६	२	७२	९	४	८६	४१	५	५६	३८९
५	२५	११	४२	३	३	४८	१५	३	९१	३३	१	७०	१०२	२	२९	४७८
६	२२	४	२५			२५	२३	३	६१	२४		६४	८०	५	५०	३८६
७	१७	२१	२५	४		२५	५	३	६२	१७	२	३२	७०	९	५७	३४९
८	१८	१२	२३	१	६	१७	१		३९	१७	३	८	१६	२	२२	१८५
९	२२	१०	५५		२	२७	२	२	६१	२१		३७	४०	२	६३	३४४
१०	९	५	९	४	१	१०	२	१	२०	१०		१७	७		१४	१०९
११	५६	६	७३	५	९	१३०	२०	५	१५९	३६	१	२५८	२०६	२	१४४	१,११०
जम्मा	२७९	११७	३७४	३३	४८	४९९	९६	२८	८५०	२४८	२५	८५९	७९३	३९	६६६	४,९४४
प्रतिशत	५.६४	२.३७	७.५६	०.६७	०.९७	१०.०९	१.९४	०.५७	१७.१९	५.०२	०.५१	१७.१७	१६.०४	०.७९	१३.४७	१००.००

स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.२.१४ गाउँघर क्लिनिक र नियमित खोप

खोप तथा मासिक क्लिनिकहरू सञ्चालन गर्नको लागि हरेक नगरपालिकाले विभिन्न स्थानहरूको पहिचान गर्दछ। नगरपालिकाको विभिन्न स्थानमा गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम संचालन भएको पाइएको छ। यी स्थानहरूमा आश्विन महिना बाहेक क्लिनिकहरूलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरिएको देखिन्छ। यद्यपि तिनीहरूलाई खटाइएको कर्मचारीहरूको नियमित उपस्थिति भने कम पाइएको छ भने औषधीको आपूर्ति पनि उपलब्ध छैन। शारिरिक वृद्धिको लेखाजोखा जस्ता अन्य सेवाहरू स्वास्थ्य चौकीको तहमा मात्र उपलब्ध गराइन्छ। नगरपालिकामा नियमित खोप कार्यक्रम नियमित रूपमा नै चालु रहेको छ तथा यसले ढाक्ने लक्षित वर्ग पनि बढ्दो क्रममा पाइएको छ। ६ किसिमका विभिन्न प्राणघातक रोगहरूबाट बचाउनका लागि बच्चा जन्मेको १ वर्षभित्र ११ वटा खोप पुरा लगाइसक्नु पर्दछ। यस नगरपालिकामा हाल ७ वटा गाउँघर क्लिनिक रहेका छन्।

७.३ महिला तथा बालबालिका

७.३.१ बालबालिका सम्बन्धी विवरण

अन्तराष्ट्रिय स्तरमा १८ वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकालाई बालक/बालिका भनिन्छ भने नेपालको बालबालिकासम्बन्धी ऐन २०४८ ले १६ वर्षभन्दा मुनिका सम्पूर्ण मानिसहरूलाई बालबालिका हुन् भनेर परिभाषित गरेको छ। बालबालिका भविष्यका कर्णधार हुन्। बालबालिका साभा भविष्य हुन र उनीहरूको स्वतन्त्रता, अधिकार, संरक्षण, विकास र जीवनस्तर सुधारको लागि सामूहिक प्रतिवद्धता र साभा प्रयास आवश्यक छ भन्ने कुरा महसुस गरी संयुक्त राष्ट्र संघले सन् सन् १९८९ नोभेम्बरमा बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि पारित गरे पछि हरेक वर्ष नोभेम्बर २० का दिन अन्तराष्ट्रिय बाल दिवस मनाइन्छ। नेपालको संविधान २०७२ ले बालबालिकासम्बन्धी थुप्रै हक अधिकारहरू समेटेको छ। नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ३९ मा देहाय बमोजिमको बालबालिकाको हकको व्यवस्था गरिएको छ।

- १ प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ।
- २ प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वाङ्गीण व्यक्तित्व विकासको हक हुनेछ।
- ३ प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ।

- ४ कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।
- ५ कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।
- ६ कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- ७ कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइने छैन ।
- ८ प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ ।
- ९ असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।
- १० उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुनेछन् र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

यो सँगै बालबालिकाहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धिमा ५० औं देशहरू मध्ये नेपालपनि एक हस्ताक्षरकर्ता हो । संविधानमा बालबालिका सम्बन्धी हकको सुनिश्चितता र विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाको प्रयासको बावजुत घरेलु कामदारको रूपमा खटिएका बालबालिकाहरू, उद्योग तथा कलकारखानामा कडा श्रममा खटिएका बालबालिकाहरू, शिक्षाबाट बञ्चित रहेका बालबालिकाहरू, बाँच्न पाउने नैसर्गिक अधिकार संविधानमा सुनिश्चित भएर पनि जन्म नपाई जन्मने अधिकार खोसिएका बालबालिकाहरू र बाल अधिकारको उपयोगबाट टाढा रहेका बालबालिकाहरूको उदाहरणहरू समाजमा हामी सामु छर्लङ्ग नै छन् । यसरी समाजमा हुने गरेका बाल श्रम तथा बाल अधिकारबाट बञ्चित बालबालिकाहरूको लागि अझै सरकार, नागरिक समाज सचेत रहन जरुरी छ ।

७.३.२ बालक्लब

बालबालिकाहरू संगठित भई आफुसँग सरोकार राख्ने विषयमा छलफल गर्न, प्रतिनिधित्व गर्न र आफ्नै क्षमता विकास, सचेतना लगायत बाल अधिकारको संरक्षण प्रबर्द्धनमा विविध क्रियाकलाप गर्न नेपालमा बाल-समूह, बाल क्लब, बालअधिकार मञ्च आदिका रूपमा बालबालिकाहरू क्रियाशिल रहेका छन् । बालक्लब, बाल-सहभागिताको एक शसक्त माध्यम बनेको छ । जसलाई बालबालिकासँग सम्बन्धित थुप्रै नीतिगत दस्तावेजहरूमा पनि उल्लेख गरिएको छ । बालबालिकाहरूलाई समूहमा आवद्ध गराउन र उनीहरूसँग सरोकार राख्ने विषयमा मत व्यक्तका गर्नका लागि विभिन्न स्तरका नीति तथा योजना निर्माणदेखि कार्यान्वयन र अनुगमनसम्म बालक्लबको प्रतिनिधित्वलाई मान्यता दिइएको छ ।

व्यक्तिगतरूपमा नगरपालिकामा बालबालिकाको सहभागिता, सक्रियता र नेतृत्वमा गठन गरिएका बालक्लबहरूले बाल अधिकारसम्बन्धी चेतनामुलक कार्यहरू गरिरहेका छन् । बालक्लबहरूले संचालन गरेका कार्यक्रमहरूमा (१) जन्मदर्ता प्रचारात्मक अभियान, (२) विद्यालय भर्ना अभियान, (३) बालश्रम न्यूनीकरण कार्यक्रम, (४) बालसहभागिता अभिवृद्धि कार्यक्रम, (५) बालबालिकालाई प्रदान गरिने खोप प्रचार कार्यक्रम, (६) निशुल्क शिक्षा प्रचारात्मक र प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रम, (७) भयरहित वातावरणमा शिक्षा पाउने अधिकारबारे प्रचारप्रसार, (८) वातावरणीय सुधार कार्यक्रम, (९) अभिभावक चेतनाशिक्षा कार्यक्रम र (१०) बालविवाह उन्मुलन सम्बन्धी प्रचारात्मक कार्यक्रम प्रमुख रहेका छन् । नगरमा भएका बालक्लबहरू विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १६३: बालक्लबको विवरण

बालक्लबको कुल संख्या	समुदायमा आधारित बालक्लबहरू			समुदायमा आधारित बालक्लबहरू			
	बालिका	बालक	जम्मा	बालक्लबको कुल संख्या	बालिका	बालक	जम्मा
१	६	८	१४	१३	२१	३१	५२

स्रोत : नगरपालिका महिला तथा बालबालिका शाखा, २०७४

७.३.३ बाल सञ्जालको अवस्था

तालिका नं. १६४: बाल सञ्जालको अवस्था

वडा नं.	बाल सञ्जालको विवरण	सदस्य संख्या					जम्मा
		लैङ्गिक आधार		सामाजिक आधार			
		बालक	बालिका	दलित	जनजाती	अन्य	
१	१	४	९	१	१	८	४
२	१	६	५	१	१	१	९
३	१	४	५	१	१	२	६
४	१	६	७	३	३	४	६
५	१	१५	१२	८	८	१४	५
६	१	६	८	३	३	२	८
७	१	१०	९	२	२	११	८
८	१	१२	८	२	२	१२	६
९	१	६	९	४	४	८	३
१०	१	१०	८	६	६	७	५
११	१	७	७	२	२	९	३
जम्मा	११	४१	४३	२९	२९	२६	१७३

स्रोत : नगरपालिका महिला तथा बालबालिका शाखा, २०७४

७.३.४ परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण

तालिका नं. १६५: परिवार बिहिन बालबालिकाहरूको विवरण

विवरण	बालिका	बालक	जम्मा	कैफियत
परिवारिक संरक्षणविहीन बालबालिकाको कुल सङ्ख्या	परिवार बिहिन बालबालिकाहरू नगरपालिका भित्र नभएको			
परिवारमा वयस्क व्यक्ति नभइ बालबालिका मात्र भएको अवस्थामा रहेका बालबालिका				
आफन्तको संरक्षणमा रहेका बालबालिका				
संस्थागत संरक्षणमा रहेका बालबालिका				

विवरण	बालिका	बालक	जम्मा	कैफियत
सडक बालबालिका	परिवार बिहिन बालबालिकाहरू नगरपालिका भित्र नभएको			
जेलमा रहेका				
हिंसारयातना पीडित				
अलपत्र वा वेवारिसे अवस्थामा फेला परेका				
बेचबिखनमा परेका बालबालिका				

स्रोत : नगरपालिका महिला तथा बालबालिका शाखा, २०७४

७.३.५ बालश्रमको अवस्था

आधारवर्ष २०१५ मा जोखिमपूर्ण अवस्थामा कार्यरत बालबालिकाको ३० प्रतिशत रहेकोमा सन् २०३० सम्म सुन्यमा झार्ने लक्ष्य लिइएको छ (SDG-8)।

बालबालिकालाई सामाजिक वा आर्थिक लाभका लागि श्रममा संलग्न गराउनु बालश्रम हो। नेपालमा कानूनले बालबालिकाको उमेरका आधारमा स्वीकार्य र अस्वीकार्य कामहरू तोकेको छ। १३ वर्ष उमेर नपुगेका बालबालिकाहरूलाई श्रमिकका रूपमा काममा लगाउन हुँदैन भने १४ वर्षदेखि १५ वर्षसम्मकालाई खासखास क्षेत्रको हलुका र विशेष सुविधाका काममा लगाउन पाइन्छ। कुनै पनि बालबालिकालाई जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइँदैन। तथापी सुरक्षित वातावरणमा नयाँ-नयाँ कुरा सिक्ने, जान्ने, पढ्ने, बुझ्ने उमेरमा नेपालका धेरै बालबालिकाहरू बालश्रमिकका रूपमा काम गर्न बाध्य छन्। आफ्ना बालापनलाई कडा श्रमसँग साटिरहेका छन्। काम गर्नु पर्नाले शिक्षाबाट बञ्चित हुनुदेखि शोषण र दुर्व्यवहारबाट धेरै बालबालिका पिडित भएका छन्। नेपालमा बालश्रमका बारेमा विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूमा साना-ठुला अध्ययन भए तापनि आवधिक, एकिकृत, आधिकारिक तथ्याङ्क तथा जानकारीको भने अभाव छ। बालश्रम नेपाली बालबालिकाको एक दुःखद यथार्थ हो।

बालबालिकालाई श्रममा लगाइनु बालअधिकार विपरित कार्य हो। यसैगरी नेपालले राज्य पक्षका रूपमा अनुमोदन गरिसकेको संयुक्त राष्ट्रसंघका बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि, १९८९, अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठनको रोजगारीको न्यूनतम उमेर सम्बन्धी महासन्धी नं १३८ तथा निकृष्ट प्रकारको बालश्रम सम्बन्धी महासन्धी नं. १८२ तथा सिफारिश नं १९० ले पनि राज्यलाई बालश्रमविरुद्ध थप उत्तरदायित्व बहन गर्न प्रेरित गरेको छ।

७.३.६ महिला सम्बन्धी विवरण

कुल जनसङ्ख्याको आधा हिस्सा भन्दा बढी ओगटेका महिलाहरू अझै पनि देश विकासको मुल प्रवाहमा उल्लेखनीयरूपमा आउन सकेका छैनन्। महिला सहभागिता, सशक्तिकरण तथा विभिन्न कार्यक्रमहरू पछिल्लो समयमा हुँदै आए पनि समान सहभागिता र लैङ्गिक समता भने कायम हुन सकेको देखिँदैन। यसको कारण समाजमा व्याप्त असमान शक्ति सम्बन्ध, पितृसत्तात्मक सोच तथा सामाजिक संरचना आदि रहेका छन् जसको फलस्वरूप महिलाहरू आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, राजनैतिक र शैक्षिकरूपमा अझै पनि तुलनात्मकरूपमा पछाडी परेको देखिन्छ।

विकासमा महिलाहरूको समानुपातिक र सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्न उनीहरूको आर्थिक र सामाजिक जीवनस्तर अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ अभियानका रूपमा आ.व.२०३८/०३९ देखि ५ जिल्लाबाट सुरु भएको महिला विकास कार्यक्रम हाल नेपालको ७५ जिल्लामा विस्तार भएको छ। महिला विकास कार्यक्रम महिला विकास र सशक्तिकरणको लागि एउटा महत्वपूर्ण प्रयास हो। ग्रामीण विपन्न महिलाहरूलाई समूह, समिति, संस्थामा संगठित गराई जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास गरी सामाजिक तथा आर्थिकरूपमा सशक्त बनाउन, सामाजिक विभेद र लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध जागरुकता बढाउन यस कार्यक्रमले प्रमुख भूमिका निर्वाह गर्दै आईरहेको छ।

महिला हक, अधिकार र शसक्तिकरणका लागि विभिन्न गैर सरकारी संघ संस्था तथा सरकारी निकायहरूबाट कामहरू शसक्त रूपमा भईरहेको छ जसअनुसार लैंगिक शसक्तिकरण सूचक (GEM)मा नेपालको स्कोर ०.५७ (२०१५) रहेकोमा सन् २०३० सम्म ०.६९ मा वृद्धि गर्ने र लैंगिक असमानता सूचक (GII) ०.४९ (२०१५)बाट सन् २०३० सम्म ०.००५ मा झार्ने मुख्य योजना रहेको छ।नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ३८ ले देहाय बमोजिमको महिलाको हक सुनिश्चित गरेको छ।

- ✓ प्रत्येक महिलालाई लैंगिक भेदभाव विना समान वंशीय हक हुनेछ।
- ✓ प्रत्येक महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी हक हुनेछ।
- ✓ महिला विरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमको हिंसाजन्य कार्य वा शोषण गरिने छैन। त्यस्तो कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुनेछ, र पीडितलाई कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ।
- ✓ राज्यका सबै निकायमा महिलालाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागी हुने हक हुनेछ।
- ✓ महिलालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदका आधारमा विशेष अवसर प्राप्त गर्ने हक हुनेछ।
- ✓ सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिलामा दम्पतीको समान हक हुनेछ।

विशेषगरी गर्भवती महिलाहरूको निःशुल्क वा न्यूनतम शुल्कमा स्वास्थ्य परिक्षण गर्न तथा महिलाहरूमा देखिने स्तन क्यान्सर र पाठेघर क्यान्सरको अग्रिम पहिचान र न्यूनिकरणका लागि विशेष पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ। जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय एवं अन्य सम्बद्ध स्वास्थ्य संस्थाहरूसँग समन्वय गरी मातृशिशु स्वास्थ्य तथा क्षयरोग नियन्त्रणका क्षेत्रमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि स्थायित्व, वृत्तिविकास तथा पुनर्ताजगि जस्ता कार्यक्रम ल्याई महिलाहरूका लागि लघु उद्यम व्यवसाय तालिम प्रदान गरी उद्यम व्यवसाय मार्फत आर्थिक रूपमा सबल बनाउनु पर्ने देखिन्छ। आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा सांस्कृतिक शसक्तिकरण गर्दै नगर विकासमा महिलाहरूको समान सहभागिता गराउन उनीहरूलाई थप प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ। सामाजिक क्षेत्रमा उदाहरणीय कार्य गर्ने आमा समूह, टोल विकास संस्था, महिला समन्वय समिति तथा महिला सम्बन्धी संघसंस्थालाई संस्थागत विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ। महिला तथा बालबालिकाका लागि सामुदायिक कार्यप्रक्रियालाई वडाहरूमा विस्तार गर्ने तथा सामाजिक परिचालन प्रवर्द्धन कार्यलाई निरन्तरता दिई लक्षित समूहतर्फ सबै समूह र वर्गको सहभागिता हुने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरि समावेशी अवधारणा अनुरूप स्थानीय शासन र विकासमा महिलाको संलग्नता वृद्धि गर्न विभिन्न क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू ल्याउनुपर्ने देखिन्छ।

७.३.७ महिला हिंसा सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १६६: महिला हिंसा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	घरेलु हिंसाबाट पिडित	१२	
२	सौता रहेको	६	
३	वेचविखनमा परेको		तथ्याङ्क नभएको
४	श्रीमान्बाट पिडित/पिटिएका		तथ्याङ्क नभएको
५	द्वन्दबाट पिडित		तथ्याङ्क नभएको
६	सामाजिक कुरिती लगाईएका	७	
	जम्मा	२५	

महिला तथा बालबालिका वेचविखन सन् २०१५ मा १६९७ जना रहेकोमा २०३० सम्म ३२५ मा झार्ने लक्ष्य रहेको (SDG-5)

स्रोत इलाका प्रहरी कार्यालय, बेलवारी, २०७४

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | १९५

७.३.८ आमा समूहको विवरण

तालिका नं. १६७: आमा समूहको विवरण

क्र.सं.	आमा समूहको नाम	ठेगाना (बडा नं. सहित)	सदस्य संख्या	कैफियत
१	बेलवारी १ आमा समूह	बेलवारी १	१३	
२	बेलवारी २ आमा समूह	बेलवारी २	११	
३	बेलवारी १ आमा समूह	बेलवारी १	१४	
४	बेलवारी ३ आमा समूह	बेलवारी ३	१३	
५	बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	११	
६	बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१५	
७	बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१३	
८	बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१२	
९	बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१९	
१०	सुनाखरी आमा समूह	बेलवारी ५	२६	
११	बेलवारी ५ आमा समूह	बेलवारी ५	२५	

स्रोत : नगरपालिका महिला तथा बालबालिका शाखा, २०७४

७.३.९ महिला सहकारी संस्था

तालिका नं. १६८: महिला सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या	शेयर पुँजी
१	दीपज्योति नारी विकास तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	बेलवारी २	२०२१	४००५७७१०
२	कसेनी महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	बेलवारी ५	१९६	५६५८९८
३	परिश्रमी सामाजिक उधमी महिला बचत तथा सहकारी संस्था लि.	बेलवारी ७	२०२८	४४५७१५२
४	प्रसन्न नारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	बेलवारी ९	६१७	६६१४५८९
५	प्रतिभा महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	बेलवारी ९	२५	६६६९२
६	अधावधिक महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	निस्कृत		
७	मखमली महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.			

स्रोत : नगरपालिका महिला तथा बालबालिका शाखा, २०७४

७.४ खानेपानी तथा सरसफाई

७.४.१ नगरपालिका भित्र सञ्चालित खानेपानीका सार्वजनिक आयोजना एवम् निजी उद्योगसम्बन्धी विवरण

नगरपालिका स्वच्छ र सफा हुनुपर्छ। खानेपानी स्वच्छ जीवनको प्रमुख आधार हो। खानेपानी सुरक्षित नहुँदा विभिन्न दुषित तथा असुरक्षित पानीबाट लाग्ने रोगको जोखिम हुन्छ। खानेपानी सुरक्षित राख्न त्यस ठाउँको वातावरण पनि सफा र स्वच्छ रहनु पर्दछ। खानेपानीको लागि प्रयोग गरिएको स्रोतको आधारमा नगर तथा नगरपालिकाको स्वास्थ्य स्थिति निर्धारण गर्न सकिन्छ। सुरक्षित खानेपानीको प्रयोगबाट विभिन्न रोगको जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ। बेलवारी नगरपालिकाको खानेपानीको स्थिति बुझ्न तल नगरबासीहरूले खानेपानीमा प्रयोग गरेको स्रोतको विवरण देखाईएको छ।

तालिका नं. १६९: नगरपालिकामा रहेको खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खानेपानी आयोजना र उद्योगको नाम	ठेगाना	सञ्चालन	स्वामित्व	पानीको श्रोत	अवस्था	लाभान्वित परिवार संख्या	आयोजनाले समेटुने क्षेत्र
१	बेलवारी साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	बेलवारी ३	निर्वाचित उपभोक्ता समिति	सार्वजनिक	डिप बोरिङ	राम्रो	१२५०	१, २ र ३

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन वा सव डिभिजन कार्यालय, खानेपानी संस्थान, नगरपालिका, खानेपानी उपभोक्ता संस्था

७.४.२ नगरपालिकाभित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति, महसुल सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १७०: खानेपानी आयोजना, माग, आपूर्ति र महसुल सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	खानेपानी आयोजनाको नाम	दैनिक माग	दैनिक आपूर्ति	महसुल दर		आयोजना लागत	मासिक आम्दानी	मासिक खर्च	मासिक बचत
				मासिक न्यूनतम रू.	न्यूनतममा थप घन मिटरको दरले				
१	बेलवारी साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	-	९,००,००० लि.	रू.१५०	१५०१०,००० लि.	८४,००,०००	२,३३,१६९.२५	२,०५,७७२	२७,३९९

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन वा सव डिभिजन कार्यालय-१, खानेपानी संस्थान -२, नगरपालिका-३, खानेपानी उपभोक्ता संस्था-४

७.४.३ खानेपानी आयोजनाबाट उपलब्ध हुने पानीको गुणस्तर सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १७१: खानेपानी आयोजनाबाट उपलब्ध हुने पानीको गुणस्तर सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	आयोजनाहरूको नाम	भौतिक गुणस्तर	रसायनिक गुणस्तर	जैविक गुणस्तर
१	बेलवारी साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	राम्रो	राम्रो	राम्रो

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन वा सव डिभिजन कार्यालय, खानेपानी संस्थान, नगरपालिका, खानेपानी उपभोक्ता संस्था

७.४.४ खानेपानीको संभावित श्रोतहरू

तालिका नं. १७२: खानेपानीका संभावित श्रोतहरू

क्र.सं.	खानेपानीको स्रोतहरू	ठेगाना	लाभान्वित हुने क्षेत्र
१	भूमिगत	बेलवारी-१, नक्सलवारी	बेलवारी वाड नं १, २, ३ र ४

स्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन वा सव डिभिजन कार्यालय, खानेपानी संस्थान, नगरपालिका, खानेपानी उपभोक्ता संस्था

७.४.५ खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण

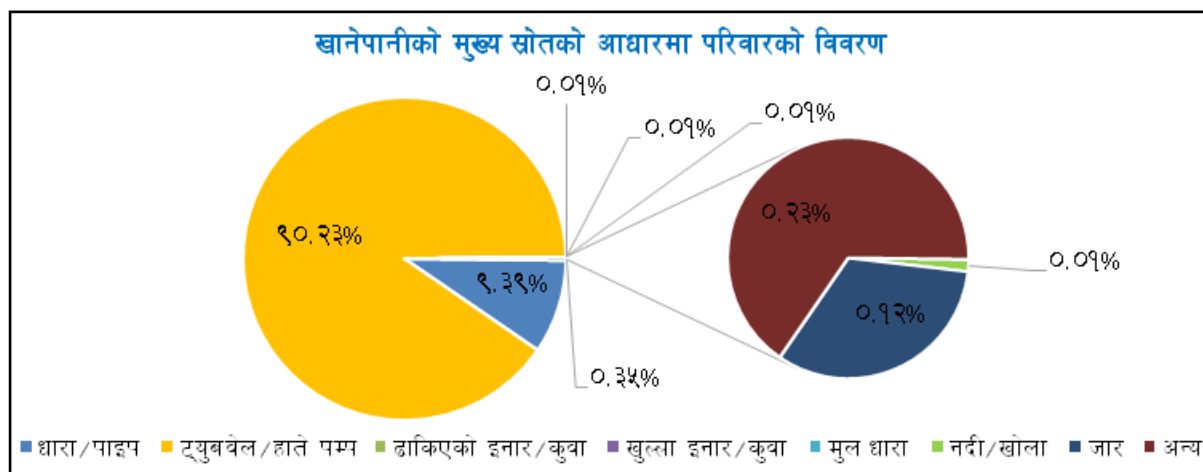
यस नगरपालिकामा रहेका १७,२२४ परिवारहरू मध्ये ट्युबवले/हातेपम्पबाट पानी पिउने परिवारको संख्या १५,५४१ अर्थात् ९०.२३ प्रतिशत भएकाले सामान्यतया सबैजसो घरपरिवारले ट्युबवले/हातेपम्पबाट पानी

पिउने गर्दछन् भन्दा हुने देखिन्छ। दोस्रोमा धारा तथा पाइपको स्रोतबाट पानी पिउने परिवारको संख्या १,६१८ अर्थात् ९.३९ प्रतिशत रहेका छन्। अन्य स्रोत प्रयोग गर्नेको संख्या नगन्य रहेको छ। पानीको जुनसुकै स्रोत प्रयोग गरेतापनि पिउने पानी पूर्णरूपमा शुद्ध र पिउन योग्य भएको एकिकन गर्न शुद्धिकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्ने देखाउँछ। यसो गर्दा पानी जन्य रोगहरूबाट बच्न सकिन्छ। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १७३: खानेपानीको स्रोतको आधारमा परिवारको विवरण

बडा नं.	धारा/पाइप	ट्युबवेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुल्ला इनार/कुवा	मुल धारा	नदी/खोला	जार	अन्य	जम्मा
१	६१७	१,१६९	१	१		१	३	१	१,७९३
२	२७८	१,३१६			१		४	१	१,६००
३	५२८	८८१		१			१२	१	१,४२३
४	२२	१,८१३						२	१,८३७
५	१३	१,३९५							१,४०८
६	६	९६०						१	९६७
७	११	१,१८२						१	१,१९४
८	१६	१,६६०					१	२	१,६७९
९	७०	१,९८३						७	२,०६०
१०	५५	१,३२१						२	१,३७८
११	२	१,८६१						२२	१,८८५
जम्मा	१,६१८	१५,५४१	१	२	१	१	२०	४०	१७,२२४
प्रतिशत	९.३९	९०.२३	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.१२	०.२३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

Sustainable Development Goals Status & Roadmap: २०१६ - २०३० का अनुसार (SDG- 6) आधार वर्ष २०१५ मा सुरक्षित पिउने पानी उपभोग गर्ने जनसंख्या १५% मात्र देखिन्छ। दिगो विकास लक्ष्य अनुगमन ढाँचा समेत उल्लेख भएको उक्त दस्तावेज अनुसार यो जनसंख्या क्रमश वृद्धि गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। जस अनुसार २०१९ मा ३५%, २०२२ मा ५०%, २०५५ मा ६५% हुँदै सन् २०३० सम्म सुरक्षित पिउने पानी प्रयोग कर्ता कुल जनसंख्याको ९०% हुने महत्वाकांक्षी लक्ष्य राखिएको छ। उक्त राष्ट्रिय लक्ष्य प्राप्तमा टेवा पुऱ्याउन तथा आमरूपमा जनस्वास्थ्यमा सुधार गर्न पानी प्रयोग गर्दा पानीको उपयुक्तताको परीक्षण र सुरक्षाको उपायहरूबारे व्यापक जनजागरण फैलाउनु पर्ने देखिन्छ।

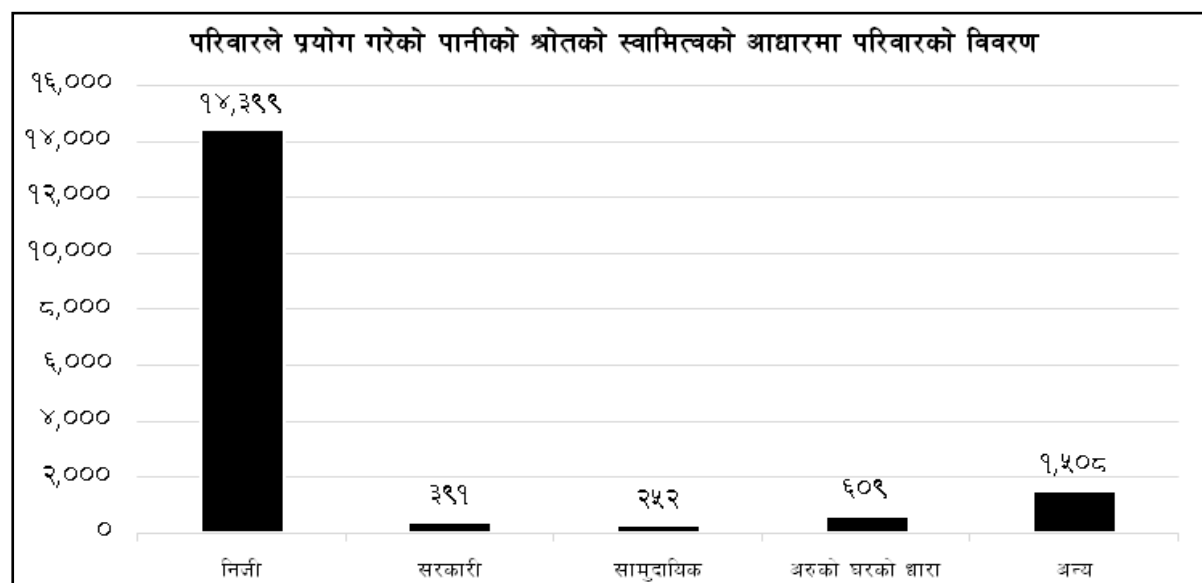
७.४.६ परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकामा रहेका १७२२४ घरपरिवारहरू मध्ये १७,१५९ परिवारहरूले ट्युबवेल/हाते पम्प तथा धारा/पाइपको पानी प्रयोग गरेको देखिन्छ। जसमध्ये १४,३९९ अर्थात् ८३.९२ प्रतिशत घरपरिवारको पानीको स्रोत निजी रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ भने अरुको धारा वा पानीको स्रोत प्रयोग गर्ने ६०९ अर्थात् ३.५५ प्रतिशत, सरकारी/सार्वजनिक स्रोत प्रयोग गर्ने ३९१ अर्थात् २.२८ प्रतिशत, सामुदायिक स्रोत प्रयोग गर्ने २५२ अर्थात् १.४७ प्रतिशत र अन्यमा १,५०८ अर्थात् ८.७९ प्रतिशत रहेका छन्। परिवारलाई आवश्यक पर्ने पानी जस्तो आधारभूत आवश्यकताको स्रोत निजी स्वामित्वमा हुनु राम्रो भएतापनि पानीको उपलब्धताको स्थिति र गुणस्तरले परिवारको स्वास्थ्य र गुणस्तरीय जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्दछ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १७४: परिवारले प्रयोग गरेको पानीको स्रोतको स्वामित्वको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	निजी	सरकारी	सामुदायिक	अरुको घरको धारा	अन्य	जम्मा
१	१,६६३	२४	७	९२		१,७८६
२	१,४९२	१४	१३	७४	१	१,५९४
३	१,३०३	१५		४२	४९	१,४०९
४	१,५७१	७	८	९१	१५८	१,८३५
५	८५२	७०	१०७	५३	३२६	१,४०८
६	६१४	५२	४४	१७	२३९	९६६
७	१,०३१	६६	१७	६३	१६	१,१९३
८	१,५५०	६०	१७	४९		१,६७६
९	१,९२२	५८	३०	३२	११	२,०५३
१०	१,१३०	२१	६	५७	१६२	१,३७६
११	१,२७१	४	३	३९	५४६	१,८६३
जम्मा	१४,३९९	३९१	२५२	६०९	१,५०८	१७,१५९
प्रतिशत	८३.९२	२.२८	१.४७	३.५५	८.७९	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

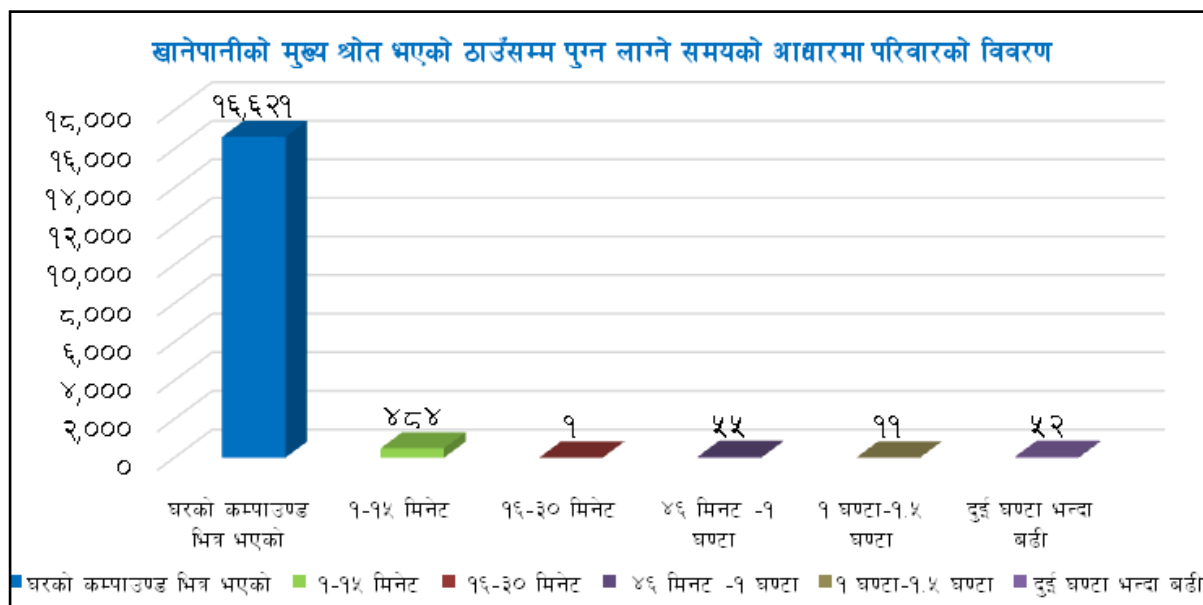
७.४.७ खानेपानीको मुख्य श्रोत भएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा परिवारको विवरण

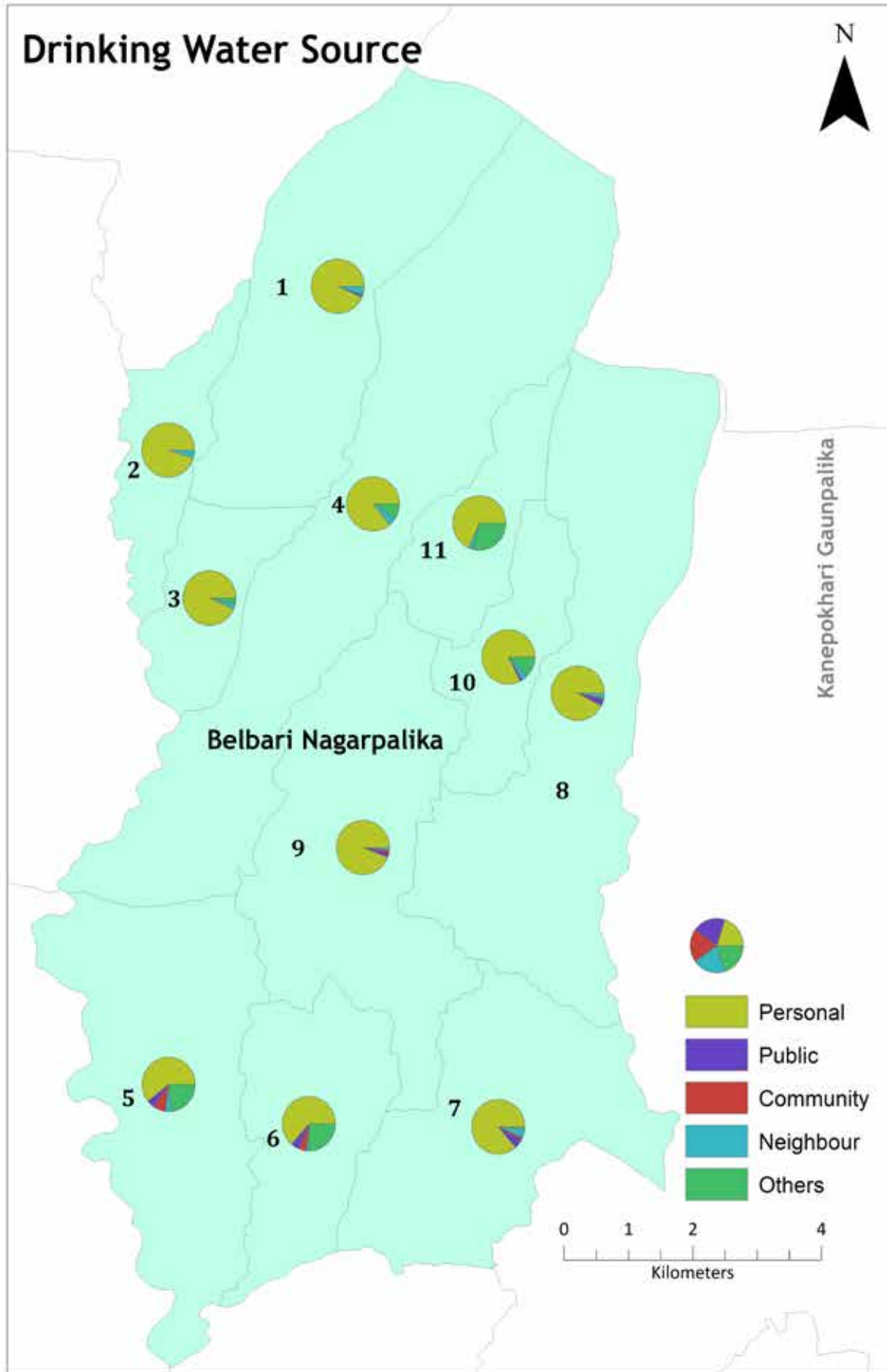
नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ परिवारहरू मध्ये १६,६२१ अर्थात् ९६.५० प्रतिशत घर परिवारहरूका पानीको श्रोत आफ्नै घर परिसर भित्र रहेको, ४८४ अर्थात् २.८१ प्रतिशत परिवारहरूले १ देखि १५ मिनेट टाढाको श्रोतहरूबाट पिउने पानी ल्याउने गरेको पाइयो भने बाँकीले सो भन्दा बढी टाढाको श्रोतहरूबाट पिउने पानी ल्याउने गरेको देखिन्छ। तराई क्षेत्रको नगरपालिका भएकाले सबैजसो परिवारहरूमा पिउने पानीको श्रोत र त्यसको सुगमतामा सहज भएको देखिनुको साथै नगरपालिकामा पानीको निर्मलीकरण गरेर पिउनुपर्ने विषयलाई गम्भिरताका साथ लिनुपर्ने देखिन्छ। वडागत पूर्ण विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १७५: खानेपानीको मुख्य श्रोत भएको ठाउँसम्म पुग्न लाग्ने समयको आधारमा परिवारको वितरण

वडा नं.	घरको कम्पाउण्ड भित्र भएको	१-१५ मिनेट	१६-३० मिनेट	४६ मिनेट -१ घण्टा	१ घण्टा-१.५ घण्टा	दुई घण्टा भन्दा बढी	जम्मा	औषतसमय (मिनेटमा)
१	१,५७४	२१८		१			१,७९३	०.२३
२	१,५३०	१४	१	५४	१		१,६००	२.०९
३	१,४०५	१५			१	२	१,४२३	०.५४
४	१,८२१	१४				२	१,८३७	०.३६
५	१,२३७	१२८			३	४०	१,४०८	६.८३
६	९४६	१९			२		९६७	०.१९
७	१,१६४	२९				१	१,१९४	०.३८
८	१,६६०	१५			१	३	१,६७९	०.६२
९	२,०५७	१			१	१	२,०६०	०.१५
१०	१,३४७	२८			२	१	१,३७८	०.३०
११	१,८८०	३				२	१,८८५	०.३२
जम्मा	१६,६२१	४८४	१	५५	११	५२	१७,२२४	१.०३
प्रतिशत	९६.५०	२.८१	०.०१	०.३२	०.०६	०.३०	१००.००	

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नक्सा स्रोत:भूमि सूचना र अभिलेख विभाग, तथ्याङ्क स्रोत: घरघुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

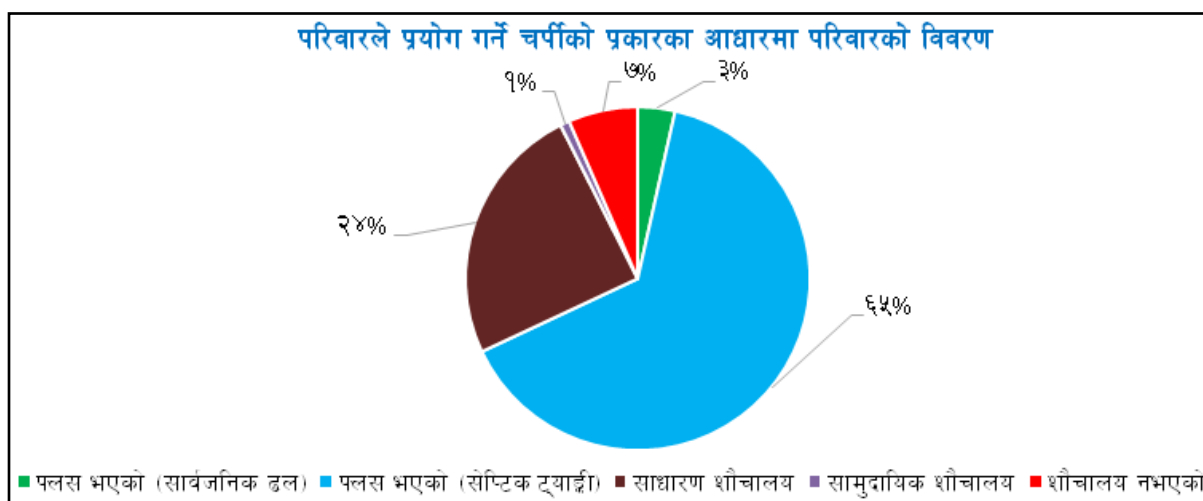
७.४.८ शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

तालिका नं. १७६: शौचालय प्रयोगको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	फलस भएको (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेप्टिक ट्याङ्की)	साधारण शौचालय	सामुदायिक शौचालय	शौचालय नभएको	जम्मा
१	२०५	१,२४५	२६६	९	६८	१,७९३
२	५७	१,११२	३९०	१२	२९	१,६००
३	६	१,१३७	२४६	८	२६	१,४२३
४	४	१,२०१	४२६	५०	१५६	१,८३७
५	८	६४५	४९३	१८	२४४	१,४०८
६	२	८०९	३९	५	११२	९६७
७	६	६६९	४५५	१५	४९	१,१९४
८	१	८७४	५९१	९	२०४	१,६७९
९	२६०	१,०३७	६२३	१६	१२४	२,०६०
१०	४१	८८२	३७७	६	७२	१,३७८
११	१३	१,५०६	३१८	२	४६	१,८८५
जम्मा	६०३	११,११७	४,२२४	१५०	१,१३०	१७,२२४
प्रतिशत	३.५०	६४.५४	२४.५२	०.८७	६.५६	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवार १७,२२४ मध्ये ११,११७ अर्थात् ६४.५४ प्रतिशत परिवारहरूले फलस सहितको सेप्टिक ट्याङ्क भएको शौचालय, ४,२२४ अर्थात् २४.५२ प्रतिशतले साधारण शौचालयको प्रयोग गर्ने गरेको पाइयो । त्यसैगरी ६०३ अर्थात् ३.५० प्रतिशतले साधारण फलस भएको सार्वजनिक ढल प्रयोग गरेको र ५० अर्थात् ०.८७ प्रतिशतले सामुदायिक शौचालय प्रयोग गरेको देखिन्छ भने १,१३० अर्थात् ६.५६ प्रतिशतले घरपरिवारहरूले भने शौचालयको प्रयोग नै नगरेको पाइयो । साधारण शौचालय प्रयोग गर्नेको संख्या ४,२२४ र १,१३० घरपरिवारहरूले शौचालयको प्रयोग नै नगर्नु व्यक्तिगत तथा सामुदायिक स्वास्थ्यका हिसाबले जोखिम रहेको देखाउँछ । सानो संख्याले मात्र खुल्ला स्थानमा दिसापिसाब गर्दा समेत समुदायको ठूलो हिस्साको जनस्वास्थ्य प्राणघातक संक्रामक रोगहरूको जोखिममा पर्ने हुँदा शौचालय प्रयोगलाई अनिवार्य गर्ने र शौचालयको गुणस्तर सुधारमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

७.४.९ सार्वजनिक शौचालय सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १७७: सार्वजनिक शौचालयको विवरण

वडा नं.	स्थान	कच्ची संख्या	पक्की संख्या	कैफियत
१.	हाट बजार क्षेत्र	-	१	प्रयोगमा छ
२.	छैन	-	०	शौचालय नभएको
३.	पशु बजार क्षेत्र	-	२	प्रयोगमा नआएको
४.	छैन	-	०	शौचालय नभएको
५.	शानि हाट क्षेत्र	-	१	प्रयोगमा छ
६.	छैन	-	०	शौचालय नभएको
७.	बाहुनी बजार	-	१	प्रयोगमा छ
८.	छैन	-	०	छैन
९.	डांगीहाट बजार	-	१	प्रयोगमा छ
१०.	छैन	-	०	शौचालय नभएको
११.	लक्ष्मीमार्ग चौक	-	१	प्रयोगमा छ

स्रोत: नगरपालिका, खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन/सब डिभिजन कार्यालय, खानेपानी उपभोक्ता संस्था, खानेपानी तथा सरसफाई विभाग

७.५ सामाजिक सुरक्षा भत्ता

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्था बमोजिम यस नगरपालिकामा विभिन्न श्रेणीका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्रदान गरीएको छ। जसको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १७८: विगत १२ महिनामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	जेष्ठ नागरिक	एकल महिला	अपाङ्गता भएका	अल्पसंख्यक जातजाति	बाल सुरक्षा	वृद्ध भत्ता	अन्य	सामाजिक सुरक्षा नपाएका	जम्मा
१	१५९	१७८	२३	१७	१५		१	२३	४१६
२	१८२	१५२	३७	६	१४	९	६	१५	४२१
३	१५१	८७	१७	१	१	२	७	२४	२९०
४	२४९	१५२	३३		२०	११	१४	१९	४९८
५	१५७	१८६	१९		१	१	५	२	३७१
६	९५	८६	१४			१९	१,०९०	३	१,३०७
७	१०३	१२६	२३	१	३६	६	७	२०	३२२
८	१८६	१२५	१५			३		११	३४०
९	२२५	२०३	२५			१	४	२४	४८२
१०	१११	८१	८			२९	७	७	२४३
११	२६८	३२	३२		१२	२	५५	२	४०३
जम्मा	१,८८६	१,४०८	२४६	२५	९९	८३	१,१९६	१५०	५,०९३
प्रतिशत	३७.०३	२७.६५	४.८३	०.४९	१.९४	१.६३	२३.४८	२.९५	१००.००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७५

७.६ अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण (बहुउत्तरमा आधारित)

नगरपालिकाका सम्पूर्ण परिवारहरूलाई तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको अपराधिक घटनाबाट पिडित हुनु हन्छ भनी सोधिएको बहुउत्तर आउने प्रश्नमा १७,२२४ परिवारले यस सम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा बढी चोरीबाट पिडित भएको परिवार संख्या ६४, दोस्रोमा आफ्नो परिवारको सदस्य बेपता भएको परिवारको संख्या ३० र तेस्रोमा बलात्कारबाट पिडित भएका परिवार संख्या २४ रहेका छन्। यस बाहेक हत्या, धम्की, बालबच्चा बेचबिखन, अपहरण र अन्य अपराधिक घटनाबाट पिडित हुनेहरूको संख्या पनि रहेको देखिन्छ। सुरक्षाको प्रत्याभुति देशको संविधानमा सुनिश्चित हुन्छ। संविधानमा उल्लेख भए अनुरूप राज्यले नागरिकलाई सुरक्षित आभास गराउन सक्नु पर्दछ। हरेक राष्ट्रका नागरिकहरूलाई नागरिक सुरक्षा प्रदान गर्नु राज्यको दायित्व हो। यसलाई चुस्त बनाउन समुदाय र नागरिक समाजको पनि त्यतिकै महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। तसर्थ नगरपालिकामा हुने यस प्रकारका अपराधिक घटनाहरूको छानविन तथा घटनाबाट पिडित परिवारहरूको लागि नगरपालिकाले विशेष व्यवस्था गर्नु नगरपालिकाको कांठमा रहन्छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १७९: अपराधिक घटनाबाट पिडित भएको परिवारको विवरण

वडा नं.	हत्या	बलात्कार	अपहरण	धम्की	चोरी	डकैती	बालबच्चा बेचबिखन	बेपता नागरिक	अन्य	कुनै पनि नतिविधि नभएको	जम्मा
१			१	२	१			२	६	१,७८२	१,७९३
२		१				१		५	३	१,५९०	१,६००
३	३	२	२		८			१	२	१,४१०	१,४२३
४	१				१६	८	३	३	४	१,८१०	१,८३७
५	३	२	१	१	९	५				१,३९६	१,४०८
६				३	१		१	४	५	९५४	९६७
७							१	३	१	१,१८९	१,१९४
८	१				६	१		३		१,६६९	१,६७९
९	७	१५	२	९	१४	६		३	५	२,०१०	२,०६०
१०	७	४	४		८			२	३	१,३५८	१,३७८
११	१				१	१		४		१,८७९	१,८८५
जम्मा	२३	२४	१०	१५	६४	२२	५	३०	२९	१७,०४२	१७,२२४
प्रतिशत	०.१३	०.१४	०.०६	०.०९	०.३७	०.१३	०.०३	०.१७	०.१७	९८.९४	१००.००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

७.७ अपाङ्गताको विवरण

शरीरका अङ्गहरू र शारीरिक प्रणालीमा भएको समस्याका कारण भौतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक वातावरणका साथै सञ्चार समेतबाट सिर्जना भएको अवरोध समेतले दैनिक क्रियाकलाप सामान्यरूपमा सञ्चालन गर्न एवं सामाजिक जीवनमा पूर्ण सहभागी हुन कठिनाई हुने अवस्थालाई अपाङ्गता भनिन्छ। खासगरी व्यक्तिहरूमा अपाङ्गता हुने कारण आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोगको कमी, ग्रामीण क्षेत्रमा मुख नधुने समस्याका कारण उत्पन्न Trachoma रोग, दुर्घटना, जन्मजात, प्राकृतिक प्रकोप, कुपोषण, स्वास्थ्य उपचार नपाएर, द्वन्द्व वा युद्ध वा विस्फोटक पदार्थको प्रयोग आदि देखिएका छन्। जसलाई घटाउन प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक दुवै कार्यहरू

२०४ | बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५

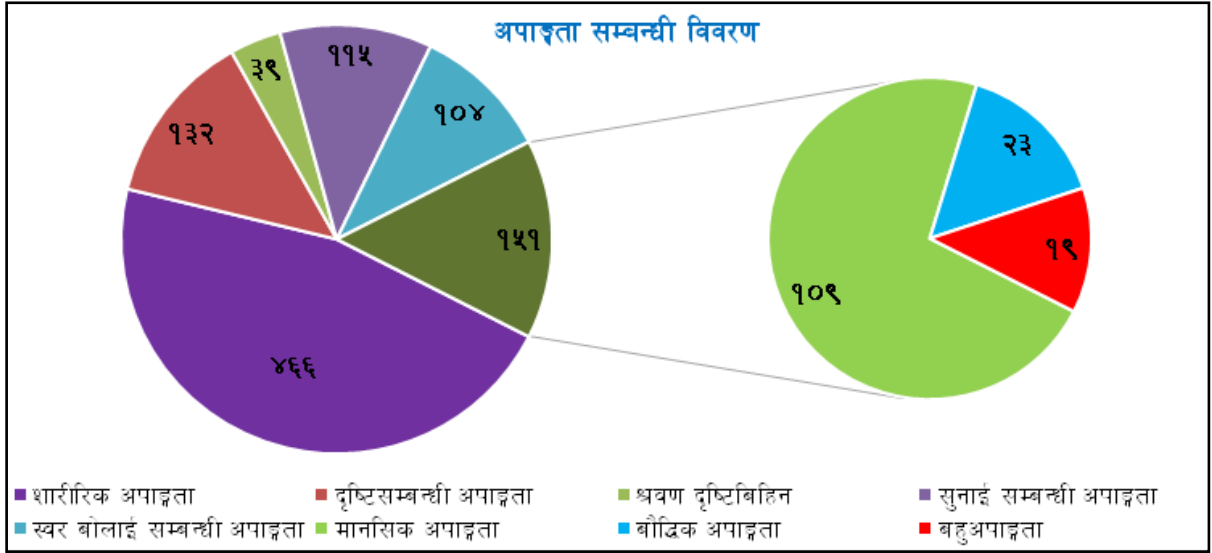
गरिनुपर्दछ। नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालबालिकाहरूको हक हित र अधिकारको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन र विकास गर्न १९ वटा क्षेत्रलाई समेटी अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण ऐन, २०३९ र अपाङ्गतासम्बन्धी कार्ययोजना, २०६३ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। त्यसै गरी २०६६ पुस १२ गते नेपालले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धी, २००६ लाई अनुमोदन गरेको छ। सरकारले अपाङ्गता परिचयपत्र विवरण निर्देशिकासमेत जारी गरी विवरण गरिरहेको छ। अपाङ्गता परिचयपत्र विवरण गर्नका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई अपाङ्गताका आधारमा शारिरीक अपाङ्गता, दृष्टिविहीन र न्युन दृष्टियुक्त, स्वरबोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता, सुस्त श्रवण र बहिरा, श्रवण दृष्टिविहिनता, मानसिक अपाङ्गता बौद्धिक अपाङ्गता, बहुअपाङ्गता गरी सात किसिमले र गाम्भीर्यताका आधारमा तह क (रातो रङको परिचयपत्र), तह ख (नीलो रङको परिचयपत्र), तह ग पहिलो रङको परिचयपत्र र तह घ (सेतो रङको परिचयपत्र) गरी चार तहमा विभक्त गरी परिचय पत्र विवरण गर्ने कार्य सुरु गरिएको छ। हालसम्म यो समुदायको सामाजिक आर्थिक अवस्थामा परिवर्तन ल्याउन केही सामान्य आयमुलक र सिपमुलक तालिमहरू सञ्चालन गरिएता पनि यिनीहरूको आत्मविश्वासलाई बढाउन र समुदायबाट हुने गरेको उपेक्षाबाट मुक्त राख्न स्थानीय स्रोत साधान र निकायहरूमा यो समुदायको पहुँच पुऱ्याउन विभिन्न कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने देखिन्छ।

परिवार तथ्याङ्क संकलनको विवरण अनुसार नगरपालिकामा रहेका कुल ६९,४९८ जनसंख्या मध्ये १.४५ प्रतिशत अर्थात् १००७ जनामा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको छ। जस मध्ये शारिरीक अपाङ्गता भएका सबैभन्दा बढी ४६६ जना, दृष्टिविहिन अपाङ्गता भएका १३२ जना, सुनाई सम्बन्धी अपाङ्गता भएका ११५ जना, मानसिक अपाङ्गता भएका १०९ जना, स्वर बोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता भएका १०४ जना, श्रवण दृष्टिविहिन सम्बन्धी अपाङ्गता भएका ३९ जना रहेका छन्। थप अपाङ्गता तथा वडागत अपाङ्गताको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १८०: अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	अपाङ्गता नभएको	शारिरीक अपाङ्गता	दृष्टिसम्बन्धी अपाङ्गता	श्रवण दृष्टिविहिन	सुनाई सम्बन्धी अपाङ्गता	स्वर बोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता	मानसिक अपाङ्गता	बौद्धिक अपाङ्गता	बहु अपाङ्गता	जम्मा
१	६,७९३	४३	१३	३	२३	१६	७	१०	१	६,९०९
२	६,२७७	४९	१४		७	९	९			६,३६५
३	५,६३२	३४	१८		९	८	१४	१	१	५,७९७
४	७,०६१	३८	४	४	११	१५	८	२	५	७,१४८
५	५,७९३	४२	१८	७	१७	७	१९	१	२	५,८२६
६	३,७३३	४२	२	१	६	३	७			३,७९४
७	४,७३३	३४	६	१	२	१५	४	१	५	४,८०१
८	७,११९	४८	१९	५	६	११	१२	५	१	७,२२६
९	८,३२७	५८	१४	७	५	६	६	१		८,४२४
१०	५,५३४	३२	९	७	१२	६	४	२		५,६०६
११	७,५६९	४६	१५	४	१७	८	१९		४	७,६८२
जम्मा	६८,४९१	४६६	१३२	३९	११५	१०४	१०९	२३	१९	६९,४९८
प्रतिशत	९८.५५	०.६७	०.१९	०.०६	०.१७	०.१५	०.१६	०.०३	०.०३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

७.८ व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण

नागरिकले आफ्नो व्यक्तिगत अधिकार उपयोग गर्न कानूनी प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्ने हुन्छ। नागरिकता, राहदानी वा अन्य परिचयपत्र लिन, रोजगारी वा उद्यम गर्न, विदेश जान निश्चित कानूनी प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्ने हुन्छ। जस पश्चात सरकारले प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउँछ। जन्म, मृत्यु, बसाई, सराई विवाह र सम्बन्ध विच्छेदजस्ता व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्नु पर्ने हुन्छ। संविधानले नागरिकलाई विभिन्न अधिकारको प्रत्याभूत गरेको छ। त्यसको प्रस्थान विन्दु भनेकै व्यक्तिगत घटना दर्ता हो। राष्ट्रिय तथ्याङ्क बनाउने यसको विश्वव्यापी मान्यता हो। कहाँ कति जन्मे, कतिको मृत्यु भयो कतिले बसाईसराई गरे, कतिको सम्बन्ध विच्छेद भयो भन्ने कुराको जानकारी राज्यले पाउनु पर्छ। यसको आधारमा सरकारले नीति बनाउने हुँदा व्यक्तिगत घटना दर्ताको लागी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु पर्ने देखिन्छ।

तालिका नं. १८१: व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक विवरण

वडा नं.	जन्म दर्ता			मृत्यु दर्ता			विवाह दर्ता	सम्बन्ध विच्छेद	बसाई सराई दर्ता		
	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष			दर्ता संख्या	आएको संख्या	गएको संख्या
१	१५०	७३	७७	४२	२१	२१	७०	-	३६	२६	१०
२	१४३	७८	६५	२४	८	१६	३४	-	४४	३२	१२
३	१०९	४८	६१	२०	७	१३	७६	-	२९	२३	६
४	१६६	९०	७६	३५	१६	१९	६३	-	३९	३१	८
५	१०३	२३	८०	२८	९	१९	८६	-	२६	१०	१६
६	५०	२५	२५	९	४	५	२३	-	२४	८	१६
७	१२१	१०४	११७	४९	२०	२९	६८	-	६३	३२	३१
८	२०६	९८	१०८	४२	१८	२४	८०	-	६	३	३
९	४४८	२५३	१९५	४९	१८	३१	१७४	-	७०	३७	३३
१०	२१३	९९	१११	३५	११	२४	५४	१	२९	१९	१०
११	१९५	८९	१०६	१८	७	११	५५	१	४२	२९	१३

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

माथिको तालिकामा नगरपालिकाको व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्थालाई देखाइएको छ। नगरमा आ.व. २०७३/७४ सालमा १९०४ जनाले जन्म दर्ता गराएका छन् भने २३० जनाको मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ। त्यसैगरी विवाह दर्ताको स्थिति हेर्दा नगरपालिकामा ५४० जनाको विवाह दर्ता भएको देखिन्छ। सो अवधिमा नगरपालिकामा सम्बन्ध विच्छेदको घटना दर्ता २ वटा भएको देखिन्छ। त्यसैगरी २६० परिवारको बसाई सराई दर्ता भएको देखिन्छ जसमध्ये आएको १३८ जना र गएको १२२ जना रहेको देखिन्छ।

७.९ फोहोरमैला तथा सरसफाई

नगरपालिकालाई सधैं सफा राखि वातावरण मैत्री घर, टोल, बस्ती, समाज बनाउने हेतुले राष्ट्रिय सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता प्रदान गर्दै आएको क्रममा वडा नागरिक मन्च, नागरिक सचेतना केन्द्र, टोल विकास संस्था, टोल सुधार समाज र विपद व्यवस्थापन समितिको अगुवाई र सहकार्यमा टोल तथा वडास्तरमा अभियानको रूपमा संचालन भएको पाइन्छ। ठूला शहरहरूमा जस्तो शहरीकरणको धेरै प्रभाव नभएको बेलवारी नगरपालिकामा क्रमश फोहर व्यवस्थापन जटिल बन्दै जान्छ तसर्थ दैनिक रूपमा घरबाट निस्किएको फोहोरलाई उचित व्यवस्थापन गर्न सकिएको खण्डमा फोहोर मैलाको व्यवस्थापन हुन्छ। जसले नगरका बासिन्दा लाई स्वस्थकर जीवन जिउन मद्दत गर्दछ। यस विषयमा नगरपालिकाले विशेष प्राथमिकताका साथ कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ।

७.९.१ फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १८२: फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	फोहोरमैला व्यवस्थापन	ल्यान्डफिल साईट (जग्गा) को व्यवस्था	कुहिने र नकुहिने फोहोरको बर्गिकरण
१	छ	छ	छ

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

७.९.२ स्वास्थ्य संस्थाको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

तालिका नं. १८३: स्वास्थ्य संस्थाको फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	हस्पिटल/हेल्थपोस्ट/ क्लिनिकहरूको नाम	हस्पिटलको फोहोर व्यवस्थापन			
		कुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	नकुहिने फोहोरको व्यवस्थापन	अन्य फोहोरहरूको व्यवस्थापन	फोहोर जलाउने व्यवस्थापन
१	बाहुनी प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ
२	डागिहाट स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ
३	कसेनी स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ
४	बेलवारी स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ
५	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	छ	छ	छ	छ
६	नोबेल सामुदायिक अस्पताल	छ	छ	छ	छ

स्रोत : क्षेत्रीय वा जिल्ला हस्पिटल, निजी हस्पिटल, हेल्थपोस्ट, मेडिकल क्लिनिक

७.९.३ घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण तालिका नं. १८४: घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने स्थानको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	घरमै लिन आउने	फोहर थुपार्ने ठाउँमा/क्यानमा	घर कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने	कम्पाउन्ड भित्र गाड्ने/थुपार्ने	नदी वा खोल्सामा	सडक/सार्वजनिक स्थलमा	कम्पोष्ट मल बनाउने	अन्य	जम्मा
१	३८०	२४९	९४१	१५५	५१	६	१०	१	१,७९३
२	१६७	१७०	१,०७५	१४९	३५		२	२	१,६००
३	२०२	४१	८७४	१९२	४९		६५		१,४२३
४	३	७६	१,०१६	१४८	२६०	१७	३१७		१,८३७
५		१८३	२६७	४४	८६	४	८२४		१,४०८
६	१	४११	३०३	९१	१४९		१२		९६७
७	१३	३२	२९०	२९२	४०४	१५	१४२	६	१,१९४
८	१६	४४	६९२	२४८	१११	४०	५२८		१,६७९
९	११	२३	१,१८०	११८	२१६	२७	४८४	१	२,०६०
१०	२१	२९५	९८२	५९	१८		२	१	१,३७८
११	५	३२५	१,१९१	३१	२२		३	३०८	१,८८५
जम्मा	८१९	१,८४९	८,८११	१,५२७	१,४०१	१०९	२,३८९	३१९	१७,२२४
प्रतिशत	४.७५	१०.७४	५१.१६	८.८७	८.१३	०.६३	१३.८७	१.८५	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

नगरपालिकामा रहेका कुल घरपरिवारहरू मध्ये ८,८११ अर्थात् ५१.१६ प्रतिशतले फोहर घरको कम्पाउन्ड भित्र बाल्ने गरेको, २,३८९ अर्थात् १३.८७ प्रतिशतले कम्पोष्ट मल बनाउने गरेको देखिन्छ। नगरपालिकामा रहेका १,८४९ अर्थात् १०.७४ प्रतिशतले फोहर थुपार्ने ठाउँमा/क्यानमा राखेका छन् भने १,५२७ अर्थात् ८.८७ प्रतिशतले कम्पाउन्ड भित्र गाड्ने/थुपार्ने गरेको पाइयो। ग्रामीण इलाका तथा कृषि मुख्य पेशाको रूपमा रहे पनि यहाँका न्यून अर्थात् १३.८७ प्रतिशत घरपरिवारले फोहरलाई कम्पोष्ट मलको रूपमा प्रयोग गरेको तथ्याङ्कले नगरपालिकामा कम्पोष्ट मल कृषि क्षेत्रको लागि फोहर व्यवस्थापनको उत्तम उपाय हो भन्ने कुरामा सचेतना कार्यक्रम नगरपालिकाले सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ। तर फोहरलाई कम्पोष्ट मलको रूपमा प्रयोग गर्नु उत्तम उपाय भएता पनि फोहरको प्रकृति अनुसार प्लाष्टिक जन्य तथा अन्य नसड्ने फोहरहरू खेतीयोग्य जमिनमा पर्ने जाँदा क्रमशः भू-प्रदुषण वृद्धि भई उत्पादकत्वमा ह्रास आउन सक्ने देखिन्छ। अर्कोतर्फ जलाउने, खोल्सामा फाल्ने साथै सार्वजनिक स्थलमा समेत फाल्ने कार्यहरूले प्रदुषण वृद्धि गराई जनस्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर गर्दछ। तसर्थ फोहरको उचित व्यवस्थापनमा समुदायलाई सचेत बनाउनुपर्ने देखिन्छ। वडागतरूपमा थप विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

७.९.४ ढल निकासको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

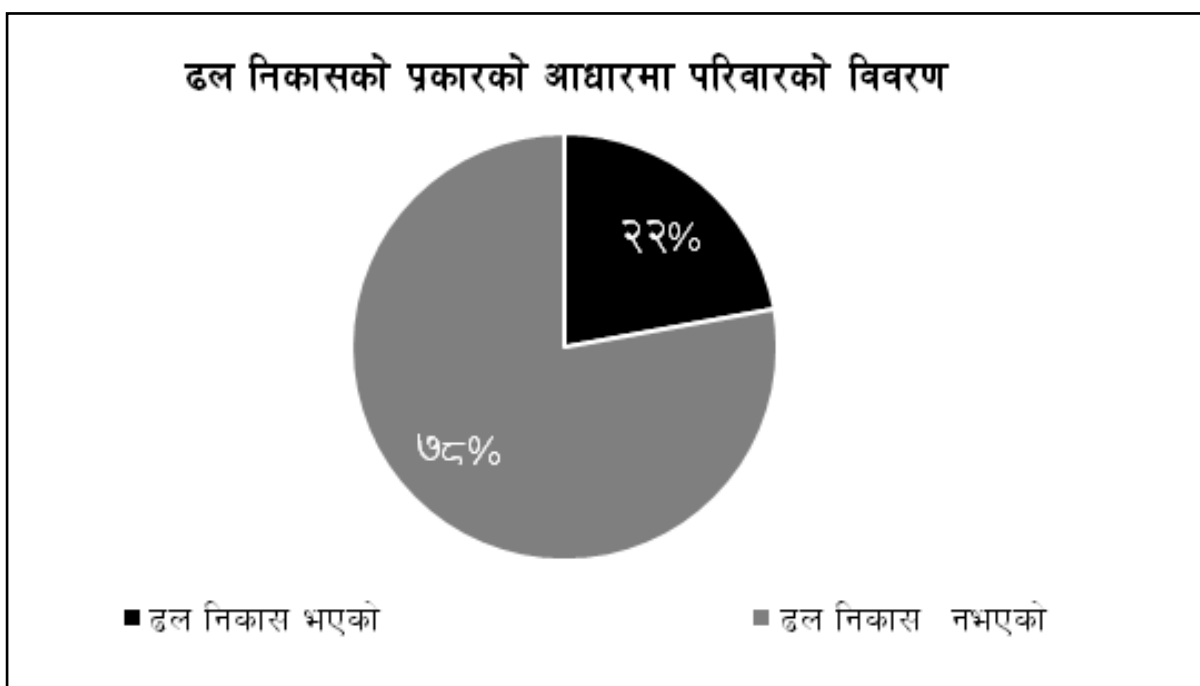
नगरपालिकामा रहेका कुल १७,२२४ घरपरिवारहरू मध्ये जम्मा ३,८१४ अर्थात् २२.१४ प्रतिशत घरपरिवार हरूको मात्र ढल निकासको व्यवस्था छ भने बाँकी १३,४१० अर्थात् ७७.८६ प्रतिशत घरपरिवारहरूको घरमा ढल निकासको व्यवस्था छैन। नगरपालिकामा आवश्यक आधारभूत सार्वजनिक भौतिक पूर्वाधारको विद्यमान अवस्थालाई हेर्दा ढल जस्तो सामुदायिक सरसफाई, स्वास्थ्य तथा व्यक्तिगत र पारिवारिक स्वास्थ्यसँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने विषय व्यवस्थापनको स्थिति कमजोर देखिन्छ। सडक, पिउने पानी, ढल जस्ता

भौतिक पूर्वाधारको समुचित विकास नगरपालिकाका विकासका अपरिहार्य आयामहरू भएकाले सम्बन्धित निकायहरूको ध्यान यसतर्फ जानु जरुरी छ। वडागत विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १८५: ढल निकास भए/नभएको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	ढल निकास भएको	ढल निकास नभएको	जम्मा
१	७००	१,०९३	१,७९३
२	२१३	१,३८७	१,६००
३	४८८	९३५	१,४२३
४	५४७	१,२९०	१,८३७
५	२५८	१,१५०	१,४०८
६	२०७	७६०	९६७
७	१५१	१,०४३	१,१९४
८	२६४	१,४१५	१,६७९
९	५५	२,००५	२,०६०
१०	३८२	९९६	१,३७८
११	५४९	१,३३६	१,८८५
जम्मा	३,८१४	१३,४१०	१७,२२४
प्रतिशत	२२.१४	७७.८६	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

खण्ड ८ : वन तथा वातावरण

८.१ प्राकृतिक वन तथा वनस्पती

बेलवारी नगरपालिका वन वातावरण र जैविक विविधताको दृष्टिकोणले सम्पन्न नगरपालिकाको श्रेणीमा पर्दछ। नगरपालिकामा जैविक विविधताको अवस्था तथा स्थिति पत्ता लगाउन नगरपालिकाको जैविक विविधता बारे लेखिएका लेख, रचनाहरूको अध्ययन गर्नुको साथै सम्बन्धित कार्यालयबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा यो विवरण तयार पारिएको हो। अध्ययन एवं प्राप्त जानकारी अनुसार यस नगरपालिकामा उष्ण(Tropical) देखि समशितोष्ण (Temperate Climate) मा हुने वन्यजस्तु तथा वनस्पतिहरू पाईएका छन्।

बेलवारी नगरपालिकामा पाइने प्रमुख वनस्पतीका प्रजातिहरूमा साल, श्रीखण्ड, रुद्राक्ष, अस्ना, सिमल, चाँप, टुनी, खयर, ओखर, सतिसाल, अर्जुन, रातो सिरिस, भिमल, गिठा, काउलो, अमला, सुगन्धकोकिला, दालचिनी, बर, सुगन्धवाल, पाषणबेद, कुरिलो यसै गरी घिस्रने जन्तुहरूमा धामन, तिरीच, घोरगराईच, हरियो काना, सुगा सर्प, दुई मुखे, पानी सर्प, डोम जातका सर्प, गोहोरा, सुन गोहोरो, आदि पाइन्छन्। चराचुरुङ्गीहरूमा राज धनेश, मयूर, कालो तित्रा, सिम तित्रा, लुईचे, खैरो धनेश, सुगा, कण्ठे सुगा, मदन सुगा/टुईके सुगा, जुँगे सुगा, कालो गिद्ध, डंगर गिद्ध, लामो ठुँडे गिद्ध, सिलसिले, कटुस टाउके, मौरी चरी, जङ्गली लाटोकोसेरो, खैरो हाँस, सानो माटोकोरे, भुद्रुड, चिल, काँडे बाज, कण्ठे बाज, घुकुती ढुकुर, सानो बौडाई, ठूलो लहाँचे, छिके लहाँचे, कोईली, हुडी ट्याउँ, कालो ढाडे लाहाँचे, भद्रे, सानो जलेवा, सानो बकुला, लालसर, कालो भूडीफोर, चिभे, तोप चरा, कोकले, जुरेली/बुलबुल, गाजले चरी, धोबी चरा, श्यामा, रानी चरी, छिरबिरे माटो कोरे, कालिज, निलकण्ठ, बड्ढाई, कुथुके, ठूलो चमेरो, भंगेरी बाज, थोप्ले लाटोकोसेरो, बकुला, मलेवा आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन्।

८.२ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण

बेलवारी नगरपालिकाको पर्यावरणीय सन्तुलनका लागि पारिस्थितिक जैविक प्रणालीलाई सन्तुलितरूपबाट कायम राख्न वन, वनस्पती तथा प्राणीहरू विचको स्थापित सम्बन्धलाई दिगोरूपमा कायम राख्न सजगता अपनाउनुपर्ने देखिन्छ। दिगो विकासका निम्ती पूर्वाधार विकासको क्रममा हुने वनजंगल र पारिस्थितिक विनासलाई न्यूनीकरण गर्न नितान्त आवश्यक छ। वातावरणीय असन्तुलनले वनस्पती वा प्राणीहरूको क्रमिक ह्रास र विनास हुँदै अन्ततः लोप हुने अवस्था हुन सक्छ। विषम हावापानीमा विभिन्न जात जातिका प्राणी र वनस्पती रहेको यस नगरपालिकामा वन संरक्षण र सम्बर्द्धनको कार्यमा स्थानीय बासिन्दाहरूको सहभागिता अपरिहार्य हुन पुगेको छ। यिनै कुराहरूलाई मध्यनजर गरी २०४९ सालमा स्थानीय बासिन्दाहरूलाई आफ्नो दैनिक उपभोग्य वन पैदावारको उपलब्धता गराउने उद्देश्य राखी सामुदायिक वन दर्ता गर्ने कार्यको थालनी भएको पाइन्छ।

मानव जीवनको लागि जैविक विविधताको संरक्षण अपरिहार्य छ। दैनिक जिवनको लागि आवश्यक काठ, दाउरा, घाँसको लागि मात्र नभई पारिस्थितिक तथा जैविक प्रणालीको सन्तुलनको लागि समेत जैविक विविधताको महत्वलाई दृष्टिगत गरी हाल यस नगरपालिकामा सामुदायिक वन जस्ता अवधारणाहरूलाई व्यवहारमा लागु गरिएको छ। यसै सन्दर्भमा वन वरिपरी बढिरहेको जनसंख्या, चोरी निकासी र आगामी दिनहरूमा उक्त वन क्षेत्रले मागेको आधारमा आपूर्ति गर्न नसक्ने वन पैदावारको हैसियतलाई विचार गर्दा यस क्षेत्रको जैविक विविधता व्यवस्थापन कार्य चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ। हाल सामुदायिक वनहरू वन संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा सदुपयोगमा सहभागी भइरहेका छन्।

यस नगरपालिकामा उष्ण तथा समशितोष्ण प्रदेशीय जलवायु भएको कारण यस क्षेत्रमा पाइने प्रमुख वनस्पतीका प्रजातिहरूमा, साल, सिसौँ,सिमल, जामुन, कदम, खयर, करम, पिठारी, छतिवन, वोहरी, खमारी, वोटधंगेरो, बकाईनो, इपील, टिक, वर, पीपल, बेल, अमला, निम, पलाँस, आँप, डुम्री, कटहर, लिची, नरिवल, सुपारी, वयर, काँशीअमला, केँदल, राजवृक्ष, अशोक, चेरी, समी, मसला, वडहर, अम्बा, केरा, कागती, भोगटे, सरिफा, दारिम, तित्री, फडिर, असारे, साज, सादन, कुम्भी, हर्रो-बरो, हल्लुडे, सिरीस, तारी, कुसुम, क्यामुना, दबदबे, टुनी, सान्दन, कर्मा, मालती, पाँचपाते, सतिसाल, हल्लुडे, वनसुन्तला, कुम्भी, नेवारो, अशोक, सपेटा । यसै गरी घिसने जन्तुहरूमा गनगवाली, हरहरे, सिरिसे, धामन, हरेउ, ढोडिया, सुनगोहोरो, छेपारो, भिन्ती, सर्प, गड्यौला, जुका, अन्य किटपतङ्ग आदि र चराचुरुङ्गीहरूमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रूपी, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, तित्रा, धोबी चरो, हाडफोरुवा, कन्याडकुरुड, भद्राई, सारस आदि प्रजातिका स्थानीय र आप्रवासी चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन्।

नगरपालिकाको हावापानीले जीवजन्तु र वनस्पतीहरूलाई संरक्षित गर्न सकिने खालका वासस्थान उपलब्ध गराइएको भएतापनि यहाँको वनक्षेत्र अतिक्रमण र वन फडाँनीको चपेटामा पर्न गएको छ। जैविक विविधता अन्तर्गत पर्ने स्थानीय कला संस्कृतिहरूको विविधतालाई जगेर्ना गर्दै धार्मिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण ठानिएका विभिन्न स्थानहरूको संरक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

यस क्षेत्रमा पाइने गैरकाष्ठ वन पैदावारले यहाँका स्थानीय बासिन्दाका कतिपय महत्वपूर्ण आवश्यकता परिपूर्ति गर्नुका साथै बेलवारी नगरपालिकाका ग्रामीण बस्तीहरूको जीवनस्तर उकास्न र खाद्य सुरक्षामा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका छन्। यस्ता पैदावारहरूले जैविक विविधताको संरक्षण गर्नुका साथै रोजगारी र आयआर्जनको आधार तथा साना उद्योगहरूलाई अवसर प्रदान गर्छन् यसको लागि सरकार तथा सम्बन्धित निकायले नीति बनाउनु पर्छ।

८.३ सामुदायिक वनसम्बन्धी विवरण

स्थानीय बासिन्दालाई वन संरक्षण र उपयोगमा सहभागि बनाउने नेपाल सरकारको नीतिअनुसार यसनगरपालिकामा जिल्ला वन कार्यालय मार्फत सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन गरी वन हस्तान्तरण गर्ने काम पनि भइरहेको छ। वन ऐन, २०४९ तथा वन नियमावली, २०५१ ले व्यवस्था गरे बमोजिम सामुदायिक वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनको सम्पूर्ण जवाफदेही सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूहहरू नै हुन्छन्। यो कार्यक्रम शुरुमा लागू हुँदा यसको उद्देश्य नाङ्गा डाँडा पाखाहरूमा हरियाली बढाउने र सर्वसाधारण जनतालाई, काठ, दाउरा र डालेघाँस लगायत वन पैदावारको आधारभूत आवश्यकता परि पूर्ति गर्ने रहेको थियो, तर अहिले यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्यमा विपन्न परिवारहरूको गरिवी निवारण, जीविकोपार्जन, जैविक विविधताको संरक्षण, दिगो वन व्यवस्थापन, सुशासन, समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, विशेष गरि महिला, दलित तथा जनजातिको सहभागिता जस्ता नयाँ नयाँ सवालहरू समेत समावेश भएकोले यस कार्यक्रमले गरिवी न्युनिकरणमा समेत सहयोग पुऱ्याउन सक्ने विश्वास गरिएको छ।

यस बेलवारी नगरपालिकामा हाल सम्ममा ९ वटा सामुदायिक वनहरूलाई वन उपभोक्ता समूहमा हस्तान्तरण गरिएको छ। विगतको समयमा थोरै जनसंख्याको तुलनामा प्रशस्त वन क्षेत्र भएकोले पनि वन संरक्षणभन्दा उपयोगमा मात्र जोड दिएको पाइन्छ तर गएको केही वर्षदेखि वन क्षेत्र वरिपरिका जनतामा नयाँ जागरण देखिएको छ। बढ्दो अतिक्रमण, लुकिचोरी हुने कटानी, चरिचरन, आगलागी आदि कारण र भई रहेको वन विनासले वनको अवस्था अत्यन्त संवेदनशील भएको छ। त्यसैले गर्दा वन क्षेत्रका बस्तीहरूमा वन संरक्षण समिति तथा वन उपभोक्ता समितिहरू गठन गरी वन संरक्षणका लागि स्थानीय प्रयास शुरु हुन थालेको छ। एकातिर वन क्षेत्र नजिक बस्ने बासिन्दाहरूमा वन संरक्षणको प्रयास शुरु हुँदैछ भने अर्कोतर्फ वनक्षेत्रबाट

टाढाका गाउँलेहरूको लागि सर्वसुलभ तरिकाबाट वन उपयोग व्यवस्थित हुन नसक्दा वनबाट काठदाउरा लुकिछिपी चोरी निकासी हुने क्रम पनि यथावत छ। विगतका वर्षहरूको तुलनामा जनताको सहभागिताको परिणाम स्वरूपमासिने अवस्थामा रहेका कतिपय वनक्षेत्रहरू पुनः प्राकृतिक अवस्थामा रूपान्तरित हुन पुगेका छन्। सामुदायिक वनहरूमा विद्यमान संरक्षण र आफ्नो सामुदायिक वन प्रतिको लगावको परिणाम स्वरूप उजाड र मरुभूमीकरणतर्फ उन्मुख हुँदै खोला र खहरेहरूले ग्रसित भएका वनक्षेत्रहरू आज प्राकृतिक रूपमा संरक्षित भएका छन्। सामुदायिक वनका उपभोक्ताहरूसँग प्राविधिक ज्ञान र वनको उत्पादकत्व बढाउन आवश्यक पर्ने प्रविधिको अभाव खड्किएको छ। तसर्थ वन व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सामुदायिक वनहरूलाई स्रोत, साधन र प्रविधियुक्त जनशक्तिको उपलब्धता हुनु जरुरी छ। उपभोक्ताहरूमा रहेका परम्परागत वन संरक्षण विधिहरूका अतिरिक्त नयाँ विधि र कार्यशैलीहरूको विकास गराउन जरुरी देखिन्छ। दक्षता अभिवृद्धिका निमित्त सामुदायिक वन उपभोक्ताहरूलाई तालिम, गोष्ठी, सेमिनार र अवलोकन भ्रमणका अवसरहरू प्रदान गर्नुपर्ने देखिन्छ।

बौद्धिक सम्पदा अधिकार (Patent right) का विषयमा र WTOसम्बन्धी अवधारणाहरूका विषयमा समुदायलाई आवश्यक जानकारी गराउनु र अनुशिक्षण दिनुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिका र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको सहभागितामा सामुदायिक वनभित्र गैरकाष्ठ वनपैदावारको उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी र अध्ययन भ्रमणहरू गरिदै आएका छन्। यसले स्थानीय स्तरबाट वन व्यवस्थापनका सम्पूर्ण पक्षहरूलाई अघि बढाउन र वनक्षेत्रको उत्पादन बढाउन थप मद्दत मिले देखिन्छ।

सामुदायिक वनहरूको क्रमिक हस्तान्तरण र वन संरक्षणका प्रभावकारी उपायहरूको अवलम्बनले प्राकृतिक पुनरुत्पादन क्रमशः बढ्दै जाने देखिन्छ। वनहरूबाट काठ र दाउराको परम्परागत उत्पादन लिने प्रवृत्तिमा परिवर्तन गर्दै जनतालाई गैरकाष्ठ पैदावारको उत्पादनतर्फ उन्मुख गराउनुपर्ने र वन्यजन्तुहरूको व्यवसायिक पालन लगायतका गतिविधिहरूबाट आय स्रोतहरूमा वृद्धि गर्न जनसहभागितामा विशेष जोड दिनुपर्ने देखिन्छ।

वन विकास गुरुयोजना, २०४६ ले प्राथमिकतामा राखेको सामुदायिक वन विकास कार्यक्रममा यो नगरपालिकाले अग्रणी भूमिका खेलेको छ। नगरपालिकामा वनहरूको संख्या धेरै भए पनि ती सबैलाई उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिसकिएको छैन। यस नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १८६: सामुदायिक वन सम्बन्धी विवरण विवरण

क्र.सं.	सामुदायिक वनको नाम	वडा नं.	वनको क्षेत्रफल(हे.)	लाभान्वित परिवार संख्या
१.	नक्सल सा.व.उ.स.	१	२४६.६६	३१५
२.	बागदेवी सा.व.उ.स.	२	१४७.२४	३०२
३.	रमिते सा.व.उ.स.	२	१४०.२४	८७५
४.	अमना सिशौली सा.व.उ.स.	१, ३	२९९.०३	१२६५
५.	बेतना सा.व.उ.स.	४	१७५.९१	०
६.	देविथान सा.व.उ.स.	४	२५९.११	८२६
७.	सिंहदेवी सा.व.उ.स.	८	२७१.००	१७५७
८.	सिर्जना सा.व.उ.स.	१०	६३.७४	१४७७
९.	लक्ष्मी सा.व.उ.स.	११,९	३३६.००	६१५
जम्मा			१९३८.९३	७४३२

स्रोत : इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

बेलवारी नगरपालिकामा आ.व.२०७३/०७४ सम्ममा जम्मा ९ वटा सामुदायिक वनहरू उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिएको छ। हस्तान्तरित सामुदायिक वनले यस नगरपालिकामा १३३८.९३ हे. क्षेत्रफल ओगटेको छ। जसबाट यस नगरपालिकाका ७४३२ परिवार प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित भएका छन्।

८.४ कबुलियती वनसम्बन्धी विवरण

कबुलियती वन छैन

८.५ धार्मिक वनसम्बन्धी विवरण

धार्मिक संघ/संस्थाको वरिपरि रहेको वन जंगल क्षेत्रहरू धार्मिक क्षेत्रको महत्व र सौन्दर्य बढाउने उद्देश्यले त्यस्ता धार्मिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिन्छ। नगरपालिकाको विभिन्न भागहरूमा रहेका धार्मिक स्थल धार्मिक वनको सम्भावना बोकेका क्षेत्रहरू भएतापनि त्यसको उचित संरक्षण र प्रवर्द्धन हुन नसकेको देखिन्छ।

तालिका नं. १८७: धार्मिक वनसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	वनको नाम	ठेगाना	ओगटेको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१.	रिसिङ्ग ज्याङ छुकछ्योलिङ्ग बौद्ध गुम्बा (नेपाल तामाङ्ग घेदुङ्ग संघ)	बेलवारी वाड नं.-१	२.०० हे.
२.	नेपाल तमु बुद्धिष्ट धार्मिक वन	बेलवारी वाड नं.-१	१.८० हे.
३.	किरात राई यायोक्खा धार्मिक वन	बेलवारी वाड नं.-३	६.६५ हे.
४.	खवतरी बस्नेत बन्धु तथा वंशावली धार्मिक वन	बेलवारी वाड नं.-३	६.७६ हे.
५	धनपाल धार्मिक वन	बेलवारी वाड नं.-५	३६ बिगाहा

स्रोत : इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

८.६ सरकारद्वारा व्यवस्थित वन

सरकारद्वारा व्यवस्थित वन छैन।

८.७ वैज्ञानिक वन

तालिका नं. १८८: वैज्ञानिक वन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	वनको नाम	ठेगाना	ओगटेको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१.	बागदेवी स.व.उ.स.	बेलवारी -२	१.८४ हे.
२.	रमिते स.व.उ.स.	बेलवारी -२	१.७५ हे.

स्रोत : इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७५

८.८ निजी वन

तालिका नं. १८९: आ.व २०४५/०४६ देखि २०७४/०७५ सम्ममा दर्ता भएका निजी वनहरू

क्र.सं.	निजी वन धनीको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल
१	राजु कृष्ण श्रेष्ठ	बेलवारी ५	१०-७-१४
२	पर्शुराम मानन्धर	बेलवारी ५	७-७-१३
३	न्युटन राज कार्की	बेलवारी ५	७-१९-१०

क्र.सं.	निजी वन धनीको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल
४	कर्ण बहादुर धिमाल	बेलवारी ४	०-६-५
५	लक्ष्मी धिमाल	बेलवारी ४	०-४-०
६	भरुनी धिमाल	बेलवारी ४	०-३-०
७	पदम बहादुर बस्नेत	बेलवारी ४	०-१४-५
८	गोमा देवि ओझा	बेलवारी ११	०-१५-४
९	लिल बहादुर कार्की	बेलवारी ७	०-१-१०
१०	अम्बर बहादुर कार्की	बेलवारी ७	०-१-०
११	हरिप्रिया कार्की	बेलवारी ७	०-१-०
१२	चन्द्र कुमारी कार्की	बेलवारी ७	०-१-०
१३	पदम लाल सापकोटा	बेलवारी ७	०-३-०
१४	ओम प्रकाश कार्की	बेलवारी ७	०-५-१०
१५	महेन्द्र बहादुर बस्नेत	बेलवारी ५	०-१५-१०
१६	केशर बहादुर बस्नेत	बेलवारी ५	४-११-१७
१७	केशव बहादुर बस्नेत	बेलवारी ५	३-१-०
१८	ज्ञानेन्द्र सुबेदी/कृष्ण प्रसाद घिमिरे/अमृत प्रसाद श्रेष्ठ	बेलवारी ३	२६-४-१८
१९	कर्ण बहादुर धिमाल	बेलवारी २	०-१५-७.५
२०	भरुनी धिमाल	बेलवारी २	०-८-०
२१	धनपति सरिया	बेलवारी २	३-५-१०
२२	गोपाल बहादुर कार्की	बेलवारी १०	०-१०-०
२३	सोम कुमार डकाल	बेलवारी १०	०-१०-०
२४	कमला दाहाल	बेलवारी १०	०-६-०
२५	जुवाल सिंह राई	बेलवारी ५	०-१०-०
२६	जिवनाथ पोखरेल	बेलवारी १	०-५-०
२७	अम्बर बहादुर राई	बेलवारी ४	२-१४-१६
२८	वत्ती कुमारी राई	बेलवारी ४	१-०-१४.५
२९	लक्ष्मी माया लिम्बु	बेलवारी १०	०-२-१०
३०	मन माया लिम्बु	बेलवारी १०	०-२-१०
३१	देउमाया लिम्बु	बेलवारी ४	०-७-०
३२	नर बहादुर लिम्बु	बेलवारी १	२-१८-१५
३३	कमल बहादुर कार्की	बेलवारी १०	१-१०-०
३४	विष्णु प्रसाद भारती	बेलवारी ५	०-१-१२.७५
३५	रिचल भण्डारी	बेलवारी ५	०-७-१४
३६	कृष्ण प्रसाद हुमागाई	बेलवारी १०	१-०-९
३७	विदुर डोटेल	बेलवारी १०	०-१९-११
३८	फत्य बहादुर/नरमाया लिम्बु	बेलवारी ८	१-१०-१४
३९	खड्ग बहादुर लिम्बु	बेलवारी ८	०-९-१०

स्रोत : इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

८.९ साभेदारी वन

तालिका नं. १९०: साभेदारी वन

क.सं	वनको नाम	ठेगाना	ओगटेको क्षेत्रफल
१.	लोहन्द्रा-केरावारी साभेदारी वन व्यवस्थापन समूह	बेलवारी-२ को केही भाग छोएको	१६०० हे.(कुलक्षेत्रफलको केही भाग ओगटेको)
२	बेलवारी चिसाड साभेदारी वन	बेलवारी १०	१६४६.१२ हे.

स्रोत : इलाका वन कार्यालय/जिल्ला वन कार्यालय, २०७४

८.१० वन पैदावारको माग र आपूर्ति

मोरङ जिल्लामा रहेको बेलवारी नगरपालिकाबाट उत्पादन भएका वन पैदावारको बिक्री वितरण उपभोगको स्थितिलाई हेर्दा यहाँको उत्पादन यस नगरपालिकाको आपूर्तिलाई पुग्याई जिल्लाभित्रकै अन्य नगरपालिका तथा ग्रामिण क्षेत्र तथा अन्य जिल्लामा पनि जाने गरेको छ। यस नगरपालिकामा काठ/दाउरा खपत मुख्य वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूमा हुने गर्दछ। यस अलावा यहाँको बढ्दो जनसंख्या र बसाई सराई तथा शहरीकरणले आवश्यक पर्ने काठ/दाउरा तथा विकास निर्माणमा काठको माग बढ्दै गएको छ। वनजंगलको नजिकका परिवारले बढी काठ/दाउरा खपत गर्दछन् भने वनबाट टाढा रहने परिवारले धेरै कम परिमाणमा काठ/दाउरा खपत गर्ने गरेको पाईन्छ। बेलवारी नगरपालिका भित्र रहेका सा.व.उ.समूहका उपभोक्ताहरूलाई आवश्यक पर्ने काठ, दाउरा सम्बन्धित सा.व.उ.समूहको स्वीकृत वन कार्ययोजना अनुसार समूहबाट नै आपूर्ति हुने गरेको अवस्था रहेको।

८.११ जडिबुटी सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको वन क्षेत्रमा पाइने जडिबुटीहरूमा रिठ्ठा, सतावरी, बोभो, कुरिलो, दाल्चिनि, पावन, तेजपात, हरो, बरो, राजवृक्ष, सजिवन, लहरेगुर्जो, सुगन्धवाल, अमला, रुदिलो, तितेपाती आदि जडिबुटीहरू संकलन तथा बिक्री हुने प्रसस्त संभावना रहेको देखिन्छ।

८.१२ वन संरक्षणका लागि चाल्नु पर्ने कदम

राष्ट्रिय, सामुदायिक र संरक्षित वनहरूलाई सघनीकरण गर्दै तिनीहरू भित्र गैरकाष्ठ पैदावार र बहुमुल्य जडिबुटीहरूको उत्पादन गर्नु नितान्त आवश्यक छ। राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारको विश्लेषण गरी गैरकाष्ठ पैदावारमा आधारित जडिबुटी प्रशोधन उद्योगको स्थापना तथा सञ्चालनतर्फ सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको संलग्नता हुनु नितान्त आवश्यक देखिन्छ। नगरपालिकामा जनसंख्याको चाप बढ्दै गएको र उन्नत जातका पशुहरूको तुलनामा स्थानीय अनुत्पादक पशुहरूको संख्या पनि उच्च रहेको देखिन्छ। यी अनुत्पादक पशुहरूको अनियन्त्रित चरिचरनको कारण राष्ट्रिय र संरक्षित वन क्षेत्रहरू प्रभावित भएका छन् प्राकृतिक रूपबाट पुनरुत्पादन हुने गरेको पोथ्रा पोथ्रीहरू अनियन्त्रित चरिचरनले विनाश भइरहेका छन्। प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दिगो उपयोगबाट नै मानव समाजको समुन्नत भविष्यको परिकल्पना गर्न सकिन्छ। जनताको सहभागिता र संलग्नतामा वन संरक्षणलाई सामुदायिक वन कार्यक्रम, कबुलियती वन कार्यक्रम र कृषि वन कार्यक्रम सञ्चालन गरी गरिब, असहाय, अपाङ्ग र महिला समुदायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ। वनको हैसियतमासुधार ल्याउन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूबाट हुन सक्ने सकारात्मक कार्यक्रमहरूलाई पहिचान गरी सहभागितात्मक सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम अघि बढाउनु अत्यावश्यक देखिन्छ। वन नीति २०७१ का अनुसार वन संरक्षणमा चाल्नुपर्ने कदमहरू निम्न बुँदाहरूमा उल्लेख गरिएको छ।

- ✓ घरायसी तथा अन्य इन्धनको रूपमा प्रयोग हुने काठ वा वन पैदावारको विकल्पमा अन्य वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- ✓ बहुपक्षिय सहभागितात्मक संयन्त्रको विकास गरी चोरी शिकारी, अवैध कटान, वन पैदावारको अवैध संकलन, अत्यधिक चरिचरन, मिचाहा प्रजाती र डढेलो नियन्त्रण गर्ने ।
- ✓ पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनको विकासका लागि राष्ट्रिय वनमा तोकिएका प्रजातिका वन्यजन्तु तथा विरुवाको संरक्षण, प्रजनन र उपयोग गर्ने ।
- ✓ दिगो वन व्यवस्थापनको नीति अवलम्बन गर्ने ।
- ✓ जैविक विविधता, सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र जलवायु परिवर्तनको विषयमा एकिकृत कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

८.१३ हावापानी तथा वातावरण सम्बन्धी विवरण

८.१३.१ मौसम सम्बन्धी विवरण

भौगोलिक असमानता भएकोले नेपालको विभिन्न ठाउँहरूमा भिन्न भिन्न हावा पानी रहेको छ, त्यस्तै मोरङ जिल्लामा अवस्थित बेलवारी नगरपालिका मध्य तराईको भाग भएकोले चैत्रदेखि जेठसम्म ज्यादै गर्मी हुन्छ । यहाँ उष्ण हावापानी पाइन्छ । चैत्र महिनादेखि असोजको अन्त्यसम्म गर्मी हुन्छ । कार्तिक, मंसिर र फागुनमा यहाँको हावापानी समशितोष्ण हुन्छ भने मंसिर अन्त्यदेखि माघसम्म शितलहर नै लाग्ने गर्दछ । जेष्ठको अन्त्यदेखि आश्विनको सुरुसम्म मनसुनी वायुका कारण प्रशस्त वर्षा हुने गर्छ । यहाँको औषत तापक्रम अधिकतम ३५.०१ डिग्री सेल्सियससम्म पुग्छ भने औषत न्यूनतम १६.२ डिग्री सेल्सियससम्म पुग्न जान्छ ।

तालिका नं. १९१: मौसमको विवरण

सि.न.	महिना	औषत अधिकतम तापक्रम	औषत न्यूनतम तापक्रम	वर्षा मि.मि.	सापेक्षिक आद्रता (प्रतिशतमा)
१	श्रावण	३३.८	२६.२	१११.१	
२	भाद्र	३२.४	२५.५	२२९.३	
३	आश्विन	३२.९	२३.६	२१.३	
४	कात्तिक	३०.६	१८.९	०	
७	मार्ग	२६.८	१४.८	०	
६	पौष	२४.६	८.४	०	
७	माघ	२३.४	९.९	१९.७	
८	फाल्गुण	३०.४	१४.९	०	
९	चैत्र	३३.७	१८.८	६५.७	
१०	बैशाख	३५	२४.४	६४.८	
११	ज्येष्ठ	३२.७	२६.४	३५१.७	
१२	आषाढ	३२.१	१९.६	२१६.२	

स्रोत : जलवायु तथा मौसम विज्ञान विभाग

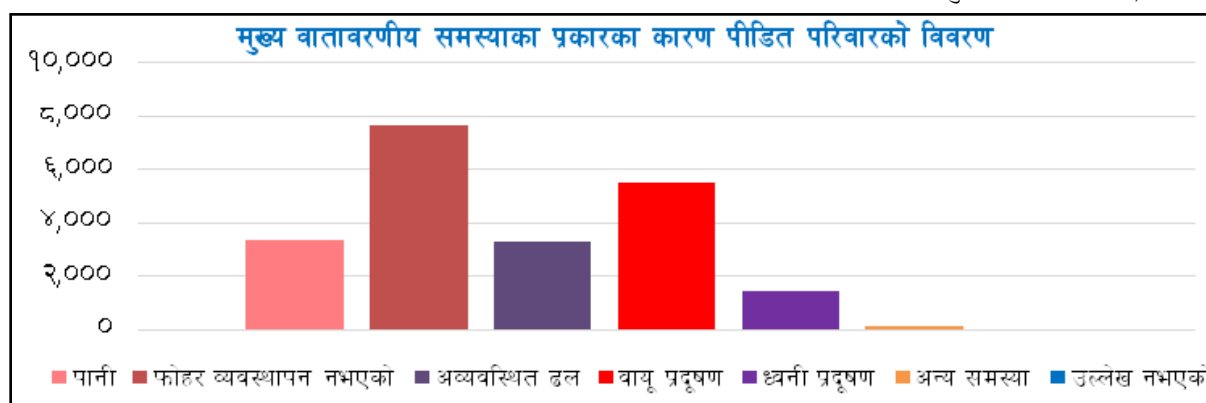
८.१३.२ मुख्य वातावरणीय समस्याका प्रकारका कारण पीडित परिवारको विवरण

नगरपालिकामा तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थान वरिपरीको मुख्य वातावरणीय समस्या के हो भनी सोधिएको प्रश्नमा सबैभन्दा बढी ७,६४३ परिवारले फोहरको व्यवस्थापन नभएको जवाफ दिएका थिए भने ५,४९६ ले वायु प्रदूषण भएको, ३,३२६ ले पानीको समस्या भएको, ३,३१८ ले ढल व्यवस्थित नभएको, १,४१६ ले ध्वनी प्रदूषण र १२२ ले अन्य कारणबाट पीडित भएको बताएका छन्। नगरपालिकामा प्राप्त तथ्याङ्कले वातावरणीय समस्या नभएको ४०.२१ प्रतिशतको उत्तर रहेतापनि नगरमा रहेका केही समस्याहरू अव्यवस्थित शहरीकरणका कारण उत्पन्न समस्याहरू हुन्। शहरी विकासका लागि अत्यन्त आवश्यक भौतिक पूर्वाधार मध्ये स्वच्छ पिउने पानी वितरण प्रणालीको निर्माण, ठोस फोहर व्यवस्थापन योजना, ढल निकास, कालोपत्रे सडक ध्वनि नियन्त्रण जस्ता विषय अनिवार्य सर्तहरू हुन्। तसर्थ, नगरपालिकामा व्यवस्थित शहरी विकास योजना निर्माण र त्यसको पूर्ण कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ। वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १९२: मुख्य वातावरणीय समस्याको प्रकारको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	पानी	फोहर व्यवस्थापन नभएको	अव्यवस्थित ढल	वायु प्रदूषण	ध्वनी प्रदूषण	अन्य समस्या	वातावरणीय समस्या नभएको	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	२३०	७२२	२४८	७१०	४४	९१	७०६	०	१,७९३
२	३७१	७७१	३४८	९४५	३३३	९	२००	०	१,६००
३	२३७	५२६	१६८	३१५	७९	२	६२६	१	१,४२३
४	४९५	१,१३१	६७१	५२७	२८८		६४९	३	१,८३७
५	५०	७१	१३५	६१	१०१		१,२०३	०	१,४०८
६	२९८	५६७	३३७	१५३	११	३	३४२	०	९६७
७	३८६	४७१	३३५	४००	२८८	४	५६१	०	१,१९४
८	१८५	५२७	२६१	१३४	५१		९४५	०	१,६७९
९	५८१	७३२	२५२	५८१	११९	३	१,०६५	१	२,०६०
१०	४६९	७०२	४८२	२९८	८४	३	४९८	०	१,३७८
११	२४	१,४२३	८१	१,३७२	१८	७	१३१	०	१,८८५
जम्मा	३,३२६	७,६४३	३,३१८	५,४९६	१,४१६	१२२	६,९२६	५	१७,२२४
प्रतिशत	१९.३१	४४.३७	१९.२६	३१.९१	८.२२	०.७१	४०.२१	०.०३	१००.००

स्रोत: घरधुरी तथ्याङ्क सङ्कलन, २०७५

८.१४ विपत् व्यवस्थापन

८.१४.१ समुदायको जोखिम तथा क्षमताको विश्लेषण तालिका

तालिका नं. १९३: समुदायको जोखिम तथा क्षमताको विश्लेषण तालिका

वडा नं.	प्रकोप	जोखिममा रहेका तत्वहरू	स्थान, के, कति ?	स्थानीयस्तरमा उपलब्ध श्रोत	वाह्य श्रोत
१-५, ७, ८, १०	बाढी, नदि कटान	मानवीय तथा भौतिक	नक्सलबारी, लालभित्ती, कसेनी, रईभार, गडिगाउँ	चेतना, वृक्षारोपण, नदी तटबन्धन आदि	

स्रोत : स्रोत : नगरपालिकाको कार्यालय, २०७४

८.१४.२ विपत्को कारण सामाजिक क्षेत्रमा भएको क्षतिको विवरण

तालिका नं. १९४: विपत्को कारण सामाजिक क्षेत्रमा भएको क्षतिको विवरण

वर्ष (बि.स)	वडा	प्रकोपको विवरण	विपद्बाट परेको सामाजिक प्रभाव	विपद्का कारण भएका महिला हिंसा	विपद्पछि लुटपाट, हिंसा र अन्य सामाजिक अपराध	विपद्का कारण सामुदायिक संस्थाको निष्क्रियता	प्रकोपको अबस्थामा परिवर्तन (समुदायको भोगाइ र सोचाइको आधारमा)
२०७४	बाढी	घरबार बिहिन भएकोले अपहेलित हुनु परेको	-	बेलवारी २ मा विपद्पछि चोरी भएको	-	-	बाढी

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

८.१४.३ संस्थागत विश्लेषण

तालिका नं. १९५: संस्थागत विश्लेषण

क्र.स	कार्यालय सङ्घसंस्थाको नाम	ठेगाना	पहुँचको अवस्था	भौगोलिक दुरी	प्राप्त हुन सक्ने सहयोगको क्षेत्र
१	बेलवारी जेसिस	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी बजारमा रहेको	आर्थिक, सामाजिक, खाद्य सामग्री वितरण, लत्ता कपडा वितरणमा सहयोग
२	लायन्स क्लब अफ बेलवारी	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी बजारमा रहेको	आर्थिक, सामाजिक, खाद्य सामग्री वितरण, लत्ता कपडा वितरणमा सहयोग
३	अर्किड नेपाल	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी २ मा रहेको	शिक्षा, बालबालिका
४	युवा जागरण अभियान नेपाल	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी बजारमा रहेको	शिक्षा, बालबालिका
५	सहयोगी हातहरू	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी २ मा रहेको	शिक्षा, बालबालिका
६	लिओ क्लब अफ बेलवारी	बेलवारी	पहुँच पुगेको	बेलवारी बजारमा रहेको	आर्थिक, सामाजिक, खाद्य सामग्री वितरण, लत्ता कपडा वितरणमा सहयोग

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

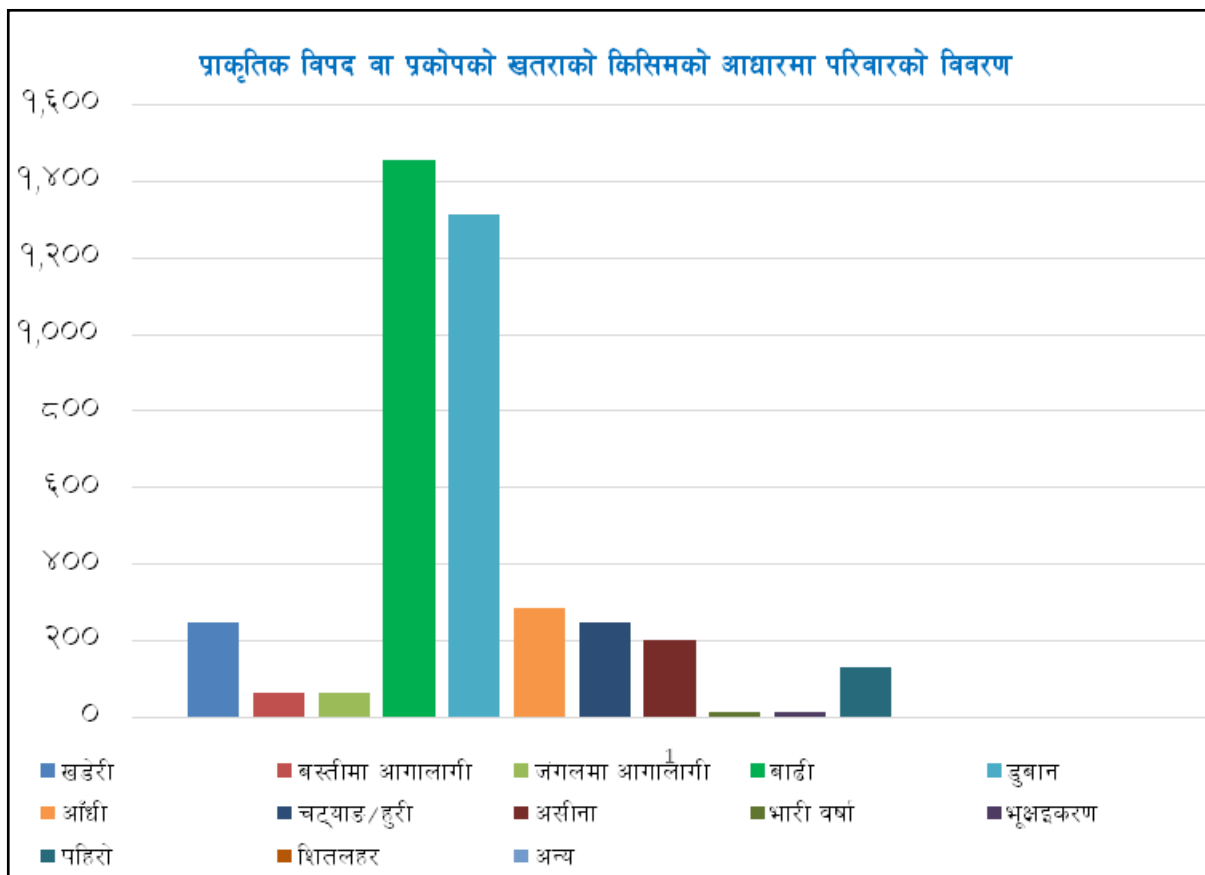
८.१४.४ प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

नगरपालिकाका सम्पूर्ण परिवारहरूलाई तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको जोखिमहरू छन् भनी सोधिएको बहुउत्तर आउने प्रश्नमा १,८०२ परिवारले प्रकोप जोखिम सम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा धेरै बाढीको जोखिममा रहेको परिवार संख्या १,४५४, दोस्रोमा ढुबानको जोखिम भएका परिवार संख्या १,३११ र तेस्रोमा आँधीबाट प्रभावित हुने परिवार संख्या २८६ रहेका छन् । त्यसैगरी नगरपालिकामा चट्याङ/हुरी, खडेरी, भूक्षड्करण, पहिरो, अस्सिना आदि प्राकृतिक जोखिम रहेको पाइयो । माथि उल्लेखित प्राकृतिक विपदहरू विशेषगरी जलवायु परिवर्तन, भूमण्डलीय तापक्रम वृद्धि, वातावरण प्रदूषण, वनजंगल फँडानी, अत्यधिक कार्बन उत्सर्जन र प्राकृतिक सन्तुलन विरुद्ध हुने मानविय गतिविधिका कारण उत्पन्न छन् । यस प्रकारका प्राकृतिक विपदबाट जोगिन एकिकृत विपद व्यवस्थापन प्रतिकार्य तथा पूर्व तयारी योजना निर्माण गरी विपदसँग सामना गर्ने र कमभन्दा कम धनजनको क्षति हुने गरी तयार रहनु विवेकपूर्ण हुन्छ । दीर्घकालीन रणनीतिमा वातावरण संरक्षण र दिगो विकासका कार्यक्रमहरूलाई पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्ने हुन्छ । अर्कोतर्फ स्वाभाविक भौगर्भिक प्रक्रियाको कारण जाने भूकम्पको जोखिमका हिसाबले नेपाल अत्यन्त जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्ने हुँदा भूकम्प न्यूनिकरण गर्ने उपाय नै नहुने हुँदा पूर्व तयारी र प्रतिकार्यका प्रभावकारी योजना निर्माण गर्ने र विशेष गरी भूकम्पीय जोखिमका हिसाबले जोखिम रहित घर र भौतिक संरचना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहितालाई कडाईका साथ पालना गर्नुपर्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १९६: प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	खडेरी	बस्तीमा आगालागी	जंगलमा आगालागी	बाढी	ढुबान	आँधी	चट्याङ/हुरी	अस्सिना	भारी वर्षा	भूक्षड्करण	पहिरो	शितलहर	अन्य	जम्मा
१			७	२९८	२६३	५	१			२	१०		१	३११
२	१९०	६	४८	३२२	२८८	१	१				५			३३६
३	३		१	१८१	२१६	२१२	२३२	१११	१२		७८			३८०
४			१	१७१	७८						९			१७१
५	२१			१५५	१३४	७	१			१	५			१८३
६				२	२					१	१			३
७	३३	५०	६	१५१	१५३	४७	१०	१०		७	१५	१		१७३
८			१	९७	५४		१				२			९९
९		६		७२	११८	१३					१			१३६
१०				४	४	१	१	१		१	२			९
११				१	१									१
जम्मा	२४७	६२	६४	१,४५४	१,३११	२८६	२४७	२०२	१२	१२	१२८	१	१	१,८०२
प्रतिशत	१३.७१	३.४४	३.५५	८०.६९	७२.७५	१५.८७	१३.७१	११.२१	०.६७	०.६७	७.१०	०.०६	०.०६	१००.००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण, २०७५

खण्ड ९ : मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास विवरण

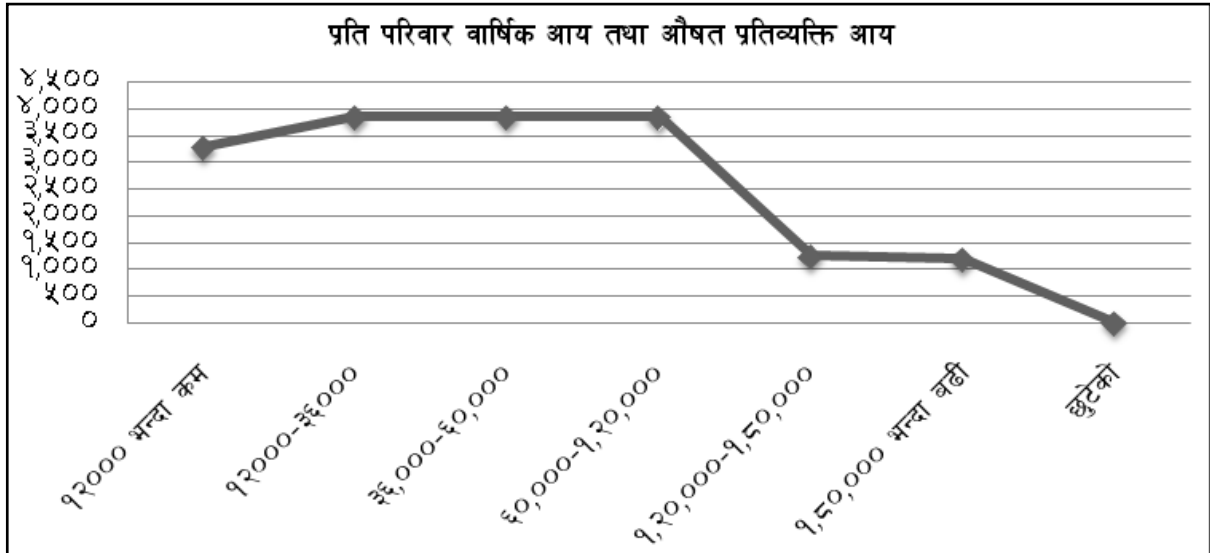
९.१ प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औषत प्रतिव्यक्ति आय

नगरपालिकामा रहेका कुल परिवारहरू मध्ये वार्षिक १२,००० भन्दा कम रकममा जीवन गुजारा गर्ने परिवारहरूको संख्या ३,२६९ अर्थात् १८.९८ प्रतिशत, रु १२,००० देखि ३६,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको संख्या ३,८०३ अर्थात् २२.३० प्रतिशत, रु. ३६,००० देखि ६०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको संख्या ३,८४७ अर्थात् २२.३४ रहेको, रु. ६०,००० देखि १,२०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको संख्या ३,८३६ अर्थात् २२.२७ प्रतिशत रहेको, रु.१,२०,००० देखि १,८०,००० सम्ममा गुजारा गर्नेको संख्या १,२४१ अर्थात् ७.२१ प्रतिशत र सो भन्दा माथि रकममा गुजारा गर्नेको संख्या १,१८५ अर्थात् ६.८८ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ। तथ्याङ्कको समग्र पक्षलाई हेर्दा नगरपालिकामा मध्यम अवस्थामा रहेका परिवारको संख्या उल्लेख्य रहेको देखाउँछ। जिवन निर्वाहका लागि अति आवश्यक गास, बास र कपासको परिपूर्ति कै लागि संघर्ष गर्नुपर्ने अवस्थाका परिवारहरूबाट राज्यले अपेक्षा गर्नुको साटो उनीहरू प्रति थप दायित्व हुने भएकोले गरिबी निवारणलाई प्राथमिकतामा राखी लोक कल्याणकारी राज्यको अवधारणालाई मूर्त बनाउनुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकाको जम्मा औषत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आयलाई हेर्दा ७६,३०४ अर्थात् मासिक ६,३५८ रूपैयाँमा सबै गुजारा चलाउनुपर्ने देखिन्छ। यद्यपि औषत प्रतिव्यक्ति आयले समग्र आर्थिक सूचकको काम भने गर्दैन। थप वडागत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १९७: वडाअनुसार प्रति परिवार वार्षिक आय तथा औषत प्रतिव्यक्ति आय

वडा नं.	१२००० भन्दा कम	१२०००-३६०००	३६,०००-६०,०००	६०,०००-१,२०,०००	१,२०,०००-१,८०,०००	१,८०,००० भन्दा बढी	छुटेको	जम्मा परिवार संख्या	औषत प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय
१	१४६	३५५	४३०	४५९	१९१	२१२		१,७९३	९५,५३३
२	२७२	२९५	४०९	३९२	११५	११७		१,६००	७७,९५१
३	९३	२९०	३८३	४५०	१०७	९९	१	१,४२३	८३,४११
४	२४२	४२४	३९६	४४०	१७३	१६०	२	१,८३७	८६,१०५
५	३६२	२७९	२७३	३००	१०५	८८	१	१,४०८	१०२,८५९
६	१२६	२३७	२९३	२१८	४९	४४		९६७	६३,१६३
७	३८९	२७८	१८२	२०४	७०	७१		१,१९४	५५,९७५
८	६८०	३८२	२६६	२११	६२	७८		१,६७९	५०,०३६
९	३२७	४४१	४६९	५२५	१६५	१३२	१	२,०६०	७६,५१२
१०	३६८	२६७	२६९	२६९	९५	११०		१,३७८	८४,६८०
११	२६४	५९३	४७७	३६८	१०९	७४		१,८८५	५८,५४१
जम्मा	३,२६९	३,८४१	३,८४७	३,८३६	१,२४१	१,१८५	५	१७,२२४	७६,३०४
प्रतिशत	१८.९८	२२.३०	२२.३४	२२.२७	७.२१	६.८८	०.०३	१००.००	

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

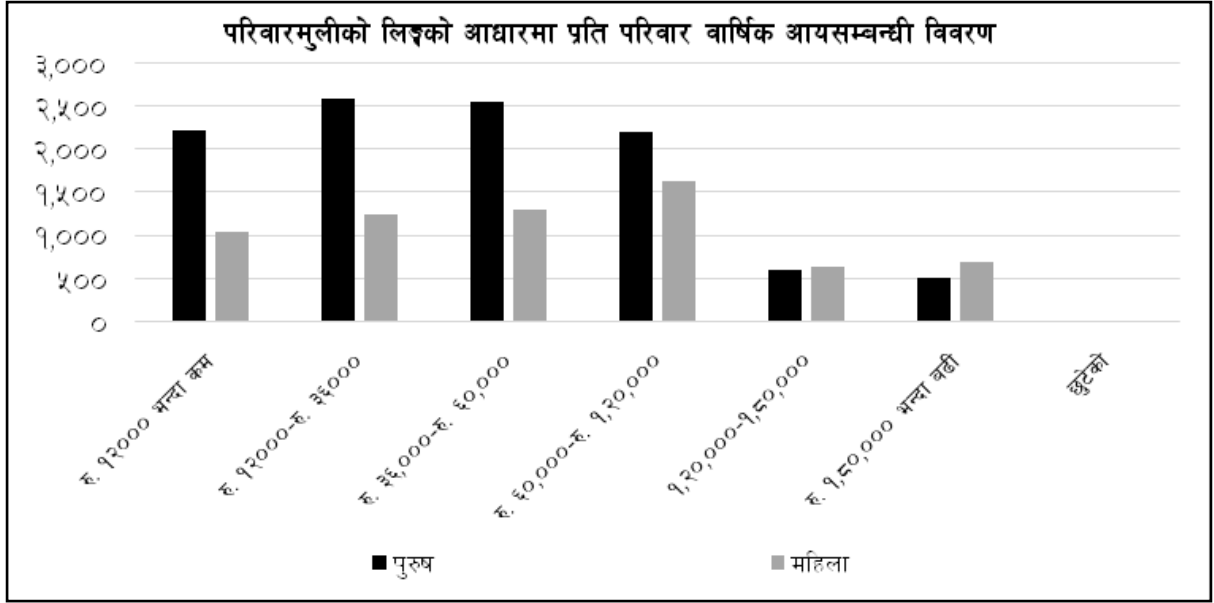
९.२ परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रति परिवार वार्षिक आमदानी र प्रतिव्यक्ति आयमा योगदान गर्ने महिला र पुरुषको तथ्याङ्कलाई हेर्दा समग्रतामा महिलाको भन्दा धेरै घरपरिवारमा पुरुषकै योगदान बढी देखिन्छ। कुल परिवारहरू मध्ये ६२.९ प्रतिशत पुरुषको योगदान र ३७.९ प्रतिशत महिलाको घरमूली भई आमदानीमा योगदान भएको देखिन्छ। तुलनात्मक रूपमा पुरुषको योगदान नेपाली पितृसत्तात्मक सामाजिक संरचना भएको समाजमा बढी हुनु स्वभाविक देखिएतापनि महिलाको योगदान समेत उल्लेख्य छ। विगतका वर्षहरूमा भन्दा हालका वर्षहरूमा महिलाहरूको आर्थिक क्रियाकलापहरूमा सकृयता अवश्य पनि बढेको छ। यसले आय आर्जनमा राम्रो टेवा पुऱ्याएको देखिन्छ। यस तथ्याङ्कको अर्कोपक्ष परिवारको मुख्य आमदानीमा संलग्न व्यक्ति लामो समयदेखि विदेशमा वा बाहिर रहेका कारण महिला घरमूली भनी उत्तर दिने उत्तरदाताको कारण समेत तथ्याङ्कमा महिलाको सहभागिता बढेको हुन सक्छ तथापी महिला उच्चमशिलता भने विगतभन्दा बढेको तथ्याङ्कले स्पष्ट गर्दछ। परिवारमूली भन्नाले परिवारमा परिआएका दैनिक कामकाज, खर्च र व्यवहार चलाउन व्यवस्था मिलाउने मुख्य व्यक्ति भन्ने बुझिन्छ। थप विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. १९८: परिवारमूलीको लिङ्गको आधारमा प्रति परिवार वार्षिक आयसम्बन्धी विवरण

प्रतिव्यक्ति आयको वर्गान्तर	पुरुष		महिला		जम्मा	औषत प्रतिव्यक्ति आय (वार्षिक) रु. मा
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		
रु. १२००० भन्दा कम	२,२२६	२०.८	१,०४३	१६.०	३,२६९	३,३५५
रु. १२०००-रु. ३६०००	२,५९९	२४.३	१,२४२	१९.०	३,८४१	२५,४००
रु. ३६,०००-रु. ६०,०००	२,५५९	२३.९	१,२८८	१९.८	३,८४७	४९,३२०
रु. ६०,०००-रु. १,२०,०००	२,२०५	२०.६	१,६३९	२५.०	३,८४४	५७,४९३
१,२०,०००-१,५०,०००	६०३	५.६	६३८	९.८	१,२४१	९४९,३०५
रु. १,५०,००० भन्दा बढी	५०६	४.७	६७९	१०.४	१,१८५	४९७,७०२
छुटेको	३	०.०			३	-
जम्मा	१०,७०९	६२.९	६,५२९	३७.९	१७,२२२	७६,३०२

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

९.३ विपन्नता सुचकाङ्क

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सहकार्यमा स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठानले सामाजिक परिचालकहरूको लागि तयार पारेको हाते पुस्तिकाका अनुसार विपन्नता सुचक भन्नाले :

१. ठूला पशुपालनेक्षमता र रोजगारका अवसर नभई दैनिक ज्यालादारीमा आधारित जीविकोपार्जन (आर्थिक विपन्नताका कारण दैनिक ज्यालादारीको काम गर्न बाध्य घर परिवार)
२. खाद्य अपर्याप्तता (आफ्नो खेती/मुख्य आम्दानीबाट ३ महिनाभन्दा कम समयसम्म मात्र खान पुग्ने वा ३ देखि ६ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने विपन्न घर परिवार । यस अन्तर्गत त्यस्ता घर परिवारहरू पर्दछन् जसले बाँकी अवधिको लागि ज्याला मजदुरी गरेर गुजारा गर्नुपर्ने हुन्छ)
३. सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत रूपमा छेउ लगाइएका वा सीमान्तकृत गरिएका (Marginalised वा भेदभाव गरिएका परिवार जस्तै: दलित, जनजाति आदि । यसमा विशेष गरेर समाजमा पिछडिएको वर्गका घर परिवारहरू पर्दछन्। (तर स्पष्ट हुनुपर्ने कुरा केछ भने दलित तथा जनजाति भन्दैमा स्वतः विपन्न हुने अन्य जातजाति हुँदा स्वतः विपन्न नहुने भने होइन । यो त उनीहरूको सामाजिक, आर्थिक अवस्था र स्थितिको आधारमा विचार गरी (condition and position) निर्धारण गरिनुपर्ने कुरा हो) ।
४. ऋणबाट ग्रस्त परिवार (ऋणकोभुमरीमा फसेको परिवार जस्तै: दैनिक गुजारा गर्न गाह्रोपरी बेसाएर खाँदा ऋणमा डुवेका, सामान्य औषधोपचार गर्न लिएको ऋण चुक्ता गर्न नसकेका, बाबुबाजेकोपालामा लिएको ऋण चक्ता गर्न असक्षम भई मारमा परेका, विपन्न र पीडित परिवार आदि पर्दछन् भने ठूला-ठूला व्यावसायिक ऋण लिने वर्गका
५. गरिव एकल महिला (विधवा, वृद्धा, बेसहारा, श्रीमान् बेपत्ता भएका, व्यक्तिगत तथा सामुहिक रूपमा सताइएका
६. घरवार विहीन र सुकुम्वासी वा द्वन्द्वबाट विस्थापित भई आएको परिवार (जग्गा जमिन नभएका, अरूको जग्गा कमाउने

७. आफ्ना हक अधिकारका लागि आवाज उठाउन नसक्ने परिवार (सूचनामा पहुँच भएर वा नभएर आवाज उठाउन सकेका छैनन्, थिचोमिचोर अन्याय विरुद्ध आवाज उठाउन सक्दैनन्) जुटाउन असक्षम परिवारसूचकांकको विवरण हेर्दा नगरपालिकामा रहेको कुल १७,०३४ घरपरिवारहरू मध्ये र सबै भन्दा बढी ९,४४१ अर्थात् ५५.४२ प्रतिशत परिवार कमजोर अवस्थामा र १,०७३ अर्थात् ६.३० प्रतिशत परिवार एकदम कमजोर अवस्थामा रहेको देखिन्छ। उल्लेखित तथ्याङ्कले नगरपालिका विपन्नताको सूचकांकमा पर्ने संकेत गर्दछ। तसर्थ नगरपालिकाले यसतर्फ ध्यान दिनु आवश्यक देखिन्छ।

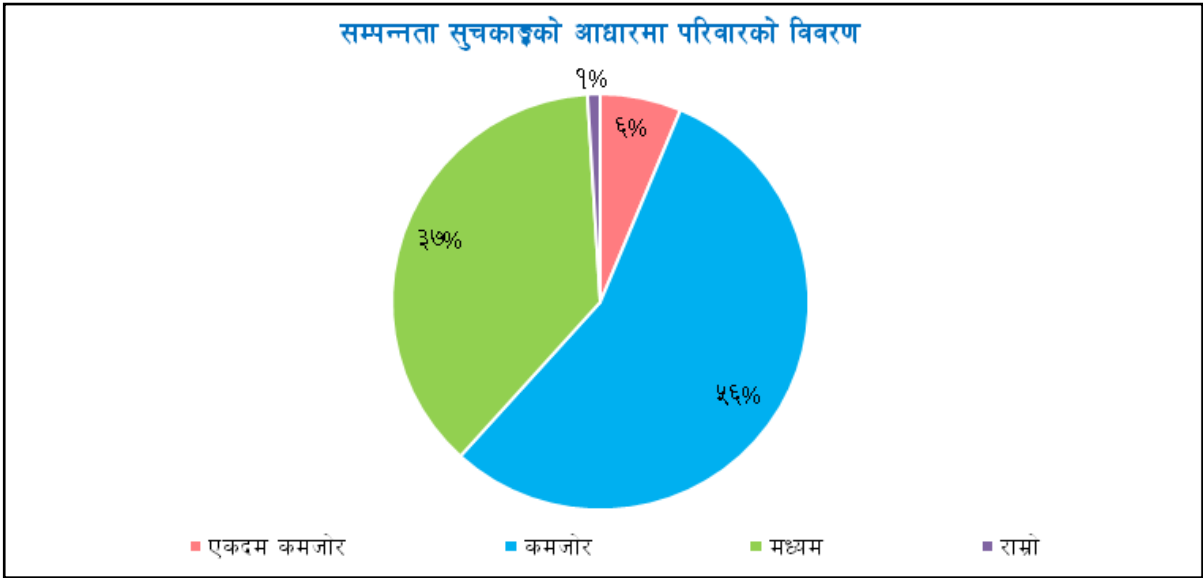
९.३.१ सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण

सम्पन्न सूचकाङ्कका आधारमा नगरपालिकामा रहेका घरपरिवार मध्ये राम्रो अवस्थामा रहेका परिवारको संख्या जम्मा १७१ अर्थात् ०.९९ प्रतिशत मात्र रहेको छ। यसको अर्थ मध्यम अवस्थामा रहेका ६,४१८ अर्थात् ३७.२६ प्रतिशत परिवारहरू बाहेक अन्य सबै परिवारको अवस्था कमजोर र अति कमजोर देखिन्छ। यसर्थ यस नगरपालिकालाई आर्थिक रूपले विपन्न नगरपालिका भन्न सकिन्छ। यसरी नगरपालिकाका हालका आर्थिक गतिविधिहरू सम्पन्नता तर्फ भन्दा पनि निर्वाहतर्फ केन्द्रित हुनुपर्ने बाध्यतामा देखिन्छ। आर्थिक, सामाजिक, भौतिक र साँस्कृतिक सम्पन्नताको यात्रा भने जीवन निर्वाहका नागरिकहरूका सवालहरू पूर्णरूपमा सम्बोधन भएपश्चात मात्र अगाडि बढ्न सक्दछन्। यसतर्फ राज्यको ध्यान जानु जरुरी छ। वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १९९: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा वडाअनुसार परिवारको विवरण

वडा	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	जम्मा
१	१००	८६२	७९४	३७	१,७९३
२	६०	८४९	६६४	२७	१,६००
३	२८	७३८	६२७	३०	१,४२३
४	११९	९७०	७३१	१७	१,८३७
५	१५३	७९०	४६०	५	१,४०८
६	६६	५७२	३२८	१	९६७
७	१०२	७२७	३५८	७	१,१९४
८	१८७	१,०३४	४५१	७	१,६७९
९	१२४	१,२९६	६३३	७	२,०६०
१०	८०	८०७	४८१	१०	१,३७८
११	६६	९०५	८९१	२३	१,८८५
जम्मा	१,०८५	९,५५०	६,४१८	१७१	१७,२२४
प्रतिशत	६.३०	५५.४५	३७.२६	०.९९	१००.००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

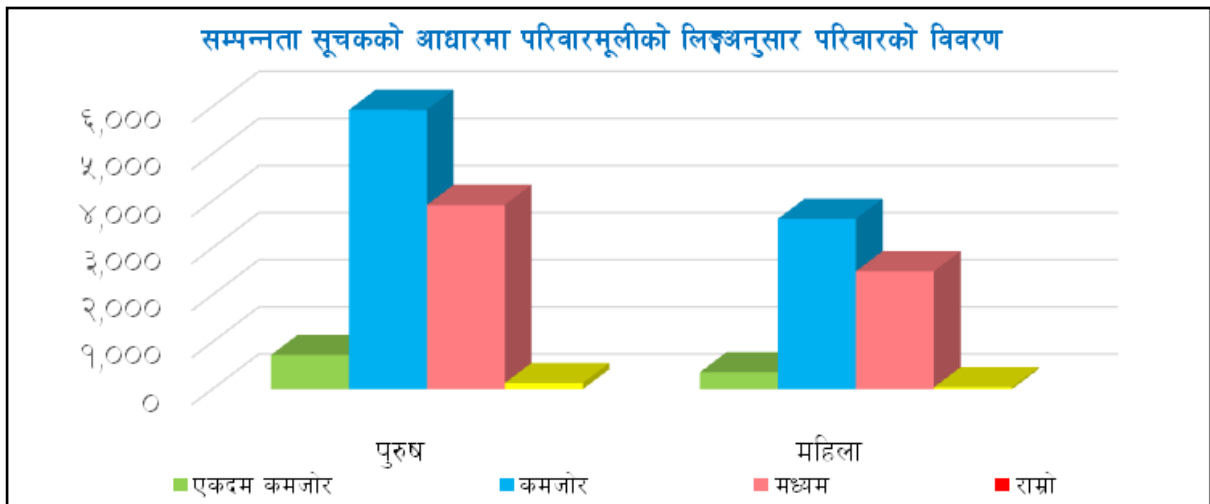
९.३.२ सम्पन्नता सूचकको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गानुसार परिवारको विवरण

नगरपालिकामा सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा लैङ्गिक हिसाबले गरिएको तुलनात्मक अध्ययन अनुसार स्वाभाविक रूपमा विद्यमान पुरुष प्रधान नेपाली सामाजिक संरचनाका कारण पुरुषको संख्या दुवै तह राम्रो र कमजोरमा बढी देखिन्छ। अर्कोतर्फ राम्रो र मध्यम खालको आर्थिक हैसियत हुने परिवारमा भने पुरुष परिवार मूली भएका परिवार संख्या निकै बढी देखिन्छ अर्थात् महिला र पुरुष बिचको अन्तर निकै फराकिलो देखिन्छ। यसको अर्थ परिवारको आर्थिक हैसियत निर्माणमा महिलाको निर्णायक भूमिका पुरुषको भन्दा कमजोर नै छ। यद्यपि महिला सम्पन्नता भने बढेको तथ्याङ्कले देखाउँछ। विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २००: सम्पन्नता सूचकाङ्कको आधारमा परिवारमूलीको लिङ्गानुसार परिवारको विवरण

लिङ्ग	एकदम कमजोर	कमजोर	मध्यम	राम्रो	जम्मा
पुरुष	७२५	५,९३२	३,९९३	१३१	१०,७०१
महिला	३६०	३,६९८	२,५०५	४०	६,५०३
जम्मा	१,०८५	९,६३०	६,४९८	१७१	१७,२२४
प्रतिशत	६.३०	५५.४५	३७.२६	०.९९	१००.००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

९.४ नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

तालिका नं. २०१: नगरपालिका/सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वडा नं.	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
१	स्थानीय तह					
	गाउँपालिका/नगरपालिका	बेलवारी नगरपालिका	बेलवारी	३		बेलवारीका सबै वडा
	वडा कार्यालय	वडा कार्यालय	बेलवारी	१	१	१ नं वडा भरी
		वडा कार्यालय	बेलवारी	२	२	२ नं वडा भरी
		वडा कार्यालय	बेलवारी	३	१	३ नं वडा भरी
		वडा कार्यालय	बेलवारी	४	३	४ नं वडा भरी
		वडा कार्यालय	बेलवारी	५	५	५ नं वडा भरी
वडा कार्यालय		बेलवारी	६	३	६ नं वडा भरी	
वडा कार्यालय		बेलवारी	७	३	७ नं वडा भरी	
वडा कार्यालय		बेलवारी	८	३	८ नं वडा भरी	
वडा कार्यालय		बेलवारी	९	३	९ नं वडा भरी	
वडा कार्यालय		बेलवारी	१०	५	१० नं वडा भरी	
२	स्वास्थ्य संस्थाहरू					
	अस्पताल					
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	बहुनी प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	बहुनी	७	१५	
	स्वास्थ्य चौकी	बेलवारी स्वास्थ्य चौकी	बेलवारी	३	६	
		कसेनी स्वास्थ्य चौकी	कसेनी	५	५	
		डांगीहाट स्वास्थ्य चौकी	डांगीहाट	९	५	
	उप स्वास्थ्य चौकी					
३	कृषि	बेलवारी कृषि सेवा	बेलवारी	२		
		बाहुनी कृषि सेवा	बाहुनी	७		
		डांगीहाट कृषि सेवा				
४	पशु सेवा	बेलवारी	बेलवारी	२		
		बाहुनी	बाहुनी	७		
५	हुलाक	अतिरिक्त हुलाक बेलवारी		४		
		अतिरिक्त हुलाक, कसेनी		३		
		अतिरिक्त हुलाक, बाहुनी		४		
		अतिरिक्त हुलाक, डांगीहाट		३		
६	वन					
७	प्रहरी कार्यालय					
	जिल्ला/प्रदेश					
	इलाका चौकी	इलाका प्रहरी कार्यालय	बेलवारी	३	६७	वार्ड नं १, २, ३, ४, ५, ८, ९, १०, ११ र केरावारीका केही भाग
		प्रहरी चौकी डांगीहाट	डांगीहाट	११	८	वार्ड नं ८, ९, १०, ११
	बाहुनी	बाहुनी	७	६	६, ७ र ८ का केही भाग	

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वडा नं.	जनशक्ति	कार्यक्षेत्र
८	अन्य कार्यालयहरू	सशस्त्र प्रहरी बल सुरक्षा बेस क्याम्प	बेलवारी	७	३०	बे.न.पा.का सबै वडा कानेपोखरी १, २, ५ र ग्रामथान न.पा. का केही भाग
		सशस्त्र प्रहरी बल सुरक्षा बेस क्याम्प	बेलवारी	११	२७	बेलवारी न.पा. को सबै वार्ड
		नारी विकास	बेलवारी	९	१	बेलवारी न.पा. ९
९	सरकारी स्वामित्वका संस्थान, समिति आदि					

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

९.५ आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

तालिका नं. २०२: आमा/महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

समूह, संस्था संजालको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण						
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार			
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा
बेलवारी १ आमा समूह	बेलवारी १	१३	-	१३	-	-	-	-
बेलवारी २ आमा समूह	बेलवारी २	११	-	११	-	-	-	-
बेलवारी १ आमा समूह	बेलवारी १	१४	-	१४	-	-	-	-
बेलवारी ३ आमा समूह	बेलवारी ३	१३	-	१३	-	-	-	-
बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	११	-	११	-	-	-	-
बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१५	-	१५	-	-	-	-
बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१३	-	१३	-	-	-	-
बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१२	-	१२	-	-	-	-
बेलवारी ४ आमा समूह	बेलवारी ४	१९	-	१९	-	-	-	-
सुनाखरी आमा समूह	बेलवारी ५	२६	-	२६	-	-	-	-
बेलवारी ५ आमा समूह	बेलवारी ५	२५	-	२५	-	-	-	-

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

९.६ टोल विकास संस्थाको विवरण

तालिका नं. २०३: वडागत टोल विकास संस्थाहरू

वडा नं १ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	गुम्बा टोल विकास संस्था	बेलवारी १	कुमार गुरुङ	९८४२१८०२४५
२	समावेशीएकता टोल विकास संस्था	बेलवारी १	सल व. गुरुङ	९८४२११२५०४
३	लोहनीकित्ता टोल विकास संस्था	बेलवारी १	सोम व. श्रेष्ठ	९८२४३२४७४३
४	बर्डाङाणी टोल विकास संस्था	बेलवारी १	दिनेश प्र.गिरी	९८५२०२९६६३
५	प्रताघारी टोल विकास संस्था	बेलवारी १	विष्णुकुमार गिरी	९८०४०९७०४७
६	सिसौली टोल विकास संस्था	बेलवारी १	नेत्र प्र.अधिकारी	९८०४०३७७००
७	माहाराजा ग्रामथान टोल विकास संस्था	बेलवारी १	नारायण धिमाल	९८४२१४६२७९
८	विहानी टोल विकास संस्था	बेलवारी १	ईन्द्र व.सुनार	९८०४०४३००४
९	सुन्दर अभियान टोल विकास संस्था	बेलवारी १		

बेलवारी नगरपालिकाको पार्श्वचित्र, २०७५ | २२७

१०	हेल्थपोष्ट पश्चिमलाईन टोल विकास संस्था	बेलबारी १	अमर ब. कार्की	९८०७००४३०४
११	श्री जन एकता टोल विकास संस्था	बेलबारी १	एकराज वराल	९८४२२७३५०५
१२	दुर्गा मन्दिर टोल विकास संस्था	बेलबारी १	शर्मिलालुगेली	९८४२१०४९३५
१३	शहिद स्मृति टोल विकास संस्था	बेलबारी १	शेर ब. तामाङ	९८००९२९१२५
१४	नमुना टोल विकास संस्था	बेलबारी १	रण ब. गुरुङ	९८४२२९५६८४
१५	राधाकृष्ण टोल विकास संस्था	बेलबारी १	टेक ब. खड्का	९८४२४२१८१९
१६	हाटखोला गैरी टोल विकास संस्था	बेलबारी १	वासुदेव राई	९८४२१११८०४
१७	जन प्रगती टोल विकास संस्था	बेलबारी १	पार्वती वराल	
१८	सगरमाथा टोल विकास संस्था	बेलबारी १	लाल ब. खत्री	९८४९८४१५७३
१९	भानु मार्ग शान्ती टोल विकास संस्था	बेलबारी १	समशेर प्र. गिरी	९८६२०६१७१४
२०	रत्नमार्ग टोल विकास संस्था	बेलबारी १	वल ब. खड्का	९८४२३००९२
२१	शिदार्थ टोल विकास संस्था	बेलबारी १	शन्देस तामाङ	९८४०१३०८६७
२२	हातेमालो टोल विकास संस्था	बेलबारी १	रमेश एक्चाई मगर	९८१०४४६६५५

वडा नं २ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	सानाकिसान टोल विकास संस्था	बेलबारी २	डिल्ली पुरी	९८४२०८९८८९
२	शिंहदेवी टोल विकास संस्था	बेलबारी २	थानेश्वर नेपाल	९८५२०५१६२६
३	ज्योती टोल विकास संस्था	बेलबारी २	माधवराजनिरौला	९८४२०३७४६२
४	त्रिवेणी टोल विकास संस्था	बेलबारी २	कुमारसिंह सोदेम्बा	९८१०५४५९८६
५	कविर टोल विकास संस्था	बेलबारी २	भिम कटुवाल	९८०७०४७२३६
६	लक्ष्मी टोल विकास संस्था	बेलबारी २	उद्धव प्र. दंगाल	९८४२०९८५३४
७	श्री शान्ती टोल विकास संस्था	बेलबारी २	गिरिनाथदाहाल	९८४२१४०४२२
८	गौतम टोल विकास संस्था	बेलबारी २	गोविन्द भट्टराई	९८४२२३९०२
९	लालभित्ति टोल विकास संस्था	बेलबारी २	प्रसादसिंह लिम्बु	९८११०२७२१७
१०	आदर्श टोल विकास संस्था	बेलबारी २	रंजीत गुरुङ	९८५२०५५९८६
११	रमिते टोल विकास संस्था	बेलबारी २	चन्द्र प्र. ढकाल	९८४२१८५६५९
१२	सद्भाव टोल विकास संस्था	बेलबारी २	धन ब. राई	९८६२१३३१२२
१३	तिनघरे टोल विकास संस्था	बेलबारी २	करन धिमाल	९८१४३८४७७५
१४	सरस्वती टोल विकास संस्था	बेलबारी २	नरहरी भण्डारी	९८१९०४५२४७

वडा नं ३ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	भगवती टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	हेमशागर ढकाल	९८५२०३५७४२
२	मिरमिरे टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	वर्त ब. राई	९८२७३९११९६
३	खोरीया टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	गोविन्द राजलिम्बु	९८१९३०४२८५
४	मैनावारी कृषि टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	योगेन्द्र कार्की	९८०७०७५००९
५	भुमे डाडा टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	सामेल राई	९८११०३५२५०
६	दोघरे टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	ज्ञान ब. वस्नेत	९८१९०१५२००
७	शान्ती टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	प्रकास मादेन	९८४२१२८६२०
८	सम्भ्रनाचोक मैनावारी टोल विकास संस्था	बेलबारी ३	कन्चन राई	९८४२०५८०३१

९	सुन्दर टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	अर्जुन राई	९८४२०७८६५८
१०	विजुलीअफीस टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	जित ब.कोईराला	९८५२०६८१६५
११	श्री राधाकृष्ण टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	कविन्द्र प्रसाई	९८५२०५५४९६
१२	मिलिजुली टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	राजन सुवेदी	९८५२०४१५३९
१३	सहकारी टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	चुणामणी खतीवडा	९८४२१०३३९६
१४	मालपोत टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	मनकुमार गुरुड	९८५२०४६३२३
१५	सिमपाने टोल विकास संस्था	बेलवारी ३	जित ब.गुरुड	९८०५३८८४८०

वडा नं ४ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	लाम्पानी टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	निर्मल गुरुड	९८१८०५५८५५
२	सयपत्री टोलविकास संस्था	बेलवारी ४	हरि बहादुर घिमिरे	९८४२२३४६३७
३	जागरूप टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	खगेन्द्र खनाल	
४	स्मृती टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	कुलमान राई	९८१३५७३११६
५	ईमानसिं टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	सन्जयकुमारी राई	९८०७००२४०३
६	अनाम पृथ्वीमार्ग टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	भुवन सिंह राई	९८११०४२४०४
७	हिमाली टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	केशवमान गुरुड	९८६२०६०३०६
८	बेतना टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	प्रकास लिम्बु	९८४२०८४८२६
९	शान्ती टोल विकास संस्था (क)	बेलवारी ४	अनिता राई	९८१७९९६२९६
१०	सिर्जना टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	लिला मेहेता	९८१५३३३०६६
११	नव धरहरा टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	योगराज राई	९८१६३७३९७५
१२	सुनौलो धरहरा टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	दिपककुमार गिरी	९८१७३११५६३
१३	प्रगती टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	मानबहादुर गौतम	९८४२०८५२६७
१४	तिन पैनी टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	भक्तबहादुर राई	९८१५३३९६९१
१५	सखुवाटोली टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	हेम बहादुर चौहान	९८११३७९३७१
१६	गरगाड टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	बम बहादुर खवास	९८०५३९८९४७
१७	धरहरा टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	ीजतेन्द्र प्रसादफुयाल	९८१३६०५८५६
१८	धिमाल टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	धनबहादुर लिम्बु	९८००९१०६०८
१९	बुधबारे स्कूल टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	राजेन्द्र लिम्बु	९८१५३८३४०५
२०	जमुनावारी टोल विकास संस्था	बेलवारी ४	हेम कुमार राई	९८०४३२१०२३
२१	शान्ती टोल विकास संस्था (ख)	बेलवारी ४	विनोद राई	९८१५३३३०६६

वडा नं ५ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	धनपाल टोलविकास संस्था	बेलवारी ५	रक्सु सरदार थारु	९८०५३७९०९०
२	मिलिजुली टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	महेन्द्र गिरी	९८१४३३६२६६
३	हातेमालो टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	चन्द्र बस्नेत	९८१८६७५२५७
४	माथिल्लो कसेनी टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	प्रल्हाद कुमार थारु	९८१२३८३०८५
५	जनमार्ग टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	खडग प्रसाद गिरी	९८२४३३७०९२
६	तेलकुडेश्वर शिवालय टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	गया नन्द ठाकुर	९८०७०९२३३८
७	पाचकोले केलरी टोल विकास संस्था	बेलवारी ५	कमल विष्ट	९८१६३२२८११

८	धुवतारा टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	सिता देवी निरौला	९८१६३५६११३
९	ॐ शिवालयतल्लो कसेनी टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	भगवान चौधरी	९८०४३६६५८३
१०	ठुलो रामपुर टोल विकास संस्था	बेलबारी ५		
११	लक्ष्मीनारायण टोल विकास संस्था	बेलबारी ५		
१२	कैलाशेश्वर टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	बचुलाल चौधरी	९८०४०३७७८७
१३	कविर टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	धिरेन्द्र कुमार थारु	९८१९३८८५८८
१४	साठी विधा टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	विनोद कार्की	९८१३६९५८७०
१५	तेलकुडी टोल विकास संस्था	बेलबारी ५	विष्णु कुमार चौधरी	९८०७०११८६८

वडा नं ६ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	जितपुर टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	तेज ब. काफ्ले	९८२७३०९९४७
२	अटल बाबाबनौल टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	सानुमाया मगर(खवास)	९८०७०५३७४६
३	बोराबाधकालीथान टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	आज्मीकुमार राई	९८१६३५२९११
४	त्रिनाथ टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	सितारामखवास	९८१२३८३८९८
५	यलम्बर टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	कुसुम राई	९८१२३९६१८३
६	बनौल रामजानकी टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	सत्यनारायण मण्डल	९८४२२४४४०२
७	सोमवारे टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	दिपकमल गच्छदार	९८१७३२२२९५
८	धैती टोल विकास संस्था	बेलबारी ६	टंक बहादुर राई	९८२४३७२१२७

वडा नं ७ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	सभ्यता टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	राजभक्त राई	९८१५३२२७६८
२	नवप्रभात टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	प्रमोद कार्की	९८०३५८६९३५
३	अभियान टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	तिर्था आचार्य	९८६९९३४७०६
४	श्री कालीस्थान टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	राम प्रसाद आचार्य	९८४२१३१७४२
५	श्री दौलतपुर टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	मिलन पाण्डे	९८४०९४५२१९
६	साङ्ली ईनार स्कुल डाडा टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	जित बहादुर थापा	९८४२५५२७६२
७	नमूना टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	मुना दाहाल	९८४२२३०६९८
८	हर्दिबारी सुविदार टोल विकास संस्था	बेलबारी ७	बेग बहादुर भुजेल	९८१८४२९२३४

वडा नं ८ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	रणपाल महाराजथान टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	टेक नारायण भुर्तेल	९८६२३२२२८०
२	प्रगतिशिल टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	लक्ष्मण तामाङ	९८४२१४६४२१
३	सुर्योदय टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	विरिफ लाल राजवंशी	९८१५३६००६१
४	वरियातीभार टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	राम प्र.नेपाल	
५	सुकुना टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	गणेश खड्का	९८४२१०३८०९
६	बासवारी लालबस्ती गढीगाउ टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	सिरुलाल राजवंशी	९८००९८७२९६
७	श्री नमुना टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	जयप्रकाश गौतम	९८४२२५०१६६
८	गौथली हरियाली टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	संजय तिमिल्लीना	९८५२०५४९६७
९	शान्ती टोल विकास संस्था (१)	बेलबारी ८	राजन थापा	

१०	कुवेर टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	किरणसरी राजवंशी	९८४२०४६९४५
११	ज्ञानोदय टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	धर्मराज गौतम	९८१५३७३२०२
१२	शान्ती टोल विकास संस्था	बेलबारी ८	फुल बहादुर आचार्य	९८४२२४२८२८

वडा नं ९ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	देवीगंज टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	महानन्द पोखेल	९८५२०५००४५
२	बैराखोनीप्रगती टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	निर्मला खवास	९८४२२४३४९
३	भजनगिरी टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	फिरना राजवंशी	९८६३००४७४४
४	डागीहाट टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	गणेश अधिकारी	९८४२२४७४९९
५	श्री सर्वेश्वर (भक्काचौक) टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	भरत पाण्डे	९८४२१५१९६७
६	सम्भौता टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	लक्ष्मी सुब्बा	९८१५३२०६२९
७	नलवारी टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	लक्ष्मीनारायण चौधरी	९८४२१०४०९६
८	श्री त्रिमुखी टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	मनपुरा राजवंशी	९८१९३७६५७०
९	शान्ती टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	तोयानाथ अधिकारी	९८१४३८४९०५
१०	चन्द्रपुर सभापुर टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	बौद्धमान बस्नेत	९८४२०६५००४
११	पोखरीयामहाराजथान टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	गुरु प्र.धमला	९८१४३०७७४५
१२	तिन खुटीया वनोल टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	चतुरलाल चौधरी	९८१३०७८९६९
१३	माभीगाउशितिमान टोल विकास संस्था	बेलबारी ९	यज्ञ ब. माभी	९८४२२९७०३८

वडा नं १० का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	पुष्पाञ्जली टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	अमिर मगर	९८०४३५९८९२
२	माटीगाउ बलुवाही टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	धर्मेन्द्र कुमार लिम्बु	९८०८५६८५७०
३	भलभली टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	टंक ब. विष्ट	९८४२१३४४९८
४	त्रिवेणी पथ टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	प्रेम कुमार राई	९८५२०४९६०८
५	प्रगती टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	दिपक बस्नेत	
६	श्री शान्तीविहानी टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	कृष्ण कुमार याखा	९८४२०६५७८५
७	भाउन्ने टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	जितेन्द्र चेम्जोड	
८	श्री राष्ट्र जनसेवा टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	शैलेन्द्र कुमार धिमाल	९८४२०९४९०६
९	माहाराजथान टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	राजेन्द्र राई	९८४९०२२९८९
१०	श्रृजनशिल टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	गंगा ब. कार्की	
११	नमुना टोल विकास संस्था	बेलबारी १०	गन बहादुर गुरुङ	९८१९३७४९६५

वडा नं ११ का टोल विकास संस्थाहरू

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	प्रगति टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	लोड ब. भण्डारी	९८४२२७६३८९
२	पृथ्वी टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	लाल कुमार गुरुङ	९८४२११७९६
३	ज्ञानोदय टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	भिम प्रसाद लुइटेल्	९४२८७७८६७
४	श्री जनजागरण टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	ध्रुव सुनुवार	९८१७३३२९५९
५	भाडवारी टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	वीरेन्द्र खत्री	९८४२०७८३४३
६	साभ्ना टोल विकास संस्था	बेलबारी ११	अमृत लिम्बु	९८४०२७९७०९

क्र.सं.	टोल विकास संस्था	ठेगाना	अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
७	लक्ष्मी टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	राम कुमार लिम्बु	९८१७३१८०६२
८	लक्ष्मीमार्ग शनिबारे बजार टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	कुमार गुरुड	९८०८११५४४९
९	संगम टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	शम्भु कुमार बस्नेत	९८१८८४८००८
१०	३ नम्बर टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	शिव कुमार राई	९८४२१०२५७४
११	मुनालजनपथ टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	तारा नाथ पोख्रेल	९८४२१८६८८५
१२	जुराहा टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	कमल ब.गुरुड	९८४२०८३६४२
१३	त्रिवेणी शान्ती टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	टेक ब. दाहाल	९८००९३०४६३
१४	मिलन टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	राज ब. राई	९८४२१०२६७३
१५	आदर्श टोल विकास संस्था	बेलवारी ११	बलराम कार्की	९८४२०६८६६०

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

९.७ कृषक, उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

तालिका नं. २०४: कृषक, उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

कृषक, उद्यमी तथा बचत समूह र संस्था नाम र ठेगाना	बडा नं.	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण						बचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र	
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य				जम्मा
उद्दमी कृषक सहकारी संस्था लि.	९	१३३	२२	१५५	-	-	-	-	३७३२३१६	५५९३९९	कृषि

स्रोत : कृषि विकास कार्यालय, २०७५

९.८ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूले समुदायमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा आफ्ना कार्यक्रमहरू संचालन गरिरहेका छन्। यहाँ रहेका सरकारी संस्थाहरू क्रमशः नगरपालिका कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, हुलाक, इलाका प्रहरी, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कृषि सेवा केन्द्र, पशु सेवा केन्द्र आदि रहेका छन्। यसका अतिरिक्त नगरपालिकामा विभिन्न समूहहरू युवा क्लबहरू, नागरिक समाज, राजनितिक दलहरू रहेका छन्। यस नगरपालिकामा रहेका संस्थाहरूको विवरण निम्न प्रकारका छन्।

तालिका नं. २०५: गैर-सरकारी संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	गैससको नाम	समेटेको क्षेत्र	विषयगत क्षेत्र
१	ओरेक नेपाल	१-११	महिला अधिकार तथा मानव बेचबिखन विरुद्ध अधिकार
२	अर्किड नेपाल	२, ३, ५	शिक्षा तथा बलबालिका
३	मातृभूमि महिला समाज	१-११	वातावरण
४	बेलवारी जेसिज	१-११	सामाजिक
५	लायन्स क्लब अफ बेलवारी	१-११	सामाजिक
६	सामुदायिक विकास समाज	१-११	सामाजिक
७	उद्योग वाणिज्य संघ	१-११	व्यापार व्यावसाय

स्रोत : बेलवारी नगरपालिकाको कार्यालय

१.९ जनचेतनामूलक तालिम प्राप्त गरेका जनशक्तिको विवरण

तालिका नं. २०६: जनचेतनामूलक तालिमा प्राप्त गरेका जनशक्तिको विवरण

क्र.सं.	तालिम विवरण	लिंग		जम्मा	कैफियत
		पुरुष	महिला		
१	प्रौढ शिक्षा, लागु पदार्थ दुर्व्यसन विरुद्ध तालिम, प्रपोजल लेखाई तालिम, वातावरणीय सरसफाई सम्बन्धी तालिम	३३	१५	४८	कसेनी सामुदायिक सिकाई केन्द्रमा आवद्ध सदस्य ।

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१.१० विपद व्यवस्थापन

बेलवारी नगरपालिका धरातलीय स्वरूपमा समतल तराईको भू-भाग रहेको छ, भने पूर्व-पश्चिम राजमार्ग नगरपालिकाको मध्य भाग भएर गएको छ। भौगोलिक सुगमता, यातायातको राम्रो सञ्जाल, शिक्षा, स्वास्थ्य, व्यापारको यथेष्ट पुर्वाधार तथा पहुँच, शान्ति सुरक्षा आदिका कारणहरूले पूर्वीय पहाडी क्षेत्र र दक्षिणी ग्रामीण भेगबाट नगरपालिकामा बसाईसराई बढिरहेको देखिन्छ। जसबाट नगरपालिकामा जनघनत्व बढिरहेको र यसबाट विभिन्न सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक प्रभाव साथै विपदजन्य घटनाहरूमा पनि मात्रात्मक बृद्धि भएको अनुभव गर्न सकिन्छ।

पूर्व, पश्चिमी र दक्षिणी सिमामा रहेका समुदाय तथा बस्तीहरूमा लोहन्त्रा, चिसांग नदीहरू एवं किस्ति, दरलोकना, केसलिया खोलाहरूबाट कटान, डुवान र बाढीको प्रकोप रहेको छ, भने सुख्खामौसममा आगलागीका उल्लेख्य घटनाहरू हुने गरेका छन्। पूर्व-पश्चिम राजमार्ग र सडक सञ्जालबाट अधिकांस स्थानहरूमा पहुँचका कारण सडक दुर्घटनाहरूको प्रकोप पनि बृद्धि भइरहेको देखिन्छ। पूर्वाधार तथा आवासिय भवन निर्माणमा भवन-संहिता तथा मापदण्डको उचित पालना नहुदाँ भविष्यमा हुनसक्ने भूकम्प जोखिम तथा क्षतिको पनि उत्तिकै संभावना रहेको छ। यी विविध प्रकोपहरूको संभावनालाई मध्यनजर गर्दा नदी-तटिय र घना बस्तीहरूमा बाढी साथै आगलागी, महामारी जस्ता प्रकोपहरूको जोखिम कम गर्न जोखिम न्यूनिकरणका सचेतनामूलक गतिविधिहरू संचालन साथै आवश्यक संरचनात्मक न्यूनिकरण गर्न आवश्यक देखिन्छ। यसका अलावा नगरवासीहरूलाई विपद् सम्बन्धि जनचेतना र भवन-संहिताको पालनामा सु-सुचित हुने कार्यक्रम संचालनमा नगरपालिकाले सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय, सहकार्य र साभेदारीलाई बढोत्तरी गर्दै समग्र विपद् व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रहरूको पनि संलग्नता बढाउनुपर्ने देखिन्छ। साथै नगरपालिकाले आवधिक योजना तर्जुमा तथा विकास निर्माणमा विपद् व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्न टड्कारो आवश्यकता रहेको छ।

१.१०.१ विपद्को ऐतिहासिक विवरण

नगरपालिकामा विगत वर्षहरूमा भएका प्रकोपहरूको घटनाहरू र यसको बारम्बारता, क्षतिको विवरणको लेखाजोखाबाट नगरपालिकामा हुनसक्ने संभावित प्रकोपहरूका आँकलन गर्न सकिन्छ, जसबाट प्रकोपको क्षति र बारम्बारताको आधारमा प्रकोपको प्राथमिकिकरण गर्न सकिन्छ। नगरपालिका क्षेत्रमा विगतमा भएको विपद्हरू यसको बारम्बारता र क्षतिको आधारमा निम्न उल्लेखित प्रकोपहरू रहेका छन् :

- भूकम्प
- हुरीबतास
- चट्याङ्ग
- बाढी तथा डुवान
- महामारी
- असिना पानी
- आगलागी
- सडक दुर्घटना
- मौसमी सुख्खा तथा खडेरी

९.१०.२ प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण

नगरपालिकामा कुन समयमा कुन कुन प्रकोप हुन्छ भनेर पत्ता लगाउन प्रकोप पात्रो तयार गर्न सकिन्छ। यो प्रकोप पात्रो नगरपालिकाको सबै वडाहरूको प्रतिनिधित्व भएको समूहगत छलफलबाट तयार गरिएको छ।

तालिका नं. २०७: प्राकृतिक प्रकोप पात्रोको विवरण

प्रकोपहरू	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुष	माघ	फागुन	चैत
भूकम्प												
वाढी												
आगलागी												
महामारी												
हुरीबतास												
खडेरी												
शीतलहर												
सडक दुर्घटना												

स्रोत : नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

माथिको तालिकाबाट असार, साउन र भदौ महिनाहरूमा बाढीको प्रकोप देखिन्छ भने वैशाख, जेठ तथा फागुन र चैत्र महिनाहरूमा आगलागीको प्रकोप तुलनात्मक रूपमा बढि हुने गर्दछ। यसैगरी वैशाख देखि भदौ तथा पुष र माघ महिनाहरूमा भाडा-पखाला जस्ता महामारीको प्रकोप हुने गर्दछ। वैशाख, फागुन र चैत्र जस्ता सुख्खामौसममा हुरीबतासका घटनाहरू हुने गर्दछन्। नेपाल भूकम्पको जोखिमको उच्च स्थानमा रहेको हुदाँ भूकम्पीय जोखिमको संभावना जुनसुकै समयमा हुन सक्ने भएकाले यसको पूर्वतयारीका प्रयासहरू गरिराख्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ। त्यस्तै सडक दुर्घटनाहरूको घटना पनि वर्षेनी बढिरहेको छ जसको लागि सडक सचेतना शिक्षामा जोड दिनु पर्ने देखिन्छ। उल्लेखित प्रकोपको समयरेखाबाट विपद्-पूर्व पूर्वतयारीका गतिविधिहरू संचालन गर्नका लागि विपद्मा काम गर्ने निकायहरू विच समन्वय र सहकार्यका लागि नगरपालिकाको भूमिका र पहलकदमी महत्वपूर्ण हुन्छ। यसका लागि आकस्मिक कार्ययोजना बनाउने, राहत सामाग्री भण्डारण गर्ने, कृतिम घटना अभ्यास गर्ने जस्ता विपद् पूर्वतयारीका कार्यहरू गर्न र गराउन सकिन्छ।

९.९.३ संस्थागत विश्लेषण

नगरपालिकामा विपद् पूर्वतयारी, रोकथाम र अल्पिकरण, विपद्को समयको प्रतिकार्य र विपद् पश्चात् को पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा, सहयोग, सुविधा, उपलब्ध गराउने सरकारी निकाय वा सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय सस्थाहरू र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था, वित्तीय संस्था, सहकारी, स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, निजी क्षेत्र आदिको उपलब्धता, पहुँच र सम्बन्धको विश्लेषण गरिएको छ। प्राप्त सूचनाको आधारमा हाल नगरपालिका भित्र करिब १० वटा निकायहरू विपद्का अवस्था साथै पूर्वतयारीमा कार्य गरिरहेको देखिन्छ।

तालिका नं. २०८: संस्थागत विश्लेषण

क्र. स	कार्यालय/ संघ संस्थाको नाम	ठेगाना	पहुँचको अवस्था	भौगोलिक दुरी	प्राप्त हुन सक्ने सहयोगको क्षेत्र
१	बेलवारी जेसिस	बेलवारी नगरपालिका	पहुँच पुगेको	बेलवारी बजारमा रहेको	आर्थिक, सामाजिक, खाद्य सामग्री वितरण, लत्ता कपडा वितरणमा सहयोग
२	लायन्स क्लब अफ बेलवारी			बेलवारी बजारमा रहेको	आर्थिक, सामाजिक, खाद्य सामग्री वितरण, लत्ता कपडा वितरणमा सहयोग
३	अर्किड नेपाल			बेलवारी बजारमा रहेको	शिक्षा, बालबालिका
४	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र				स्वास्थ्य सेवा, आपतकालिन शिविर
५	इलाका प्रहरी			बेलवारी बजारमा रहेको	शान्ति सुरक्षा, विपद्को बेला खोज उद्धार तथा द्रुत सर्वेक्षण, राहत वितरण
६	शशस्त्र प्रहरी बल				शान्ति सुरक्षा, विपद्को बेला खोज उद्धार, राहत वितरण
७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, बेलवारी उपशाखा			बेलवारी बजारमा रहेको	खोज उद्धार तथा द्रुत सर्वेक्षण, गैर खाद्य राहत वितरण, एम्बुलेन्स सेवा
८	उद्योग बाणिज्य संघ			बेलवारी बजारमा रहेको	निजि क्षेत्रसँग समन्वय, राहत संकलन तथा सहयोग
९	कमिटेड नेपाल				सामाजिक विकास, चेतनामूलक गतिविधि वधि, विपद् जोखिम न्यूनीकरण
१०	सामुदायिक विकास समाज				सामाजिक विकास तथा चेतनामूलक गतिविधि

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

विपद्को अवस्थामा समयमै मानवीय सहयोग प्रदान गर्नका लागि माथि उल्लेखित सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्यबाट विस्थापित समुदायहरूमा खोज-उद्धार तथा राहतका गतिविधिहरू संचालन गर्न सकिन्छ। यसका लागि संभावित विपद्को जोखिम कम गर्न जोखिम व्यवस्थापन योजना आवश्यक पर्दछ। नगरपालिका भित्र मानवीय तवरमा काम गर्ने सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको पहिचान गरि स्रोत र साधनको आँकलनमा सहयोग पुग्दछ। प्राप्त सबै निकायको उपलब्ध स्रोत साधनको लेखाजोखा गरेर अपुग स्रोतको लागि नगरपालिकाले प्रदेश तथा केन्द्र सरकार, गैरसरकारी संघ-संस्था तथा दातृ निकायहरूसँग सहयोग जुटाएर विपद् व्यवस्थापनका लागि दिर्घकालिन योजना निर्माण गर्न अग्रसर हुनु पर्ने देखिन्छ।

निम्न रोटी चित्रले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा काम गर्ने सरकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूको उपस्थिति तथा निकटता देखाएको छ।

१.१.४ प्राकृतिक विपद् वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

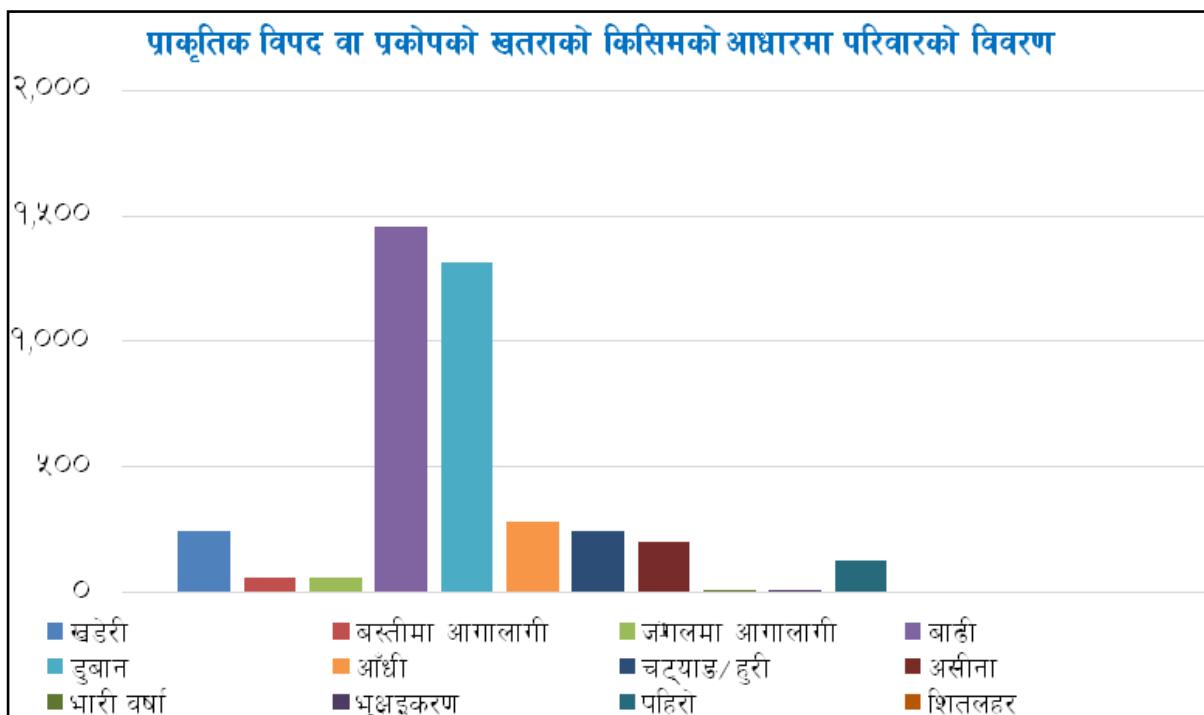
नगरपालिकाका सम्पूर्ण परिवारहरूलाई तपाईंको परिवार बसोबास गरेको स्थानमा कस्तो-कस्तो किसिमको प्राकृतिक विपद् वा प्रकोपको जोखिमहरू छन् भनी सोधिएको बहुउत्तर आउने प्रश्नमा १,८०४ परिवारले प्रकोप जोखिम सम्बन्धी उत्तर दिएका थिए जसमध्ये सबैभन्दा बढी बाढीको जोखिममा रहेको परिवार संख्या १,४५४, दोस्रोमा डुबानको जोखिम भएका परिवार संख्या १,३१३ र तेस्रोमा हुरीबतासबाट प्रभावित हुने परिवार संख्या २८६ रहेका छन् । त्यसैगरी नगरपालिकामा चट्याङ, खडेरी, भूकम्प, पहिरो, असिना आदी प्राकृतिक जोखिम रहेको पाइयो । माथि उल्लेखित प्राकृतिक विपद्हरू विशेषगरी जलवायु परिवर्तन, भूमण्डलिय तापक्रम वृद्धि, वातावरण प्रदुषण, वनजंगल फँडानी, अत्यधिक कार्बन उत्सर्जन र प्राकृतिक सन्तुलन विरुद्ध हुने मानविय गतिविधिका कारण उत्पन्न छन् । यस प्रकारका प्राकृतिक विपद्बाट जोगिन एकिकृत विपद् व्यवस्थापन प्रतिकार्य तथा पूर्व तयारी योजना निर्माण गरी विपद्सँग सामना गर्ने र कमभन्दा कम धनजनको क्षति हुने गरी तयार रहनु विवेकपूर्ण हुन्छ । दिर्घकालिन रणनीतिमा वातावरण संरक्षण र दिगो विकासका कार्यक्रमहरूलाई पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्ने हुन्छ । अर्कोतर्फ स्वाभाविक भौगर्भिक प्रक्रियाको कारण जाने भूकम्पको जोखिमका हिसाबले नेपाल अत्यन्त जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्ने हुँदा भूकम्प न्यूनिकरण

गर्ने उपाय नै नहुने हुँदा पूर्व तयारी र प्रतिकार्यका प्रभावकारी योजना निर्माण गर्ने र विशेष गरी भूकम्पीय जोखिमका हिसाबले जोखिम रहित घर र भौतिक संरचना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय भवन निर्माण संहितालाई कडाईका साथ पालना गर्नुपर्दछ । वडागत थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २०९: प्राकृतिक विपद वा प्रकोपको खतराको किसिमको आधारमा परिवारको विवरण

वडा नं.	खडेरी	बस्तीमा आगालागी	जंगलमा आगालागी	बाढी	ढुवान	आँधी	चट्याड/हुरी	असीना	भारी वर्षा	भूक्षडकरण	पहिरो	शितलहर	अन्य	जम्मा
१			७	२९८	२६३	५	१			२	१०		१	३११
२	१९०	६	४८	३२२	२८८	१	१				५			३३६
३	३		१	१८१	२१८	२१२	२३२	१९१	१२		७८			३८२
४			१	१७१	७८						९			१७१
५	२१			१५५	१३४	७	१			१	५			१८३
६				२	२					१	१			३
७	३३	५०	६	१५१	१५३	४७	१०	१०		७	१५	१		१७३
८			१	९७	५४		१				२			९९
९		६		७२	११८	१३					१			१३६
१०				४	४	१	१	१		१	२			९
११				१	१									१
जम्मा	२४७	६२	६४	१,४५४	१,३१३	२८६	२४७	२०२	१२	१२	१२८	१	१	१,८०४
प्रतिशत	१३.६९	३.४४	३.५५	८०.६०	७२.७८	१५.८५	१३.६९	११.२०	०.६७	०.६७	७.१०	०.०६	०.०६	१००.००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण, २०७५

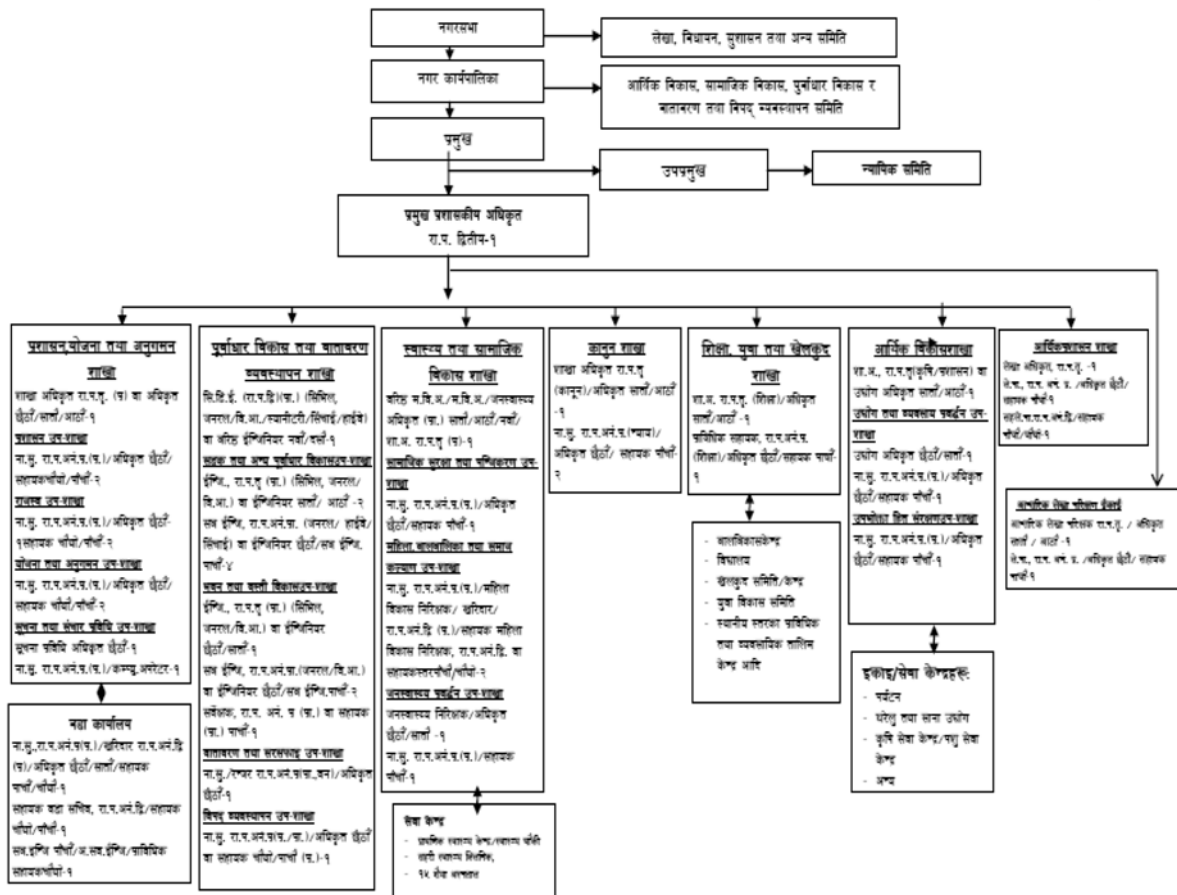

खण्ड १० : विविध

१०.१ नगरपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा

(च) ७५ हजार भन्दा माथि जनसंख्या भएकानगरपालिकाको संगठन संरचना (२६वटा)

(अनुसूची ६.१)

१०.२ नगरपालिकासँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरू

तालिका नं. २१०: नगरपालिका सँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण

सि.नं.	संघसंस्थाको नाम	उद्देश्य/कार्य क्षेत्र	कैफियत
१	ओरेक नेपाल	सामाजिक कार्य	
२	नारीविकास संघ	सामाजिक कार्य	
३	सामुदायिक विकास केन्द्र	सामाजिक कार्य	
४	रा. सामुदायिक विकास केन्द्र	सामाजिक कार्य	
५	पौरखी संस्था	सामाजिक कार्य	
६	हातेमालो संस्था	सामाजिक कार्य	
७	नेत्रहिन संघ	सामाजिक कार्य	
८	बेलवारी जेसिज	सामाजिक कार्य	
९	सहयोगी हातहरू	सामाजिक कार्य	
१०	कमिटेड	नगर प्रोफाईल	

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.३ नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण

तालिका नं. २११: नगरपालिका आफैले बनाएका नियम/विनियमहरूको विवरण

क्र.सं.	नियम/विनियमको नाम	कार्यान्वयन भएको मिति
१.	खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यविधि	२०७४
२.	टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि	२०७४
३.	नगर कार्यपालिका बैठक संचालन कार्यविधि	२०७४
४.	नगरपालिका कार्यविभाजन नियमावली	२०७४
५.	नगरपालिका कार्यसम्पादन नियमावली	२०७४
६.	नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि कानून	२०७४
७.	पदाधिकारीहरूको आचारसंहिता	२०७४
८.	प्रमाणीकरण नियमावली	२०७४
९.	बजार अनुगमन निर्देशिका	२०७४
१०.	बलबारी नगर सभा संचालन कार्यविधि	२०७४
११.	मर्मत संभार कोष संचालन कार्यविधि	२०७४
१२.	विपद जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका	२०७४
१३.	विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि	२०७४
१४.	सामुदायिक विकास अभियान संचालन कार्यविधि	२०७४

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.४ नगरपालिकाले सञ्चालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा योजनाहरूको विवरण

तालिका नं. २१२: नगरपालिका सँग साभेदारी गरेका संघ संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रमगत विवरण	कार्यान्वयनको अवस्था
१	प्रशासनिक सांगठनिक सुदृढीकरण, क्षमता र सेवा प्रभावकारिता अभिवृद्धि सम्बन्धी	नगरसभाले कार्यक्रमको स्विकृत गरी कार्यन्वयनमा गएको ।
२	वित्तीय व्यवस्थापन तथा श्रोत परिचालनसम्बन्धी कार्यक्रम	साविक डांगिहाट/वाहुनी मा IPT अध्ययन गर्ने ।नयां वितिय स्रोत अध्ययन ।
३	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकाससम्बन्धी कार्यक्रम	नगरसभाले कार्यक्रमको स्विकृत गरी कार्यन्वयनमा गएको ।
४	समाजकल्याण तथा सामाजिक विकाससम्बन्धी कार्यक्रम	नगरसभाले कार्यक्रमको स्विकृत गरी कार्यन्वयनमा गएको ।
५	कला संस्कृति, सम्पदा तथा वातावरणिय सुधार कार्यक्रम	नगरसभाले कार्यक्रमको स्विकृत गरी कार्यन्वयनमा गएको ।
६	पर्यटन विकास कार्यक्रम	नगरसभाले कार्यक्रमको स्विकृत गरी कार्यन्वयनमा गएको ।

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.५ नगरपालिका क्षेत्रका सरकारी कार्यालयहरूको नाम, टेलिफोन विवरण

तालिका नं. २१३: नगरपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको नाम र टेलिफोन

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.
१	बेलवारी नगरपालिका कार्यालय	बेलवारी नगरपालिका	०२१-५४५०३२
२	नेपाल विद्युत प्राधिकरण बेलवारी शाखा	बेलवारी न.पा ३	०२१-५४६३००
३	सेक्टर वन कार्यालय, बेलवारी	बेलवारी न.पा ३	०२१-४१००५२
४	मालपोत कार्यालय, बेलवारी शाखा	बेलवारी न.पा ३	०२१-५४५३०९
५	नापी कार्यालय, बेलवारी शाखा	बेलवारी न.पा ३	०२१-५४५३१६
६	इलाका प्रहरी कार्यालय, बेलवारी	बेलवारी न.पा ३	०२१-५४५३९९
७	हुलाक कार्यालय, बेलवारी, बाहुनी, कसेनी, डाँगीहाट	बेलवारी न.पा ३, ५, ७ र ९	
८	नेपाल राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, बेलवारी शाखा	बेलवारी न.पा १	
९	शस्त्र बेश क्याम्प, बाहुनी र डाँगीहाट	बेलवारी न.पा ७ र ९	

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.६ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण

तालिका नं. २१४: व्यवसायिक खेलाडी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	खेलाडीको नाम	लिंग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर (राष्ट्रिय, क्षेत्रीय, जिल्लास्तर)
१	किशोर गिरी	पुरुष	२३	फुटबल	राष्ट्रिय

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.७ शवदाह स्थलको विवरण

तालिका नं. २१५: शवदाह स्थलको विवरण

क्र.सं.	विवरण	स्थान	अवस्था	कैफियत
१	शवदाह	लक्ष्मिमार्ग	ठिकै	
		डाँगीहाट	ठिकै	

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.८ नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण

तालिका नं. २१६: नगरपालिकाको स्थापनाकालदेखि हालसम्मका प्रमुखहरूको विवरण

क्र.सं.	प्रमुखको नाम	कार्य अवधि		निर्वाचित र मनोनित	कैफियत
		देखि	सम्म		
१.	ज्ञानेन्द्र सुवेदी	२०७४	-	निर्वाचित	नगरपालिका भए पश्चातको पहिलो नगर प्रमुख ।

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.९ नगरपालिकाको कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण
तालिका नं. २१७: नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	फोन नं.	कार्यरत शाखा
१.	गणेशप्रसाद दाहाल	प्रमुख प्रशासकीय अि धिकृत	९८५२०६४१११	
२.	महेन्द्र खड्का	शाखा अधिकृत (सातौं)	९८५२०३०७५०	
३.	जिवन गडतौला	शाखा अधिकृत	९८४२१२९०४६	शिक्षा उपशाखा
४.	केशव अर्याल	शाखा अधिकृत	९८४२१५८३३३	
५.	टेकनाथ रेग्मी	लेखा अधिकृत	९८५२०२०४१७	लेखा/प्रशासन
६.	रामकृष्ण यादव	पशु विकास अधिकृत	९८४२८५०४३३	पशु उप-शाखा
७.	भूमक भट्टराई	शाखा अधिकृत	९८४२०४४१२६	योजना अनुगमन तथा तथ्याङ्क शाखा
८.	बालकृष्ण निरौला	इन्जिनियर	९८४१०९४९७४	
९.	रविन्द्र कुमार मेहेता	कविराज निरिक्षक	९८५२०२५५८३	
१०.	मनिस सुवेदी	सुचना प्रविधि अधिकृत	९८४२१५५२८९	
११.	रामचन्द्र गजुरेल	नायब सुब्बा	९८४२७६४७५७	जिन्सी तथा प्रशासन
१२.	शम्भु ओझा	नायब सुब्बा	९८४२८४४००	
१३.	तुलसी प्रसाद कट्टेल	नायब सुब्बा	९८४१४३१७२२	
१४.	विप्लव राजवंशी	सव इन्जिनियर	९८५२०६३००५	
१५.	अजित महतरा	सव इन्जिनियर	९८५१०७५००१	
१६.	सन्तोष विश्वकर्मा	हे.अ	९८५२०४१६५६	
१७.	चन्द्रमणी लुइटेल्	वडा सचिव	९८५२०४१५२९	
१८.	ईन्द्रमणी कट्टेल	वडा सचिव	९८४२६४८००८	
१९.	बाबुराम ढुंगाना	वडा सचिव	९८५२०५०७१३	
२०.	भोला सुवेदी	वडा सचिव	९८४२०२९४५६	
२१.	अमृत गिरी	वडा सचिव	९८४२०७९९९०	
२२.	विवेक चन्द्र कार्की	वडा सचिव	९८५२०६०१२५	
२३.	शालिकराम कोईराला	वडा सचिव	९८५२०५२०१०	
२४.	लिला प्रसाद रिमाल	वडा सचिव	९८६२०५११४२	
२५.	डिल्लीराम खुलाल	वडा सचिव	९८५२०५५८८६	
२६.	उमेश खनाल	खरिदार	९८६२८५३३२९	
२७.	कृष्ण प्रसाद न्यौपाने	खरिदार	९८४१८२८३९६	
२८.	अट्टीराम राजवंशी	खरिदार	९८४२२४५९३१	
२९.	साल्लगी भट्टराई	खरिदार	९८४२४०१९४७	
३०.	अलकचन खवास	खरिदार	९८४२१५२४४७	
३१.	पुष्पराज अधिकारी	खरिदार	९८४२२५४८९२	
३२.	प्रदिप आचार्य	खरिदार	९८५२०२८८५८	
३३.	अशिम पोखरेल	खरिदार	९८५२०६३३०३	
३४.	सरजुगलाल चौधरी	बहिदार	९८४२०९३९६८	
३५.	भद्रबहादुर घले	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८४२०८६२४१	

क्र.सं.	नाम	पद	फोन नं.	कार्यरत शाखा
३६.	दिनेश खडका	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८६२१८७९२७	
३७.	देवराज राई	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८४२१२२५७५	
३८.	खगेन्द्र गौतम	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८४२०२६५२७	
३९.	राधेश्याम साह	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८०७३६८१००	
४०.	केशव ढकाल	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८१३७१७५३४	
४१.	शुरेस कार्की	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	९८५२०२०६८१	
४२.	बलराम गौतम	लेखापाल	९८४२०२९९४३	
४३.	मुक्तीनाथ गौतम	सहायक श्रोत व्याक्ति	९८४२३४१७७४	
४४.	लक्ष्मी कुमारी थापा	महिला विकास निरिक्षक	९८४२०३५३४०	
४५.	कमल घिमिरे	वरिष्ठ वैद्य	९८४२७१८१८९	
४६.	सुशिल सुवेदी	अ.स.ई	९८४२०२८९१३	
४७.	राजेन्द्र कुमार खवास	अ.स.ई	९८५२०२०५९८	
४८.	कृष्ण कुमार चौधरी	अ.स.ई	९८१३३२७०५६	
४९.	गुणराज तिम्सिना	अ.स.ई	९८५२०६६०००	
५०.	योगेन्द्र गौतम	अ.स.ई	९८४२२४५१६९	
५१.	सपना खडका	अ.स.ई	९८००९७५०६०	
५२.	विमलराज बस्नेत	अमिन	९८४२०९८४१०	
५३.	रचना लुइटेले	अमिन	९८६२०३४६८२	
५४.	विशाल सिटौला	कृषि प्राविधिक	९८१६३१८०६९	
५५.	सविता काफ्ले	स.म.बि.नि	९८४२४१७५१७	
५६.	गोविन्द निरौला	माली/भान्से	९८१८२६२११६	
५७.	सन्तबहादुर मगर	डाईभर	९८०४३६७००४	
५८.	राजकुमार भूजेल	डाईभर	९८५२०३१८३१	
५९.	निर बहादुर खुलाल	डाईभर	९८४२०७६९०१	
६०.	हर्कबहादुर धिमाल	का.स.		
६१.	अन्तलाल चौधरी	का.स.	९८४२२२८२६०	
६२.	निर्मला कटुवाल	का.स.	९८००९५४६४९	
६३.	शुसिला कटुवाल	का.स.	९८१५०५१२१३	
६४.	अमरबहादुर बालम्पाकी	का.स.	९८०५३४५१०८	
६५.	विजय चौधरी	का.स.		
६६.	सुनिता नेपाल	का.स.	९८४२४०८२४६	
६७.	गंगा गौतम	का.स.	९८४२२०६१६०	
६८.	लक्ष्मण चौधरी	का.स.	९८१०४८०७६४	
६९.	अमरबहादुर धिमाल	का.स.	९८४२१४१५०३	
७०.	होमबहादुर कार्की	का.स.	९८४२४०४९८०	
७१.	राजेन्द्रकुमार थारु	का.स.	९८४२०२३०५५	
७२.	राम कुमार राजवंशी	का.स.		
७३.	रामविलास मल्लीक	स्वीपर	९८१०५९०८७९	

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७४

१०.१० कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण

तालिका नं. २१८: कार्यपालिकाको पदाधिकारीहरूको विवरण

क्र.सं.	पदाधिकारीहरूको नाम	पद	सम्पर्क नं.
१	ज्ञानेन्द्र सुवेदी	कार्यपालिका प्रमुख	९८५२०४५६०२, ९८५२०२३९७१
२	ढाका कुमारी पराजुली	कार्यपालिका उपप्रमुख	९८५२०४५६०३, ९८४२९८०९९६
३	चक्र बहादुर खुलाल	सदस्य	९८४२३७४५७४
४	घनश्याम गौतम	सदस्य	९८४२०६९२९८
५	योगेन्द्र प्रसाद सुवेदी	सदस्य	९८५२०५६२९७
६	राम कुमार राई	सदस्य	९८४२०३४६९७
७	विश्वबन्धु बस्नेत	सदस्य	९८९१०८४३९०
८	उदय बहादुर राई	सदस्य	९८०२७२९७९७
९	चेत बहादुर बस्नेत	सदस्य	९८४२९५५६९२
१०	धमपति गौतम	सदस्य	९८९२३२२०४६
११	नगेन्द्र खड्का	सदस्य	९८४२०८३६०६
१२	गंगा बहादुर याखा	सदस्य	९८४२०४५२९६
१३	यम बहादुर पोखेल	सदस्य	९८४२०२७९२३
१४	खिनामाया थापा	सदस्य	९८५२०४९६७३
१५	गिता शिवा	सदस्य	९८४२९०५८६४
१६	विन्दुकला गुरुङ	सदस्य	९८४२९८९७४०
१७	सुनिता चौधरी	सदस्य	९८९५३२९९६९
१८	धन बहादुर शिवा	सदस्य	९८०४३९५०९०
१९	गिता गिरी	सदस्य	९८९१०६५४८५
२०	सुजान कुमारी राजवंशी	सदस्य	९८०४३४६७५८
२१	शिवनाथ धिमाल	सदस्य	९८४२९५४८०९
२२	गणेश प्रसाद दाहाल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८५२०६४९९९

स्रोत : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७५

१०.११ जननिर्वाचित प्रतिनिधिको विवरण

तालिका नं. २१९: जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरूको विवरण

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
१.	श्री ज्ञानेन्द्र सुवेदी	नगरप्रमुख	९८५२०२३९७१	
२.	श्री ढाका कुमारी पराजुली	नगर उपप्रमुख	९८४२१८०१९६	
३.	श्री चक्र बहादुर खुलाल	वडा अध्यक्ष	९८४२३७४५७४	
४.	बिन्दुकला गुरुङ्ग	महिला सदस्य	९८४२०८९७४०	
५.	निर्मला वि.क.	दलित महिला सदस्य	९८४२०८५१५२	
६.	रमेश निरौला	खुल्ला सदस्य	९८४२०४१५१९	
७.	रशिन तामाङ्ग	खुल्ला सदस्य	९८५२०५४२७१	
८.	घनश्याम गौतम	वडा अध्यक्ष	९८४२०६१२९८	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
९.	खिनामाया थापा	महिला सदस्य	९८५२०४९६७३	
१०.	भगिमाया बिसंखे	दलित महिला सदस्य	९८४२९८५८९९	
११.	कृष्ण कुमार लिम्बु	खुल्ला सदस्य	९८४२०५५४९३	
१२.	मनु श्रेष्ठ	खुल्ला सदस्य	९८९९३७९६२५	
१३.	योगेन्द्रप्रसाद सुवेदी	वडा अध्यक्ष	९८४२०५०७९८	
१४.	निशा किरण चाम्लिङ राई	महिला सदस्य	९८६२०६९६८६	
१५.	मैया कुमारी विश्वकर्मा	दलित महिला सदस्य	९८९५३३९८४०	
१६.	ऐश्वर्यप्रसाद आचार्य	खुल्ला सदस्य	९८९७३८५९९०	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
१७.	चन्द्रबहादुर राई	खुल्ला सदस्य	९८४२०५९६९९	
१८.	रामकुमार राई	वडा अध्यक्ष	९८४२०३४६९७	
१९.	अलहनदेवी खवास	महिला सदस्य	९८१४३५१२३१	
२०.	आनन्द मोते	दलित महिला सदस्य	९८१५३३८७३३	
२१.	चन्द्रकुमार मंग्राती	खुल्ला सदस्य	९८२४३०१७९७	
२२.	मेदनीप्रसाद सापकोटा	खुल्ला सदस्य	९८१७३३११३००	
२३.	विश्वबन्धु बस्नेत	वडा अध्यक्ष	९८४२०३०९८७	
२४.	चान्दसरी चौधरी	महिला सदस्य	९८१४३४७०१५	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
२५.	रामकुमारी नेपाली	दलित महिला सदस्य	९८१६३९९००७	
२६.	फरिन्द्र राज बस्नेत	खुल्ला सदस्य	९८१२३१९२४३	
२७.	देवेन्द्र बहादुर कार्की	खुल्ला सदस्य	९८१६३८५९२३	
२८.	उदय बहादुर राई	वडा अध्यक्ष	९८०२७२१७९७	
२९.	मन्जु ढकाल	महिला सदस्य	९८१६३१५१०८	
३०.	धनमाया विश्वकर्मा	दलित महिला सदस्य	९८०७३२७६५४	
३१.	लक्ष्मण यादव	खुल्ला सदस्य	९८०७३९३५३४	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
३२.	मुकेशकुमार मण्डल	खुल्ला सदस्य	९८०४३३९०४९	
३३.	चेतबहादुर बस्नेत	वडा अध्यक्ष	९८४२९५५६९२	
३४.	सुनिता चौधरी	महिला सदस्य	९८९५३२९९६९	
३५.	शान्तिला विश्वकर्मा	दलित महिला सदस्य	९८४९२६७७९२	
३६.	शान्तीबहादुर दाहाल	खुल्ला सदस्य	९८४९२६७७९२	
३७.	तिर्थबहादुर भट्टराई	खुल्ला सदस्य	९८४२०९४७९२	
३८.	धनपति गौतम	वडा अध्यक्ष	९८९२३२२०४६	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
३९.	सुजान कुमारी राजवंशी	महिला सदस्य	९८०४३४६४५८	
४०.	शर्मिला नेपाली	दलित महिला सदस्य	९८११०९८८०४	
४१.	प्रविण कुमार खवास	खुल्ला सदस्य	९८११००९२६२	
४२.	भवानीप्रसाद गुरागाईं	खुल्ला सदस्य	९८४२५७२५७२	
४३.	नगेन्द्र खड्का	वडा अध्यक्ष	९८४२०८३६०६	
४४.	हिरावती राजवंशी	महिला सदस्य	९८१७३८२५९२	
४५.	मन कुमारी सांर्की	दलित महिला सदस्य	९८१६३३९४३४	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
४६.	गोपाल धिमाल	खुल्ला सदस्य	९८६५७०९४८३	
४७.	तीर्थबहादुर ढकाल	खुल्ला सदस्य	९८९०५७०८०२	
४८.	गंगा बहादुर याखा	वडा अध्यक्ष	९८४२०४५२९६	
४९.	गिता गिरी	महिला सदस्य	९८६९९९०२५२	
५०.	टंक कुमारी वि.क.	दलित महिला सदस्य	९८०४३०२४४३	
५१.	जंगबहादुर विष्ट	खुल्ला सदस्य	९८४२२६९८७९	
५२.	जोगेन्द्र धिमाल	खुल्ला सदस्य	९८९८४३८९९७	
५३.	यमबहादुर पोख्रेल	वडा अध्यक्ष	९८४२०२७९२३	

क्र.सं.	निर्वाचित प्रतिनिधिको नाम	पद	सम्पर्क नं.	फोटो
५४.	कमला गौतम	महिला सदस्य	९८००९६८९५७	
५५.	तारा दर्जी	दलित महिला सदस्य	९८२५३०३४९७	
५६.	गणेश बहादुर माझी	खुल्ला सदस्य	९८४२९४७८५९	
५७.	इन्द्रकुमार राई	खुल्ला सदस्य	९८४२२६४२६३	